

ΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΗΡΑΚΛΗ ΚΑΙ ΡΕΝΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ — χωρίς αλλοίωση, χωρίς δέσμευση, χωρίς σκοπιμότητα, χωρίς δειλία, χωρίς λογοκρισία, από τόν Ρ.: Τὸ πρόβλημα τῆς Ε.Ρ.Ε.Ν. καὶ τῶν νέων τῆς «Δεξιᾶς» γενικώτερα. - Ἀνάγκη αὐτονομήσεώς τους ἀπὸ τέτοιους γέρους καὶ τενεκέδες, ποὺ τοὺς θέλουν γιὰ ὄργανα μόνον καὶ ζητωκραυγαστὲς καὶ δάρτες, ὅχι μὲ συνείδηση καμμιὰ καὶ αὐτενέργεια. Πρέπει ν' αὐτονομηθοῦν ὅλοι οἱ νέοι, ὅλων τῶν κομμάτων καὶ παρατάξεων. Ἀνάγκη συνεδρίου τῶν νέων κ' ἐκλογῆς τῶν διοικήσεών τους ἀπὸ τῆς βάσῃ τους - Εἰδικώτερα: ἡ ἀθλιότης Κανελλοπούλου κ. λ. **ΚΑΙ ΜΙΑ ΔΗΛΩΣΗ.** Ἄς ἔρθουν οἱ νέοι νὰ τὰ ποῦμε, ὅπου καὶ ἂν ἀνήκουν, ὅ,τι καὶ ἂν ἀπιστεῦσουν, γιὰ τὴν αὐτομόρφωση καὶ τὴν ἀπελευθέρωσή τους ἀπ' ὅλα τὰ σχήματα ποὺ στραγγαλίζουν τὴν ἀνεξαρτησία τους, ἂν θέλουν νὰ βγῆ ὁ Τόπος ἀπ' αὐτὸ τὸ τέλμα! — **ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ** (ἢ, τάχα, περὶ Καμπανέλλη καὶ ἄλλων τινῶν). Ποιὸς βρίζει καὶ λερώνει τὸν πιὸ τίμιον ἀγῶνα τοῦ Λαοῦ! Ἡ ἀλήθεια, ὡμὴ καὶ ἀκλόδευτη, γιὰ τὴν Κατοχὴ καὶ τὴν Ἀντίστασή μας: Ὁ ἀληθινὸς πυρήνας τῆς ἀντίστασεως. - Αὐτοὶ ποὺ δραπέτευσαν, γιὰ νὰ μᾶς ἔρθουν καβάλλα ἀπ' τὴ Μέση Ἀνατολή! - Ποιοὶ μείναν πράγματι ἀλύγιστοι! - Οἱ ἀγρότες, οἱ πόλεις, τὸ Βουνό. - Δέν τὸ φανταζόμασταν ποτέ, πὼς οἱ Σκόμπυ, οἱ Παπατζῆδες, κ' οἱ Οὐγκάντα, θὰ μᾶς ξαναφέρναν ἐδῶ ὅλο τὸ Παλιό, παγκυρίαρχο κ' ἔτσι ἀκλόνητο! - Καὶ νάχης τώρα τοὺς συνεράτες τῶν Γερμανῶν νὰ σοῦ σερβίρουν τὴν Ἀντίσταση γιὰ τσοῦλα τῶν Ἰ-

ταλῶν! — **Α₂ (ΜΕ ΤΟ ΦΑΝΑΡΙ ΚΑΙ ΤΗ ΜΠΟΥΛΑΝΤΟΖΑ)**, γιὰ νὰ λαβαίνετε συνείδηση τῆς σαπίλας μας: Κλοπὲς Χουρμούζιου — ἀπὸ τὸν Κουκιλῆ — καὶ Πι.Σινόπουλου (ἀπὸ τὸν Ἐλιοτ). - Πι.Σινοπουλιάδος ραφωδία **Α' - Δ'**! ("Ἐπεταὶ συνέχεια.) — **ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑΣ.** Ἡρακλῆς Ν. Ἀποστολίδης. Διευθίνει ἢ διευθύνεται ὁ δημοσιογράφος; — **ΜΕΛΕΤΕΣ** ἐπάνω σὲ

θέσεις καὶ διερωτήματα τοῦ σημερινοῦ **ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ. 1.** Ἰωάννης Ριβουάρ: *Τύχη καὶ Ἐπιστήμη.* - Ἡ σημασία τῆς Τύχης στὶς μεγάλες ἀνακαλύψεις τῶν αἰώνων. **2. Μυθιστορηματικὴ δημοσιογραφία ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗΣ.** — Κ' ἓνα **ΠΑΡΑΜΥΘΙ** τοῦ μάγου τοῦ Βορρά

Hans-Christian ANDERSEN, *Τῆς Τύχης τὸ Ραβδί!* (Μτφρ. Μ. Α. Εὐμορφόπουλου, 1880 Ἀπόδοση στὴ Δημοτικὴ: Ρ. Α. 1964) — *Ἐνάρθμα καὶ ΑΝΘΟΛΟΓΙΕΣ Η. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ 1. Συμπληρώματα στὴν ΠΟΙΗΤΙΚΗ.* Μ' Ἀφεντόπουλος, Β. Λεοντάρης, Γ. Λίκος **2. ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ:** Κονδυλάκης, Ὁ Πατούχας (Ζ'). — **ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΝΑΤΙΝΑΞΕΩΣ** τοῦ μύθου τῆς Δικτατορίας! Τὶ ἀποκαλύπτει τὸ **ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΜΕΤΑΞΑ**. Κι ἄλλα ξεκαρδιστικὰ ἀποσπάσματα. Τὶ «πλύσεις καθαριότητος» ἔκαμε ὁ νᾶνος! Τὶ συνείδηση «στρατιωτικοῦ» καὶ «πατριώτη» τάχα εἶχε! κ. ἄ.π. — **ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚ 4.** Βασ. Δ. Φόρης. *Τὸ πρόβλημα τῆς Νεοελληνικῆς Γραφῆς.* — **ΚΥΝΗΓΙ ΚΕΙΜΕΝΩΝ** καὶ κλοπῶν. Ἄρης Μπερλῆς — **ΣΚΙΤΣΟ** τοῦ Daniel Μτόζ. κ. ἄ

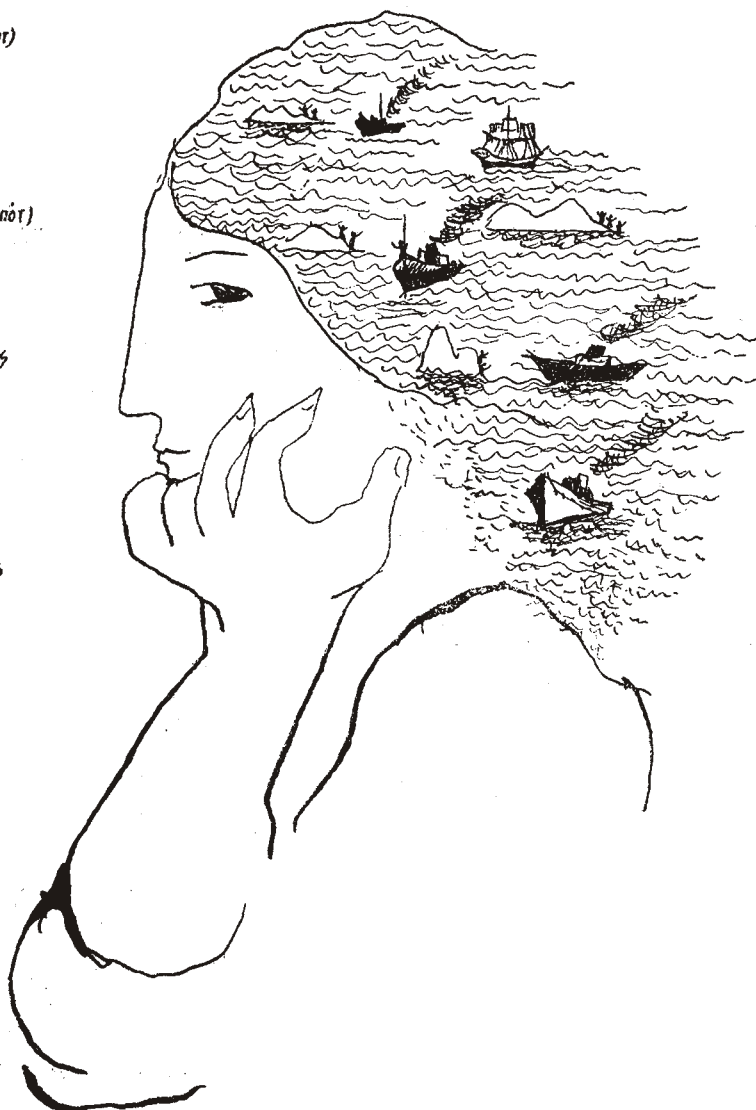
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ

Πού ἀρμενίζε ο νοός σας;
Στήν Ίταλία,
ΤΣΣ ΕΡΜΗΣ
ΤΣΣ ΠΗΓΑΣΟΣ
ΣΣ ΑΤΡΕΥΣ
(για έπιβάτες και φέρι-μπότ)

Στήν Κύπρο;
ΤΣΣ ΠΗΓΑΣΟΣ
ΣΣ ΑΤΡΕΥΣ
(για έπιβάτες και φέρι-μπότ)

Στά νησιά του Αιγαίου;
ΜΝ ΣΕΜΙΡΑΜΙΣ
Διήμερες και πενήνημερες
κρουαζιέρες

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΙΑ
ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΝΑΣ 2
ΠΕΙΡΑΙΑΣ
410-562, 477-946, 475-635

ΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΡΕΝΟΣ ΗΡ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ : ΠΑΡΙΣ ΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ - ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 5, 318-483

*Υλη, έντυπα κ. λ. : Ρένος 'Ηρ. 'Αποστολίδης, 'Εμβάσματα, έπιταγές, συνδρομές : Βία Ρ. 'Αποστολίδη, Μηθύμνης 43 / ς', 'Αθήναι 823, τηλ. : 846-977, 318-483. *Υλη άνθολογιών : 'Ηρακλής Ν. 'Αποστολίδης, Μηθύμνης 48, τηλ. : 876-053. 9-1, 5-8 μ.μ. Γραμματεία-διαχειρίσις : Σοφοκλέους 5 / ε', γραφεία 6-8, 'Αθήναι 122, τηλ. : 318-483. 9-1, 5-8 μ.μ. Τυπογραφεία : Χρ. Μανουσαρίδης, Κωλέττη 24, 628-263. Κλισέ : Θέμος Χατζηγιάννου, Χρυσοσπηλιώτισσας 7 / γ', 235-490. Πίσεις έξωφύλλου : *Αριστοτέλης Γεωργιάδης, Γερανίου 9, 521-764. Βιβλιοδεσία : Μαργ. Δημητρομανολάκη, Πέλοπος/'Ακροπόλεως 48, 571-996. - Τò περιοδικò είναι μηνιαίο. Βρίσκεται στά περίπτερα, στά ύποπρακτορεία έπαρχιών του Νέου Πρακτορείου 'Εφημερίδων και Περιοδικών, και στά βιβλιοπωλεία. Παλαιά τεύχη και τόμοι : στού Κολλάρου, Σταδίου 38, 223-136. Τιμή του τεύχους : 8ρχ 15. Του δεμένου τόμου 1-6 : 100 8ρχ. Συνδρομές, μόνο προπληρωτές, 12 τευχών : 180 8ρχ για έδω, 250 για τò έξωτερικό, 400 για ιδρύματα και οργανισμούς. - Χειρόγραφα δέν έπιστρέφονται, δοκίμια δέν δίδονται, άνάτυπα δέν γίνονται. ΤΝΕ έχουν ιδίαν άντίληψιν εϋθύνης και δέν θεωρούν ότι «καλύπτονται» ως πρός αύτήν με τήν ύπογραφή όποιοϋδήποτε άλλου. - Κείμενα δίχως ύπογραφή είναι όλα του Ρ. Α. - 'Επιτρέπεται έλευθέρως ή άναδημοσίευσις όποιοϋδήποτε κειμένου (ΤΝΕ δέν άντιλαμβάνονται τήν έννοια : πνευματική ιδιοκτησία), ύπό τόν μόνον όρο : τής παραπομπής εις ΤΝΕ. - Δωρεάν και τιμής ένεκεν δέν δίδονται.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ'

'Αθήναι, Νοέμβριος '66

ΤΕΥΧΟΣ 11

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

- χωρίς αλλοίωση
- χωρίς δέσμευση
- χωρίς σκοπιμότητα
- χωρίς δειλία
- χωρίς λογοκρισία

ΛΟΙΠΟΝ, ΑΣ ΜΑΣ ΑΚΟΥΣΗ Η ΝΕΟΛΑΙΑ ΤΗΣ Ε.Ρ.Ε., όπως μάς άκουσαν, πρό καιροϋ, παρά πού τόσο μακρινούς άπ' τήν παράταξή της, οι άξιολογώτεροι τών διοικήσεών της - και νά πού άποτελοϋν οι νέοι. τή στιγμή αύτή, γιατί άκολουθήσαν δρόμο δικό τους, οϋτως ή άλλως, τò ζωντανότερο και κυριαρχικώτερο στοιχείο του κόμματος όπου έπιμένουν ν' άνήκουν.

Πρώτα-πρώτα, άς βγάλουν οι νέοι ένα συμπέρασμα άπ' τήν έξής άθλια παράγραφο, πού τους άφορα και τους «άντιμετωπίζει» συλλήβδην, ό,τι κι άν «πιστεύουν» ή δέν «πιστεύουν» μέσα στην ίδια τήν παράταξή τους :

Ουτε άκόμη οι «εϋγενείς» νέοι θά ήδύναντο νά διανοηθοϋν τέτοιαν άγένειαν¹ άπέναντι τής προσωπολατρευομένης ήγεσίας. Οι νέοι, όμως, τής Ε.Ρ.Ε.Ν. έτόλμησαν. Και έπιμένουν. Δέν ένδιαφέρει τήν στιγμήν αύτήν ή θέσις - ούτε ή ειλικρίνεια τής θέσεως -, πού έλαβον οι προβαλίνοντες εις τās άντιπειθαρχικās ανακοινώσεις νέοι. [ ] Ο τύπος ενδιαφέρει, έν προκειμένω, περισσότερο από τήν οσίαν. Διότι ό τύπος είναι μονιμώτερος από τους προσωκαίρους έρεθισμούς. Καί ό τύπος, τόν όποιον έχρησιμοποίησαν οι εκδηλωθέντες νέοι, είναι και από άπόψεως ύφους άπαραδέκτος. Δέν ένοχλεί τόσον ή δομιότης - ή όποία όπωσδήποτε δέν ήμπορεί νά θεω-

1 Με Λειψίας : όσα ειν' έξοργιστικώτερα, και σχολιάζονται παρακάτω.

ρηθῆ ἀρετῆ — ὅσον ἡ οἴησις, ἡ ἀποκαλυπτομένη βαθεῖα, ἀλλὰ καὶ ἀστηρίκτος πεποιθήσις τῶν προβαίνοντων εἰς τὰς δηλώσεις, ὅτι νομιμοποιῶνται εἰς οἰανδήποτε παρέμβασιν καὶ ὅτι διαδραματίζουσι ρόλον κησῶρων Ἄλλὰ θὰ χρειασθῆ νὰ παρέλθῃ πολὺς καιρὸς διὰ νὰ ἀντιληφθῶν ὅτι ἡ ὑπεύθυνος ἀσκῆσις τοῦ ἔργου τοῦ τιμητοῦ ἀνήκει, ὡς ἐπαχθὲς προνόμιον, εἰς τὰς πολὺ ὠρίμους ἡλικίας, πρὸς τὰς ὁποίας, ἀκριβῶς διὰ νὰ δικαιῶνται τῆς στοργῆς καὶ τῆς ἐκτιμῆσεως ὄλων, ὀφείλουσι οἱ νέοι ἐν μόνον. σεβασμὸν!

Δύσκολα θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ σκαρώσῃ, νέοι μου, ἐμετικώτερο, φαρισαικώτερο, γεροντικώτερο, ἐξοργιστικώτερο, μισονεικώτερο κείμενο!

Νέοι τῆς ΕΡΕΝ — ἄτυχοι, ἀτυχώτεροι ἀπ' ὅλους τοὺς νέους στὸν Τόπο μας — ἐγὼ ἀπευθύνομαι σ' ἐσᾶς ὅλους, «καραμανλικούς» καὶ «κανελλοπουλικούς» ἢ ὁποιους ἄλλους, καὶ σᾶς θεωρῶ ὅλους ἀτυχώτατους, πού νά, μέ τέτοιους λυσσαλέους ἐναντίον σας γέρους καὶ τενεκέδες ἔχετε νὰ κάνετε! Καὶ δέν «ἔχετε» ἀπλῶς «νὰ κάνετε» — δηλαδή: τίποτε νὰ μὴν κάνετε ποτέ, διαρκῶς μὲν ὅσον ἐσεῖς νὰ μὴν ὑπάρχετε, ἐξαίτιας τῆς νέκρας καὶ τῆς ἀδειοσύνης τους! — ἀλλὰ καὶ στὸ σβέρκο νὰ τοὺς ἔχετε, γι' ἀρχηγούς, καὶ «διατάκτες», καὶ «Τύπο» πού σᾶς κανοναρχαίει καὶ σᾶς καθυβρίζει! Τέτοιοι γέροι, πού τόσο τρέμουν καὶ μισοῦν τὴν «ἐλευθερία» σας, τὴν ὁποία ἀπόπειρά σας γιὰ τὴν παραμικρότερη αὐτονομία — ναί, τέτοιοι Κρόνοι παιδοφάγοι σᾶς κυβερνοῦν!

“Ὅσοι βρέθηκαν τυχαῖα μαζί μου τῆς νύχτας τῆς Εἰσβολῆς — κ' ὕστερα στὴ Φυλακὴ μαζί μου, καὶ στίς ἄθλιες ἐκεῖνες «δικές» (ὅπου τοὺς μέτρησαν τότε ὅλους, καὶ μάλιστα ταὺς «δικούς τους», τί καθάρματα, τί ἄθλια τοὺς φέρθηκαν, πόσο κυνικά, κυνικώτατα τοὺς ρίξανε «β ο ρ ά», γιὰ νὰ συντηρήσουν αὐτοὶ τὸν πολιτικάντικο καὶ ψευτοδημοκρατικὸ φαρισαισμὸ τους) — ξέρουν ἐξ ἐπαφῆς, ἀπὸ πρόσωπο πού ἄγγιξαν κ' εἶδαν στὸ αἶμα του, τί μπέσα ἔχει αὐτὸς πού σᾶς μιλάει τώρα πάλι. Δέ με νοιάζει ἂν οἱ νέοι ἐκεῖνοι σήμερον εἶναι «καραμανλικοί» κατὰ τὸ πλεῖστον, καὶ θαρροῦν πὼς θὰ τὸν ὑποδεχτοῦν ποτέ στὰ σύνορα αὐτῆς τῆς Χώρας, ἡ «κανελλοπουλικοί», καὶ βαυκαλίζονται πὼς βγαίνει τίποτε ἀπὸ τέτοιους καθωσπρεπισμούς ὠχροὺς καὶ κονφορμισμοὺς γεροντικώτατους, ἀνευρους, νεκροὺς! Πλανῶνται ἀκόμα ὅλοι — γιὰτὶ ἀκόμα δέν τολμοῦν μὲ πληρότητα — πὼς τάχα θὰ τοὺς «ἐκφράσῃ» ὁποῖος «ἀναμενόμενος» ἢ ὁποῖος ἀνύπαρκτος — καὶ πάντα ἀνύπαρκτος — «παρών» Ἄλλὰ δέ με νοιάζει, γιὰ τὴν ὥρα, πού πλανῶνται· γιὰτὶ λίγο μόνον ἀκόμα θὰ πλανῶνται! Θέλω μόνον, ἀντρίκεια, ὅσοι γνῶρισαν κάποιον αἶμα τῆς Εἰσβολῆς, νὰ βεβαιώσουν τοὺς ἄλλους, πού δέν τὸ γνῶρισαν, γιὰ τὴν εὐθύτητα τοῦ προσώπου, πού ὅλους τώρα καλεῖ ν' ἀκούσουν δυὸ λόγια ἀπλᾶ, πού ἐπεείγουν — γιὰτὶ ὁ Καιρὸς, ἀλλιώως, τοὺς παίρνει σβάρνα, καὶ τοὺς ξανατυλίγουν οἱ γέροι, καὶ δέν ξανασηκώνουν κεφάλι!

Α Σ ΑΝΑΛΥΣΩΜΕ, ΚΑΤ' ΑΡΧΗΝ, μαζί, πού εἶπατε πὼς ἐκτιμᾶτε τόσο τὴ σκέψη καὶ τὸ κοφτερὸ νυστέρι, αὐτὸ τὸ ἐνδεικτικώτατο τῆς Δουλείας ὅπου θέλουν νὰ σᾶς κρατοῦν πανάθλιο κείμενο:

Δέν εἶναι τῆς Ἡμέρας, τῆς Ἀκροπόλεως, τοῦ Ἐλευθέρου Κόσμου — τοῦ Μακάριου! Δέν εἶναι τῶν κατεξοχῆν ἀντιδραστικῶν, γεροντοκρατούμενων μὲ ἥδονή, μισονεικῶν καὶ στὸ «πρόγραμμα», κυνικά κι ἀπροσημάτιστα ἀντιπροοδευτικῶν! Δέν εἶναι τῶν ἐχόντων τὴ μικρότερη κυκλοφορία, τῶν ἀποτελούντων τὴ σιχαμερώτερη μειοψηφία — τῆς καρδιάς τοῦ Κακοῦ, τοῦ Παλιοῦ καὶ καὶ κάθε κρατούσης μαφίας! Δέν εἶναι τῶν «σκληρῶν», τῶν «δικτατορικῶν» τῆς κακομοίρας, τῶν «δυναμικῶν» μὲ τὰ δικά σας κορμιά καὶ πλάτες, ἢ βρωμερὴ αὐτὴ γλώσσα! Ἔχει σημασία ἰδιαίτερη πού εἶναι τῶν «ἄλλων» τάχα: τῆς Μεσημβρινούλας² σας! Πού ἔχει τὴ μεγαλύτερη κυκλοφορία ἀπ' ὅλες τίς δεξιές σας

βρωμοφυλλάδες!.. Ποῦ εἶναι καὶ «προοδευτικὴ» τάχα, καὶ «φιλονεικὴ», καὶ «δημοκρατικὴ», ἢ φαρισαικώτατη, καὶ θέλει τὴν «ἀνανέωση» δῆθεν, τὸ «νέο πνεῦμα» καὶ τὸν «ἐκσυγχρονισμό» στὸν «κόσμος» καὶ στὴν παράταξή σας!

Γιὰ σκεφτῆτε νέοι μου — τόσο ἄτυχοι νέοι τῆς πατριωτικῆς Ἑλλάδας — σκεφτῆτε τί δυστυχία καὶ πὸ ὕφῳς γιὰ σᾶς, ὅταν ὄχι οἱ γέροι τῶν γέρον, ὄχι οἱ μισονεικώτεροι τῶν μισονεικῶν καὶ οἱ πιὸ μαφιόζοι τῶν μαφιόζων τοῦ Ὀχетоῦ, παρὰ οἱ «φιλονεικώτεροι» λέει (κ' οἱ «ἀνανεωτικώτεροι» ὅσων, τάχα, σᾶς «ἐκφράζουν»), σᾶς κρατοῦν μὲ τὸ γόνατο βαρὺ στὸ σβέροκο σκυμένους δούλους, καὶ τέτοια γλῶσσα θρασυτάτη σᾶς μιλοῦν:

— Ἀγενοίς! Προσωπολάτρεις ἡγεσίας πὸ ὀφείλετε νὰ λατρεύετε, καὶ πῶς τολμᾶτε, λοιπὸν, νὰ τὴν κρίνετε;

— Θρασυτάτοι! Κ' ἐπιμένετε! Ἄλλὰ δὲν μᾶς ἐνδιαφέρουν οἱ θέσεις σας, οἱ γνώμες σας! Δὲν δικαιούσθε νάχετε γνώμες! Ὅτι σᾶς διατάσσομε ἐμεῖς! Ὅστε μᾶς ἐνδιαφέρει, ὅστε χρειαζόμαστε τὴν εἰλικρίνειά σας! Δέ θέλομε εἰλικρίνεια! Δουλοσύνη θέλομε! Κ' εἶστε λοιπὸν ἀναιδεῖς, ὄχι εἰλικρινεῖς, ἀντιπειθαρχικοί, ὄχι ἀληθινοί! Ἐμᾶς, εἰλικρίνεια καὶ ἀλήθεια, μάλιστα ἀπὸ νέους — πούχουν τίς ποιότητες στὸ ἀκέραιο — δὲν τίς θέλομε, δὲν τίς ἀντέχομε! [Σηκώνω τὸ λύκο τοῦ μπιστολιοῦ μου — θυμηθῆτε, νέοι μου — ὅταν ἀκούω τὴ λέξη «συνείδηση»!.. (Χίμλερ, Πρὸς τὴν Χίτλεργιοῦγκεντ.)]

Ὅχι, ἀπλῶς, «ἢ λέξη» αὐτὸ τοῦτο ἢ ὕπαρξη, ἢ ἔστω κ' ἡ ἀβλυχρότερη τῶρα γένεση συνείδησης σ' ἐσᾶς, τοὺς κάνει αὐτούς, τοὺς νεκρότερους μας ἐδῶ, ν' ἀφρίζουν! Δῆτε πῶς ἀφρίζουν, μὲ κυνισμό ζετσίπωτο κατὰ ὅποιος οὐσίαις πὸ γυρεύουν νέοι:

— Ὁ τύπος ἐνδιαφέρει! [Φυσικὰ ὁ τύπος, τοὺς νεκροὺς - τέτοιους νεκροὺς καὶ στραγγαλιστὲς ζωῆς!..] Ἡ οὐσία — κἀθε οὐσία — εἶναι πρόσκαιρος ἐρεθισμός! [Βλέπετε, δόλιοι νέοι μου, τί σᾶς θεωροῦν, καὶ γιὰ τί σᾶς ἔχουν; Φλοῦδια σᾶς θεωροῦν, πὸ μόνον ὑπογαργαλιζόμενα κἀτι ψελλίζουν περὶ «ουσίας» τάχα! Καὶ γιὰ ζητωκραυγαστὲς τοῦ τύπου καὶ τοῦ σχήματος — τῆς Ψευτιᾶς καὶ τῶν Φλουδιῶν τους — σᾶς ἔχουν! Μόνον γι' αὐτὸ σᾶς θέλουν!]

Καὶ δὲν πιστευθὴν καμμιᾶν εἰλικρίνεια ὕφους σας — γιατί κ' οἱ ἴδιοι ποτέ δὲν ἔχουν καμμιᾶν εἰλικρίνεια ὕφους καὶ προσώπου, σὲ τίποτα — καὶ γι' αὐτὸ λοιπὸν γράφουν πῶς ἐχρησιμοποίησατε (σὰν προῶγμα, σὰ μέσο, σὰ μάσκα, καθὼς αὐτοί, ἀπὸ τὴ γκαρνταρόμπα τοῦ θεάτρου σαλιμπάγκων, ὅπου ἀνήκουν ὅλοι τους) αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο τὸ «ὑφος»! Δηλαδή: Σᾶς θεωροῦν ψεῦτες, νέοι μου! Καὶ σᾶς θέλουν ψεῦτες - καθὼς, καὶ μόνον, εἶν' οἱ ἴδιοι!

— Ἡ δομύτης, ἐξ ἄλλου, δὲν ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ἀρετὴ! [Τί λέτε, βρέ φαρισαιοί! Ὅχι τί ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ἀρετὴ; Ἡ καθωσπρεπικὴ, ὑποκριτικὴ, ραγιαδικὴ, δουλόφρονη «ἠπιότης» καὶ «μαλακότης»; «Ἡπιότης» ἀπὸ νέους; «Χαμηλὸ ὕφος καὶ τόνος» - γιὰ ἀνὰ μὴ σᾶς ἐνοχλοῦν», ἔ; Ἡ γιὰ νὰ μὴ μποροῦν νὰ ποῦν ποτέ πράγματα γενναῖα, πρῶτα, ριζικά, πὸ μόνον σὲ «χαμηλὸ ὕφος καὶ τόνο» δέ λέγονται;.. Σὲ ποιούς, βρέ, τὰ πουλάτε αὐτά, τὰ περὶ «ὑφους» τάχα, ἐνῶ τὴν οὐσία χτυπᾶτε πρῶτιστως καὶ λυσσᾶτε νὰ φράξετε, ν' ἀποκλείσετε!.. Σὲ ποιούς;.. Στὰ παιδάκια;.. Ποῦ δὲν ξέρουν, τὰ ἔρμα, νὰ σᾶς γδύσουν, νὰ δεῖξουν ὡμὰ τὸ συνεστραμμένο σκελετὸ τοῦ μισοζωικοῦ, πὸ κρύβετε ὅλοι σας, καὶ τὴν οὐρὰ τοῦ διαβόλου ἢ τοῦ πιθήκου, κάτω ἀπ' τίς «βελάδες» καὶ τὰ σκληρὰ κολλάρια σας - τοῦ «καθωσπρέπει», τάχα, καὶ τοῦ «ἐνευθύνου» (μορ' τί μᾶς λέτε!), πὸ ὄλο «μετράει τὰ λόγια του», καὶ στὴν πραγματικότητά: τίς ψήφους του, τὸν μπεζαχτὰ του, τὸ προσωπικὸ - προσωπικώτατο πᾶν' τὰ καὶ μόνον συμφεροντάκι κ' ἐξουσιοῦλα του!.. Καὶ σεῖς, κύριε Κανελλόπουλε, πὸ τάχα «ἐκτιμᾶτε» τὴν «αὐτενέργεια» τῶν νέων — τὸ ὁποῖον, δηλαδή, βεβαίως, ἀλλά... — ἀλλὰ τί;.. Ἄλλὰ τὴν πλῆσσειτε καὶ σεῖς, ἔ; Ἀφοῦ πρῶτα τὴν ἐνθαρρύνετε — μὴ πως καὶ σᾶς βολέψη προσωπικὰ — μὰ ὅταν δέ φάνηκε νὰ ἐπικρατῆ (ζήτημα ἂν τὸ ἔνα τέταρτο τῆς ΕΡΕΝ θ' ἀκολου-

θούσε), στροφή 180 μοιρών ἀμέσως «εὐστροφώτατα» ἐσεῖς (πολλές στροφές τὸ λεφτὸ παίρνετε, κύριε Κανελλόπουλε· βλάπτουν τόσες!) καὶ γραμμὴ τὴν προδόσατε, τὴν ἀποκηρύξατε», τὴν ἀναστείλατε», «διότι... τὸ ὕφος, βεβαίως» — τὸ ὕφος σᾶς φτάνει κ' ἐσᾶς!.. — ὅμως, κιάλας, ἐσεῖς ἔχετε, τάχα, τό... «ὑψος» (ποῦ τὸ βρήκατε;), «ἀπὸ τοῦ ὁποίου» μὴν τὰ ρωτᾶτε πιά πόσο «δύνασθε νὰ ἐκτιμᾶτε» — «ὥστόσον»!.. — τὴν «νεότητα», πού «ἔχει σφρῖγος καὶ ζωντάνια»!.. Δέν ντρεπόμαστε, κύριε Κανελλόπουλε; Πρωτίστως ἐκεῖνοι πού ξέρομε — λόγῳ καλλιέργειας, ὑποφίας, λόγῳ μὴ «Κιούπκιοι», ἀπλῶς, ξέρομε τί ζητοῦν καὶ τί δικαιῶνται οἱ νέοι σήμερα — δέν ντρεπόμαστε;.. Οὔτε λίγο, Οὔτε λιγάκι;.. Ἐκεῖνος πού ἔκανε τὴν *Εἰσβολή* σᾶς μιλάει, κύριε Κανελλόπουλε - καὶ δέν σᾶς ρώτησε γιὰ νὰ σηκώσῃ τὸ κεφάλι καὶ τὸ φρόνημα αὐτοῦ τοῦ Τόπου ἀπὸ τὸ 53% τῆς ἀπάτης μὲ τὰ δικαιώματα τῶν αἰτημάτων του! Αὐτός σᾶς ρωτᾷ: ἂν ντρέπεστε λιγάκι, οἱ τάχα «καλλιεργημένοι» αὐτοῦ τοῦ Τόπου, νὰ προδίνετε, πάντα ἐσεῖς, ὅ,τι τὸ τιμιώτερο κ' ἐλευθερώτερο ἐδωμέσα, ὅταν χρειάζεται ἴσα-ἴσα νὰ κάψετε τὴ γούνα σας - ὅπως τὴν ἔκαψα, καὶ τὴν ξανακαίω ὅποια στιγμή ξαναδῶ νέους μπρός μου!.. Ἐγὼ ναί, ἀλλὰ ὄχι ἐσεῖς, ἔ;.. «Ἐσεῖς ναί, ἀλλ' ὄχι ἐμεῖς, οἱ ἀρχηγοί, οἱ ἀποπάνω»!.. Μὰ δέν ἀμφέβαλλα! Κανεῖς δέν ἀμφιβάλει, σιγά-σιγά, πὼς ποτέ σεῖς! "Ὅμως γι' αὐτὸ, σᾶς βεβαιώνω, καὶ ποτέ πράγματι ἐσεῖς ἀποπάνω!.. Πάντα, πράγματι ἀποκάτω! Καὶ σωστά ἔμαθα ἐγώ, μὰ τὸ θεό, στὸ σχολεῖό μου, ἀπὸ γερούς παλιούς δασκάλους, πὼς ὁ Μεγαλέξαντρος λείει μπρός πάντα, τὸν ἄνδρα ὀρῶ καὶ ὀρμαεῖ πάντα μόνος μὲ τὸ κοντάρι, καὶ μόνος πηδάει μὲς στὸ φρούριο, πῶς γενναῖος ὁ ἀρχηγὸς ἀπ' ὅλους τοὺς «γενναίους» του - ἀλλιῶς: ὄχι ἀρχηγός, καὶ κάτσε κάτω, ἄλλος!.. "Ἄμ γιὰ τί ἄλλο σᾶς περίμεναν — ὅσοι τυχὸν σᾶς περίμεναν, κύριε Κανελλόπουλε — παρὰ γιὰ νὰ ἐλευθερώσετε καὶ νὰ ἐξανθρωπίσετε («ἄνθρωπος», καθὼς ἔλεγαν, ἐσεῖς) νέους σὲ τέτοια νῦρα, πού τόσο χρειάζονται ἐλεύθεροι καὶ ἄνθρωποι καὶ νέοι (γιατ' οἱ παλιοὶ ὄλοι ξεφλήσατε); . Καὶ τὴν ὥρα τούτη ἀκριβῶς ἐσεῖς λείπετε!.. Λιποταχεῖτε, ὑπαναστρέφετε, κωλώνετε!.. «Ἐλιγμοί».. - ξέρω, ξέρω! «Σχοπιωδότητες», «πολιτικὴ», «κονφορμισμός».. - ξέρον, ξέρον πιά (ἐννοια σας) οἱ νέοι, καὶ δέν ξεχνᾶνε αὐτὸ πού ἔμαθαν, μὲ τίποτα! Μὰ ἐγὼ θὰ τοὺς διδάξω — σᾶς ὀρκίζομαι — τὸ παρακάτω *μάθημα*! Πῶς νὰ σηκώνουν τὴν καρδιά καὶ τὸ κορμὶ ὀρθίον — κι αὐτοί, οἱ δικοὶ σας, κι ὅποιοι ἄλλοι, ὅποιον παρατάξουν νέοι σ' αὐτὸν τὸν Τόπο — πῶς νὰ σηκώνουν τὸ κοντάρι πύρινο καὶ νὰ τὸ εὐθύνουν — *εἰσβολικό, εἰσβολικώτατο* (ὄχι δὲ θὰ παίξουμε!) — νὰ τὸ μπήγουν στὴν καρδιά τῆς Σαπίλας σας, τῆς Παναχρησίας σας πιά (*παναχρησιότητος* θὰ τόλεγε ὁ ἀρχαῖος), ὅσο νὰ φτάσουν νὰ καρφώσουν τὸν ἄξονα τοῦ Κακοῦ πού μᾶς δυναστεύει ἐδωμέσα, νὰ τὸ σταματήσουν! (Τότε νὰ μοῦ στείλετε καὶ χαιρετίσματα «περὶ ὕφους» - μὴν ξεχάσετε! Γιατὶ δὲ θὰ ξέρω μέ... ποῖο «ὑψος» θὰ στήσω, θὰ στήσουμε, τὸ φυσικὸ καὶ τὸ εὐθύ ἐδωμέσα!..) Μὰ κι ἂν ἐγὼ δέν τὸ καταφέρω — ἂν εἶμαι λίγος, καὶ ἄλλοι θὰ τὸ καταφέρουν, ἐννοια σας! Δὲ θὰ σωθῆτε πάντως — μὴν ἐλπίζετε! — μὲ καμμιάν ἄμυνα «ἀξιών», πού σεῖς καταπροδίδετε πρώτοι, με κανένα φαρισαισμὸ περὶ «ἐμπρεποῦς» ἢ «ἀπρεποῦς» ὕφους — πού «τέτοιο» (τάχα) «ἀνέχεσθε», καὶ «τέτοιο» (δῆθεν) «δέν ἀνέχεσθε» (σεῖς πού ὄλα τ' ἀνέχεσθε) — ἐνῶ, στ' ἀλήθεια, ὡμά: τέτοια καρδιά νὰ χτυπάῃ σὲ ζωντανούς μέσα δῶ δέν ἀνέχεστε, κι αὐτὸ μόνον εἶναι — ἡ τίμια κι οὐσιαστικὴ καρδιά — ὅ,τι λυσᾶτε πάντα νὰ σταματήσετε!..]

Ναί νέοι μου, λοιπόν, ταπεινοὺς σᾶς θέλουν! Σὲ «ὑψος» ταπεινὸ, μὲ τὴν οὐρὰ κὰτ' ἀπ' τὰ σκέλια! Δούλους, βουρδουλισμένους, πού τὸ βούρδουλα διαρκῶς νὰ θυμᾶστε, καὶ νὰ τρέμετε - ὠχροί, ἄναιμοι, ὑποταστικοί, μαλακοὶ νάσαστε (σ' ὄλες τίς ἐννοιας, τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νέας λέξης: μαλακιώτατοι, *μαλακίοντες* κατ' Ἀριστοφάνη τῶν *Ἐκκλησιαζουσῶν*)!

— Καὶ ἔχετε οἴησιν, ἄρα, πού τολμᾶτε νὰ φαντάζεσθε πὼς νομιμοποιήσθε νὰ κρίνετε, ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον, τοὺς δεσπότες σας!.. Ὅφειλετε ν' ἀντιληφθῆτε, πὼς

ὅσο εἰσθε νέοι — δηλαδή: μὴ «δικοί μας» (μὲ κλείσιμο ματιοῦ), μὴ τέλεια ἀ-
 χρεῖοι ἀκόμα (αὐτὸ κόλπο, στὴ μηχανή) — δὲν θὰ κρῖνετε! Θὰ ἐκτελήτε, μό-
 νο, τυφλά! (Ἡ Μηχανὴ χρειάζεται ἐργάτες, ὄργανα, ν' ἀλείφουν τὰ γρενάζια τῆς μὲ
 τὸ αἷμα τους!) Οἱ πολὺ ὠρίμου ἡλικίας (μόνον καὶ πάντα) θὰ κρῖνουν - οἱ πολὺ
 γέροι! Καὶ διὰ τὸ δικαιουθε τῆς στοργῆς τους — δηλαδή: τοῦ θανάσιμου παιδοφά-
 γου ἐναγκαλισμοῦ τους! — ἓνα μόνο ἔχετε νὰ κάνετε· Νὰ τοὺς σέβεσθε! (Δηλαδή:
 Νὰ σᾶς...) Νὰ τοὺς σέβεσθε - καὶ τσιμουδιά!.. Ξέρετε τί θὰ πῆ; Τσιμουδιά,
 τσογλάν-δούλοι νέοι!

ΠΕΣΤΕ ΜΟΥ, ΝΕΟΙ ΑΝ ΣΑΣ ΒΔΙΝΑ ΦΩΤΙΑ ΣΤΟ ΧΕΡΙ — φωτιά τοῦ *Εἰκοσιένα*
 μας (ὄχι τῆς αὐριανῆς Ἐπανάστασης, τῆς παντοτεινῆς Ἐπανάστασης, τῆς παναν-
 θρώπινης), φωτιά τῆς Παραδόσεώς μας, τῆς ἐλληνικῆς, τῆς ἐλληνικώτατης, τῆς
 ἐθνικώτατης (ἐθνικιστὲς δὲ λέτε πὼς εἰστε;..) — καὶ σᾶς ἔλεγα, πατριωτικώτατα:
Κάψτε τὸ Κάκο, ὅπου τὸ βρῆτε! Κάψτε, ξεμολεῦτε τὸν Τόπο, νὰ μπορέσετε νὰ ζή-
σετε — σεῖς, ὄχι ἐγώ, πὸν βαρέθηκα τέτοια ζωὴ μὲ δούλους! — πέστε μου, νέοι,
 στὴν τιμὴ, στὴν μπέσα, στὸν ἀντρισμό σας, πρόσωπο μὲ πρόσωπο ἔτσι πὸν μιλάμε
 κάθε βράδι ὅπου μὲ συναντᾶτε, καὶ στήθος μὲ στήθος σὰν ἄντρες, πέστε μου: τί
 θὰ καίγατε - τί, ποιούς πρώτους θὰ καίγατε; Ὅχι αὐτὰ τ' ἀποφώλια καθάρμα-
 τα; Ὅχι τοὺς βδελυροὺς καὶ θρασεῖς αὐτοὺς γέρους; Ὅχι αὐτὸν τὸν «Τύπο», τὸν ὑ-
 ποκριτὴ καὶ τῆς Δουλείας, τῆς Ὑποτελείας - τὸν ἐναντίον ὅποιου νέου, ὅ,τι νέου, ὅ,τι
 τῆς συνειδήσεως, ὅ,τι τῆς εὐθύτητας, ὅ,τι τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς εἰλικρίνειας καὶ τοῦ
 βαθύτερου πνευματικοῦ μας προσώπου;

Ὅχι; Δὲ θὰ καίγατε Αὐτό κι αὐτούς;

Ἄν ὄχι - νὰ πιγῆτε, καλύτερα, μόνοι σας, μιά ὥρ' ἀρχήτερα στὸ Φάληρο μὲ τοὺς
 ὄχετους, πρὶν σᾶς ξαναπνίξουν βδελυρότερα αὐτοὶ!

Μὰ ἂν νὰ — καὶ καταλαβαίνετε πολὺ κκλὰ τί σᾶς λέω, ὄλοι, ἓνας-ἓνας σας,
 ὅ,τι κι ἂν πιστεύετε — ἔ, τότε νέοι μου, ἀφήστε τ' ἄστεῖα, καὶ τὰ λογάνια μὲ ψωρο-
 ανακοινοῦσαι, πὸν τίς κάνουν κωλοσφούγγια, καὶ σᾶς «παύουν», σᾶς «διορίζουν», σᾶς
 ξαναπαύουν, σᾶς ξαναδιορίζουν, τίς «κιοθετοῦν», τίς ξε-κιοθετοῦν πανικόβλητοι, τίς
 ξανα-μιο-κιοθετοῦν ἀκόμα πιὸ πανικόβλητοι, οἱ ὅποιοι Κανελλόπουλοι, Ἀντικανελ-
 λόπουλοι, Καραμανλῆδες, Ἀντικαραμανλῆδες, ὑποκαραμανλίσκοι, ψευτοΜανιαδάκηδες,
 καφενέδες, τσογλανΤσαλδάρηδες κι ὅποιοι ἄλλοι - ἀφήστε τ' ἄστεῖα, πὸν τοὺς δίνουν
 λαβὴ νὰ σᾶς κρατᾶν ἀπὸ τὰ λαγαρά, καὶ κάντε κάτι γενναῖο, ὄλοι μαζὶ ἐνω-
 μένοι σ' αὐτό, πὸν νὰ σᾶς τρέμουν: Ὅργανῶστε — μόνοι σας, ἀμέσως,
 χωρὶς τὴν παραμικρὴ ἀναβολὴ (χωρὶς λεφτά, μὲ προσωπικὸ τρέξιμο ὄλων σας πρὸς
 ὄλους σας) — συνέδριο σὲ κάθε πόλη καὶ χωριὸ καὶ ὑπαιθρο καὶ βουνὸ αὐτοῦ τοῦ
 Τόπου, συνέδριο μόνο νέων, ἀπ' τὰ 15 ὠς τὰ 30! Διῶξτε κάθε ἄλλον - εἴτε «πα-
 ρατηρητὴ», εἴτε «συμβουλάτορα», εἴτε «ἐκπρόσωπο», εἴτε «βωβὸ πρόσωπο»: κάθε
 ἄλλον, πὸν δὲν εἶναι τῆς γενεᾶς 15 μὲ 30, τοῦ Καιροῦ καὶ τοῦ Τόπου τούτου!.. Ἄ-
 κοῦστ' ἐμένα πὸν σᾶς λέω: Κάθε ἄλλον, κάθε φίδι, πὸν δὲν ἔχει νῆα καρδιά - τὴν
 καρδιά σας!.. Κ' ἐκεῖ, σῶμα μὲ σῶμα, ἴσια, ἀντρίκεια, ἐλεύθερα καὶ πρωτόγονα ὅσο
 θέλετε, ἀγωνιστῆτε, σκιστῆτε, δαρθῆτε, παλέψτε ὅσο ἀντέχετε, ὅπως σᾶς φωτίση τὸ
 δικὸ σας φέγγος — ἔννοια σας! νὰ τὸ ἐμπιστεύεστε! πάντα φέγγει ἡ καρδιά, ὅσο ζων-
 τανὰ χτυπάει! — μὰ μὲ θέσεις πάνω στὰ πράγματα, μὲ σκέψεις ἀληθινές
 (ὅποιοι ἔχετε, φτάνουν!), μὲ ἀγάπες σὲ ποιότητες, ὄχι σὲ πρόσωπα (πὸν δὲ σᾶς
 μένουν πιά παρὰ γερόντων, πανάθλιων, πὸν δὲ θέλουν τὴν ἐλευθερίαν σας,
 τὸν Καιρὸ καὶ τὸν Τόπο δικὸ σας) — καὶ στεῖλτε μὲ τὸ ζόρι ἀντιπροσώπους στὴν
 Ἀθῆνα, στὴ Θεσσαλονίκη, στὴν Πάτρα, στὸ Βόλο, στὴ Λάρισα, στὰ Γιάννενα, στὴν
 Κέρκυρα, στὸ Ἄργινο, στὴ Λαμία, στὴ Χαλκίδα, στὴν Κόρινθο, στὴν Τρίπολη, στὸ
 Ναύπλιο, στὴν Καλαμάτα, στὸ Γύθειο, στὸ Ἡράκλειο, στὴ Λευκωσία, στὴ Ρόδο, στὴ
 Σάμο, στὴ Μυτιλήνη, κι ὅπου ἄλλοῦ παράλειψα, κ' ἐσεῖς ξέρετε πὼς εἶναι πυρήνας

ἀστικός, εὐρύς, τοῦ ἑλληνικοῦ σώματος, καὶ βγάλτε κοινοὺς ἀντιπροσώπους ὅλων τῶν βασικῶν περιοχῶν τοῦ Τόπου, καὶ μαζέψτε τους σ' ἓνα βουνό, σ' ἓνα ὑπαιθρο κι ἄς χιονίζη — θὰ σᾶς δώσῃ ἢ παλιὰ καρδιά τοῦ Τόπου ξύλα, τζάκια, κάπες χοντρές (μὴ φοβᾶστε, δὲ θὰ κρουολογήσετε, ζαχαρένια μου!) — κ' ἐκεῖ, μακριὰ ἀπ' τὶς μολυσμένες πόλεις καὶ τοὺς ὄχετους τῆς Σκλαβιάς, βγάλτε Δέκα — μόνο 10 (ὄχι τρακόσιους), ἀλλὰ τοὺς ἄριστους (ὑψωθῆτε, βρέ σεῖς, μιὰ φορὰ πάνω ἀπ' τοὺς ἑαυτοὺς σας, νὰ βρῆτε τοὺς ἄριστους!) — καὶ ζητήστε τους, πρῶτα, πῶς θ' αὐτοργανωθῆτε, τελείως αὐτόνομα, ἀληθινὰ, σκληρὰ, γιὰ μάχη οὐσίας — γιὰτὶ μεγάλη μάχη, οὐσίας ἕως θανάτου μέλλεται σ' αὐτὸ τὸν Τόπο, πού μόνο οἱ νέοι θὰ τὴ δώσουν — καὶ στεῖλτε ἔπειτα χαμπέρι ἀντρίκειο (ποῖός εἶχε τέτοια ἀντρεία ἀπ' αὐτοὺς ὡς τώρα;) σὲ Κανελλόπουλους, Καραμανλῆδες, ὑποκαραμανλῆδες, κομματαρχίσκους, κόλακες, γλεῖφτες τους, κι ὅποιο ἄλλο λέσι θέλετε τοῦ Παλιοῦ — πού μόνο ἔτσι ὀριστικά πεθαίνει στὸν Τόπο μας, ἀλλιῶς ζῆ καὶ βασιλεύει! — καὶ πέστε τους:

Αὐτοὶ εἴμαστε! Δέ σᾶς ἀρέσουμε; . Κι αὐτὲς εἶν' οἱ θέσεις μας! Δέν τις ἀντέχετε; . Ἐ, ἀντεστε στὸ διάολο, ἂν δέν τις ἀντέχετε - ἢ πειθαρχεῖστε τώρα ἐσεῖς, ἀηδονάκια μας στὴ Βουλῆ, καὶ λέτε, λέτε, λέτε ἐκεῖ, μὰ κάντε, δημιουργεῖστε τις προϋποθέσεις γι' αὐτὸ πὸν σᾶς λέμε ἐμεῖς! Δηλαδή. ὁ Καιρὸς! Ἐμεῖς, ὁ Τόπος αὐτὸ πὸν σᾶς λέει - ὄχι ἐσεῖς ὅ,τι θέλετε, γερόντοι!.. Καὶ «τσούς!» ἐσεῖς πιὰ κάποτε γερόντοι ἐδωμέσα! Ἀρκετὰ ἀμαρτωλοὶ - ἢ τὸ ξεχάσατε;

ΚΑΙ ΤΑΥΤΑ — μεταφράζοντας τοὺς ὄρους σὲ δικούς τους, μὰ ἡ ἐξίσωση νὰ μένη ἴδια — ὅλοι οἱ νέοι τῶν κομμάτων καὶ τῶν παρατάξεων ὅλων, μὲ τοὺς μὴ σὲ κόμματα καὶ σὲ παράταξη καμμιά!

Ἔ, ἂν γίνονταν!

Νὰ δῆτε, καλοὶ μου, πῶς ἔβγαίνει αὐτοστιγμεί, μ' ἓνα πήδημα, ὁ Τόπος ὅλος, ἀπ' αὐτὸν τὸ φριχτότερο βουῖρκο θανάτου ὅπου κυλίστηκε ποτέ!

Μὰ ναί; Ἐχουν οἱ νέοι καρδιά;

Ἐχουν καρδιά;

Τότε τίποτα δέν εἶν' ἀπλούστερο κ' εὐκολώτερο ἀπὸ τὴ Ζωή!

Ἐνας ἀπλὸς παλμός!

Ἄν εἴστε νέοι!

Ἄν σᾶς ἀνήκῃ πράγματι ὁ Καιρὸς αὐτός, ὁ μέγας, ὁ Τόπος τοῦτος, ὁ ἐλάχιστος!

Ἄν δικαιώσθε, ἂν ἀξιῶνεστε τέτοιου Καιροῦ, τέτοιου Τόπου!

Ἄλλιῶς - πειθαρχικά, πειθαρχικά παρακαλῶ! Ἐν-δύο! Ἐν-δύο! Ἐμπρός οἱ χῆνες - κι ὅλοι μαζί, ν' ἀκούω ζωηρά: *Ντὲν βίρ φάρεν!* . ("Ἡ: *Γιατὶ χαίρεται ὁ κόσμος καὶ χαμογελᾷ, πατέλα; .*" Ἡ: *Τὰ κεφάλια σας θὰ πέσουν ἀπ' τ' ἀντάρτικο σπαθί!* Κι ἄλλα τέτοια, ψυχαγωγικώτατα!)

ΚΑΙ ΜΙΑ ΔΗΛΩΣΗ. Ὅσοι νέοι, σ' ὅποιο κόμμα ἢ παράταξη, παλεύουν γι' αὐτονομίη, γιὰ ἐλευθερία καὶ γι' αὐτενέργεια — γιὰ ἔκφραση τῆς δικιᾶς τους ποιότητος — καὶ νομίζουν πῶς θάχαμε, ἴσως, κάτι νὰ τοὺς ποῦμε, νὰ τοὺς φωτίσωμε ἔστω κ' ἐλάχιστα πρὸς τὴν ἀπελευθέρωση, τὴν αὐτομόρφωση, τὴν αὐτοαγωγή τους πρὸς συνειδήση δικιᾶς τους, ἄς ἔρθουν νὰ μᾶς βροῦν! Ὅπου κι ἂν ἀνήκουν! Ὅ,τι κι ἂν πιστεύουν - φτάνει αὐτό: *Νάναι νέοι, ἀλήθεια!*

Ἐμεῖς, ὅ,τι ἔχομε θὰ τοὺς δώσωμε!

Κ' ἡ ἀγωνία μας, ἡ φροντίδα μας θάναι ὄχι γιὰ μᾶς. Ἀλλὰ γι' αὐτούς! Γιὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν αὐτοὶ!

ΘΕΣΕΙΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ

Ἡ, τάχα: περί Καμπανέλλη καὶ ἄλλων τινῶν!

Ν' ἀρχίσουμε μὲ κάποιες ἀποκαλυπτικώτατες ἀνακρίβειες, ἄγνοιες στοιχειώδεις ὄρων καὶ συνθηκῶν, ψέματα, ὑπερβολὲς κακόγουστες, φτηνότατες δημοσκοπίες — γιὰ σημερινούς (κι ὄχι μόνο ταμειακούς ἀλλὰ καὶ βρωμοπολιτικάντικους τοῦ πεζοδρομίου λόγους) χοντρά καμωμένες — ἀνοησίες, τσαπατσουλιές, προχειρότητες, μπουρδουκλώματα κι ὅ,τι βγῆ, τεμπελιὲς τοῦ Καμπανέλλη, ν' ἀνοίξῃ ἔστω καὶ μιὰν ἐφημερίδα τοῦ '43, νὰ βρῆ ἓνα δεδομένο, προτοῦ σκαρῶσῃ, μὲ τόσῃ ἀσυνειδησία, τὸν ἀπερίγραπτο αὐτὸ καὶ τραγελαφικὸ ἀρτζι-μπούρτζι καὶ λουλά του, ποῦ μὲ τόσο ἐνδεικτικὴ ψυχολογικὴ ἀστοχία ὠνόμασε Βίβα Ἀσπασία — κλέβοντας τὸ πενιχρότατο Βίβα Μαρία — καὶ μᾶς σερβίρει ξετσιώπατα — ἀφοῦ κανεὶς δὲν τὸν καρπαζώνει — σὰν κάτι ἀπὸ Κατοχὴν τάχα κι Ἀντίσταση (καὶ μόνο κάτι; ὀλάκερο κήρυγμα μᾶς κάνει, ὁ ἀπὸ σκηνῆς «πολιτικός» μας «φιλόσοφος»!) κάθε βράδι, μὲ τὴν ἄτυχῃ — μά, φαίνεται, κι ἄκριτη — Τζένη Καρέζη (καὶ μὲ κάποιους ἀκόμα συμπαθητικούς νέους ἡθοιοποιούς, ἀπ' τοὺς ὁποίους πάντως ξεχωρίζει ὁ Στέφανος Ληναῖος κ' ἡ Μαρία Φωκᾶ), σ' αὐτὸ τὸ ἀσυμπαθέστατο Θέατρο Χατζηχρήστου, ποῦ δὲν ἔχει τίποτ' ἀπὸ θέρη καὶ διακριτικότητα θεάτρου, παρὰ εἶν' ἔτσι, τσιμέντο ὠμό, θρασύ, μὲ τοίχλες-καραμέλες-σοκολάτες-τσιπς ἀντιπνευματικώτατα καὶ διωκτικώτατα κάθε ἀτμοσφαιρας Τέχνης» κι ἀνθρωπιᾶς, μὲ μιὰν αὐλαίᾳ σὰν παλιομπερντέ πανάθλια κρεμασμένη, ὅπου «ἀπολαμβάνει» κανεὶς καὶ μπογιατζήδικη «δημιουργία» ὑποτίθεται — τοῦ «σκηνογράφου» Καρύδη, προφανῶς — μ' ἐπιτοίχια («κατοχικά» τάχα) συνθήματα: Μὴ σκιάζεστε στὰ σκότη!.. — ποῦ τὰ 'δε τέτοια, ὁ φίλος; στὸν ὕπνο του ἐπὶ Κατοχῆς; — ἀλλὰ καί... χιτλερικά! [Γιὰ φανταστῆτε, νὰ γράφαν κ' οἱ Γερμανοὶ στοὺς τοίχους, γι' ἀντίπραξη]... τοιχο-φιλολογικὴ, ἀντὶ ποῦ ἔστηναν μονάχα, πενηνταριῆς ὀμήρους, στοὺς τοίχους! Τί «γλυκεῖα» Κατοχὴ, ἀλήθεια, θάχαμπε περάσει τότε! Σὰν τὴν Βίβα Ἀσπασίας ἀκριβῶς αὐτῆ, τοῦ μασκαριστικοῦ τοῦ Γιακουμῆ μας — ὅπως τὸν λέγαμ' ἐμεῖς στὴν παλιὰ παρέα μας (καὶ τὸν εἶχαμε στὶς ὑποσημειώσεις της γραμμένο, καθὼς τὸν πείραζα) — ποῦ ἄλλοῦ, ὅμως, κι ἄλλοιῶς, «τὴν πέρασε», ὁ ἐρίφης, «κοτσάνη», καὶ γι' αὐτὸ μᾶς γράφει τώρα τέτοια θρασύτατα!..] Μὰ διασκεδάστε λοιπὸν!:

Ἐγὼ ἐπόπτευα, δεκαοχτῶ χρονῶ, ἐκτυπώσεως χαρτονομισμάτων τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος — στὸ λιθογραφεῖο Καρύδη, στοῦ Χαροκόπου, γιὰ ἓνα ψωρομισθὸ — τὸ '43, χεϊμῶνα, καὶ τυπῶναμ ἓκα το χίλια ρα! Καὶ τὸ '43, τὰ Χριστούγεννα, πούλησα σὲ σαλταδόρους τῆς γωνιᾶς Πειραιῶς καὶ Σωκράτους, κοῦτα τσιγάρα τοῦ δελτίου — γιὰτὶ δὲν εἶχαμε σπὶτι οὔτε μπληγούρι πιά, καὶ κάπνιζα μόνο ἀποτσιγάρα συγγενῶν, βρασμένα καὶ ξαναστεγνωμένα, σ' ἓνα τσιμποῦκι — ἀντὶ τριῶν ἑκατομμυρίων ἑκατὸ χιλιάδων δραχμῶν!.. Κι ὁ καβγάς μὲ τοὺς «ἥρωικούς» — ὅλους «ἥρωες» μᾶς τοὺς σερβίρουν τώρα τοὺς παλιομασκαράδες — σαλταδόρους ποῦ θέλησαν νὰ μοῦ τὴν ἀρπάξουν, ἦταν (τάχα) γιὰ τὶς ἑκατὸ χιλιάδες παραπάνω ἢ παρακάτω!.. Μὰ ὄχι! Ἐγὼ δὲν ξέρω τί ζοῦσα τότε! Οὔτε κανεὶς σας ξέρεῖ τί τραβοῦσε, παρὰ ὁ Γιακουμῆς, τώρα, θὰ μᾶς πῆ, ὁ ἐθελοῦσια συνεργάτης τῶν χιτλερικῶν στὸ Γκράτς — καὶ μέλος τῆς «σπειρας» τοῦ Κινέζου, («πάνω ποῦ δούλευε ὁ παρακῶτσος!»), καὶ Κάπο στὸ ποινικὸ (γιὰ «ποινικούς» κυρίως) Μαουτχάουζεν — ὁ δραπετῆς τοῦ Βιῶματος θὰ μᾶς διδάξῃ, πῶς ζούσαμε τότε, ποιοὶ ἤμασταν, ποιά ἡ ἀντίσταση καὶ ποιά ἡ «παράδοση» κάθε σουλάς μας, κι ἀκόμα (ἐνδεικτικὸ τοῦ τί χοντρετῆ ἀγνοεῖ): πῶς τὸ '43 ἐκεῖνο — Σεπτέβρη, 10, μὲ Χριστούγεννα (ὅπου τοποθετεῖ τὸ «ἐξάμβλωμά» του) — ἀλλάζαμε, λέει, τὴ χρυσὴ λίρα (πούχαμὲ χρόνια νὰ τὴ δοῦμε καὶ στ' ὄνειρό μας οἱ φτωχοὶ καὶ τίμιοι) ἀντὶ... 400.000 δραχμῶν! Δηλαδή: ἀντὶ... 13 τσιγάρων τοῦ δελτίου!

Μὰ οὐτε τ' ἀργύρια τόσα, τῆς προδοσίας *Γιακουμή* μου! Κι αὐτὰ περσότερα - ὅπως καὶ τὰ δικά σου στὸ Μαουτχάουζεν [πού μου τηλεφωνᾶνε τώρα, καὶ ντρέπομαι γιὰ σένα, νὰ ρωτήσω λέει τί ἄθλιος «Κάπο» ἦσουν στὸ στρατόπεδο - νὰ μοῦ πῆ ὁ ἄντρας τῆς Βάσως Μεταξά, πού ἦταν μαζί σου, τί περιβραχιόνιο φόραγες, τί λόγους ἐβγαζες γιὰ τῆ «Νέα Τάξη» στὸν Κόσμο τοῦ «Τρίτου Ράιχ»!.. (Ξέρω γώ, βρέ *Γιακουμή*; Δέ θέλω, μὰ τὸ θεό, νὰ τὰ πιστέψω - μὰ ἔτσι μοῦ τηλεφωνᾶνε, καὶ λίγη ντροπὴ δέ βρίσκεται;.)]

Κι ὄχι μόνο αὐτά! Τί . γιαρμᾶδες στὴν Κατοχὴ μᾶς σερβίρει ὁ *Γιακουμῆς* πὼς τρώγαμε — ἐγώ, τί νὰ σᾶς πῶ; γιὰ μεταπολεμικὸ φρούτο στὴν Ἑλλάδα τὸν ξέρω τὸν γιαρμᾶ! — καὶ τί: *Πῆρα ἕναν καφέ στὴν Ὀμόνοια!* — στὴν Κατοχὴ, καφέ! — καὶ τί: *Ὁχι, εὐχαριστῶ! Δέν τρώω τὸ πρωί!* — σταφίδες, πού τις λιμάζαμε ὅλοι, ἀρνιέται ὁ «ἠρώας» του, στὴν Κατοχὴ, γιὰτ' εἶναι, λέει, πρωί, καὶ τὸ πρωί... *δέν παίρνει τίποτα!* — καὶ τί ἀηδίες ψέματα ἀκόμη, ξετσιπῶτα τελειῶς: πὼς κορίτσια, τάχα, εἶχαν φωτογραφίες τοῦ... Χίτλερ στὰ τσαντάκια τους, ἢ πὼς γερμανοὶ ἀξιωματικοὶ φύλαγαν στὸ πορτοφόλι τους φωτογραφίες ὄσων... ἐξετέλεσαν — τοὺς φωτογράφιζαν, φαίνεται, πρὶν τοὺς καθαρίσουν, αὐτὰ τὰ «μοναδικὰ στὸν κόσμον» ἀποφώλια τέρατα! — καὶ τί βαθμούς λέει παίρναν καλοὺς στὰ μαθήματα οἱ ἐοῦτίσσης, γιὰτ' ἦταν... ἐοῦτίσσης — ἄχ! καὶ δέ βρίσκεται ἕνας γεροδάσκαλος, *Γιακουμή* μου, νὰ σὲ σπᾶση στὸ ξύλο, ἔτσι γιὰ.. μάθημα μικρὸ τοῦ τί σοῦ χρειάζεται [πού οἱ ἔρμον οἱ δάσκαλοι κατεξοχὴν ἀντέδρασαν στὴ Δικτατορία, καὶ μάλιστα στὴν ἄθλια ἐκείνη *Νεολαία* τῆς! (Ἀλλὰ σάμπως πῆγες σκολεϊό, *Γιακουμή* μου; Πάτησες ποτέ σου, σκασιάρχη;)] — ἢ πὼς μᾶς κλεῖναν στὶς 8 τὸ '43, ἐνῶ μᾶς κλεῖναν τὰ μεσάνυχτα· στὶς 8, μόνο πιά τὸ καλοκαίρι τοῦ '44, πού φεύγανε.

«Λεπτομέρειες», θὰ πῆτε. Μὰ ἐγώ δὲ θὰ σᾶς ἀπαντήσω κᾶν: «ἐνδεικτικώτατες λεπτομέρειες» — ἐνδεικτικώτατες τοῦ ὅτι δέν ἔζησε τὸ δρᾶμα μας αὐτὸς πού μᾶς τὸ «ἱστορεῖ», γιὰ νὰ τὸ λοιδορήσῃ τώρα ἔτσι — παρά, μόνο: Πὼς «δέν ἀξίζει, βέβαια, στὰ σοβαρὰ κουβέντα κανένας Κχιπανελλάκος ἀνάμεσά μας, ἀφοῦ τὸν ξέρουμε δὲ ὅλοι μας»!.. Μὰ καί; Τὸν ξέρουμε,.. Τότε πὼς τὸν ἀνεχόμαστε καὶ τὸν χειροκροτᾶμε; Πὼς τὰ χαζοπαιδάκια τὸν «ἀποθεώνουν»; Πὼς τὸ *Μαουτχάουζεν* τὸν δέν τοῦ φέρεσαν καπέλλο, μ' ὄλες αὐτὲς τὶς τρίχες καὶ τὰ ψέματα πού γράφει κειμέσα, ἐνῶ ὑπῆρχαν πραγματικὰ φοβερώτερα ἀπὸ στρατόπεδα, ἀλλὰ θέλαν λόπο κι αὐτά, γιὰ νὰ μαζευτοῦν καὶ νὰ δοθοῦν, σ' ἔργο πού πράγματι τότε θάσπαγε κόκκαλα - μὰ ὁ *Γιακουμῆς* μας εἶν' αὐτὸ προπαντός: τεμπελάκος!

Καὶ δέν εἶναι τεμπελάκος μόνο. Εἶναι — πρωτίστως — φλύαρος!.. Φλύαρος, καὶ ἄκριτος: κ' ἔχει «θεωθῆ» τώρα-τώρα, ἔχει μεθύσει κι ἀποθρασυνθῆ! Πιάνει νὰ γράψῃ ἀστεϊάκια, γιὰ νὰ γαργαλίσῃ τὸ κοινὸ καὶ νὰ κοποῦν πολλὰ εἰσιτηριάκια, ἀλλὰ στὸ ἄψε-σβῆσε ξεχνάει τί ἔπιασε νὰ σκαρώσῃ — γιὰ λεφτὰ μόνο τώρα (τίποτ' ἄλλο πιά δέν τὸν ἐνδιαφέρει!) — καί, φουσκωμένος καθὼς εἶναι, θαρρεῖ πὼς «ὅ,τι θέλει κάνει αὐτός», καὶ δὸς του τὸ γυρνᾶει σέ... «σοβαρὸ» κίολας! Κι ἀνακατώνει λοιπὸν καὶ «μελὸ» — καὶ παιδάκια, καὶ δάκρυα, καὶ Βέμπο τραγουδίστρια τῆς *Νίκης*, κι ἀναμνήσεις (καὶ βρωμορωμείκη γενικῶς «ἀτμοσφαιροῦλα») — καὶ νά! τὸ δάκρυ κορόμηλο! φαντάζεται... Καὶ παίρνει κι ἀκόμα πιὸ «σοβαρὸ» τόνο ὕστερα, κι ἀπλῶνει κάτι «τιράντες» μέ... «βαθεῖα κοινωνικὴ φιλοσοφία» — κι «Ἀντίσταση» μέσα, κι «ἀντι-Ἀντίσταση» δῆθεν, «ἀνθρωπικὴ» «ἀλλ' ἀνθρώπινη, ὅμως, βαθύτερα» — καὶ ποιὸς τὸν συμμαζεῖει πιά, πού «καβάλλησε τὸ καλάμι», πὼς ἔχει καί... σκέψη, μὲ τὰ σωστά του! (Γ' εἶν' αὐτά, ρέ *Γιακουμή!* Ἄμ αὐτὰ εἶχες λοιπὸν στοιβαγμένα μέσα σου, ἐκεῖ πού σὲ ζουλούσαμε στὶς ὑποσημειώσεις τῆς παλιᾶς ἀγγοσιλαίας συντροφιάς; Δέ μᾶς τάλεγε, διάβολε, νὰ σὲ καρπαζῶναμ' ἐμεῖς τοῦλάχιστον, μεταξύ μας, νὰ μὴ γίνουμε ρεντίκο-λο ὅλοι, στὸν Τόπο;.)

1 Βλ. στὸ *Κατηγορῶ*, «Μῦθος καὶ αὐτοπαιδεία τῆς ἐφηβείας», 225-78

Ἄλλ' εἶναι φλύαρος - αὐτὸ εἶν' ἡ αἰτία! Φλύαρος, σὺν κακοσυνειθισμένος «κύριος» (τάχα) «τῆς σκηνῆς» καὶ τῆς «σκηνηκῆς οἰκονομίας» — ἢ σπατάλης; — γιὰ δὲν ὑπέστη, κυρίως εἶπεῖν, παιδεία ποτὲ καὶ ἀγωγή κανενὸς εἰδούς, οὔτε ὑστερογενῶς, ἀπὸ καμμιά θεατρικὴ κριτικὴ, ποὺ δὲν ὑπάρχει ἀτυχῶς στὸν Τόπο μας — ἢ τελευταία μας ἄξια τοῦ παλιοῦ ὀνόματος πέθανε μὲ τὸν Φῶτο Πολίτη (μὰ κ' ἐκεῖνος!) — καὶ τὸν ἔχουν λοιπὸν (Καμπανέλλη τώρα!) στὰ ὄπα-ὠπαλάκια, ἐκτὸς ἄλλων (ἐξίσου ἄθλιων) καὶ γιὰ τὴν τὸση ἢ γενικὴ δραματικὴ ξηρασία μας — ἀπὸ «νέους» καὶ ἀπὸ «παλιούς» (τελευταῖο θεατρικὸ νεοελληνικὸ ἔργο ξέρω ἓνα, ποὺ πρωτανέβαινε δταν ἐγὼ γεννιόμουν, τὸ '24: τὸν ἔξοχο ἐκεῖνο *Καραγκιόζη τὸν Μέγα*, τοῦ Φῶτου Πολίτη) — καὶ κανεῖς δὲν τοῦ τίς ἔδωσε ἐγκαίρως στ' ἀφτιά, τοῦ παιδιοῦ, ὁπότε θάσωζε — ἴσως — τὸ κάποιον ταλεντάκι του (γιὰ χιουῦμορ, περσότερο, παρὰ γιὰ θέατρο καθαυτό), θὰ περιέστελλε — πιθανῶς — τὰ τόσο εὐκόλα κατεβατὰ ἀπὸ φλούδια (μόνο φλούδια, καὶ ὄλο φλούδια, καὶ φτηνοκαλαμπουρίστικες διαρκῶς «ποιότητες», νεοελληνικοῦ τάχα διαλόγου), γιὰ νὰ μᾶς ἔδινε — ἂν μᾶς ἔδινε — κάποτε, μὲ τὴν ὠρίμασή του, ἓναν κάποιον θεατρικὸ συγγραφέα, ποὺ νάρχεται σὲ κάποιον λογαριασμό!

Ἄλλὰ ποῦ αὐτά!.. Ἐδῶ, κάτι σοβαρώτερο πῆγε πρὸς στιγμὴν νὰ κἀνῃ ὁ ἔρμος μὲ τὴν *Ἡλικία τῆς Νύχτας*², καὶ ἀμέσως τοῦ ρίχτηκαν ὄλοι οἱ φαρισαῖοι τῆς «κριτικῆς» — Πλωρίτης καὶ λοιποὶ — καὶ αὐτός, ὁ λιμασμένος τόσο γιὰ λίγη ἐπιτυχοῦλα, δὲν ἄντεξε! Ἐφ' ὧ καὶ βλέπετε τὰ ἐπόμενα *καραγκιολιζιλία* του!..

Τοῦτο τὸ *Βίβια Ἀσπασία* τοῦ τώρα, κανονικὰ βέβαια, σ' ἓναν τόπο ὁποῦ τὸ Κοινὸ θάχε κάποιαν ἀγωγή καὶ κάποια κριτήρια στέρεα, ὄχι νὰ «σταθῇ» δὲν ἐπρόκειτο — ἢ, ἔστω, νὰ «πέσῃ» σὲ μιὰ βδομάδα — παρὰ οὔτε ν' ἀνέβῃ, οὔτε νὰ «διαβαστῇ» κἀν, πέρ' ἀπ' τὶς πρῶτες σελίδες του, καὶ αὐτὲς ἀπὸ κάποιον «τρίτο βοηθὸ» δραματολογίου, ἂν μὴ ἀπ' τὸν θυρωρό! Ἄλλὰ στὸ δικὸ μας σημερινὸ Τόπο, καθὼς βλέπετε, Καμπανέλληδες μποροῦν, καταφέρνουν ν' ἀπαντοῦν» στὴν Κριτικὴ συλλήβδην: *Τὴν ἀπόκρισή μου σὰς τὴν δίνει τὸ Κοινὸ — ἢ «Αὐτοῦ Μεγαλειότητος» τὸ Κοινὸ! — ποῦ ἀθρόο κάθε βράδι τὴν καταχειροκροτεῖ τὴν «Ἀσπασία» μου!* Ἄρα —

[Κι ἀφῆνα ἔδῶ τὸ λόγο νὰ γίνῃ εἰλικρινέστατα διάλογος, καθὼς ἀκούω καθαρὰ μέσα μου δὺ ὁ φωνὲς ν' ἀντιπαλεύουν (ποῦ θὰ τίς διακρίνω ἐφεξῆς ἔτσι, μ' ἓνα P—, τὴν ἐνομοτυκώτερη, μ' ἓνα A— τὴν συζητικώτερη ἄς ποῦμε, ἀντὶ P A , πούναί τ' ἀρχικά μου)]

A— Θέλομε δὲ θέλομε, κάποιες «διαστάσεις» τίς δίνει ὁ Τόπος, ὁ χρόνος, ὁ Καίρος, τὸ ὅποιο «Κοινόν», ἢ ἢ Κριτικὴ ὀφείλει νὰ τίς ἀντιμετωπίζῃ!

P— Ὅχι!.. Κανένα «Κοινόν», ἢ: βαθύτατη ἀκαλλιέργησις «Κοινοῦ», τελείως χαλασμένου πιά, πούχει χάσει καὶ τ' ἀβγά καὶ τὰ πασχάλια, ἔτσι ποὺ μαστιγώνεται μὲ λόγια, φλούδια, τρίχες, ψευτιὲς καὶ τέτοιες κενότητες κάθε μέρα, δὲν μπορεῖ νὰ δίνῃ «διαστάσεις» ποῦ «ὑποχρεώνουν»!.. Πάντως: δὲν ὑποχρεώνουν ἐμᾶς, *Τὰ Νέα Ἑλληνικά!*.. Ἡ, τὸ πολὺ-πολύ, θέτουν ἓν' ἄλλο ζήτημα: Ἀναλύσεως κ' ἐπικρίσεως αὐτοῦ τοῦ «Κοινοῦ»!.. Χῶρο γι' αὐτὸ θυσιάζω! Ὅχι, στὰ σοβαρά, γιὰ τὴν ἀφορμὴ: τὸν ἀστεῖο Καμπανελλᾶκο τώρα!..

A— Μὰ ὄχι τὸν Καμπανέλλη στὰ σοβαρά! Στ' ἀστεῖα! Μὲ ἀποσπάσματα, λογουχάρη, ἀπ' τοὺς τάχα «ἀστεῖους» καὶ «πολὺ νεοελληνικούς» διαλόγους του, ὅπου δείχνεται ὄλη ἡ γελοσιότητα, ἡ ἀστοχία, τὸ χαμηλὸ πνεῦμα, ἡ ἀνικανότητά του νὰ πλάσῃ τὸ παραμικρὸ ποὺ νὰ ζῆ ὄρθιο, πᾶνω καὶ στὴ «σκηνῆ» τῆς ἄθλιας *Ἀσπασίας* του, τί τσοῦλας τώρα, μεῖ Ἰταλούς, μεῖ Γερμανούς, ἀλλὰ καὶ πού... *κάνει Ἀντίσταση*: θέλοντας τοὺς Ἰταλούς — καὶ ἀνοίγοντας σ' αὐτοὺς διάπλατα τὰ σκέλια — μὰ... μὴ θέλοντας (πιὰ) τοὺς Γερμανούς, καί... σφίγγοντας λοιπὸν τὰ ἴδια σκέλια — ἀντιστασιακώτατα! — στὸ ἴδιο κρεββάτι!.. («Διασκεδαστικώτατα», ὄλ' αὐτά, ἔ;)

² Βλ κριτικὴ μου, καὶ μάχη ὀλόκληρη ποὺ ἔδωσα ὑπὲρ αὐτοῦ — καὶ κατὰ Πλωρίτη, καὶ κατὰ Κούν, καὶ συλλήβδην καθ' ὅλης τῆς θεατρικῆς ψευτοκριτικῆς μας — στὴν *Ἐπιθεώρηση Τέχνης*, 50-1, II-III/59, 138-41.

P— Κι όμως όχι! Τὰ Νέα Ἑλληνικά δέν παρέχουν διασκέδαση! . Δέν γαργαλᾶν μαςχάλες ~ οὔτε κι ἂν αὐτό, κάποτε, εἶναι ἴσως ὁ μόνος τρόπος γιά κριτική «στὸ φιλό», καθὼς πρέπει τέτοιων φλουδιῶν! Κάποια θέματα, πέραν ὅποιων περὶ αὐτὰ φλουδιῶν καὶ κενότητων, αὐτό τοῦτο ἀποκλείουν ὅποια «διασκέδαση»!.. Κ' ἐδῶ εἶν' τὸ θέμα μας, ἀκριβῶς, τῆς Ἀσπασίας τὸ θρασύτατα προβαλλόμενο στὸ τέλος: τῆς Κατοχῆς καὶ τῆς Ἀντίστασης - ἀναιδέστατα ἀπὸ . Καμπανέλλη σήμερα στὸν Τόπο μας! Μὰ δὲ φταίει αὐτός. Τὸ «Κοινὸ» φταίει - αὐτὸ πρέπει νὰ χτυπηθῇ!

A— Μαστιγῶστε, λοιπόν, τὴ θάλασσα!³

P— Δηλαδή: «Τὸ Κοινὸ δέ φταίει»;

A— Ἡ, κι ἂν φταίει, τὸ Κοινὸ εἶν' ἡ θάλασσα!.. Τί νὰ μαστιγώσης, Τί κι ἂν μαστιγώσης; Τί βγαίνει;

P— Ἔστω. Τὸ «Κοινὸ» δέ φταίει... Ἄλλ' ἢ «Ἀριστερά» μας ὅλη; Δέν ἐχτύπησε τὸν Καμπανελλάκο της;

A— Ἀσχημα πάλι ἔκανε;.. Τὴ «γραμμὴ» σου πῆρε, πού τὸν ἀποκάλυψες γιά τὸ Μαουτχάουζεν. Νὰ τὴ χτυπήσουμε καὶ γι' αὐτό,..

P— Ὅχι γι' αὐτό. Καλά, κατ' ἀρχήν, ἔκανε: νὰ διώξῃ ἀπὸ πάνω της ἓνα κουρέλι, πού δέν ἔχει καμμιά σχέση μ' Ἐπανάσταση! Ἄλλ' αὐτὸ εἶν' ἡ μισὴ ὀλῆθεια μόνο!..

A— Κ' ἡ ἄλλῃ μισή;

P— Πῶς ὁ Καμπανέλλης ρίχνεται βορὰ τώρα, ἀπ' τὴν ἴδια τὴν «Ἀριστερά» (τὴν πανικόβλητη μὲ τὴν κενότητα καὶ τὴν ἀκαλλιέργησία καὶ τὴν ἔλλειψη στερεῶν κριτηρίων τοῦ ἴδιου τοῦ «Κοινοῦ» της) ἀκριβῶς σ' ἐκεῖνο πού (τόσο ἀργὰ) νιώθει ἡ «Ἀριστερά» νὰ τὴν κατατρώῃ!..

A— Δηλαδή;

P— Στὸ αἴτημα οὐσίας ἴσα-ἴσα, καὶ καθαρότητας οὐσιαστικῶν θέσεων πάνω στὴν ἐντελῶς πρόσφατη Ἱστορία μας!.. Τὸ «Κοινὸ» αὐτό, τὸ δίχως κριτήρια, αἰσθητήρια σωστά, πού μιὰ λέξη φτάνει ν' ἀκούσῃ ἀπ' τὰ «ὄνειρά» του ἢ τίς ἄθλιες γραμμιτζήδικες φωνές τῶν «γωνιῶν» του, κ' «ἐκστασιάζεται», «παραληρεῖ», «χύνεται» ἀπὸ ἀγαλλίαση», χειροκροτεῖ κι ἀποθεώνει» - αὐτὸ τὸ ἄκριτο, χῦμα πολτὸς χωρὶς νεύρωση πνευματικῆ, συνείδηση καμμιά οὐσιαστικῆ, πού γιά τίποτα δέν κάνει (πέρ' ἀπὸ φωνές στὸ πεζοδρόμιο, καὶ μιὰ ξερὴ ἀνίκανη ψῆφο), ἡ «Ἀριστερά» μας αὐτὴ τὸ δημιουργήσε, τὸ θέλησε «διακαῶς» τέτοιο: χωρὶς καμμιά συνείδηση, καμμιά νεύρωση πνευματικῆ δικιά του, κανένα κριτήριο στέρεο (ἄρα: αὐτόνομο), κανένα αἰσθητήριο αὐτόζωο, αὐτανάπτυκτο περαιτέρω κι ἀνεξάρτητο ἀπ' τίς βοές τῶν «γωνιῶν» στ' ἄφτιά! Πῶς, λοιπόν, ἡ «Ἀριστερά» αὐτὴ τώρα — καὶ «δέν εἶναι» τάχα (καὶ μόνο γι' αὐτό) ἡ πρώτη ἔνοχη κι ἄξια ἐπικρίσεως; — πετροβολάει τὸν ἔρμο τὸν Κομπανελλάκο, ἐν' ἀρριβιστάκι» ἐκεῖ, πού «δόξα» βεντετούλας ἀπλῶς «ἐζήλωσε», ἀ la Θεοδωράκη, καὶ θέλησε καὶ δαῦτος νὰ γαργαλίσῃ λιγούλακι τὸ «Χυλό-Κοινὸ» αὐτό, μὲ τίς ἴδιες (τίς γνωστὲς καὶ τετριμμένες) «λέξεις-ὄνειρα», «λέξεις-συνθήματα», λέξεις-πετριές στὸ βάλτο τοῦ μὴ Διαλόγου μας», ἀντὶ νὰ δώσῃ οὐσία (πού δέν κατέχει) τῆς Κατοχῆς ἐδῶ καὶ τῆς Ἀντίστασης;.. Ἄν ἡ μακάρια «Ἀριστερά» μας εἶχε καλλιέργησει συνείδηση κι ὄχι κραυγὲς στὸ «Κοινὸ» της, θὰ τόλμαγε κανεὶς ἀρριβιστάκος Καμπανελλάκος νὰ τοῦ «στήσῃ» τέτοια, κι αὐτὸ «νὰ γελᾷ», σοβαρῶς, νὰ «ξεκαρδίζεται», κ' ἡ «Ἀριστερά» μας ἡ ἴδια νὰ τρέμῃ — ὀψίμως — μπρὸς σὲ τέτοια κενότητα, τέτοια ἀσυστασία καὶ κουρελο-χυλο-διάλυση τοῦ ἴδιου τοῦ «Κοινοῦ-μυξαδιήματος» αὐτοῦ ποῦ δημιουργήσε ἐλόγου της; Ἡ ἄθλια αὐτὴ «Ἀριστερά» μας, νιώθοντας τώρα — μὰ πολὺ ἀργὰ (καὶ τὰ συμπτώματα θάρθουν ἀπανωτά, μαζὶ μὲ τίς συνέπειες) — πῶς εἶναι δέσμια τοῦ Κατώτερου πού ἔχει δημιουργήσει, ἐξακολουθεῖ ν' ἀντιμετωπίζει ἀκόμα τὸ

3 Ἐναφορὰ στὸν Ξέρξῃ, πού μαστίγωσε τὸν Ἑλλησποντο, σὰ φουρτούνιασε καὶ τοῦ σάρωσε τ' ἀστεῖα γιοφύρια ἀπὸ μαοῦνες

πρόβλημα ἀπουσίας τῆς οὐσίας της μὲ τέτοια καμώματα, ἄλλο τόσο ἄθλια: ρίχνον-
τας ἀρριβιστάκους της, σὰν τὸν Καμπανέλλη (κι αὐριο τὸν Θεοδωράκη ἢ παρόμοιους),
βορὰ στὸ ἐσωτερικὸ της «θηρίο», ποὺ γυρεύει οὐσία, σύσταση ἐπαναστατικὴ ἀληθινή,
νεύρωση πνευματικὴ Μεταβολῆς, ὅχι τρίχες!.. Ἐπικρίνοντας τὰ κουρελάκια αὐτὰ και-
τὶς βεντετοῦλες της, ἐλπίζει ὅτι γεννᾷ στίς μόλις δημιουργούμενες συνειδήσεις τῶν
νεωτέρων της τὴν ὑπόθεση πῶς «ἀφοῦ ἐπικρίνει τὰ τέτοια, ἢ ἴδια λοιπὸν δὲν εἶναι τέ-
τοια», ἔχει δηλαδὴ οὐσία — ποῦν ἴν' τὴν; — ἔχει σύσταση πνευματικὴ, νεύρωση καὶ
ικανότητα Μεταβολῆς ἀληθινῆς - καί, «πειθοντας» ἔτσι, γυρνάει πάλι τ' ἄλλο πλευρὸ,
νὰ συνεχίσῃ τὸν ὕπνο (καὶ τὴν πολιτικάντικη ἀνουσιότητα θέσεων οἱ «ταγοί» της)!..
Τὰ Νέα Ἑλληνικά, λοιπὸν, καί, χῶρο δίνουν γι' αὐτό! Μὰ ὅχι γιὰ τὴν «ἀφορμὴ» αὐ-
τοῦ, τὸν Καμπανελλάκο στὰ σοβαρὰ τώρα - οὔτε στ' ἀστεία, γιὰ τόσο σοβαρὰ!

A— Μὰ τί θὰ γράψουν, λοιπὸν, Τὰ Νέα Ἑλληνικά;.. Κριτικὴ θεάτρου ἢ κριτικὴ
πολιτικῶν παρατάξεων; «Θέατρο» εἶναι πάντως — ἢ: ὑποτίθεται! — τὸ «ἔργον» τοῦ
Καμπανέλλη. Τὸ ξεχνᾷς, κι ἀντιμετωπίζεις τὸ θέμα του!..

P— Τὸ Τί, πρωτίστως, πάντα, γράφουν Τὰ Νέα Ἑλληνικά! Καὶ μόνο μετὰ τὴν
ἐξάντλησίν του, ἀντικρύζουν τὸ πῶς καὶ τὸ γιὰτί καὶ ὅ,τι ἄλλο! Τὸ «ἔργον» τοῦ Καμ-
πανέλλη εἶναι τὸ πρῶτο — ἀκοῦς «τὸ πρῶτο»! — ποὺ τολμᾷ ν' ἀγγίξῃ (ὑστερ' ἀπὸ
20 χρόνια ἐπιβληθείσης μ' αἶμα Σιωπῆς) τὸ Διάλογο μέσα δῶ! Κ' εἶναι τέτοιο, Καὶ
βλέπεται μὲ τόση «χαρὰ», τόση «διασκεδάση», «ξεφάντωση καρδιάς», ἀπὸ τέτοιους;
Καὶ δὲν κλαῖμε - παρὰ νὰ μοῦ τοὺς «διασκεδάσης» κιόλας θέλεις, τοὺς ἀναγνώστες
Τῶν Νέων Ἑλληνικῶν; Δὲν κλαῖμε, πούναι καὶ τὸ «ὠργισμένο» μας κιόλας «Κοινόν»
αὐτό! Τὸ «Κοινόν» τῆς «Μεταβολῆς» αὐτό;.. Καὶ μὲ τέτοια «γελάει», τὸ «Κοινόν»
αὐτό, τὸ κουρέλι; Καὶ τέτοια δὲν μαξιλαρώνει, δὲν «ντοματώνει», δὲν «ἀβγοπετρο-
βολάει»;.. Ἐ, δὲν μοῦ τὸ φτύνεις, λοιπὸν, τὸ «Κοινόν» αὐτό — ὅχι τὸν Καμπανέλλη,
τὸν ἄθλιο σαλτιμπάγκο του — ἢ: Δὲν μοῦ τὸ διδάσκεις, καλύτερα, ποιά ἦταν ἀλή-
θεια ἢ Κατοχὴ κ' ἢ Ἀντίσταση, ποὺ ξύνει τὴν κοιλιὰ καὶ τ' ἀποκατιανά του, μὲ τίς
τόσο λίγες τσοῦλες καὶ πόρνες τους, καὶ «γελάει» σήμερα, ποὺ τοῦ μέλλονται!.. καὶ
τί δὲν τοῦ μέλλονται, ἐν «εἰρήνῃ» καὶ χωρὶς ξένους καταχτητές! Ἀλήθεια, Κατοχὴ
κι Ἀντίσταση ἦταν οἱ τσοῦλες κ' οἱ πόρνες αὐτῆς Βιβ' Ἀσπάζεις τοῦ ἄθλιου Γιακου-
μῆ μας, ἀπ' τὸ συνεργασθῆν στὸ Γκράτς καὶ στὸ Μαουτχάουζεν «μπαφόν» τοῦ Γκα-
ζιοῦ μας;.. Ἐ, ὅχι δά! Δὲν ἦταν ἢ Κατοχὴ κ' ἢ Ἀντίστασή μας, ὅ,τι τέτοιοι, στὴν
ἄλλη ὄχθη ἐκούσια προσκνημένοι,μποροῦσαν τάχα νάχουν «δῆ» καὶ νάχουν «ζή-
σει»! . Κι ἀνάγκη, ἄρα, νὰ τοῦ δοθοῦν, αὐτοῦ τοῦ ἄθλιου «Κοινοῦ» τέτοιων σήμερα,
τὰ ἐκ τῶν πραγμάτων στοιχεῖα ποὺ συνιστοῦν τὸ ἄγραφο (μὲ μελάνι) μὰ γραμμένο
μ' αἶμα Δρᾶμα! .

Οὔτε πολιτικὴ οὔτε παρατάξεις ἦταν τὰ στοιχεῖα τοῦ Δράματος καὶ τῆς Ἀντί-
στασης αὐτοῦ τοῦ Τόπου!.. Ἀντιθέτως: ὅ,τι ἦταν πολιτικὴ καὶ παρατάξεις ἢ, σω-
στότερα: ὅ,τι κατάφερε νὰ ξαναξετρυπῶσῃ — ἀπ' τὰ λαγούμια του, ὅπου πανικόβλη-
το εἶχε κρυφτῆ καὶ βυσσοδομοῦσε — σὰν «πολιτικὴ» καὶ «παρατάξεις», αὐτό ἴσα-ἴσα
σκότωσε ὅ,τι Τίμιο σ' αὐτὸν τὸν Τόπο πάλι μετὰ!.. Αὐτό σκότωσε καὶ τὴν Ἀντίστα-
ση — σὰν ΚΚ.Ε, ποὺ τὴν ἔθεσε ὑπὸ τὸν «ὀργανωτικόν» του ἔλεγχον, καὶ σὰν «Δεξιὰ»,
ποὺ μετωπικά ὑστερα τὴν χτύπησε! — αὐτό καὶ τὸ Πνεῦμα μας τῆς Κατοχῆς, τὸ τε-
λείως ἀσυμβίβαστο μὲ ὅ,τι τοῦ Ἐχθροῦ μὰ καὶ μὲ ὅ,τι τοῦ Παλιοῦ!.. Ἐτσι, «Δεξιὰ»
δὲν ὑπῆρχε στὴν Κατοχὴ. Γιατὶ ὅ,τι παλιό, τόχαμε σβῆσει ὅλοι ἀπὸ μέσα μας - ἄλ-
λο ἂν κατάφερε (ἢ: «τὸ καταφέραμε, οἱ ἀνόητοι, νὰ τὸ καταφέρῃ») νὰ νεκραναστηθῇ
καὶ νὰ μᾶς ξανακαθῆσῃ στὸ σβέρκο!.. Δὲν ὑπῆρχε ὅμως τότε - καὶ τοῦτο δὲν εἶναι
«θέμα πολιτικῆς»! Δὲν ὑπῆρχε, γιὰτί ἔλλειψε πιά τότε κι ὁ παραμικρὸς χῶρος στίς
καρδιές καὶ στίς συνειδήσεις γιὰ ὅ,τι τὸ παλιό, τὸ ξοφλημένο, ποὺ μᾶς εἶχε φέρει —
μ' ὅλες τίς φανφάρες καὶ τίς ἐπενδύσεις του — σὲ τέτοιο θάνατο, τέτοια «ζωή», τέ-
τοια κόλαση!.. Λέγαμε: Αὐτό, δὲ θὰ ξανάρθῃ ποτέ! Αὐτά — κι αὐτά, κ' ἐκεῖνα, καὶ
τ' ἄλλα — δὲ θὰ ξανάρθουν ποτέ! Ποιὸς θὰ τολμῆσῃ νὰ μᾶς τὰ ξαναφέρῃ; Ποιὸς νὰ
μᾶς τὰ ἐπιβάλῃ; Μὲ τί θὰ τολμῆσῃ; Ἀπειλῶντας μας θάνατο; Μὰ ἐμεῖς τὸ θάνατο

τὸν ἀγκαλιάζουμε κάθε μέρα, μὲ τὰ στήθια τῆς κοπέλλας ἀνοιχτὰ στὶς ριπὲς τοῦ τάνκ, μὲ τὰ μπράτσα τοῦ παλληκαριοῦ μας ἀνοιχτὰ πάνω στ' ἀτσάλια τοῦ τάνκ, μὲ τὰ κορμιά μας δοσμένα ὅλα τῆς ἐρπύστριας καὶ τῆς χειροβομβίδας, νὰ τὰ κἀνῆ κομμάτια, συμπαράλια, γλῶνα πάνω στὴν ἄσφαλο - μὰ ὄχι! Ποιός; Ποιός, Μὲ ποιόν θάνατο παραπάνω ἀπειλώντας μας, θὰ μᾶς φέρῃ τί τὸ παλιό;.. "Ὅχι! . Ποτέ κανεὶς πιά δὲ θὰ τολμήσῃ νὰ ξαναφιθυρίσῃ τίς λέξεις πού μᾶς φέραν σ' αὐτὸ τὸ θάνατο! Θὰ τὸν ξεσκίσουμε, μὲ τὰ ἴδια μας τὰ χέρια..- ποιός θάν' αὐτός, πού δὲ θάναι λοιπόν χιτλερικός·κι αὐτός, γερμανὸς κορυμμένος, μεταμφιεσμένος; Ποιός, πού δέν θὰ τὸν ξεσκίσουμε;..

"Ἔτσι λέγαμε .. Καὶ μόνο «πολιτική» λοιπὸν δέν ἦταν — καὶ γι' αὐτὸ ἦταν ὁμόθυμο, ἀληθινὸ — ἀπὸ τὸ Λαὸν ὅλο αὐτοῦ τοῦ Τόπου, ὅ,τι ἀφαιροῦσε, ἀπέκλειε καὶ τὸν τελευταῖο πιά χῶρο γιὰ Παλιὸ ξανά μὲς στὴ ζωὴ μας!..

Ἄνωσθήποτε, χρειάζεται ἀνοιγμα ἀληθινὸ τοῦ Διαλόγου στὸν Τόπο μας. Μάλιστα γιὰ νὰ συζητηθῇ αὐτὸ, καὶ νὰ «πιάσουν» οἱ νεώτεροι κάτι - ἂν «πιάσουν» καὶ τότε!.. Πάντως, γιὰ τὴν ὥρα — κ' ἔτσι σύντομα, «ἐξ ἀφορμῆς» — νὰ κάποια στοιχεῖα: ΠΡΩΤΟΝ Δέν παραδεχτήκαμε, τότε, ποτέ πὼς «νικηθήκαμε»! Δέ θεωρήσαμε «νίκη» κανενὸς ἀπάνω μας τὴ «νίκη» τῶν ἀριθμῶν του!

ΔΕΥΤΕΡΟ (καὶ προηγούμενο) Κανεὶς ἄλλος δέν εἶχε πῆ τὸ δικό μας, τ' ὀλοδικό μας "Ὅχι! Κανεὶς Μεταξὰς, νᾶνος καὶ πύθηκος τῶν δικτατοριῶν! Κανεὶς ἔτοιμος νὰ παραδοθῇ Μεταξὰς ἀστείως, παραδομένος ἤδη, στὴν οὐσία, μ' ὅλες ἐκεῖνες τίς ἐμετικὲς φασιστικὲς μιμήσεις του καὶ τίς ἄλλες ἀθλιότητες - πού μόνο ἀπὸ τρόμο, ὁ ἀρχολίπαρος, ἀπὸ τὴ βεβαιότητα πὼς θάπεφτε ἀμέσως, αὐτοστιγμεί, ἂν πρόφερε Ναί, μόνο γι' αὐτό, ὁ «ἀνθρωπάκος», εἶπε κ' ἐλόγου του "Ὅχι: τὸ "Ὅχι πού βροντοφώναζε μ' ἕνα στόμα ἢ Χώρα κάθε μέρα, κάθε στιγμή, ἕνα χρόνο πρὶν, κ' ἔτρεμε αὐτὸς καὶ τὴ σκιά του δίπλα του!.. [Μὰ γιατί, κιόλας, δέ θάταν μόνο ἕνα Ναί αὐτὸ πού θάπρεπε νὰ ψελλίσῃ, ἂν τόλμαγε, παρὰ καὶ μιὰ πλήρη, ἐν συνεχείᾳ, ἐθνικὴ προδοσία, συνειδητὴ, καὶ πού θάπρεπε ὁ ἴδιος νὰ πραγματοποιήσῃ, μὲ τὸ μπιστόλι τῶν Γερμανῶν στὸ κρανίον του - κι αὐτό, ἐνῶ ἤξερε πὼς τὸ «ἀντίπαλο στρατόπεδο» θὰ νικοῦσε (τὸ λέει, κιόλας, στὸ Ἡμερολόγιό του) καὶ ἄρα αὐτός «θὰ κρεμιόταν», κι ἂν ἐπιζοῦσε!]

ΤΡΙΤΟΝ Ὅστε τοὺς ξέροουμε, οὔτε τοὺς βλέπουμε, οὔτε τοὺς μιλάμε, οὔτε συναλλασσόμαστε μὲ δαύτους - τίποτα!.. Τὸ κενὸ! . Δέν ὑπάρχουν γιὰ μᾶς «Αὐτοί»!.. Αὐτὸ ἦταν ἡ στάση μας, ἡ θέση μας, ἡ «φιλοσοφία» μας κι ὁ πρῶτος — ὁ βασικός — πυρήνας τῆς Ἀντίστασής μας! Αὐτὸ ἡ στάση τῶν 95 ἑκατοστῶν αὐτοῦ τοῦ Λαοῦ ἀπέναντί τους!.. (Ποῦ οἱ τσοῦλες; Ποιὲς πόρνες;.. Μετρημένες στὰ δάχτυλα, πασιγνωστες ἀκόμα ἀνάμεσά μας!.. Τὶς λυπηθήκαμε καὶ δέν τίς σκίσαμε - ναί. Ἀλλάξαν σπίτι, πόλη, γειτονιά, καὶ χάσαμε γιὰ λίγο τὰ ἔχνη τους - ναί. Μπορεῖ καὶ νὰ μᾶς ἄρρεσαν, σὰ γυναῖκες, σὰν τσοῦλες, σὰν πόρνες, καὶ νὰ τίς ἀφήσαμε ζωντανὲς γι' αὐτό, νὰ γεράσουν, ν' ἀσκημῆνουν - ναί, μπορεῖ! Μά... νὰ γελάσουμε ποτέ, μὲ τ' «ἀντιστασιακά» κουνήματά τους στὸ κρεβάτι τοῦ Ἰταλοῦ μυρωδάτου καὶ τοῦ Γερμανοῦ ρομαντζοβούβαλου - ἔ ὄχι, Γιακουμὴ μας, «Κάπο»!.. Αὐτὰ ἐσύ μονάχα, πού σὰ «φίλους» καὶ «συμπαθητικοῦλες», τίς «καημενοῦλες», τίς ἐγνώρισες, στὴν ἄλλη ὄχθη, ὅταν ἐμεῖς πεθαίναμε στὴν ἀπὸ δῶ!.. Καὶ γιὰ «ἐξ ἀντικειμένου» ἐπικύρωση αὐτοῦ πού λέω, νὰ μὲ τί γελοῦσαμε (ἢ κλαίγαμε) — πρὶν γυρίσῃς ἐσύ, καλοθρεμμένος, τὸ '46 — ἐμεῖς ἐδῶ, καὶ τραγουδοῦσαμε, στὴ μελωδία τοῦ Γιούπι-Γιά:

Τὰ κορίτσια πούχαν πρῶτα Ἰταλοῦς,
τὰ κορίτσια πούχαν πρῶτα Γερμανοῦς,
τώρα πάνε μ' Ἑγγλεζάκια,
μὲ κοντὰ παντελονάκια,
κι ἀπὸ πίσω μ' ἕνα σύνταγμα Ἰνδούς!

Ἡ «μικρὴ» διαφορὰ τοῦ μαζοχικώτατου κι αὐτοσαρκαστικοῦ μας αὐτοῦ «χιουμορ», ἀπὸ τὸ τῆς Βίβια Ἀσπασίας σου, Γιακουμὴ μας, εἶν' ἀκριβῶς, σὲ σωστὴ ἀναλογία, ἢ διαφορὰ μεταξὺ Κατοχῆς - Ἀντίστασης καὶ Κατοχῆς-παράδοσης στὰ κρεβάτια μὲ κουνήματα!.. Εἶν' ἡ διαφορὰ — στοὺς ἀριθμούς — ἐνὸς 99,999%, ἀπὸ τὸ 0,001%,

πού ἦταν οἱ τσοῦλες κ' οἱ πόρνες, τὰ «πρότυπα» τῆς ξαδιάντροπης Ἀσπασίας σου!) *TETARTON* (αὐτὸ πού εἶπα πρώτιστο, ἐκτὸς σειρᾶς): Τέλειο «διαζύγιο» μὲ ὅ,τι τὸ Παλιό! Φανταζόμεσταν, οἱ ἀφελεῖς: Γιὰ πάντα!.. Δέ φανταζόμεσταν πὼς θάβρισκε τὴ δύναμη — ἀπ' τὴν ἀδυναμία μας καὶ τὴν τύφλα μας — νὰ νεκραναστηθῇ ὅλο τὸ Παλιό, καὶ δυναστικώτερο, μεθοδικώτερο, τρομερώτερο, μὲ μηχανισμούς τῆς. «εὐ-ημερίας» κιόλας, νὰ ξανακαθιδρυθῇ ἀκόμα πρὸ ἀκλόνητο πάνω μας! Καὶ μὲς στὸ Παλιό — πού νεκρὸ τὸ βλέπαμε (δέν περιμέναμε νὰ φέρουν νέο... Παλιό ἀπόξω τὰ συντάγματα τῶν Οὐγκάντα καὶ τῶν Κικουόγιου, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Σκόμπυ καὶ μὲ τὶς μπαπεσιές τέτοιου Παπατζῆ!) — μὲς στ' ὀριστικά καταδικασμένο Παλιό ἦταν κ' ἡ «Δεξιά» κ' ἡ Πολιτικὴ συλλήβδην! Τρελλοὺς θὰ μᾶς πῆτε, οἱ σημερνοί. Πέστε μας! Καλὰ θὰ μᾶς κάνετε - ἀφοῦ τίποτα Ἐλευθέρο δέν καταφέραμε νὰ σώσουμε γιὰ σᾶς, καὶ σεῖς μέσα στὸ Δοῦλο μόνο γεννηθήκατε καὶ ζῆτε!.. Ἀλλὰ νά, τότε, γιὰ μᾶς κι ἀπὸ μᾶς, μέσα στὸ Νέο ἦταν μόνο Νέο, μόνο Ἐπανάσταση!.. Καὶ γι' αὐτό: τὸ Νέο συλλήβδην χτύπησε ἡ «Δεξιά», ὄχι μόνο τὴν «Ἀριστερά», ὅταν νεκραναστήθηκε! Τὸ Νέο συλλήβδην, σ' ὅλες τὶς ποιότητες καὶ τὰ φανερώματά του — ἀπὸ κόσμο ὡς γλῶσσα, κι ἀπὸ ἡλικίες ὡς αἰσθητικές, κι ἀπὸ ἰδέες ὡς λέξεις (κι ὡς ἀρχικά λέξεων ἀκόμα), μὲ ντουφέκι καὶ κρεμάλα, μ' ἐξορίες καὶ μ' ἐξοντώσεις, κάθε λογῆς — τὸ Νέο γιὰτὶ ἦταν Νέο χτύπησε τὸ Παλιό καταμέτωπο κ' ἐξόντωσε στὸν Τόπο μας, καὶ δέν ἀφησε παρὰ Παλιό, καὶ μόνο imitations, falsifications, «ἐρζάτς» τοῦ Νέου, νὰ παρασταίουν τ' «ὄνειρο» καὶ τὴν «ἐλπίδα», μὲ τέτοιες Ἀσπασίες σὰν τοῦ *Γιακουμή* μας καὶ τοῦ Παπατζῆ μας τὶς γαργαλιστρες!

ΠΕΜΠΤΟΝ. Τὸ «αἰσθημα» πὼς ἐμεῖς κ' ἡ γῆ τοῦ Τόπου αὐτοῦ εἴμαστ' ἓνα! Πὼς ἐμεῖς εἴμαστε ἡ γῆ τοῦ Τόπου αὐτοῦ - ὄχι ἐκεῖνοι πούφυγαν μὲ τὸ χρυσάφι μας καὶ τὸ βασιλιά τους γιὰ τὴν Αἴγυπτο, ὄχι αὐτοὶ πού τόσκασαν γιὰ στρατιωτικὴ ἢ πολιτικὴ τύχη τους στὴ Μέση Ἀνατολή, ὄχι κἂν αὐτοὶ π' ἀνεβῆκαν στὸ *Βουνό* - ἀλλὰ ἐμεῖς, ἐμεῖς ἐδῶ στὶς πόλεις (ὄχι οἱ μαυραγορίτες οἱ ἀγρότες μας, πού μᾶς πουλάγαν τὴν ὀκὰ τῆ λαχανίδα καὶ τὸ καλαμπόκι γιὰ περιουσίες ὀλάκερες), ἐμεῖς ἐδῶ οἱ ἀλύγιστοι!.. Ἀλύγιστοι σά Γῆ, σά Βράχος, σὰν Ξερὸβραχος-Ἑλλάδα-Φτώχεια, πού δέ λυγáει ὠστόσο, δέν ἔχει τί νὰ τῆς πάρῃς καὶ νὰ τῆ λυγίσῃς - ἀλύγιστοι, ὄχι τυχοδιώχτες!.. Ἐμεῖς, πού μεινᾶται ἐδῶ: οἱ πιὸ — κι ἀληθινώτερο ἀπ' ὅλους — ἀλύγιστοι, ὄχι προσκοννημένοι, πού θρασύνεται νὰ μᾶς βρίζῃ ὡς κ' ἓνας Κανελλόπουλος, γιὰτὶ δέν πήγαμε κ' ἐμεῖς στὴ Μέση Ἀνατολή του, νὰ τὰ κάνουμε θάλασσα, «ἢ στὸ *Βουνό* ἔστω» λέει, νὰ τὰ κάνουμε κ' ἐκεῖ θάλασσα (κι ἄλλο τόσο μαρτύριο καὶ δυστυχία γι' αὐτὸ τὸν Τόπο)! Ἐμεῖς, πού καὶ τὸ *Βουνό* στηρίζαμε — καὶ χωρὶς ἐμᾶς δέ θὰ ὑπῆρχε (ὅπως, ὅταν δέν τὸ θέλουμ' ἐμεῖς, δέν ὑπάρχει *Βουνό*, κι ἂς λένε!) — ἐμεῖς, πού καὶ τὴ δραπετεύση ἀπ' τὴν «κόλασή» μας, ὅσων τρέχαν γιὰ «ἐξασφάλιση μέλλοντός» τους (στὸ σβέροκο μας σήμερα) βοηθοῦσαμε - κι ἂν δέ βοηθοῦσαμε, μὲ τὰ κεφάλια μας ἐμεῖς οἱ προσκοννημένοι, κύριε Κανελλόπουλε (κ' οἱ ἄλλοι), κανεῖς σας δέ δραπετεύε πουθενά!

Τί ἀπ' αὐτὰ τ' ἄγραφα — μ' ἄσβηστα, ὅσο θὰ ζοῦνε ἀκόμα κάποιοι ἀνάμεσά μας — ἔκανε ἀλήθεια «κωμωδία» ὁ Καμπανέλλης; Τί ἀπ' αὐτὰ τὰ θανάσιμα κι ἀκόμα ματωμένα γίνεται «κωμωδία»; Ποιὸ γίνεται «κωμωδία»; «Ὅτι μᾶς βάφτιζαν «ἥρωες» καὶ «πατριῶτες», ὅταν, σὰν ἀντιπατριῶτες ἴσα-ἴσα, ὑπακούαμε, οἱ ἀνόητοι, στὸ «Στρατηγεῖο» τους τῆς «Μέσης Ἀνατολῆς» — ἢ στὴ Μόσχα τους (τὸ ἴδιο κάνει!) — καὶ σκοτωνόμεσταν «πειθήνια»;.. Ἡ γίνεται «κωμωδία» τ' ὅτι βλέπαμε τοὺς χτῆς ἀνθρώπους τῶν Γερμανῶν νάναί σήμερα ἄνθρωποι τοῦ *Σ.Μ.Α.* — τοὺς ἴδιους πού καὶ προχτῆς τοῦ *Μεταξᾶ* — τοὺς ἴδιους πού σήμερα πάλι στὸ σβέροκο μας;

Αὐτὸ γίνεται «κωμωδία», *Γιακουμή* τῆς ἄλλης ὄχθης μας;..

Κι ἂν αὐτὸ δέν γίνεται, οὔτε «κωμωδία», οὔτε «κλαυσίγελως» οὔτε τίποτα πού νὰ μπορῇ πιά νὰ ἐκφραστῇ δίχως Φωτιά ἐδῶ μέσα γίνεται - ἔ, ἄει στὸ Διάβολο λοιπόν, *Γιακουμή*, καὶ *Γιακουμήδες* μας ὅλοι, τῆς Προδοσίας ὅλης τῆς Ζωῆς μας! Ἀντῆτε στὸ Διάβολο, νὰ χαρῆτε, καὶ δέ γαργαλιόμαστε πιά οὔτε μ' Ἀσπασίες, οὔτε μὲ *Βίβα*, οὔτε μὲ τίποτα, μὲ τίποτα πιά!..

A₂

[Λογῆς-λογῆς, ἀπὸ τὸ Ἄρχεῖο P. A.]

Ὅμοιος ὁμοίω...

Ἰ¹ H. Κλοπεὺς κλοπεῖ - ἢ clorin-clorant !]

Βάζαμε στοίχημα, στὸ προηγούμενο τεῦχος¹ πὼς ὁ κ. Αἰμ. Χουρμούζιος, διευθυντῆς τῆς *Καθημερινῆς*, θὰ τὸν «έκοβε» πιά τὸν λογοκλόπο Θέμελη ἀπὸ τις ὑποσινδονιάδες τῆς σοβαρόπρεπτης φυλλάδας. Μὰ δὲν τὸν ἔκοψε. Καὶ χάσαμε τὸ στοίχημα, γιατί ὁμοιος ὁμοίω - ἢ: κλοπεὺς κλοπεῖ γλώτταν ἡδίστην ἔχει, καὶ πᾶν ἀγκυλιστά, clorin-clorant !

Τί ἐννοοῦμε;

Μὰ — διέβωλε!.. — ὅτι βεβαιότατα, καθὼς ξέρομε, ὁ κ. Αἰμ. Χι-λί μας, εἶχε καθῆσει στὸ «σκυμνὶ» τοῦ «Πειθαρχικοῦ Συμβουλίου» τῆς Ἑνώσεως *Συντακτῶν*, πρὸ χρόνων, γιατί ἄρθρα ποῦ τοῦ ἴδινε ὁ συνάδελφός του δημοσιογράφος Κ. Κουκκίδης γιὰ τὴν *Καθημερινή*, αὐτὸς τάστελνε καὶ δημοσιεύονταν γιὰ δικά του στή... *Μακεδονία*, εἰσπράττοντας καὶ τὸ σχετικὸ παραδάκι!

Καὶ ἡ ἀπόφασίς βεβαίωνε τὴν ἀθλιότητά!

Πισινοπουλιάς

Φύσιν ἄειδε, θεά, Πισινάδω Πουλῆος

Πισιν — ἄειδε, θεά — Πουλιάδω Πυργῆος

«Τὸ καλὸ ποῦ τοῦ θέλουμε...» γράφαμε στὸ 9ο τεῦχος μας² — καὶ τὸν ἀφήσαμε νὰ τὸ καλοσκεφτῆ ἓνα μῆνα — ἢ:

Βρέ Τάκη, κάτσε φρόνιμα, νὰ μελῆς νοικοκύρης

Μὰ ποῦ αὐτὸς!.. Βλέπετε, δὲν ἔχουν καὶ φώτιση ἀπὸ πουθενὰ οἱ ψευτοποιητάδες μας — νοῦς δὲν τοὺς φέγγει, καρ-

διά κ' «ἐμπνευση» λείπουν (νὰ τοὺς κλαῖς!..) — κ' ἔτσι τῶρ' ἀναγκαζόμαστε (τί νὰ κἀνομε;..) νὰ τοῦ κἀνομε κουστούμι (τοῦ Πι Σινόπουλου μας, καὶ νὰ τοῦ τὸ ράνομε (φτερὸ ψαλίδι!) στὰ μικρά-μικρά του μέτρα, ἴσα κ' ἴσα, καθὼς τοῦ τὸ τάξαμε, ἂν ἐπέμενε νὰ κλαψουρίζη στὸ «μπάρμπα», μὲ μηνύσεις τόσο ἀβάσιμες, καὶ ψέματα τόσο ζετισίπωτα, ὁ φαρισαῖος!

Γιατ' εἶν' ἀλήθεια βέβαια — καὶ θὰ γίνη μασκαρὰς τῶν σκυλιῶν, σὰν θ' ἀποδειχτῆ μὲ τὸ κείμενο τῆς βρωμοΝεολαίας ἐκείνης τοῦ Μεταξᾶ³ — πὼς ναί, αὐτὸς, ὁ Πι Σινόπουλος ἀκριβῶς, τοῦ Γ., τῆς ἔστειλε σταυρόλεξα ἀπ' τὸν Πύργο τῆς Ἠλείας, ὅπου κατάγεται — *Πουλιάδω Πυργῆος*, ποῦ λέει κι ὁ πρῶτος στίχος τῆς «*Πισινοπουλιάδος*» μας — κ' ἐκείνη τοῦ ἀπαντοῦσε (αὐτουνουῦ, ὄχι ἄλλου) στὴν Ἀλληλογραφία της, πὼς «ναί, τάλαβε!» Ἀλλὰ καὶ καμμιά μύνηση στὰ σοβαρὰ δέν στηρίζει — ἂν δὲν εἴμαστε καθαυτὸ γιὰ τὰ πανηγύρια πιά, σ' αὐτὸν τὸν ἔρμο Τόπο — ἐπισυκοφαντικῆ λέει δυσφημῖσει (ἄκου τώρα!) τὸ Πι Σινόπουλος, καθὼς τότε λέγε δὰ ὅλοι, ἀπὸ χρόνια, καὶ συγκεκριμένως ἀπὸ τότε ποῦ τοῦ τόβγαλε ὁ Φαῖδρος Μπαρλάς, καὶ τοῦ τὸ γράφουμε καὶ θὰ τοῦ τὸ γράφουμε κ' ἐμεῖς, καὶ δὲ θὰ πάψουμε — ἂν (καὶ ὅποτε) μᾶς ἀπασχολῆ — γιατί δικά οἱ εἶναι (κ' ἐλάχιστο) πείραγμα ἀνθρώπου μὲ ὄνομα ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ Πί - Σινόπουλοῦ δέ, ποῦ εἶχε τὴν ἀλαζονεία καὶ τὸ γελοῖο θράσος ν' ἀπαιτῆ δημοσίαι, διὰ τῶν ἐφημερίδων⁴, ἀπὸ Σινόπουλο ἐπίσης

1 785α.

2 705-6

3 TNE 8, 633α, 625α *Νεολαία* τῆς E.O.N. 192, 11-11-39

4 *Νέα*, 23-12-59.

— κι άλλο τόσο «ποιητή» όσο και Τάκη — να μὴν ὑπογράφη λέει «Τάκης» κ' ἐκεῖνος, γιατί «Τάκης Σινόπουλος» εἶναι μόνον αὐτός, ὁ... «μέγας» μας, καὶ γίνεται σύγχυση «σμικρότητας» μὲ τέτοιο «μεγαλεῖο»: ἐνὸς «ὑπερΣεφέρη» μας, «ὑπερἘλύτη» μας καὶ «ὑπερἘζρα Πάουντ» μας!..

Ἐ, εἶπαμε λοιπὸν κ' ἐμεῖς τότε — ἐμεῖς ὅλη ἡ τρανταχὰ πιά χασκογελῶσα κοινὴ γνώμη» τῶν «λογοτεχνικῶν στηλῶν» — καὶ προσφύεστερα ἀπ' ὅλους μας τὸ σκάρωσε μὲ τὴ γνωστὴ του καὶ ἀδιόρθωτη» εἰρωνεία ὁ Φαῖδρος Μπαρλάς, μὰ Φαρῶ, συγχρόνως, καὶ ὁ Πάρις Τακόπουλος, καὶ ὁ Νίκος Καρούζος — ποὺ ἔλεγε: *Σινόπουλος, ὁ πνευματικὸς παῖς!* — καὶ ὁ Νίκος ὁ Φωκᾶς, καὶ ὁ Θανάσης Φωτιάδης καὶ ἄλλοι, πὼς «γιά νὰ διακρίνεται, ἀφοῦ τὸ θέλει, ὁ παραγκοῦν-εστὲτ μας» (ἔτσι τὸν εἶχα βγάλει ἐγώ, ἀπ' τὸ '51), νὰ λέγεται, λοιπὸν, ἀκριβῶς — πὼς νὰ τὸ ποῦμε ἀλλιῶς; —: Πι Σινόπουλος!

Καὶ τοῦ ἔμεινε!.. Βλέπετε, ἡ Κοινὴ γνώμη εἶν' ἀνάληγτη! Καὶ δίκαιη! Καὶ τιμωράει, τουρουφλίζει τίς θρασύτητες, τίς γελοιότητες, τίς ἐλαφρότητες, τιμῶντας μαζὶ — σ' αὐτὸν τὸν Τόπο πολὺ (καὶ ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια) — ὄχι μόνον καὶ τὸν ἔσχατο, μὲ τ' ὄνομά του, μὰ καὶ τὴν ἀληθινὴ σπινθηροβολία πνεύματος εὐφυοῦς, ποὺ κολλάει — *κατὸ τὸ σίδηρο* — πάνω στὴν πράξη ἢ στὸ τρίκλιμα: τὸ παρατσούκλι εὐστοχο καὶ ἀξεκόλλητο στοὺς αἰῶνες!

Γιὰ φανταστῆτε! «Ἐθίγη» ὁ Πι Σινόπουλός μας, ὁ.. τίποτε μπρὸς στὸν μέγιστο *Κοπρώνιμο*, ἢ *Καβαλλίνο*, αὐτοκράτορα καὶ κραταῖο εἰκονομαῖχο τοῦ Βυζαντίου μας, ποὺ δὲν ξεκόλλησε τὰ κόπρανα καὶ τίς *καβαλλίνες* ἀπ' τ' ὄνομά του («κολλημένα του ἀπ' τὸν ἀδιόρθωτο περιπραχτήρη αὐτὸ Λαὸ γιατί στὴν κοῦνια του, ἐπιτέλους, ἐκόπρισε λαβαίνοντας τ' «ἅγιο βάφτισμα»!) καὶ θὰ ξεκολλήση τὸ — *δικαιότατα τιμητικό* του (ἀπὸ τὸ *τιμητής*, καὶ *κήσωρ* πρῶτος, ποῦναι πάν' ἀπ' ὅλους ἡ Κοινὴ γνώμη) — *Πισινόπουλος ὁ Πι Σινόπουλος!*..

Καὶ πὼς θὰ τὸ ξεκολλήση;

Μέ... «μῆνυση» λέει! Μέ... «δίκη»! Μέ τόν... «μπάρμπα»!

Ἐ, δὲν εἴμαστε καλά!

Κι ἀφοῦ «δὲν εἴμαστε καλά», γιατί νὰ μὴν τὸ γλεντήσουμε κιόλας;..

Δόστου κλωτσο νὰ γυρίση, τολοιπὸν!

Πισινόπουλιάδος Ραψωδία Α'

Πρῶτα-πρῶτα: "Ὅταν μὲ τέτοια πανάθλια καὶ (ψωροναρκισσικώτατα) γελοιοποιῆται μόνος τοῦ κανεῖς — δημόσιες ἀπαιτήσεις τώρα ἀπὸ συνονόματους, «νὰ μὴν ὑπογράφουν» οἱ ἔρμοι «οὔτε μὲ τ' ὄνομά τους»⁵, γιατί εἶναι, τάχα, «μικροὶ» ἐλόγου τους καὶ αὐτός... «μεγάλος» (Ποιός, Ὁ ποὺ ἐμεῖς, οἱ κάτι γνωρίζοντες, αὐτὸν τὸν γλοιωδέστατα καὶ ἀνερυθρίαστα αὐτοδιαφημιζόμενο στὸν ποιητικὸ ἔχωρο τὸν ἔχουμε «τῆς καρπαζιάς», περὶπου, κ' ἐντελῶς «δευτερεύοντα» ἐκεῖ κοκκορευόμενο, πὼς «κάτι δῆθεν» σκαρώνει καὶ δαῦτος, μὲ στίχους, ὅμως, πάντα τόσο «ἰδροκοπημένους» κ' ἐγκεφαλικούς!) ἀπὸ ποῦ καὶ ὡς ποῦ δικαιούται μετὰ ν' ἀξιοῖ «σοβαρὴ ἀντιμετώπιση»;.. Γιατί περὶ αὐτοῦ πρόκειται. "Ὅταν ὁ Καραντώνης τὸν πέρασε γενεές δεκατέσσερις ἀπὸ τὴν *Καθημερινή*, τῆς 29-1-60, καταγγέλλοντάς τον γιὰ κλέφτη ἀπ' τὸν Ἐλιοτ, τὸν Πάουντ, τὸν Ζούβ, τὸν Ἐλύτη, τὸν Σεφέρη,⁶ ὁ «πολλὰ εὐθιχτος» στὸ «πολλὰ ποιητικὸ» ὄνομά του Πι Σινόπουλός μας δὲν «ἐθίγη»!. Διότι ὑποτίθεται, «ὅπως καὶ νάναι», πὼς «σοβαρῶς» ἐπιτέλους εὐδόκησε» νὰ τὸν ἀντιμετώπιση — καὶ μάλιστα σὲ μιὰ *Καθημερινή!*.. — ὁ Καραντώνης μας. Φτάνει «σοβαρῶς» - καὶ σοῦρε τῶν φαρισαίων μας ὅ,τι βαρύτερο! Δὲν τοὺς ἰδρώνει τ' ἀφτί, καὶ δὲν τοὺς πέφτει ἡ τσίπα - ποὺ δὲν ἔχουν!.. Ὅταν ὅμως φρονῆς πὼς ὄχι, πρωτίστως «σοβαρὴ ἀντιμετώπιση» δὲν ἀξίζουν, καὶ δὲν δικαιούνται, κατὰ κανένα τρόπο, τέτοιοι ψευτομασκαράδες καὶ πιθηκίζοντες τὴ νέα ποιητικὴ μας ὀμιλία, γιατί καὶ μόνον μὲ

5 Ἄλλὰ γιὰ τίς συγκεκριμένες κλοπές τοῦ Πι Σινόπουλου διαβάστε στὸ τέλος τοῦ τεύχους (869-71) τ' ἀπολαυστικὰ ποῦ τοῦ τσιμπάει, μὲ νυστέρι καὶ μὲ τοιμπιδάκι, ἕνας λαμπρὸς νέος, μὲ στέρεα γνώση τῆς ἀγγλικῆς γραμματείας ὁ Ἄρης Μπερλής.

τὸ ν' ἀντιμετωπιστοῦν ἀπὸ σοβαροῦς, σοβαρά, κερδίζουσαν ἀναγνωρίση πού οὔτε κατ' ἐλάχιστον οἱ στεῖροι κ' οἱ ἀντιπνευματικοὶ δέν πρέπει νὰ ὑφαρπάζουσαν ποτέ — ὦ, τότε νιώθουν καφτερή, πυρακτωμένη στή θρασεῖα «ἐπιδερμίδα» (πού ἀποτελοῦν κ' «ἐκφράζουσαν») τὴν εὐθύτητα (χι ὄχι συμβατική, κονφομιστική, ἀνεκτική τους, ἐντέλει, à la Καραντώνη) κρῖση, καὶ τότε φρυάσσουσαν καὶ προσφεύγουσαν στὸν «μπάρμπα»! Καραδοκοῦν, οἱ φαρισαῖοι, τὴ λεξοῦλα, τὴ φρασοῦλα, πού «θέτει», θαρροῦν, «σὲ κίνηση τὸ μηχανισμό» τοῦ «μπάρμπα», καὶ κάνουν — σὰ «θιγέντες» τάχα «στήν τιμὴ καὶ στήν ὑπόληψή τους» («ὑπόληψή» τους ὡς τί τὸ πνευματικὸ πράγματι; καὶ στή συνείδηση ποιῶν πνευματικῶν ἀλήθεια κριτῶν;) — τὴ «μῆνυσή» τους! Γιατί «πνευματικὸς ἄθρωπος», στὸν Καιρὸ μας, «εὐ-υπόληπτος» καί...χωρὶς τὴν «πνευματικὴ» μῆνυσή του, καὶ δίκη, κατὰ κάποιου ἐπικριτοῦ του, γίνεται;.. Ἀλίμονο! Ὡς κι ὁ σκύλος τοῦ ὁ Μάξ θὰ τὸν στρώση πιά τὸν Πι Σινόπουλό μας στὸ κυνήγι, ἀν δέν παραστήση — καθῶς, μάλιστα, γράφει καὶ στίς χλιαρὲς Ἐποχὲς — τὸ «σκληρό» τάχα «καρύδι», ὁ μαλακώτατός μας!

Μῆνυση λοιπόν! Κ' ἔτσι τακτοποιοῦν (ἐλπίζουσαν!) τ' «ὀνοματάκι» τους καὶ τὴν πνευματικουλίκια ὑποστασοῦλα τους!

Ναί. Τώρα θ' ἀπολαύσετε λοιπόν καὶ σεῖς ἐδῶ, πῶς τὰ «τακτοποιοῦν» ἀλήθεια ὅλ' αὐτὰ - πού τὴν ἀποουσία τους «προστατεύει» θαρροῦν «ὁ νόμος», μὲ κυνήγι δὲ καὶ κολασμὸ τῶν λέξεων, πού λέν τὰ σῦκα σῦκα, τὴ σκάφη σκάφη, καὶ τὴν ἀπουσία ἀπουσία: καὶ πνεύματος, καὶ ποιήσεως, καὶ προσωπικότητος!

Πι Σινοπουλιάδος Ραψωδία Β'

Ἄσχετο, ὅχι ἐμεῖς, λοιπόν, ἀλλὰ νὰ οἱ δικοὶ τους τί τοὺς σούρνουν, τῶν τόσο «πνευματικῶς εὐυπόληπτων» καὶ «μὴ ἄξιων», τάχα, νὰ λέγονται «Πισινόπουλοί» μας:

Ὁ Σινόπουλος εἶναι [] ἕνας στόχος κινούμενος διαρκῶς ἀνάμεσα σὲ λογῆς προσανατολισμούς, σὲ πολλὰς ἐμφανέστατες ἐ-

πιδράσεις. Κάθε τόσο συναντᾶμε στὸ χῶρο τῶν ποιημάτων του τὸν Ἐλιοτ, τὸν Σεφέρη, τὸν Ζούβ, τὸν Ἐζρα Πάουντ. Κάποτε συναντᾶμε καὶ τὸν ἴδιον τὸν Σινόπουλο — ἔτσι «σφάζουμε» μὲ τὸ βαμπάκι» οἱ «καθωσπρέπει» μας κονφομιστές, στίς «καθωσπρέπει» στήλες τῶν «καθωσπρέπει» παλιοφυλλάδων μας! — ὅπως τὸν εἶχαμε συναντήσει στὸ ποίημα ἐκεῖνο μὲ τὸν Μάξ. [Εἶναι τὸ μόνον ἀξιόλογό του, τριάντα χρόνιά πού ταυνέται νὰ γράψῃ κάτι τῆς πρόκοπῆς. Μὰ κι αὐτὸ ἐμεῖς τὸ πρωτοαυθολογήσαμε καὶ τὸ προσκυρώσαμε — ἀλλ' ὕστερα ἀπὸ τί περικοπὲς φλυαρίας, κι ἀνασύνθεσή τοῦ σχεδὸν ὀλοκληρωτικῆ, τὴν ὁποία, εὐγνωμονῶν, προσυπέγραψε ὁ νῦν ὑπερευγνωμόνως «μηνυτῆς» μας κιόλας, «διὰ τὸ ἀκριβὲς τῆς ὑπογραφῆς» Πι Σινόπουλος — σὰ πρῶτα Συμπληρώματα τῆς Ἀνθολογίας, τὸ 1959, κι ἀπὸ κεῖ τὸ πρωτοεκτίμησαν οἱ πλεῖστοι, πού μόνον αὐτὸ — καὶ δικαίως (μαζί κι ὁ Καραντώνης) — ἐγγράφουν στὸ ἐνεργητικὸ του. (Ἄλλὰ σῶζε καλὲς στιγμὲς ἔστω καὶ φαρισαίων, μιά καὶ ἡ αὐλή μας τόσο διψᾷ σ' αὐτὸ τὸν Τόπο - κι ἄς βρίσκῃς ὕστερα καὶ φίδια στὸν κόρφο σου, πού πάνε νὰ δαγκώσουν μὲ τὸν μπάρμπα!)];

Μὰ καὶ τὸ καλύτερο — συνεχίζει ὁ Καραντώνης — στή Νύχτα καὶ Ἀντίστιξη τοῦ Πι Σινόπουλου, εἶναι ρυθμισμένο μὲ μιὰ ἐπιδειξίτητα πού συνταιριάζει Ἐλιοτ καὶ Σεφέρη! Καὶ παραθέτει ὀλάκερο κομμάτι — φλύαρο κι ἀνάξιο — πού δείχνει παραστατικὰ πόσο ἐπιδέξια ἔχει ἀφομοιώσει ὁ Σινόπουλος μὲ τὸ λόγο του τὴν ἀγωνία τῆς φωνῆς τοῦ Ἐλιοτ! [Κι ἄς μοῦ προσέξουν — γιατί ἀξίζει (κ' ἔχει καὶ ρητορικὴ ποιότητα) — οἱ νοήμονες ἀναγνώστες. Τῶν Νέων Ἑλληνικῶν ἐκεῖνο τὸ ἐκτελεστικὸ τοῦ Πι Σινόπουλου — «ἀθῶο» τάχα ἐκ μέρους τοῦ συχνὰ τελοαγρικῶς Καραντώνη — «ζεῦγμα λανθανούσης ἀντιθέσεως» ὀξύτατης μεταξὺ λόγου (δηλαδή: λόγων ἀκατάσχετων, ἀναιμῶν) τοῦ Πι Σινόπουλου, ἀλλ' ἀγωνίας — δηλαδή: αἵματος, ζωῆς — φωνῆς (: ἀληθείας) τοῦ Ἐλιοτ!]

Θαρρῶ, λοιπόν, πῶς ἤδη ἀπ' τὸν Κα-

ραντώνη «του» ἔχει ὀριστικῶς ἐκτελεστικὴ ὁ Πι Σινόπουλός μας, στὴν *Καθημεροῦλα* «τους». Καὶ κανένα λόγο, ἄρα, δὲν εἶχα, νὰ παραγγέλνω, ἐγώ, τοῦ Μέντη μας τοῦ Μποσταντζόγλου, τὸν περασμένο Δεκέβρη, γιὰ τὸ σκίτσο τοῦ ἐκεῖνο *Τῶν παλαιῶν ἀνθ'Ελληνικῶν* (ποῦ ἐδημοσιεύσαμε στὸ 1^ο τεῦχος μας), νὰ ἔβαζε τὸν Πι Σινόπουλο νὰ «πηγαίνει» στὸν κυρ' Ἀντρέα μιὰ νταμιτζάνα κ ρ α σ ἰ ὡς ἀρραβῶνα ἢ πρόκριτρα ἐξαγορᾶς γι' ἀνοχὴ τῶν πανάθλιων ποιημάτων του - ὅπως πράγματι τὸν εἶχα συναντήσει (στὸ δρόμο τοῦ σπιτιοῦ μου!), νὰ τοῦ πηγαίνει ἄ λ ἦ θ ε ἰ α «πεσεκίσι» τοῦ «κριτικοῦ» του μιὰ γιομάτη «χιλιάρα», πρὸ τῆς «ἐκτελέσεώς» του αὐτῆς ἐδῶ στὴν ἐπιφυλλίδα τῆς 29-1-60. [Τώρα γ ι α τ ἰ ὁ Μέντης δέ ζωγράφισε Π ι Σ ι ν ὀ π ο υ λ ο μὲ νταμιτζάνα νὰ προσφέρει τοῦ Καραντώνη, παρὰ προτίμησε τὴ δεσποινίδα Λαμπαδαρίδου — ποῦ τῆς δῶσαν καὶ βραβεῖο οἱ δώδεκα τενεκέδες μας (καὶ δέ ντράπηκαν!) — κ' ἔβαλε α ὕ τ ἦ νὰ τὸ «κερνάη» (κ' ἐκεῖνος νὰ τῆς λέη: *Πολύ ὀρέο τὸ ποίημά σας, δεσποινίς!*) ἔ, τοῦτο πιά μ ὄ ν ο ὁ κυρ' Ἀντρέας ὁ ἴδιος μπορεῖ νὰ τόχη, κρυφά, ἐξηγήσει τοῦ Μποστ μας: Τί δηλαδὴ μὲ τὰ «ποιήματα» καὶ μὲ τὰ «μυθιστορήματά» της, τί μ' ὄ λ ε ς γ ε ν ι κ ἄ τ ι ς «κριτικές» του, καί,.. καί!..

Ἄλλὰ... *Καραντωνιάδα* γράφουμε τώρα; Ὁχι, γιὰ τὸ θεό!.. Γράφουμε - μὴν ξεχνᾶμε:

*Πισινοπουλιάδος
Ραφωδία Γ'*

[*Συρράπτεται ἀκόμη!*.. Ἐξ ἡ λαγωνικᾶ ἔχουν ξαμολυθῆ — σὲ ἀρχεῖα, βιβλιοθηκῆς, βιβλιοπωλεῖα, «συρταράκια μνήμης» διαφόρων... θαυμαστῶν τοῦ Πι Σινόπουλου μας — «φερμάροντας» καὶ ξετρυπώνοντας:

- 1 — Κλοπιμαῖα ἀπὸ Ζούβ, Πάουντ, Ἔλιοτ, Σεφέρη, Ἐλύτη κ' ἕνα μάτσο ἄλλους!
- 2 — Συνεντεύξεις Πι Σινόπουλου ὑπαγορευθεῖσες αὐτῷ παρὰ τινων ἔξ ὄ λ ο κ λ ἦ ρ ο υ, καὶ ὑπογραφεῖσες ἀνευθυριάστως ὑπ' αὐτοῦ, καὶ περιφανῶς δημοσιευθεῖσες, πρὸς δόξαν καὶ καθιέρωσίν του!

3 — Σειρές γλοιωδέστατων γλειψιμάτων του διαφόρων τενεκέδων μας (ὡς καὶ τοῦ Δικταίου μας ἀκόμα) πρὸς προβολὴν του, «καλὰς κριτικᾶς» καὶ ἐπίπλευσίν του ἐν γένει!

4 — Ἐντυπες ἀφιερῶσεις ἔργων του, ἐμετικώτατες, σὲ λογῆς-λογῆς «ἰσχύοντας» καὶ «χρησίμους αὐτῶ», διὰ τὴν «ἀναρρίχῃσιν» καὶ τὸ «λανσάρισμά» του ὡς «ποιητοῦ», ὄχι «τρίτης κατηγορίας» (καὶ νὰ δοῦμε!) ἀλλὰ «κορυφαίου» καὶ δὲ συμμαζεύεται!

5 — Ἀθλιες περιπέτειες τῆς ζωῆς του καὶ μεγάλες «εὐγνωμοσύνες» σὲ σωτήρες του!

6 — Γενικῶς: ὅ,τι τὸ πισινοπουλικὸ βρωμαεῖ ἀπὸ δέκα ράχες, καιρὸ τώρα ἀνάμεσά μας, καὶ δέ σὺ στέλλεται!]

Πισινοπουλιάδος

Ραφωδία Δ'

[Ἐπαναστροφή στὸ παρελθόν]

Θυμᾶμαι ποῦ διηγόμασταν στρατιωτικὰ βάσανά μας, ἀπ' τὸν Ἐμφύλιο τοῦ '47-'49. Κι ἄρχισε κι αὐτὸς — ὁ «ποιητής»! — νὰ διηγίεται κάτι δικό του. Κι ἄξαφνα πιάνει τ' ἀφτί μου κουβέντα ποῦ ἔγρουξε ὁ «ὑπερκαλλιεργημένος» μας σὲ φαντάρο κάποτε:

— Ἐλα δῶ ρέ τσανάκι!.. Φορτώσου τὸ γυλιό μου καὶ τράβα!..

«Ποιητής» αὐτά! Καὶ «γιατρός»! Σὲ συνάνθρωπο τοῦ Ἐμφυλίου!.. Ἄλλὰ συνάνθρωπο ποῦταν «στρατιώτης» - ἐνῶ τουλόγου του «ἀνώτερος», μὲ γαλόνι!..

Ἐ, αὐτό γιὰ μένα, φίλοι, φ τ ἄ ν ε ἰ!.. Γ ι ἄ ὄ λ α φ τ ἄ ν ε ἰ!

Αὐτό καὶ γιὰ τὴν «ποίηση», καὶ γιὰ τὴν «ἀνθρωπιά», καὶ γιὰ τὸ «πνεῦμα», καὶ γιὰ τὴν «ἐλευθερία», καὶ γιὰ τὸν «ἀντρισμό», καὶ γιὰ τὴ «κμπέσα» - γιὰ ὅλα!

Ἄλλ' ἐγὼ εἶμαι, ὡς γνωστόν, «λίγο μυστήριος». Ἐσεῖς («λογικώτατοί» μου!) δὲν «πηδᾶτε» τόσο «εὐκόλα» σὲ «ὀριστικὰ συμπεράσματα» Ἐἴστε «βασανιστές» — τῶν «κρίσεων» ἐννοῶ! — καὶ χρειάζεστε «τεκμήρια»... Λοιπόν: Θ ἄ τ ἄ χ ε τ ε!.. Ἄλλ' ὑπομονή, γιὰ νάχετε διασκέδαση καὶ στὸ ἐπόμενο!..

ΗΡΑΚΛΗΣ Ν. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΙ Ή ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ Ο ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ;

Τὸ πρῶτον ἑξαήμερον τοῦ Μαρτίου 1926 ἐγένοντο, πρωτοβουλία τῆς Ἐνώσεως τῶν Συντακτῶν, εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Ἀκαδημίας, ἕξ δημόσια ὁμιλία, ἀπὸ δημοσιογράφους ὄνται, καὶ ἐπὶ δημοσιογραφικῶν θεμάτων γενικοῦ ἐνδιαφέροντος Τὴν 1ην Μαρτίου ἐπρόκειτο, κατὰ τὸ πρόγραμμα, νὰ ὁμιλήσῃ ὁ Γεώργιος Ἀγγ. Βλάχος, περὶ τοῦ ἂν διευθύνῃ ἢ διευθύνεται ὁ δημοσιογράφος ἡποδίσθη ὁμῶς ἕξ ἀπροόπτου κωλύματος, ἀνεπληρώθη δὲ ὑπὸ τοῦ κ' Ἡρακλῆ Ν. Ἀποστολίδη - ὅστις ὁμίλησεν, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, ὡς ἑξῆς. ¹

ΔΙΕΥΘΥΝΕΙ Ή ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ Ο ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ, Τὸ πρόβλημα ἐτέθη ἤδη πρὸ πολλοῦ, συζητήθη ἐπανειλημμένως — καὶ παρ' ἡμῖν, πλέον ἢ ἅπαξ — ἀλλ' ἀναμένει ἀκόμη τὴν λύσιν του καὶ θὰ τὴν ἀναμένη ἐπὶ πολὺ, ὅπου πείθεται πᾶς τις ἐπιλαμβανόμενος αὐτοῦ ἐν γνώσει τῶν ἀνεπιλύτων ζητημάτων πρὸς ἃ σχετίζεται, τῶν ὄρων ὑφ' οὓς τελεῖ ἡ δημοσιογραφία καθόλου - καί, πρὸ παντός: ἄνευ προειδεσμῶν. Τοιούτων ὁμῶς οὔτε ὁ ἐκτὸς τῆς δημοσιογραφίας μελετητῆς εἶναι ἀπληραγμένος, οὔτε ὁ δημοσιογράφος.

Ὁ πρῶτος, διότι κρίνει, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, μονομερῶς, ἐκ τῶν ἕξω· διότι, ἀναγκαίως, μετέχει τῆς ψυχολογίας ὠρισμένης μερίδος τῆς Κοινῆς Γνώμης, ὠρισμένης κατηγορίας ἀναγνωστικοῦ κοινού, καὶ δὲν εἶναι, συχνά, εἰς θέσιν νὰ διακριβῶνῃ τὰ αἴτια συμπτωματικῶν ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ ἐκδηλώσεων, τὰ κίνητρα ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς πράξεως, τοὺς σκοποὺς συγκεκριμένης πολιτικῆς στάσεως. Συνήθως, εἶναι πολὺ «ἀντικειμενικός», πολὺ ἀπλουστεύει τὰ πράγματα, διότι, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, εἶναι διὰ τὰ πολλὰ καὶ ἀπληροφόρητος.

Ὁ δημοσιογράφος περὶ τούτων, βέβαια, εἶναι κάλλιον πληροφορημένος· ἀλλ' αὐτὸς πάλιν θέσει ἐστρεῖται ἀντικειμενικῆς βάσεως, καί, ὅπου τὴν συνολικὴν καὶ ὀρθὴν περὶ τοῦ πράγματος κρίσιν του δὲν τὴν σκοτίζει τὸ βεβαρημένον ἀναμνηστικὸν καὶ ἡ ἀποκλειστικὴ πῶς ἐνδοσκόπησις, ἔρχονται νὰ τὴν θολώσουν οἰκογενειακὰ τοῦ ἐπαγγέλματος, ἐντυπώσεις πρόσκαιροι, μεμψιμοιρία χρόνιοι, λόγοι ὑποκειμενικοί.

Ἄλλως τε, μὴ λησμονῶμεν, ὅτι μὲ προειδεσμούς εἰσέρχεται τις εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, καὶ μὲ μονοειδεσμούς μένει. Ἡ ἐπιπολαιότερα περὶ δημοσιογραφίας ἀντίληψις, ἡ ἰδανικωτέρα τοιαύτη περὶ τοῦ δημοσιογράφου καὶ τῆς ἀποστολῆς του, ἡ προχειροτέρα ἀπόκρισις εἰς τὸ ἐρώτημα ἂν διευθύνῃ ἢ διευθύνεται ὁ δημοσιογράφος - αὐτὴ καθορίζει τὴν προτίμησιν τοῦ νεοφύτου εἰς τὸ ἐπάγγελμα, αὐτὴ θερμαίνει τοὺς πρῶ-

¹ Τὰ Νέα Ἑλληνικά δὲν ἐρώτησαν τὸν πατέρα τους, ἂν ἄφηνε νὰ δημοσιεύσουν τὴν ὁμιλία του αὐτῇ Δέν θ' ἄφηνε! Θάλεγε ὄχι! Ὅπως ὄχι ἤθελε νὰ πῆ καὶ γιὰ τὸ Χρυσοῦν Ἐύσημον Δημοσιογραφίας, ποὺ διὰ χειρὸς βασιλέως ἢ Ἐνωσις Συντακτῶν — μι ἄ εἰν' ἢ Ἐνωσις Συντακτῶν — τοῦ ἀπένευμε, ἰδρυτικῶς τῆς μέλους, καὶ μὲ τέτοιο ἔργο, μι ἄς ζωῆς, στίς 2 Νοεμβρίου Τὸν ἀναγκάσαμε — γυρεύοντάς του, σὰ γιοὶ ποὺ μᾶς ἀνήκει — νὰ τὸ δεχτῆ, γιὰ τὴν τιμὴν ἦταν τῆς Ἐνώσεως, αὐτῆς ποὺ ἰδρυσε! Κι ἀντὶ «εὐσήμων» τῶρα ἐμεῖς, ποὺ δὲν ἐχομε — ποιά, — γιὰ τέτοιον πατέρα, κρίναμε νὰ χαρίσωμε στοὺς «πολλοὺς» κάτι δικό του, κατ' ἐξοχὴν δικό του, πενταπόσταγμα τοῦ πείρας ἐπαγγελματικῆς κ' ἔργου ἐλευθερίας Λίγη στέρεα ἐπιστήμη τῆς καλιᾶς ἐκείνης ριζιμῆς δημοσιογραφίας μας, ποὺ βάσταγ' ἔτσι ὁρθὸ τὸ φρόνημα σ' αὐτὸν τὸν Τόπο - καὶ τόσο ἀντέχει ἀκόμα, τόσο παραταῦτα ἀντέχει! Ὅχι γιὰ τὸν πατέρα, μὰ γιὰ τὴν ἀλήθεια! Κι ὄχι γιὰ μᾶς - γιὰ σὰς!

τους ἐνθουσιασμούς του, αὐτὴ πραῦνει τὰς πρώιμους ἀπογοητεύσεις του, αὐτὴ, καὶ κατόπιν, συντελεῖ εἰς τὴν κατεξουσίασίν του ὑπὸ τοῦ ἐπαγγέλματος, συντηρεῖ τὴν πύρην τῆς δραστηριότητός του, διασκεδάζει τὰς βαρεῖας καὶ ἐπιμόνους πολλακίς ἀθυμίας του, διατηρεῖ μέχρι τέλους τὴν εὐψυχίαν καὶ μαχητικότητά του.

Διότι, καὶ ἐξῶθεν θεωρουμένη, ἡ δημοσιογραφία παρέχει τὸ ἐνδόσιμον ὅτι, ὑπὲρ τὰ πλεῖστα τῶν ἐπαγγελμάτων, προσφέρει στάδιον εὐρείας ἐπικοινωνίας, ἐλευθερίας δράσεως, ἀπεριορίστου δημιουργίας, ἀκωλύτου διοχετεύσεως ἰθυντικῶν φιλοδοξιῶν. Ἄλλως, πῶς θὰ ἐξηγεῖτο ἡ ἔλξις, τὴν ὁποίαν, κατὰ πάγκοινον ὁμολογίαν, ἀσκεῖ ἐπὶ ἰατρῶν καὶ δικηγόρων, φιλολόγων καὶ καλλιτεχνῶν, ἐπιστημόνων καὶ βιοτεχνῶν, πενήτων καὶ πλουσίων, ὤμῶν πραγματιστῶν καὶ ἀσωφρανίστων ἰδεολόγων;.. - ἔλξις τὴν ὁποίαν ἀσκεῖ ὡς «στάδιον δόξης λαμπρόν», ἀλλὰ καὶ ὡς «γέφυρα μεταγούσα» πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ἀνωτέραν κοινωνικὴν ἱεραρχίαν;

Ἡ ἔλξις αὐτὴ δὲν ἀτονεῖ εὐκόλως· δὲν ἀφανίζεται ποτέ ἐντελῶς. Ἀπόδειξις τὸ γεγονός, ὅτι κρατεῖ πάντοτε ὑπὸ τὸ κράτος τῆς πολλούς, πάντοτε περισσοτέρους ὄσων θὰ ἠδύνατο ἡ δημοσιογραφία νὰ ἰκανοποιήσῃ, ὑπὸ τὰς εὐνοικωτέρας τῶν περιστάσεων.

Καὶ ἐκεῖνοι ὅμως οἱ ὁποῖοι φεύγουν, αὐτὴν τὴν ἔλξιν, αὐτὸ τὸ δέλεαρ καταρῶνται· δὲν τὸ ἀρνοῦνται, τὸ κατανικοῦν - αὐτοὶ γνωρίζουν ἂν ἐντελῶς, μετὰ πόσου κόπου καὶ πόσης αὐτεπιβολῆς, αὐτεπιβολῆς θαυμαστῆς δι' ἡμᾶς τοὺς περιλειπομένους... Ἀπέρχονται διὰ ν' ἀναδειχθῶν — ὅπως, συνηθέστατα, ἀναδεικνύονται οἱ πλεῖστοι — εἰς ἄλλα πεδία, ἀλλ' ἀπέρχονται συναποκομιζόντες πικρίας, μετανοημένοι, ὀλίγον ἢ πολὺ, διότι καὶ χρόνους ἀπάλεσαν, καὶ δυνάμεις ἠνάλωσαν, καὶ πόθους ἐφθειραν ἐπὶ ματαίῳ, ὡς τοῦλάχιστον τὸ νομίζουν οἱ πολλοὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ νέου σταδίου των, μολονότι οὐδεὶς ἀρνεῖται ὅτι ἡ δημοσιογραφία εἶναι καὶ ζωῆς καὶ πείρας σχολεῖον μέγα.

Συμπέρασμα: Καὶ οἱ ἐξεληθόντες τῆς δημοσιογραφίας, πολλῶ μᾶλλον οἱ ἀποδιοπομπαῖοι τῆς, ἀντιμετωπίζουσιν τὸ ζήτημα μὲ ἐπηρεασμούς καὶ προκαταλήψεις, ἐν συνεχείᾳ τῶν ὁποίων αὐτοὶ ἰδίως φαίνονται ὡς οἱ ἀναρμοδιώτεροι νὰ τὸ ἀντικρύσουν πρεπόντως. Ἄλλωστε, ἂν δὲν ἔφυγαν διὰ λόγους ὑγείας ἐπιτακτικούς, ἔφυγαν πρὶν ἢ γίνουσιν καλὰ-καλὰ δημοσιογράφοι - πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν βλέπομεν διατὶ εἶναι ὑπὲρ αὐτῶν ὡς κριτῶν ἢ ἔφυγαν ἀφ' οὗ ἔγιναν καὶ ἐκκόρησαν πᾶσαν τὴν (κατὰ τὴν κρίσιν των) ἐπιτρεπομένην ὑπὸ τοῦ ἐπαγγέλματος «φιλοδοξίαν», τραπέντες εἰς ἄλλο, ἵνα ἰκανοποιήσουν μεγαλυτέραν καὶ εὐγενεστέραν - τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύει τούτους ἐξαντλήσαντας, κατ' ἰδίαν ἐκτίμησιν, ὅτι τὸ δημιουργικὸν εἶχον νὰ εἰσφέρουν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, καὶ λαβόντας ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐδικαιοῦντο ν' ἀναμένουν ἀπὸ ἐν «ἀχάριστον» ἐπάγγελμα! Συνεπῶς, ἐν ἑκατέρᾳ τῶν περιπτώσεων, ἀληθεύει ὅτι ἀκριβῶς εἴπομεν δι' αὐτούς.

ΕΣΤΑΣΤΕΟΝ: ΜΗΠΩΣ ΥΠΟΚΕΙΤΑΙ ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΝ, μεταξὺ δημοσιογράφων καὶ δημοσιογράφων, ὅχι κυρίως λόγω διαφορᾶς πίστεων καὶ ἰδιοσυγκρασιῶν, ὅσα λόγω θέσεως ἐν αὐτῇ τῇ δημοσιογραφίᾳ: μεταξὺ δημοσιογράφων-διευθυντῶν καὶ δημοσιογράφων-συντακτῶν.

Διεστέλλαμεν, προηγουμένως, τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον φυσικόν, ἄς εἴπωμεν, εἶναι νὰ προσατενίσῃ τὸ πρόβλημα ὁ δημοσιογράφος καὶ ὁ μῆτε τίτλω μῆτε ἔργω τοιοῦτος.

Ἐάν, τώρα, ὑπάρχουν καὶ διευθύνται ἐφημερίδων, ἐφημεριδεκδόται, τίτλω μόνον δημοσιογράφοι — γνωρίζομεν δὲ ὅλοι ὅτι ὑπάρχουν, καὶ δὲν πρόκειται νὰ λείψουν εἰς τὸ μέλλον — πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ἐξ ὑπαρχῆς, ὡσεὶ προσιδιάζουσαν εἰς αὐτούς ἰδίαν ἀποψίν. Ἐφ' ὅσον οὐσιαστικῶς ἴστανται ἐκτὸς τῆς δημοσιογραφίας, παραμένοντες ἀπλοῖ ἐπιχειρηματίαι, βιομήχανοι καὶ μόνον, εὐλογον εἶναι νὰ προσβλέπουν τὴν ἐφημερίδα ὡς μέσον καὶ τὸν δημοσιογράφον ὡς ὄργανον ἑτεροκίνητον σκοπῶν ἐξωδημοσιογραφικῶν. Τὸ ἂν κοινοὶ ἐκδοτικοὶ ὄροι τοὺς φέρουν εἰς τὰ πολλὰ ἐπὶ ταῦτό μὲ τοὺς δημοσιογράφους-διευθυντάς, δὲν σημαίνει ἡ ἑτερογένεια παραμένει πάντοτε.

Ἐτερογένεια ὁμοία δὲν ὑπάρχει μεταξὺ δημοσιογράφου-διευθυντοῦ, ἰδιοκτῆτου ἑ-

φημερίδος, και δημοσιογράφου-συντάκτου, πνευματικοῦ ἐργάτου τοῦ Τύπου, κατὰ περιστάσεις τῆς μιᾶς και ὄχι τῆς ἄλλης ὁμόφρονος ἐφημερίδος συντελεστοῦ, ἀλληλεγγύου, ἠθικῶς, τὸ πολὺ μὲ τὴν ἐφημερίδα, ποτέ μὲ τὸν ἐφημεριδεκδότην, ἐπαγγελματίου ναί, ἀλλ' ὄχι ἐπαγγελματίου και ἐπιχειρηματίου συγχρόνως.

Ἐὰν ὅμως ἐτερογένεια τοιαύτη δέν ὑπάρχει, διαφοραὶ ἄλλαι ὑπάρχουν· και διότι ἀκριβῶς ὑπάρχουν και, «θέλουν νὰ εἰποῦν», ἐπηρεάζουν ἀθελήτως, εἶναι διττῶς λυπηρόν ὅτι ἠμποδίσθη σήμερον ὁ κύριος Βλάχος νὰ ὁμιλήσῃ. Θὰ ὠμίλει ἐπὶ τοῦ θέματος πρῶτος και θὰ ἠκούετο μετὰ τὴν ἰδικήν του — θὰ ἔπρεπε ὅμως, νομίζω, ὅπως δὴ ποτε νὰ ἀκουσθῇ — και ἄλλη, ἔστω ἰσχνή, συντακτικὴ πάντως φωνή, μὴ, ἐκ τοῦ λόγου τούτου, ἐτίθετο τὸ ὅλον ζήτημα ἄλλως. Ἐφ' ὅσον πόρρω ἀπέχομεν τοῦ νὰ τὸ θεωρῶμεν λευμένον, συζήτησιν, τρόπον τινά, διεξάγομεν, και θὰ παρέλθουν πολλοὶ ἐπὶ τὸ βῆμα, τοῦτο ἢ ἄλλο, ἕως οὗ πεισθῶμεν ὅτι δέν ἔχομεν τίποτε πλέον νὰ συζητήσωμεν, και χωρισθῶμεν φίλοι, ἀλλ' ἕκαστος μὲ τὴν γνώμην του.

Υ ΠΑΡΧΟΥΝ, ΛΟΙΠΟΝ, ΔΙΑΦΟΡΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ - ἀν και δημοσιογράφων ἀμφοτέρων. Διαφοραὶ θέσεως, και ἀντιλήψεως. Ὁ συντάκτης δέν σκέπτεται ἐπιχειρηματικῶς, διευθυντικῶς, ὄχι ἀπλῶς διότι δέν «ἐφθασε», ἀλλὰ διότι αὐτὴ ἡ ἐργασία του, αὐτὴ ἡ θέσις του, ἐπιτρέπουν πλέον ἀδέσμευτον, πλέον ἀνεξάρτητον στάσιν. Ἡ στάσις αὕτη συνεχίζεται, ἐπὶ τι, και ὅταν ἀποβαίνῃ διευθυντῆς-ἰδιοκτῆτης· λανθάνει δέ, συνήθως, εἰς ὅλους τοὺς διευθυντὰς τοὺς διατελέσαντας συντάκτας. Καὶ «συντάκτας» λέγων, δέν ἐννοῶ τοὺς διαψεύδοντας τὸν τίτλον, ὡς ἀγνοοῦντες νὰ συντάσσουν, οὐδέ τοὺς διαθέτοντας πόδας μόνον και ὄχι χεῖρας, και κεφαλήν, και ἰκανότητας, και πείραν ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ ἔργου των - διότι ὑπάρχουν και τοιοῦτοι· ὑπάρχουν, δηλαδή, και ρεπόρτερς μὴ συντάκται και συντάκται μὴ δημοσιογράφοι.

Ἀκόμη και τοῦτο — ὁμολογῶ ὄχι ὀλιγώτερον ἀντίνομον, τοῦλάχιστον φαινομενικῶς — : κατὰ κανόνα, ὁ συντάκτης πιστεῖν περισσότερον ἢ ὁ διευθυντῆς εἰς τὴν δύναμιν τῆς ἐφημερίδος, ἐνῶ τὸ ἀντίθετον θ' ἀνέμενέ τις, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ σύνταξις καθόλου ὑπολείπεται τῆς διευθύνσεως ὡς συντελεστῆς εἰς τὴν δύναμιν τῆς ἐφημερίδος — ἐννοῶ : μιᾶς ἐκάστης ἐφημερίδος, κεχωρισμένως, ὄχι γενικῶς τῶν ἐφημερίδων —, πολλῶ δὲ μᾶλλον ὑπολείπεται εἰς ἕκαστος συντάκτης μόνος. Διατί,

Ἄν προσέξωμεν, θὰ ἴδωμεν ὅτι «ἐφημερίς» διὰ τὸν συντάκτην εἶναι ὅλα ἰαί ἐφημερίδες, εἶναι ὁ Τύπος· και δύναμις αὐτοῦ, οὐσιαστικωτάτη, ἡ προσφορά τοῦ πρώτης ἀνάγκης στοιχείου εἰς τὴν δημοσίαν γνώμην: τῆς εἰδησεως. Ἐνῶ, διὰ τὸν διευθυντὴν: «ἐφημερίς», συνήθως, εἶναι μία συγκεκριμένη ἐφημερίς, εἶναι ἡ ἐφημερίς «του», εἶναι ἡ ἐφημερίς ἢ ἀντίμαχος, εἶναι τρίτη τις, κ λ., ἰσχύς δέ, κυρίως: ἡ στρατευμένη πολιτικὴ και αἰ μαχητικαὶ δυνάμεις τῆς, αἰ φιλικαὶ του και αἰ ἐπίμαχοι, ὄχι κἀν ὅλη ἡ πολιτικὴ, κομματικὴ εἴτε μὴ, ἀλλὰ τῆς ἐφημερίδος του ἡ πολιτικὴ, και ἡ πολιτικὴ τῆς ἀνταγωνιστρίας ἢ τῆς ἀντιπάλου. Ἄλλ' ἀρκεσθῶμεν εἰς τὴν διαπίστασιν τοῦ πράγματος, ἵνα μὴ χρονίσωμεν ἀναζητοῦντες μακρὰν τοὺς λόγους και τὰ αἷτια. Τὸ γεγονός ὅμως τῆς διαφόρου ταύτης τοῦ συντάκτου ἀντιλήψεως και ἐν τῷ ὑπὸ συζήτησιν θέματι δέν δυνάμεθα, δέν δικαιούμεθα νὰ παρίδωμεν, τοσοῦτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον οἱ ἐκτὸς τῆς δημοσιογραφίας παρακολουθοῦντες, μετ' ἐνδιαφέροντος, τὸ ὅποιον μᾶς τιμᾶ, τὰς δημοσίας ταύτας δημοσιογραφικὰς ὁμιλίαις, δυνατὸν νὰ διατίθενται ὅπως εἰς τὴν προμνημονευθεῖσαν ἀκριβῶς διαφορὰν γνώμης δίδουν τὴν αἰτίαν και τῆς διαφορᾶς ἀντιλήψεων ἐπὶ τοῦ ἀν διευθύνῃ ἢ διευθύνεται, και μέχρι τίνος σημείου, ὁ δημοσιογράφος.

Σημειοῦμεν, τουτέστι, κατὰ χρέος, ὅτι μία «διευθυντικὴ» και μία «συντακτικὴ» ἀντιλήψις ἐπὶ τοῦ θέματος, διάκριτοι ἀλλήλων, εἶναι πάντοτε δυνατὸν νὰ εὑρουν τρόπον ἐκφράσεως, μολοντί ἢ ὅλη πρόθεσις και ἢ ὅλη προσοχὴ μας τείνουν, ἀντιθέτως, εἰς τὴν ὅσῳ τὸ δυνατὸν ἀντικειμενικωτέραν ἐπιλαβὴν τοῦ ζητήματος. Ἐφ' ὅσον θέσει

ἀρμόδιοι νὰ τὸ ἐξετάσουν δὲν ὑπάρχουν, βλαπτικὸν ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν εἶναι νὰ εἴμεθα προειδοποιημένοι περὶ τῶν εἰδικῶν ἐπιρρεασμῶν εἰς οὓς εἶναι ἐπιρρεπῆς ἕκαστος ὁμιλητής, καί, γενικώτερον, νὰ κατέχωμεν ὅτι, παρὰ πᾶσαν καλὴν θέλησιν, δὲν εἶναι ποτέ κανεὶς ἠσφαλισμένος ἀπὸ ἐπιδράσεις, ἐμφανεῖς εἴτε μὴ, ψυχολογικῶν, οἰκονομικῶν, κοινωνικῶν καὶ ἄλλων παραγόντων.

Διὰ νὰ μὴ αὐθαιρετήσῃ τις, διὰ νὰ μὴ δογματίσῃ, προεκβάλλων τὰς προσωπικὰς του προδιαθέσεις καὶ γνώμας, διὰ νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ εἰς ἐν ἣ πολλὰ «πρέπει» νὰ διολισθαίνου, ἐκάστοτε, εἰς τὴν ἔρευρην τοῦ ζητήματος, καὶ νὰ ἐπενεργοῦν προσκομματικῶς εἰς τὴν μόρφωσιν ὀρθῆς γνώμης περὶ τοῦ πῶς πράγματα παρουσιάζεται τοῦτο, δὲν ἀρκεῖ νὰ εἶναι δημοσιογράφος καὶ νὰ τὸ ἔχῃ μελετήσῃ ἐν τῇ ἐπαγγελματικῇ πράξει· δὲν ἀρκεῖ νὰ πείθῃ ὅτι δύναται νὰ τὸ ἐπισκοπήσῃ καὶ ὡς ξένος πρὸς τὴν δημοσιογραφίαν, ὡς κοινωνιολόγος, ὡς παρατηρητής ἄνευ ἐνδιαφέροντος ἄλλου ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ τῷ ἐμπνέῃ τὸ θέμα καθ' ἑαυτό. Ἀπαιτοῦνται καὶ ἄλλα πολλὰ. Εἰς ἡμᾶς δὲ λείπουν καὶ αἱ στοιχειώδεις προϋποθέσεις διὰ μίαν ἐξαντλητικὴν αὐτοῦ ἐξονόχισιν. Καὶ διότι δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχουν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι νὰ τὸ ἀρνοῦνται αὐτό, διὰ τοῦτο καὶ ἐτόλμησα νὰ ἐπιληφθῶ τοῦ ζητήματος ἐνώπιόν σας, θεωρήσας περιττὴν καὶ τὴν τυπικὴν ἐτι ἐπίκλησιν πρὸς τὴν ἐπιείκειάν σας.

ΕΡΩΤΩΜΕΘΑ Διευθύνει ἢ διευθύνεται ὁ δημοσιογράφος; Διευθύνει, φυσικά: μὲ τὴν δύναμιν τοῦ πνεύματος καὶ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἠθικοῦ. Ἄλλ' αὐτὰ ἢ τὰ ἔχει ἢ δὲν τὰ ἔχει!.. Τὰ καλλιιεργεῖ, βεβαίως, καὶ τὰ ἀναπτύσσει, δι' ἐπιμόνου σπουδῆς, σκληρᾶς αὐτοαγωγῆς, πεισμῶν ἁγῶνων, ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ἔτοιμα ὅμως δὲν τὰ εὐρίσκει - τὰ ἔχει ἢ δὲν τὰ ἔχει. Θὰ ἐκδηλωθῇ, πρῶτον, ὁ δημοσιογράφος, θὰ ἐκδηλωθῇ εὐρέως, ἀνέτως, καί, κατόπιν, ἐκ τῶν πραγμάτων θὰ καταδειχθῇ ἐὰν τὰ ἔχῃ καὶ ἐν τίνι μέτρῳ.

Ἐκδηλοῦται δὲ πῶς ὁ δημοσιογράφος;

Μὲ τὸν λόγον! Ἄλλὰ μὲ τὸν λόγον, κυρίως, ἐκδηλοῦται, μὲ αὐτόν, κυρίως, διευθύνει καὶ ὁ πολιτικός, καὶ ὁ ἐκκλησιαστικός.- καὶ ποῖος δὲν διευθύνει μὲ τὸν λόγον, προφορικὸν εἴτε γραπτόν;

Ἴδού ἐν τούτοις ἀμέσως-ἀμέσως μία διάκρισις: ὁ δημοσιογράφος διαθέτει πάντοτε καὶ μόνον τὸν γραπτὸν λόγον - καὶ δὴ ὑπὸ μίαν συγκεκριμένην του μορφήν: τὴν ἐπιστολιμαίαν.

Πράγματι· μία ἐφημερὶς τί ἄλλο εἶναι, κατ' οὐσίαν, παρὰ μία τακτικὴ, καθημερινὴ συνήθως, κοινωνικὴ καὶ ἔγκυρος ἀνοικτὴ ἐπιστολή! Δέν σημαίνει ἂν δὲν ἔχῃ ὅλα τὰ γνωρίσματα μιᾶς ἐπιστολῆς· μήπως αἱ χειρόγραφοι ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου τὰ εἶχον, μολοντί ἀπετείνοντο εἰς ὀλίγους, ἀμαθεῖς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ χειροβοπίτους, ἀπολαύοντας περιορισμένων ἐλευθεριῶν, μύστας δὲ τῆς αὐτῆς θρησκείας; Καὶ ἐν τούτοις τίς θ' ἀμφισβητήσῃ, ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ ἐκεῖναι περιεῖχον ὄχι μόνον γνωματευτικόν, ἀλλὰ καὶ καθαρῶς πληροφοριακόν στοιχεῖον, ὅτι ἦσαν αἱ δημοσιογραφικώτεραι ἐπιστολαὶ τῆς ἐποχῆς των;

Αἱ δημοσιογραφικαὶ ἐπιστολαὶ τῶν χρόνων μας, αἱ ἐφημερίδες, δὲν διατηροῦν πλέον οὔτε ἐκεῖνα τὰ ἐπιστολικὰ γνωρίσματα. Εἶναι οὐχ ἤττον ἐπιστολαὶ καὶ αὐταί, ἐπιστολαὶ ἀνοικταί, πληροφοριακαί, γνωματευτικαί, προσφατώταται, ἐντυποὶ, συντασσόμεναι συνήθως ἀπὸ πλείονας τοῦ ἑνὸς ἐπιστολεῖς, ὑπογραφόμεναι ὄχι ἀπὸ ὅλους, ἀλλὰ καὶ ὅταν παρ' οὐδενός ὑπογράφωνται ἀφιστάμεναι τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀνωνύμων, ἀπευθυνόμεναι δὲ συγχρόνως εἰς ἀποδέκτας συμβατικούς: τοὺς διατεθειμένους καὶ δυναμένους νὰ τὰς ἀγοράσουν, τοὺς ἐκ περιεργείας, ἀνάγκης, κοινωνικότητος, μιμήσεως, ἔξωθεν ζητητάς των, ζητητάς ὁσημέραι συνειδητοποιουμένους καὶ πληθυνομένους, ἀποδέκτας μὲ ἰδιόμορφον ψυχολογίαν, καὶ μὲ ἰδιοτύπους σχέσεις μεταξύ των καὶ μετὰ τῶν κατ' ἐπάγγελμα ἐπιστολέων των. Ὅτι εἶναι ἐπιστολιμαῖον εἶδος, ὅτι εἶναι ἐπιστολαὶ *sui generis* αἱ ἐφημερίδες, τὸ ἀποδεικνύει, λέγουσιν, καὶ τὸ γεγονός ὅτι παν-

ταχοῦ ὅπου μᾶλλον ἀποτόμως ἐδημιουργήθησαν καὶ ἠῤῥησαν κατ' ἀριθμὸν καὶ κυκλοφορίαν, ἐπέφεραν μείωσιν ἐπὶ τῆς κινήσεως τῆς κοινῆς ἐπιστολογραφίας!

Βεβαίως, σήμερον, πέμπτην τῆς τυπογραφίας ἑκατονταετίαν καὶ δευτέραν τῆς καθυπόδη δημοσιογραφικῆς δημιουργίας, ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι, πάμπολλαι διαφοραὶ μεταξὺ ἐπιστολογράφου καὶ δημοσιογράφου, τοῦ δευτέρου κατὰ σιωπηρὰν κοινωνικὴν σύμβασιν πλέον τακτικῶς, πλέον κανονικῶς, πλέον ἐκτεταμένως, ἀλλὰ καὶ κατ' ἴδιον τύπον καὶ ἐπ' ἀμοιβῆν γράφοντος, ὑποχρέου ἐπὶ μᾶλλον ἢ ὁ κοινὸς ἐπιστολογράφος νὰ μαυτεύῃ, νὰ συντηρῆ, νὰ ἐξάπτῃ ἀκόμη τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀποδέκτου, τοῦ ἀναγνώστου — προσωπικῶς ἀγνώστου, ἀνυπάρχου δι' αὐτὸν (ὄντοτης πολυμῶρφου, συνθέματος κοινωνικοῦ) — νὰ τὸν χειραγωγῆ, νὰ τὸν καθοδηγῆ, νὰ τὸν παροτρύνῃ, νὰ τὸν διδάσκῃ — χωρὶς νὰ τὸ λέγῃ — νὰ εἰδησεοδοτῆ, νὰ τοῦ «δίδῃ ἀναφορὰν», νὰ συζητῆ, ν' ἀντικρούῃ, ν' ἀναιρῆ τὰς τυχόν σφαλερὰς πληροφορίας, ἀντιλήψεις καὶ γνώμας του — χωρὶς νὰ φαίνεται ὅτι αὐτὸ κάμνει, καὶ χωρὶς ν' ἀναμένῃ ἀμεσον ἀπόκρισιν — νὰ τοῦ κοινοποιῆ τὰς ἀξιολόγους ὁμιλίας τῆς ἡμέρας, νὰ τὸν κατατοπίζῃ, νὰ τὸν ἐνημερώῃ καταλεπτῶς εἰς ὅσα ἔγιναν καὶ νὰ τὸν προειδάζῃ δι' ὅσα θὰ γίνουσι τὰ ἐνδιαφέροντα καὶ τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸν πολίτην, καὶ τὸ ἄτομον τὸ κοινωνικόν, καὶ τὴν κοινωνίαν καθόλου, καὶ τὴν ἀνθρωπότητα.

ΜΕ ΑΥΤΟ ΛΟΙΠΟΝ ΤΟ ΜΕΣΟΝ, μὲ αὐτὸ τὸ ὄπλον, μὲ τὸ ἐφημεριδικὸν ὑλικόν, ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει, καθημερινῶς εἰς τὴν διάθεσίν του, διευθύνει ἢ διευθύνεται ὁ δημοσιογράφος «Διευθύνει», δηλαδὴ συνειδητοποιεῖ, δηλαδὴ ἐνεργοποιεῖ ὠρισμένον μέρος τῆς λαϊκῆς «μάζης», τῆς ἐμπνέει, ἢ συντηρεῖ ὑπάρχον, κοινὸν τι φρόνημα, τῆς προσφέρει ὡσεὶ βακτηρίαν, ὡσεὶ στήριγμα, μίαν ἰδικὴν του συνδυασμοῦ «συνισταμένην» πολλῶν καὶ ποικίλων δημοσίων φρονημάτων, ζωντανῶν ἢ βιωσίμων, «συνιστάμενην» πρόσφορον διὰ τὴν πρᾶξιν, γόνιμον;.. Μὲ ἄλλους λόγους: ζυμῶνει, πλάσσει, μορφῶνει, διαρκῶς - κατευθύνει τὴν Κοινὴν Γνώμην; Καὶ Κοινὴ Γνώμη εἶναι τὸ μέγα πλῆθος, τὸ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐπικοινωνοῦν, διαλεγόμενον, συνεννοούμενον, ἀποφαινόμενον, προστάζον διὰ τοῦ Τύπου; Εἶναι τὸ ἀνώνυμον καὶ ἀσύλληπτον, καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις ἀνεκτικὸν ἢ φανατικόν, αὐστηρὸν ἢ ἐπεικὲς, σοφὸν ἢ πάμμωρον «ἀναγνωστικὸν κοινόν» τῶν ἐφημερίδων; Εἶναι, ἀκόμη ὀλιγώτερον, τὸ ἀπομονωμένον καὶ ὀλιγάριθμον, ἀλλ' ἀπολύτως ὁμόφρον καὶ ὁμόγνωμον κοινὸν συγκεκριμένης ἐφημερίδος, τὸ αἰσθανόμενον καθ' ἡμέραν τὴν ἀνάγκην νὰ προβαίῃ δι' ἀναρπαγῆς τῆς ἐφημερίδος του εἰς σιωπηλὴν μὲν, συλλαλητηριακὴν ὅμως, κατὰ διάθεσιν, ἐπαναβεβαίωσιν πίστεως καὶ διακλήρουσιν ἐμμονῆς εἰς μίαν διόλου εἰρηνικὴν ὁρθοδοξίαν, Εἶναι, τέλος, τὸ κοινὸν τὸ μεταπλασθὲν διὰ τοῦ χρόνου καὶ, ἀναμέσον κοινωνικοῦ ἢ πολιτικοῦ ἀγῶνος, καθ' ὁμοίωσιν δημοσιογραφικῆς τινος προσωπικότητος - καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ κοινου πρόκειται; "Ἄν διευθύνῃ ἢ διευθύνεται αὐτὸ τὸ κοινὸν παρὰ τῶν δημοσιογράφων γενικῶς; ἢ ὠρισμένης κατηγορίας δημοσιογράφων; ἢ τοῦ ἐκάστοτε δημοσιογράφου τῆς ἐμπιστοσύνης του; ἢ τοῦ ὑπὲρ κρίσιν «ἤρωικοῦ πεδηγέτου», ἰθύντορος, «δημιουργοῦ» του;

Πόσα ἐρωτήματα! Καὶ δὲν ἀρκεῖ, ἀπλῶς, νὰ δώσωμεν εἰς αὐτὰ μίαν ἀπάντησιν ἀπὸ τὰς τόσας αἰ ὅποια εἶναι δυνατὴν νὰ δοθῶν, ἀλλὰ νὰ δώσωμεν τὴν ἀπάντησιν τὴν συμφωνοῦσαν περισσότερο πρὸς τὰ πράγματα καὶ ἔχουσιν ὑπὲρ αὐτῆς τὴν γενικωτέραν κύρωσιν.

Καὶ τὴν δίδομεν, χωρὶς πολλὴν δυσκολίαν.

Διότι, κύριοι, ὅσον καὶ ἂν φαίνεται παράδοξον καὶ δεόμενον ἀποδείξεως, τίθεται ἐν τούτοις ἐκτὸς συζητήσεως ὅτι αὐτὸ τὸ ὅποιον ἐννοοῦμεν, συνήθως, λέγοντες «Κοινὴ Γνώμη», ἱστορικῶς δὲ ν προηγῆται τῆς δημοσιογραφίας, ἀλλ' ἐνεφανίσθη ὡς ἐὶ ἐπιγέννημα αὐτῆς, ἀνσμφισβητήτου πάντως ὑποστατικότητος - μολοντί, μέχρι τι-

νός, καὶ ἀπὸ σοβαροῦς ἀκόμη μελετητάς, ἐθεωρεῖτο ἡ Κοινὴ αὐτῆ Γνώμη ὄχι τῆς θετικῆς δημοσιογραφικῆς δημιουργίας προῖόν, ἀλλ' ἀποκύημα φαντασίας ἢ σχῆμα διαλεκτικῆς δημοσιογραφικῆς!.. Πόσον, ὅμως, ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι τολμοῦν, ἀκόμη καὶ σήμερον, νὰ τὸ ἰσχυρίζωνται, φοβοῦνται, ὅταν κατέρχωνται εἰς τὰ πράγματα, ὡς πολὺ ὑποστατόν, καὶ π ο λ λ ἄ δυνάμενον, τὸ «φαντασιοκόπημα» ἢ τὸ «διαλεκτικόν» τοῦτο «πλάσμα», καὶ πόσον καλὰ γνωρίζουν ποῖος ὁ γονεὺς καὶ ποῖος ὁ φυσικὸς κηδεμὼν του, ἀποδεικνύει τὸ γεγονὸς ὅτι, κατὰ κανόνα, πάντες οὗτοι μαίνονται ἐναντίον τῆς δημοσιογραφίας καὶ καταφέρονται, μονίμως, ἢ συμπτωματικῶς, κατὰ τῶν δημοσιογράφων, διότι ἡ Κοινὴ Γνώμη ἀντιδρᾷ κατ' αὐτῶν, διότι τοὺς ἀντιπαθεῖ, ἢ καὶ τοὺς ἀγνοεῖ, ἀπλῶς. Συστηματικῶς ὅμως, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀποτελεσματικῶς, διὰ χρονικὸν τι διάστημα, στρέφονται κατὰ τῶν δημοσιογράφων καὶ πλήσσουν, ὑπὸ διαφόρους προφάσεις, καὶ ἐν ὀνόματι ἱερῶν καὶ ὁσίων, τὴν ἀπαραίτητον πρὸς ἀσκήσιν τοῦ ἔργου τῶν ἐλευθερίαν, οἱ ἐνσυνειδήτως ἐπιδιώκοντες καὶ πιστεύοντες ὅτι δύνανται, μέχρι τέλους, ἢ, τοῦλάχιστον, δι' ὅσῃν περίοδον θέλουν αὐτοί, ν' ἀντικαταστήσουν τὸ δυσάγαγον καὶ ἀδούλωτον κριτήριον τῆς Κοινῆς Γνώμης μὲ τὸ προσεταιρίσιμον καὶ εὐοικονόμητον κριτήριον μιᾶς οἰασδήποτε ἐνδοκαθεστωτικῆς μειοψηφίας ἢ ἐπαγγελματικῆς τάξεως.

Ἀπὸ τὰς σχετικὰς, ἐξαιρέτως ἰσχυράς, ἀποκείρας — συνήθως πλείονας τῆς μιᾶς, καθ' ἐκάστην δημοσιογραφικὴν γενεάν καὶ ἐν ἐκάστην χώρα — ἄλλαι χαίρουν νομιμοφανείας τινος, καὶ ἄλλαι παραμένουν βία ἀπροσχημάτιστος. Ὀλιγώτερον ὅμως ἡ περισσότερον πᾶσαι δημιουργοῦσι συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας μοιραίως εἰς τὴν θέσιν τοῦ δημοσιογράφου ὑποκαθίσταται εἷς βιότεχνος, κατ' ἀνάγκην μᾶλλον κακοποιός, ἐφ' ὅσον, ὑποτελής πλέον καὶ ὄχι ἐλεύθερος, ἀποφεύγει νὰ ἐκφράζη ἢ καὶ δέν δύναται νὰ ἐκφράζη γνώμην ἐπὶ τῶν συμβαινόντων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παρασιωπᾷ ἐκ τούτων ἐκεῖνα ἀκριβῶς ἄτινα, χρονογραφούμενα μετὰ κρίσεως, παρρησίας καὶ εὐθύτητος, θὰ ἐπέτρεπον, καὶ ἀνυποβόηθητον ἀκόμη, τὸν σχηματισμὸν γνώμης ὑπὸ τοῦ κοινοῦ, ὡπσοῦν τεκμηριωμένης καὶ πιθανώτατα ὀρθῆς.

MONON ΥΠΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑΝ τελεῖται ὄντως διαφωτιστικὸν τὸ ἔργον τοῦ δημοσιογράφου, καὶ μόνον ὑπ' αὐτὴν λειτουργεῖ εὐρύθμως τὸ κριτήριον τῆς Κοινῆς Γνώμης - δέν λέγομεν: «τὸ πάντοτε ὑγιές, πάντοτε δίκαιον, καὶ φρόνιμον, καὶ πρέπον», ἀλλὰ πάντοτε μόνον αὐτὸ ἐμπερικλεῖον κοινωνικὴν προσταγὴν ἀναμφισβητήτου ἐγκυρότητος.

Τί γίνεται ὅταν ἡ Κοινὴ Γνώμη στερηθῇ ἐπὶ μακρὸν τοῦ δημοσιογράφου, Ἐπανέρχεται, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, εἰς τὴν κατάστασιν ἐξ ἧς προῆλθε, καὶ ἀφ' ἧς μόνον δι' ἐνδελεχοῦς, καλοπίστου καὶ πεφωτισμένης δημοσιογραφικῆς ἀγωγῆς καὶ ἐπιβολῆς τηρεῖται μακρὰν καὶ ἀπομακρύνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Ἐπανέρχεται — ἢ, διὰ τὰ εἴμεθα ἀκριβέστεροι: τείνει νὰ ἐπανέλθῃ — εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἀμόρφου ἀνθρωπίνης μάζης, τοῦ ὄχλου. Ὅα ἐπανήρχετο ὀλοτελῶς εἰς αὐτὴν, θὰ ὑπανεστρέφετο ἀναναχαίτιστος εἰς τὰς πηγὰς τῆς, ἐὰν ἡ μακρόχρονος καὶ προοδευτικὴ δημοσιογραφικὴ καλλιέργεια δὲν εἶχεν ἤδη στατικεύσει πως τὴν ἱστορικὴν τῆς ἐπίδρασιν, ἢν κατὰ τὴν χειμαρρῶδη ἀνάπτυξίν τῆς ἡ δημοσιογραφία δὲν εἶχε συμπαρασύρει καὶ μεταμορφώσει ἐν πολλοῖς εἰς συμπράκτορας αὐτῆς θεσμούς καὶ τέχνας προορισμῶν διαφορετικῶν καὶ περγαμηνῶν παλαιότερων τῶν ἰδικῶν τῆς.

Ἐναντιθῆτος, ὑπὸ συνθήκας ὁμαλᾶς, ἡ Κοινὴ Γνώμη κατακτᾷ σταθερῶς ἕδαφος, εὐρύνεται διαρκῶς, ὠριμάζει, ἀνδροῦται, προσδεχομένη ἀπαύστως, ἰδίᾳ ἀπὸ τὴν διάχυτον μᾶζαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς ἀλληλομαχομένας κοινωνικὰς μειονότητάς, στοιχεῖα νέα καὶ δυνάμεις νέας - ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς, ἐκ τῶν κάτω καὶ ἐκ τῶν ἄνω. Ἐκ τῶν κάτω, ὅπου ἡ πηγὴ ἢ ἀκένωτος ἐκ τῶν ἄνω, ἐνθα, κυρίως, στοιχεῖα νεοζωικά, λεπτοφύεστερα, μᾶλλον δυσάλωτα - δι' ὃ μᾶλλον σπανίζοντα.

Διότι ἡ δημοσιογραφία, ἐμπεπλησμένη ἀπὸ πνεῦμα κοινωνικότητος καὶ προόδου, φροντίζει ἐμμόνως, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀνάγκης συντελεῖ, ὥστε ἡ Κοινὴ Γνώμη, καθ' ὃν χρό-

νον εκτείνεται ελευθέρως και άρύεται άφθόνως εκ τών κάτω, να ύψώνη, συγχρόνως, και την στάθμη της, να μετακινή συγχρόνως τó κέντρον της πρós τά άνω, να βελτιώνη συγχρόνως τόν «μέσον όρον» και, τοιουτοτρόπως, διά τής πρωτοπορείας της, να έλκη πρós έαυτήν και στοιχειά εκ τών άνω δηλονóτι εκ τών — ανεξαρτήτως άφετηρίας, τάξεως και θέσεως — ποιοτικώς καλλιεργημένων, παρά την μάλλον άτομικιστικήν, μάλλον άντιομαδικήν τάσιν των.

Έπαναλαμβάνομεν: Δέν προηγήθη ή Κοινή Γνώμη τής έφημεριδογραφίας: ένεφανίσθη ιστορικώς ώσει έπιγέννημα αύτής και έσήμανε τήν πραγματιστικήν, άλλ' όχι όλιγώτερον ιδεοκρατικήν περίοδον τής δημοσιογραφίας, ήτις ήρξατο όλίγον πρó τής Γαλλικής Έπαναστάσεως, και καθ' ήν πολλά, páμπολλα μετεβλήθησαν, έν τέλει δέ σημαντικά και ό Τύπος.

Τότε, κατά γενικόν κανόνα, και έμφανεστερόν πως, όχι άπλώς μία εκάστη έφημερίς, άλλ' είς έκαστος δημοσιογράφος είχε τó κοινόν του. Και δέν δύναται μèn να λεχθῆ, ότι σήμερα ούδεμιás κατηγορίας και ούδεμιás άξίας δημοσιογράφος έχει τó ίδιόν του — είτε διότι τó κοινόν τόν «εύρίσκει», τόν άναδεικνύει, είτε διότι αύτός τó προσοικειούται, τó «δημιουργεί» — ούχ ήττον όμως όρθώς, νομίζομεν, ήδη πρó ένός τετάρτου αιώνος, παρετήρει ό Tarde, ότι τó κοινόν τó πιστώς ακολουθοῦν ένα δημοσιογράφον, τó οίονει εκ παραδόσεως προσηλούμενον είς μίαν έφημερίδα, παραδίδει όσήμεραι περισσότερον τήν θέσιν του είς έν κοινόν εύρύτερον και άνεκτικώτερον, μάλλον αδιάφορον πρós τás γνώμας τής έφημερίδος, μάλλον ανεξάρτητον, συνεπώς πλέον εύμετακίνητον, κατά τás ήμέρας μας δέ πλέον ροικόν, πλέον άψίκoron, πλέον καινοθηρικόν, πλέον εύπρόσπερτον είς τόν ταλαντοῦχον δημοσιογράφον, πλέον άγρεύσιμον από τόν ισχυρόν οικονομικώς δημοσιογραφικόν όργανισμόν.

ΟΤΙ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΟΤΙ ΕΠΗΡΕΑΖΕΤΑΙ Ο ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ, φαίνεται ώσει άνεπίδεκτον συζητήσεως. Και είναι, όπως φαίνεται, δηλονóτι και έπηρεάζει και έπηρεάζεται. Έπηρεάζεται από πλείστον παράγοντας, και μάλιστα από την εκάστοτε δημιουργημένη Κοινήν Γνώμη, έπενεργούσαν και κατ' άντιστροφήν τών ρόλων, ένίοτε δέ καταναγκαστικώς. Άλλά και έπηρεάζει, μονίμως δέ και έξακολουθητικώς αύτός, διά τής είδησεογραφίας, τής δημιουργίας έντυπώσεων, τής ύποβολής, τής «επί σκοπόν» τροπής τής προσοχής, τής έπικαιρότητος και τών παρεκτάσεων αύτής, τής έξάρσεως ώρισμένων στοιχείων, τής έξιδανικεύσεως αναγκών - τής έξυπηρετήσεως αναγκών και συμφερόντων, τής διαλεκτικής, τής καλλιλογίας, τής γραφικής, με μίαν λέξιν: δι' όλων τών είς την διάθεσιν του θεμιτών μέσων. Άλλ' έρωτώμεθα όχι αν έπηρεάζη ή έπηρεάζεται, άλλ' αν διευθνήη ή διευθύνεται ό δημοσιογράφος - ύπ' αύτόν τόν τύπον διατυποῦται, συνήθως, τó έρώτημα, διότι οὔτω περιόπου και προβάλλει έν τῆ συνειδήσει, ύποτιθεμένου προφανώς ότι, αν δέν έπηρεάζεται περαν ώρισμένου σημείου, διευθύνει ή δύναται να διευθνήη!. Έδω δέ πλέον πολλά έγείρονται έρωτήματα και πολλά μάς φράσσουν τόν δρόμον έμπόδια...

Έν πρώτοις, όπως τίθεται τó έρώτημα διευθνήη ή διευθύνεται, φαίνεται ως ν' αποκλείη την άπάντησιν ότι και διευθνήη και διευθύνεται πώς δέ έπιτρέπεται, πριν ή προχωρήσωμεν είς την έρευναν, να αποκλείσωμεν μίαν εκ τών τριών δυνατών καταλήξεων, ότι τούτέστιν: και διευθνήη και διευθύνεται - αναλόγως του δημοσιογράφου περι οὔ πρόκειται, του κοινού και τών περιστάσεων, έν μέσφ των όποιων δρῶ, των σκοπών τούς όποιους τάσσει είς έαυτόν;

Άλλ' ή δυσκολία αύτή είνα μάλλον εικονική, έγκειμένη είς αύτήν την φύσιν του διαζευκτικού έρωτηματικού τύπου, και δύναμεθα άπαρεξηγήτως να την παρακάμψωμεν.

Η μεγάλη, ή δυσαντιμετώπιστος δυσκολία έγκειται είς τόν καθορισμόν του ύποκειμένου του δημοσιογράφου, και τής διευθυντικής δυναμικότητος αυτού ως δημοσιογράφου!

Διευθύνει ἢ διευθύνεται ὁ δημοσιογράφος; — Ποῖος δημοσιογράφος; Ἄλλ' ὄχι «ποῖος», ὄχι εἷς συγκεκριμένος δημοσιογράφος, ἀλλ' Ὁ δημοσιογράφος, ὁ ἰδεατός δημοσιογράφος! Ὁ ἰδεατός ὅμως αὐτός δημοσιογράφος δέν εἶναι κοινός· ὅσοι δημοσιογράφοι, ὅσοι μὴ δημοσιογράφοι, τόσοι καὶ ἰδεατοὶ δημοσιογράφοι! Θὰ ἔπρεπε, λοιπόν, νὰ συμφωνήσωμεν προηγουμένως εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτόν, ὅτι αὐτός εἶναι ὁ κοινός ἐκ τῶν ἰδεατῶν τύπος· νὰ ἴδωμεν, κατόπιν, ποῖος ἐκ τῶν πραγματικῶν δημοσιογράφων πληροῖ αὐτὸν τὸν τύπον, εἶναι ὁ γνησιώτερος ἐκπρόσωπος τοῦ κοινοῦ ἰδεατοῦ τύπου, εἶναι ὁ κατεξοχήν δημοσιογράφος· Ὁ δημοσιογράφος - καὶ μετὰ νὰ ἐξετάσωμεν ἂν ὁ δημοσιογράφος διευθύνῃ ἢ διευθύνεται.

Ἄλλὰ τί εἶναι ὁ δημοσιογράφος;

Εἶναι: πρῶτον, ἄνθρωπος· δεύτερον, ἐπαγγελματίας· τρίτον, ὠρισμένον ἐπαγγελματοῦ ἐπαγγελματίας - τοῦ δημοσιογραφικοῦ.

Ἔχομεν, συνεπῶς, κατὰ σειρὰν τὰ ἐρωτήματα:

- Διευθύνει ἢ διευθύνεται ὁ ἄνθρωπος;
- Διευθύνει ἢ διευθύνεται ὁ ἐπαγγελματίας;
- Διευθύνει ἢ διευθύνεται ὁ δημοσιογράφος;

Καὶ ἐμπίπτομεν εὐθὺς εἰς τὸ πρῶτον ἐρώτημα, τὸ ὁποῖον, ὡς γνωρίζετε, δέν ἔτυχεν ἀπαντήσεως γενικῶς παραδεκτῆς, ἴσως διότι δέν εἶναι καὶ δεκτικὸν τοιαύτης.

ΔΙΕΥΘΥΝΕΙ ἢ ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ Ὁ ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ἢ ἄλλως: Εἶναι ἢ δέν εἶναι ἐλεύθερος ὁ ἄνθρωπος;.. Ἐλεύθερος, δηλαδὴ δημιουργός· ἐλεύθερος, δηλαδὴ ὄχι δοῦλος ἐξωτερικῶν συνθηκῶν, προσδιοριστικῶν τῆς δράσεώς του.

Τί λέγετε, κύριοι; Ἐδῶ νὰ μείνωμεν, ἕως ὅτου μᾶς καταλάβῃ ἢ νύξ συζητοῦντας, χωρὶς τὴν ἐλπίδα αὐγῆς; ἢ ν' ἀνοίξωμεν ἐν παράθυρον, νὰ παραβιάσωμεν μίαν θύραν, καὶ γρήγορα νὰ ἐξέλθωμεν τοῦ κλειστοῦ τούτου χώρου, διὰ ν' ἀναπνεύσωμεν ἐλεύθερα, ὑπὸ τὸν εὐρὺν οὐρανόν, μὲ ὑψηλὴν τὴν συνείδησιν τῆς κλήρας τοῦ ἀνθρώπου; Εἰς τὴν Χώραν αὐτήν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ ἀνθρωπίνη δρᾶσις, χωρὶς νὰ θίξῃ τὸν θεὸν ἰσοποίησε τὸν ἄνθρωπον, χωρὶς νὰ νύξῃ τὸν οὐρανὸν ἀνύψωσε, μετρώσα μὲ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἀνάστημα, ἓνα Παρθενῶνα· εἰς τὴν Χώραν ἡ ὁποία διὰ χειρὸς τοῦ Προμηθέως ἐνοσφίσθη δυνάμεις θείας, θεῖα ἔπραξεν ἔργα καὶ τὰ ἐτίμησεν ἀξίως ἑαυτῆς, προβάλλει ὡς βλασφημία καὶ τὸ νὰ τίθεται παρόμοιον ζήτημα. Ἄλλωστε, εἰς τὴν ζωὴν, μεγαλυτέραν τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίαν νοοῦμεν μόνον· ἐνῶ μὲν κροτῆρα νὰ αὐτῆς διαπιστοῦμεν ἐν τοῖς πράγμασιν ἀνά πάσαν στιγμὴν.

Ἀναμφισβητήτως, μετὰ τῆς μεγαλυτέρας ἐλευθερίας βλέπομεν νὰ συνυπάρχη, νὰ συναυξάνῃ καὶ ἰκανότης χρήσεως αὐτῆς μεγαλυτέρα, νὰ γεννᾶται δὲ καὶ πόθος κατακτήσεως ἔτι μεγαλυτέρας - εἰ δυνατόν: τῆς ἀπολύτου! Ἄλλ' αἱ μὲν λεγόμεναι «κατακτήσεις ἐλευθεριῶν» εἶναι ἀπλαῖ καταλήψεις ἀρχῆθεν προσκυρωμένων, οὕτως εἶπεῖν, τοιούτων· ἢ δὲ κατάκτησις τῆς ἀπολύτου, φαίνεται συντελουμένη, ὡς ἐν ὀνειρω, εἰς μίαν στιγμιαίαν «σύλληψιν» τοῦ ἀπολύτου παρόντος.. πάντως δέν μᾶς εἶναι προσιτή, δέν κεῖται εἰς τὴν ἐπιλαβὴν μας κατὰ τρόπον μόνιμον, ἐπὶ τοῦ θετικοῦ πεδίου, ἐν τῇ πράξει. Τοῦναντίον, ἐν τῇ πράξει παρατηροῦμεν τὸν ἄνθρωπον κοινωνικῶς τείνοντα μᾶλλον εἰς περιστολήν τῆς ἐπιτετραμμένης αὐτῷ ἐλευθερίας πρὸς ὠρισμένα σημεῖα. Διότι ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι τι ἀπόλυτον, δέν εἶναι μονάς, εἶναι πολλότης - καὶ ὡς πολλότης εἶναι ἐλεύθερος.

Ἐλεύθερος.. Εἶναι, ἄλλως τε, ἢ δέν εἶναι, ἀρκεῖ νὰ τὸ πιστεύῃ διὰ νὰ εἶναι! Καὶ τὸ πιστεύει· δέν δύναται παρὰ αὐτό νὰ πιστεύῃ!.. Ἄν δέν τὸ ἐπίστευε, ἂν δέν ἔλεγε μόνον ὅτι «δέν τὸ πιστεύει», ἀλλὰ πράγματι δέν τὸ ἐπίστευε - καὶ τι πλέον: ἐὰν ἐπίστευε τὸ ἀντίθετον, καὶ ἐρρύθμιζεν ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῆς του τῆς πίστεως τὴν στάσιν του, πῶς τότε θὰ ἤθελε νὰ ζῆ, πῶς θὰ ἐξακολούθει νὰ ζῆ, νὰ κινῆται, νὰ δρᾷ ὡς ἐὰν ἦτο ἐλεύθερος, ὡς ἐὰν τὸ ἐπίστευεν ὅτι εἶναι;

Τὸ πιστεύει λοιπόν. Εἰς πεῖσμα παντός τοῦ λογικοῦ, ἀδύνατον ν' ἀποστῆ αὐτῆς

του τῆς πίστεως. Καὶ διατὶ ἄλλως τε, Ἐὰν ὑπερανθρώπινοι ὄροι περιορίζουν τὴν ἐλευθερίαν του, περιορίζουν ὄχι ὀλιγώτερον αὐτὴν ὄροι ἀνθρωπίνης τάξεως, ὄροι τοὺς ὁποίους ὁ ἄνθρωπος ἔταξεν ἑαυτῷ, ὁ ἄνθρωπος τάσσει ἐν τῇ ἱστορικῇ διαδρομῇ του, προσβεβαιῶν τὴν ἐλευθερίαν του δι' αὐτοδεσμεύσεων. Εἶναι πολὺ νὰ λεχθῆ, ἀλλ' εἶναι ἀληθές: ἡ Δημιουργία αὐτῆ, παρουσιάζεται, ἐν τινι βαθμῷ, δεσμῶτις τοῦ δημιουργημένου! Ἄν εἶναι καὶ ὁ ἄνθρωπος, τῷ ὑπολείπεται οὐχ ἤττον στάδιον ἐλευθερίας ἀσυγκρίτως εὐρύτερον ἐκείνου τὸ ὅποιον, ὑπὸ τὰς εὐνοικωτέρας τῶν συνθηκῶν, δύναται νὰ διατρέξῃ

Τὴν ἐλευθερίαν του αὐτὴν — μικροτέρας ἢ μεγαλυτέρας πνοῆς, ἀναλόγως τῆς δυναμικότητός του — τὴν ἀσκεῖ ὁ ἄνθρωπος, ἐπὶ τῶν γύρω του, ἀπὸ τινος κοινωνικοῦ ὄρμητηρίου. Ὁ νόμος τοῦ μερισμοῦ τῆς ἐργασίας, ὁ κρατῶν ἐν παντὶ ζῶντι ὀργανισμῷ, συνεπῶς καὶ τῇ κοινωνίᾳ, τῷ ἐπιβάλλει νὰ λάβῃ μίαν θέσιν, ἀλλὰ τῷ ἐπιτρέπει νὰ τὴν ἐκλέξῃ μεταξὺ πολλῶν. Οὕτω καὶ ὁ δημοσιογράφος ἐκλέγει τὴν ἰδικὴν του καὶ εἶναι κατὰ τοῦτο ἐπαγγελματίας. (Ἐὰν τῶρα ὡς συντάκτης, ὁ δημοσιογράφος, εἶναι καὶ ἐργάτης, ἰδιότυπος ἐργάτης βιομηχανίας, ἀπέναντι ἰδιούτου ἐργοδοσίας, τοῦτο ἄλλοτε ἴσως μᾶς ἀπασχολήσῃ. Σήμερον θ' ἄρκεσθῶμεν νὰ σημειώσωμεν ἀπλῶς, ὅτι ὡς ἐργάτης ὁ δημοσιογράφος ἐμπεριλαμβάνεται εἰς τὴν εἰδικὴν κατηγορίαν τῶν «ἐργατῶν τοῦ πνεύματος», οἱ ὅποιοι, ὅπως γνωρίζομεν, ἔχουν ἰδιάζουσαν κοινωνικὴν ψυχολογίαν καὶ πολλὰ τὰ κοινὰ μεταξὺ των, παρὰ τὰς ποικιλιτάτας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀντιτιθεμένας, ἐπαγγελματικὰς εἰδικεύσεις καὶ ἐπιδόσεις των. Ἐξ ἄλλου, ὡς ἐργάτης τοῦ πνεύματος ὁ δημοσιογράφος ἀνήκει, γενικώτατα, εἰς τοὺς «διανοουμένους», εἴτε ἐργάτης ὢν, εἴτε κεφαλαιοῦχος, εἴτε συντάκτης, εἴτε διευθυντής, δεδομένου ἄλλωστε ὅτι οἱ «διανοούμενοι» δὲν προέρχονται, κυρίως, ἐκ τῶν ἀκραίων τάξεων Δέον ἀκόμη νὰ προστεθῆ, ὅτι ἡ ἰδιότης τοῦ «διανοουμένου», αἱ ἐκ ταύτης ἀπόρροια καὶ αἱ ἀπέναντι ταύτης ἀτομικαὶ καὶ κοινωνικαὶ ὑποχρεώσεις, ἐπιφαίνονται συχνάκις ἐν τῇ ἐπαγγελματικῇ πράξει καὶ συγγέονται πολλάκις μετὰ τῶν στενῶς ἐπαγγελματικῶν. Πάντως, ἡ ἰδιότης τοῦ ἐπαγγελματίου παραμένει ἀκεραία)

Ω Σ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ Ο ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ καὶ δύναμιν ὁμαδικῆς μορφῆς προσκτᾶται, ἀπὸ τὴν δύναμιν τὴν ἀνήκουσαν εἰς τὸ ἐπάγγελμα καὶ ἐπιμεριζομένην εἰς τοὺς ὁμοιοεπαγγελματίας, καὶ εἰς περιορισμοὺς ὑποβάλλεται, προτεθειμένους ἐν τῷ ἐπαγγέλματι

Ὅπως εἰς ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα, καὶ τὰ πλέον «ἐλευθέρια», ὅπως εἰς τὴν πολιτικὴν, ἡ ὁποία πρὸ πολλοῦ ἔχει καὶ αὐτὴ τοὺς ἐπαγγελματίας της, ὅσον καὶ ἂν ἀπρέσκη εἰς πολλοὺς ἢ ἀναγνώρισις τοῦ πράγματος, οὕτω καὶ εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, ὑπάρχουν γενικοὶ καὶ τοπικοί, μόνιμοι καὶ συμπτωματικοὶ ὄροι.

Γενικοὶ καὶ μόνιμοι, ἀπαράτρεπτοι ὄθεν ὄροι, περιάγουν, π χ, εἰς ἀδυναμίαν τὸν δημοσιογράφον νὰ κυκλοφορῆ, ἄλλως ἢ δι' ἐπαιτείας, ἐφημερίδα συντεταγμένην εἰς γλῶσσαν μόνον παρ' αὐτοῦ νοουμένην, νὰ ἐκδίδῃ «ἐφημερίδα» μηδὲ ἐν ἔχουσαν ἀπὸ τὰ ἐν ἐκάστη ἐποχῇ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ἐφημερίδος, ν' ἀντιβαίῃ καὶ τοὺς στοιχειωδεδεστάτους ἐκτυπωτικούς καὶ κυκλοφοριακοὺς ὄρους, ν' ἀντιδρᾷ ὀξύτατα εἰς τὰ φρονήματα, τὰ αἰσθήματα, τὰ συμφέροντα καὶ τῶν πολλῶν καὶ τῶν ὀλίγων καὶ τῶν ἐλαχίστων, νὰ μὴ πληροῖ κατ' οὐδένα τρόπον τὸ (ἄλλοτε ἄλλο) κατώτερον οικονομικὸν ὄριον διὰ τὴν ἐκδοσιν καὶ τὴν συντήρησιν ἐφημερίδος τῆς μορφῆς καὶ τοῦ εἶδους τῆς ἰδικῆς του κ λ π.

Ἄλλ' ὑπάρχουν, ὡς εἶπον, προτεθειμένους ἐκάστοτε καὶ ἄλλοι, ἐκτὸς αὐτῶν, ὄροι: ἔθνικοι, τοπικοί, πολιτικοί, περιστασιακοί, συμβατικοί. Π χ ἐν ἀνώτερον καὶ ἐν κατώτερον ἠθικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν ὅποιον ἀποτείνεται ὁ δημοσιογράφος· ἐλευθεροφροσύνη καὶ ἐλευθεροτυπία ἄλλοτε περιεσταλμένη καὶ ἄλλοτε εὐρεῖα, οὐδέποτε ἀπεριόριστος· φυσικὴ καὶ τεχνικὴ, αὐτόματος καὶ κρατικὴ διαίρεσις ἢ κατανομή τῶν κέντρων, τῶν τμημάτων καὶ τοῦ πληθυσμοῦ ἐκάστης χώρας, ἐνίοτε

λίαν ἀσύμφορος ἀπὸ δημοσιογραφικῆς ἀπόψεως καὶ οὔτε εὐμετάβλητος, οὔτε εὐπολέμητος κοινωνικῆ, οικονομικῆ, πολιτικῆ, φιλολογικῆ, ἐπιστημονικῆ, καλλιτεχνικῆ ζωῆ καὶ δρᾶσις, συχνότατα πολὺ ζωηρά, οὐδέποτε ὅμως ἀμέτρου ἐντάσεως καὶ ἐνδιαφέροντος· συγκοινωνιακὸν δίκτυον ἐκτάσεως καὶ πυκνότητος καθοριζομένης ἐκ διαφόρων λόγων· ἀκτὶς κυκλοφορίας, ἐπικοινωνίας, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πεπερασμένη· δίψα, ζήτησις, ἱκανότης ἀγοραστικῆ τοῦ κοινοῦ εὐρέως ἀξιομειομένη, πάντοτε ὅμως ἐντὸς ἀνυπερβάτων περιθωρίων· συμφεροντολογικῆ, ἀλληλοεξυπηρετικῆ τύπου καὶ ἀγορᾶς κίνησις, ἐντεινομένη ἢ χαλαρομένη, κατὰ περιόδους, καὶ ἐκ λόγων ζένων πρὸς τὴν δημοσιογραφίαν κῦρος καὶ γόητρον δημοσιογραφικὸν οὐχὶ σταθερὸν, ἀλλὰ καὶ δυσεπηρέαστον ἐπὶ τὰ βελτίω διὰ μεμονωμένης ἀτομικῆς προσπαθείας· σχέσεις ἐφημερίδων καὶ ἀρχῶν, ἐφημερίδων καὶ οἰκονομικῶν ὁμίλων ἢ ὀργανισμῶν, ἐξαρτώμεναι ἀπὸ πολλοὺς καὶ ποικίλους ὄρους· ἀναγκαστικῆ, ἐν τινι βαθμῶ, καὶ ἐπὶ τὰ χεῖρω συντόνισις τῆς ἐφημερίδος πρὸς τὰς ἀρεσκείας τοῦ κοινοῦ, πρὸς ὀπτικοὺς ἢ ἄλλους ἐθισμούς του κακοζήλους, χρονίους ὅμως καὶ δυσαποβλήτους μεταβλητότης ψυχολογικῆς ἀτμοσφαιρας, ἄλλοτε ἐπ' εὐνοίᾳ καὶ ἄλλοτε ἐπὶ δυσμενείᾳ, γενικῆ ἢ μερικῆ, τῶν ἐφημερίδων ἐντέλεια ἢ μὴ τοῦ συστήματος, ἱκανότης ἢ μὴ τῶν ὑπηρεσιῶν διαδόσεως καὶ πωλήσεως αὐτῶν· ὄριόν τι, πέραν τοῦ ὁποίου ἄρχεται τὸ ἀδιαχώρητον, καὶ ἀδιαφόρητον, ἀπὸ τεχνικῆς, συντακτικῆς, εἰδρολογικῆς, κυκλοφοριακῆς ἀπόψεως· ἀκόμη-ἀκόμη: καθιερωμένα τινὰ ἐνδοεπαγγελματικά, παραδόσεις τινές, σκοπιμότητές τινες...

Οἱ ὄροι οὗτοι μεταβάλλονται, βεβαίως, διὰ τοῦ χρόνου καὶ τῶν περιστάσεων· μεταβάλλονται καὶ ἐνεργεῖα τῶν δημοσιογράφων· ἀλλ' ὅχι μόνον τῇ ἐνεργείᾳ αὐτῶν· καὶ παράγοντες ξένοι πρὸς τὸν δημοσιογράφον, καὶ ἄλλοι, ἐμμέσως μόνον, καὶ πρὸς τὸν Τύπον ἐν τῷ συνόλῳ του σχετιζόμενοι, ἐπενεργοῦν οὕτως ἢ ἄλλως.

Ο ΣΟΝΔΗΠΟΤΕ ΟΜΩΣ ΚΑΙ ΑΝ ΕΞΑΡῆ ΤΙΣ ΤΗΝ ΣΗΜΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΕΠΗΡΕΑΣΜΩΝ τούτων, ὅσον καὶ ἂν τονίσῃ τὴν ἐπὶ τοῦ δημοσιογράφου ἐπιβολὴν των, δέν θά δυνῆθῃ ποτέ νά πείσῃ ὅτι ἐξανεμίζου τὴν δύναμιν τοῦ Τύπου, ὅτι καθιστοῦν ἀνεπαρκῆ τὴν ἐπαφιεμένην εἰς αὐτὸν ἐλευθερίαν πρὸς δρᾶσιν διευθυντικῆν. Δέν θά δυνῆθῃ νά πείσῃ, ὅχι διότι ὁ κόσμος πιστεύει ἐκ τῶν προτέρων εἰς τὴν δύναμιν αὐτὴν, ἀφοῦ καὶ χωρὶς ἱστορικὴν προοπτικὴν τὴν προσεπαληθεύει ἐκάστοτε ἐπὶ τῶν πραγμάτων καὶ τὴν διαπιστοῖ ἐν ταῖς μεταβολαῖς ὧν παρίσταται μάρτυς. Δέν θά πείσῃ, ὅχι διότι αὐτὸς μόνον, ὁ δημοσιογράφος, εἶναι εἰς θέσιν νά ἴδῃ καὶ οἱ ἄλλοι ὅχι! Δέν θά πείσῃ, διότι ὁ ἴδιος πιστεύει εἰς τὴν δύναμιν αὐτὴν!

Τὶ λέγει ἄλλωστε; Λέγει ὅτι εἶναι δοῦλος; Λέγει ὅτι εἶναι ὑποχείριος; ὅτι εἶναι ἐξωνημένος, Λέγει ὅτι μένει εὐχαριστημένος, διότι εἶναι ὅλ' αὐτά; . Δέν τὸ λέγει! Καὶ ὅσοι τὸ εἶπον, τὸ εἶπον φεύγοντες, τὸ εἶπον ἀφοῦ προηγουμένως ἠσθάνθησαν κατὰ συνείδησιν κατηργημένον ἐν ἑαυτοῖς τὸν δημοσιογράφον! . Μὴ τις νομίσῃ δὲ ὅτι πρόκειται περὶ συμβατικοῦ μυστικοῦ, περὶ ἐπαγγελματικῆς ὑποκρισίας, περὶ αἰδοῦς ἐξ ἀνθρωπίνων καὶ κοινωνικῶν ψυχολογικῶν λόγων, περὶ ἀνομολογησίας ὑπαγορευομένης τόσον γενικῶς ἐξ οἰκονομικῶν ὑπολογισμῶν καὶ ἰδιοτελῶν κινήτρων καὶ σκοπῶν! Οὐ δέν τούτων ἀντέχει εἰς τὴν ἐπιταγὴν τῆς ἐσωτερικῆς φωνῆς ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἐπαγγελματίου! Καὶ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτὴν φωνὴν ἀκούει ἐπιτοκτικῆν ὁ ἐπαγγελματίας δημοσιογράφος

Διότι, ἐν ἐκάστῳ ἡμῶν, παραπλεύρως πρὸς τὴν ἠθικὴν τὴν κοινὴν, γεννᾶται καὶ ἀναπτύσσεται μία ἄλλη ἠθικῆ, ἢ ἐπαγγελματικῆ, καὶ αὐτὴν οὐδεὶς δύναται νά τὴν κατεξουσιάσῃ, ἀλλὰ μόνον νά τὴν ἀποφύγῃ, καὶ ὅχι ἄλλως παρά αὐτοκαταδικαζόμενος ὡς ἐπαγγελματίας, καὶ ἐν τέλει ἐξερχόμενος τοῦ ἐπαγγέλματος.

Τὸ κράτος αὐτῆς τῆς ἠθικῆς, αὐτῆς τῆς ἐπαγγελματικῆς συνειδήσεως, εἶναι τόσον κραταιόν, ὥστε μεθ' ἑκάστον τραυματισμὸν ὁρμᾷ μετὰ μείζονος φορᾶς, ν' ἀνακτήσῃ ἐξ ἄλλων πλευρῶν πολλαπλάσια τῶν ὅσων ἀπώλεσεν ἐκ μιᾶς.

Καὶ ὁ δημοσιογράφος ἐξακολουθεῖ νά πωλῇ αὐτὸ τὸ πράγμα: ὅτι εἶναι ἄ κ α μ-

π τ ο ς, ὅτι εἶναι ἀνεξάρτητος, ὅτι εἶναι ἐλεύθερος - ὅτι εἶναι δυνατός! Καὶ οἱ ἄλλοι τὸ πιστεύουν, μέχρις ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου, καὶ αὐτὸς τὸ πιστεύει, ὄχι ὀλιγώτερον, μέχρις οὐ κλονίσῃ βαθύτατα ἐν ἑαυτῷ τὴν περὶ τούτου πεποίθησιν, μέχρις οὐ ἐξαντλήσῃ, ἐκ τῶν τραυμάτων, ἣ καὶ ἀπαξ τραυματίσῃ — ἀλλὰ τραυματίσῃ θανασίμως — τὴν ἐπαγγελματικὴν του συνείδησιν!.. Τότε παύει νὰ τὸ πιστεύῃ - ἀλλὰ τότε παύει νὰ εἶναι καὶ δημοσιογράφος! Καὶ ἡ φεύγει — ὅπερ συνηθέστερον — ἡ μεθίσταται εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀπλῶν βιομηχάνων, τῶν ἀπλῶν ἐπιχειρηματιῶν τῆς δημοσιογραφίας: δηλαδὴ μένει, χωρὶς νὰ εἶναι· μένει ὄχι πλέον πρὸς ἐπαγγελματικὰ τέλη, ἀλλὰ πρὸς οἰκονομικὰ ἢ ἄλλα - ὑλικά πάντως καὶ μόνον ὑλικά

Καὶ τότε ὅμως ἀκόμη πιστεύει, ἐξ ἰδίων κρίνων, εἰς τὴν ἀδυναμίαν τοῦ δημοσιογράφου, ὄχι εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἐφημερίδος, τῆς δημοσιογραφίας, τοῦ Τύπου - ὡς εἶναι ὁ Τύπος, ἡ δημοσιογραφία, ἡ ἐφημερίς καὶ ἡ δύναμις αὐτῶν, νοοῦνται, ἐξηγοῦνται χωρὶς τὸν δημοσιογράφον, ἢ μᾶλλον μὲ τοιαύτην περὶ δημοσιογραφίας ἀντίληψιν.

ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΝ ΤΙΝΑ ΤΩΝ ΑΣΥΜΒΙΒΑΣΤΩΝ ἐπεχείρησεν ὁ πολὺς Robert de Jouvenel, εἰς τὴν ἐκδοθεῖσαν τῷ 1914 πρώτῃ ὑπὸ τύπον σατίρας πραγματείαν αὐτοῦ περὶ τῆς τετάρτης ἐξουσίας, ἐν τῇ *Πολιτεία* του *συντρώφων*.

Ἐπειδὴ μέγαν ἤγειρε αὕτη πάταγον — ἀριθμεῖ, νομίζω, ἤδη τὴν 24ῃν ἐκδοσιν — καὶ πολλὰς, ἀντὶ νὰ διαλύσῃ, ἐστερέωσε παρεξηγήσεις, ἅς μοι ἐπιτραποῦν ἐν προκειμένῳ δύο λέξεις.

Ὁ συγγραφεὺς, ἀμελῶν περὶ τῆς ἀντιφάσεως, ἀφ' ἐνὸς μὲν παρουσιάζει τοὺς διευθυντὰς τῶν ἐφημερίδων ὡς «ἐργολάβους» δημοσίων ἔργων καὶ ἐπιχειρήσεων ὁμαδικῶν, ἐστερημένους ἐλευθεροβουλίας, ἀφ' ἐτέρου δέ, δι' ὧσων ἐκθέτει, ἀποδεικνύει ὅτι, ὀλίγον-πολύ, πᾶσαι αἱ ἐξουσίαι εἶναι, μὲ τὴν σειρὰν των καὶ αὐταί, ὑποτελεῖς εἰς τὸν Τύπον, τὸν ὁποῖον Τύπον ὄχι ἄλλοι παρ' οἱ «ἐργολάβοι» αὐτοὶ διευθύνουν! Πῶς, τώρα, χωρὶς συνείδησιν, ἠθικὴν καὶ ἀρχὰς - αὐτὸ μόνος ὁ x. de Jouvenel ἐννοεῖ· ὅπως μόνος αὐτὸς, ἀν καὶ «φιλοπρόδοτος» ἀστός, θεωρεῖ, ἀνεξαιρέτως πάντοτε, τὸ συμφέρον ἀντιβαῖνον πρὸς τὴν ἠθικὴν, καὶ δὴ τὸ συμφέρον τῆς πρωτοπορίας μιᾶς τάξεως — ὡς εἶναι οἱ βιομήχανοι, τῆς ἀστικῆς — ἀντιβαῖνον ὀξύτατα πρὸς τὴν ἠθικὴν αὐτῆς τῆς τάξεως, ἣτις οὐχ ἤττον ὑποστηρίζει τὰ ὄργανα τῆς τοιαύτης ἀνηθικότητος: τὰς ἐφημερίδας τῶν «ἐργολάβων»!..

Δέν θὰ ἐρωτήσωμεν, κατὰ ποίαν ἀναγκαιότητα οἱ διευθυνταὶ τοῦ ἀστικοῦ τύπου εἶναι πάντοτε εὐτελεῖς ὑπηρεταὶ τῶν συμφερόντων τῆς κεφαλαιοκρατίας, καὶ ὄχι πιστοὶ τῶν ιδεωδῶν τοῦ ἀστικοῦ κόσμου· πάντοτε οὐραγοί, ὄχι δ' ἐνίοτε καὶ πρωτοπόροι αὐτοῦ. Οὐτε θὰ ἐρωτήσωμεν, διατί τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἐφημερίς εἶναι καὶ ἐπιχειρήσις, ὁ διευθυντὴς καὶ ἐπιχειρηματίας, βιομήχανος «ιδιότυπος», καθὼς εἴπομεν προηγουμένως, βιομήχανος ὅμως.. διατί, λέγω, τοῦτο καὶ μόνον τὸ γεγονός ἀρκεῖ διὰ νὰ θεωρηθῇ ὁ διευθυντὴς ἐστερημένος ἐλευθεροβουλίας, «διευθυντικοῦ» ἄρα ρόλου ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ρόλου, ὡστόσον, ὁ ὁποῖος ἀναγνωρίζεται καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν γενικῶς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς βιομηχάνους ἀκόμη κατ' ἰδίαν, καὶ ὅταν οὗτοι δέν εἶναι Στίννες ἢ Ροκφέλλερς.

Ὁὰ ἐρωτήσω μόνον: Δέν εἶναι προφανῶς ἐξεζητημένη παραδοξολογία τὸ λεγόμενον ὅτι κἢ ἐλευθερία τοῦ Τύπου ἐχάλκευσε τὰ δεσμά του; Καὶ τοῦτο διότι συνέπεσε μὲ τὴν θεσμοθέτησιν τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ Τύπου νὰ ἐκδηλωθῇ πληθωρικὴ ἡ δουλοφροσύνη ὠρισμένης κατηγορίας ἐφημερίδων - δουλοφροσύνη ἔχουσα ὄλωσδιόλου ἄλλα τὰ αἵτια;.. Ἡ καὶν ἰσχυρίσθη τις ὅτι ἡ ἐλευθεροτυπία μόνον καθιστᾷ ἓνα Τύπον ἐλεύθερον; Ἄλλ' ὅταν ὁ Rochetort ἔκαμνε τὸν Ναπολέοντα III νὰ τὸν τρέμῃ «περισσότερον ἀπὸ τὴν κοινοβουλευτικὴν ἀντιπολίτευσιν ὀλόκληρον», δὲν ἤτο ὁ Τύπος ἐλεύθερος, ἀλλ' ἡ συνείδησις τοῦ Rochetort ἐλευθέρᾳ συνείδησις!

Κυριώτατα, ἄρα, ὁ Τύπος εἶναι ἐλεύθερος, ὅταν τὸν διευθύνουν καὶ τὸν συντάσσουν — παρ' ὀλίγον νὰ ἔλεγον: καὶ τὸν ἀναγινώσκουν — συνειδήσεις ἐλεύθεραι, χωρὶς ὅμως

τοῦτο καὶ νὰ σημαίνει ὅτι ἡ ἐλευθεροτυπία δὲν εἶναι, καὶ ὑπὸ τὸ κρατοῦν καὶ ὑπὸ οἰονδήποτε ἄλλο σύστημα, ἀγαθὸν μέγα καὶ ἀ-πλήρωτον, ἐφ' ὅσον οὔτε ἡ Κοινὴ Γνώμη ἐκάστης χώρας ὀλόκληρος δύναται πάντοτε νὰ κρίνῃ μόνη, καὶ δὴ ἐκ τῶν ὀλίγων τὰ πολλά, οὔτε οἱ δημοσιογράφοι εἶναι πάντες καὶ εἰς πάσας τὰς στιγμὰς ἡρώες, οὔτε καὶ οἱ ἀτομικοὶ ἡρωισμοὶ ἐπικρατοῦν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ἐναντίων δυνάμεων ὀργανωμένων.

Ἄλλ' ὁ κ. de Jouvenel διατυποῖ καὶ τοῦτο τὸ παράδοξον: ὅτι ὁ συντάκτης εἶναι ὑποτακτικὸς τοῦ διευθυντοῦ, ὁ διευθυντὴς ὑπερέτης τοῦ χορηγοῦ, ἡ ἐφημερίς γενικῶς ὑπόδουλος, μὰ ὁ Τύπος σχετικῶς ἐλεύθερος!.. Πῶς αὐτό; Ἴδου πῶς: Ἡ μία ἐφημερίς τολμᾷ σήμερον τοῦτο, ἡ ἄλλη αὔριον τὸ ἄλλο, ἡ κάθε μία κάτι, καὶ τὰ ἀλλεπάλληλα αὐτὰ μικροτολήματα, συσσωρευόμενα, ἀπαρτίζουσι ἐν ὄλον, τὸ ὁποῖον ὄλον εἶναι ἡ κοινὴ τοῦ Τύπου ἐλευθερία!..

Θὰ συνομολογήσετε, ὑποθέτω, μετ' ἐμοῦ, ὅτι ὁ συλλογισμὸς σχηματικῶς εἶναι τέλειος καὶ χαριτωμένος, θὰ ικανοποιεῖ δὲ καὶ ἀναλόγως, ἐὰν ἡ ἐλευθερία δὲν ἦτο τὸ ἀνεπίτευκτον διὰ «μικροτολημάτων», ἔστω καὶ ἐπ' ἀπειρον ἐπαναλαμβανομένων.

Δέν αἴρεται, ὅθεν, βασικῶς, οὔτε καὶ μετὰ τὴν ἀπόπειραν ταύτην, ἡ ἀντινομία εἰς ἣν συνήθως ὑποπίπτουσι οἱ πολλοί, ἀνομολογοῦντες τὴν κολοσσιαίαν δύναμιν, τὸν διευθυντήριον ρόλον τοῦ Τύπου, ἀλλ' ἀρνούμενοι τοῦτον εἰς τὸν κύριον, τὸν δημοιοργικὸν συντελεστήν του, τὸν δημοιογράφον. Καὶ τοῦτ', διότι πολλάκις ὁ δημοιογράφος καὶ τὰ ἴχνη του χάνονται εἰς τὸ ἔργον του - διότι κοινωνικεῦται τὸ ἔργον του!..

Ἐλέγον προηγουμένως, ὅτι ὁ δημοιογράφος δὲν πιστεύει ὅτι εἶναι δοῦλος, ὅτι εἶναι ὑποχείριος, ὅτι εἶναι, ἔστω, ἀπλοῦς ἐπιτηδευματίας, φροντίζων μόνον πελατείας: πῶς δηλαδὴ, εὐκολώτερον καὶ συντομώτερον, θὰ ἀποκτήσῃ μεγάλην, ἀδιαφορῶν δὲ πλήρως δι' ὅλα τὰ ἄλλα!.. Ὅχι! Οὔτε ὁ δημοιογράφος εἶναι τυχοδιώκτης, οὔτε ἡ Δημοιογραφία τυχοδιωκτισμός. Ἀπλῶς χωρεῖ καὶ αὐτὴ τυχοδιώκτας καὶ ἀναξίους, ὅπως δὰ χωρεῖ καὶ ἡ Πολιτικὴ καὶ ἡ Τέχνη! Ἄλλ' ὁ δημοιογράφος, ὁ ἀξίος τοῦ τίτλου, διακρίνεται ἀπολύτως κατὰ τοῦτο: ὅτι δι' ἀπαρνήσεως καὶ θυσίας ἀρχίζει τὸ βαρὺ καὶ ἄχαρι στάδιόν του, δι' αὐταπαρνήσεως καὶ ἐθελουσίας ἀνευ τέλους μένει εἰς αὐτό, πνεύμα ἐξαιρέτως ἀνήσυχον, ἀλλὰ καὶ ἀποστολικόν, χαϊρόμενον ζωηρῶς τὰς πρωτοβουλίαις του, ἀλλ' ἔχον καὶ συνείδησιν τῶν εὐθυνῶν του, ἐπιφαινομένην ἐνωρίτατα, εὐθύς σχεδὸν μετὰ τὰ πρῶτα βήματά του ἐν τῷ ἐπαγγελματικῷ στίβῳ.

Δέν πιστεύει λοιπὸν ὁ δημοιογράφος ὅτι εἶναι δοῦλος. Καὶ διότι δέν τὸ πιστεύει, δι' αὐτὸ δέν τὸ λέγει. Ὅχι διότι δέν θὰ ὑπῆρχον ὧτα πρόθυμα νὰ τὸν ἀκούσουν, ἀλλὰ διότι τὰ ἴδικά του τὰ ὧτα δὲν ὑποφέρουν τὸν λόγον αὐτόν. Ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀνεγνωρισμένως βιομήχανοι τῆς δημοιογραφίας περιορίζονται εἰς τὴν συγκεκαλυμμένην, τὴν ἔμμεσον, τὴν (κατ' οὐσίαν) ἄλλης ἐννοίας ὁμολογίαν: ὅτι δέν προχωροῦν πέραν, ὅτι ἀρκοῦνται νὰ εἶναι «ἐκπρόσωποι τῆς Κοινῆς Γνώμης»! Ἄλλὰ τίς δὲν εἶναι ἐκπρόσωπος Κοινῆς Γνώμης, μικρᾶς ἢ μεγάλης; Τίς δ' ὁ ἀμφισβητῶν ὅτι ὁ δημοιογράφος — ὅπως καὶ ὁ πολιτικὸς (ἐπ' αὐτοῦ οὐδεμία διάκρισις) — καὶ εἶναι, καὶ θέλει νὰ εἶναι, καὶ πρέπει νὰ θέλῃ νὰ εἶναι ἐκπρόσωπος Κοινῆς Γνώμης ὀλονέν πολυπληθεστέρας; «Ἐκπρόσωπος»! Ἀπλῶς; Ἰθύντωρ! Πολλάκις δὲ καὶ γίνεται, καθ' ὅσον καὶ μόνον δίδει ἔκφρασιν εἰς τοὺς πόθους καὶ τὰς ἐνορμήσεις τῆς Κοινῆς Γνώμης, καθ' ὅσον καὶ μόνον ἐξεγείρει ἐνστικτικὰ καὶ ἀνακουκᾶ συνειδησιακὰ κατάλοιπα παρὰ τῇ μάζῃ! Ἐὰν ἐπὶ καλῷ ἢ ἐπὶ κακῷ, ἂν μὲ ἀγαθὴν πρόθεσιν ἢ μὲ πονηράν, τοῦτο εἶναι ἄλλο ζήτημα· ὅπως εἶναι ἄλλο ζήτημα: ἐὰν εἶναι (καὶ ὁποῖος) δημοιογράφος ὁ ἀρκοῦμενος εἰς τοῦτο, ἐὰν εἶναι (καὶ ὁποῖος) πολιτικὸς ὁ ἀρκοῦμενος» εἰς τοῦτο.

ΕΜΠΟΔΙΖΟΥΝ ΛΟΙΠΟΝ ΤΟΝ ΔΗΜΟΙΟΓΡΑΦΟΝ οἱ οἰκονομικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς φύσεως περιορισμοί; Περιορίζουσι, τοῦλάχιστον, τὴν δυνατότητα τοῦ νὰ καθίσταται οὗτος ἰθύντωρ ἐπὶ κακῷ; Ὅχι· οὔτε αὐτό! Ἐὰν, ὅθεν, τὰς δεσμεύσεις,

πρὸς διάθεσιν ἐπὶ κακῷ τῆς ἐλευθερίας του, δέν τὰς εὖρη ὁ δημοσιογράφος ἐν ἑαυτῷ, δέν θὰ τὰς εὖρη ἐκτὸς αὐτοῦ, εἰμή, ἴσως, πολὺ ἀργά, ὅταν καὶ τοῦ κακοῦ θὰ ἔχη ἀποβῆ πρόξενος, καὶ τὸν ἠθικὸν κολασμὸν ἐφ' ἑαυτὸν θὰ ἔχη ἐπισπάσει ἀνεπανόρθωτον.

Νομίζω, κύριοι, ὅτι ὅσον ὁ χῶρος καὶ ὁ χρόνος, τὸ θέμα καὶ αἱ δυνάμεις μου ἐπέτρεπον, ἀπέδειξα ὅτι οἱ καθ' αὐτό εἰπεῖν ἐπαγγελματικοὶ ὄροι δέν προσβάλλουν, οὐδέ μειώνουν τὴν αὐτεξουσιότητα τοῦ δημοσιογράφου ἐν τῷ κυρίως ἔργῳ του. Θὰ ἠδυνάμην νὰ προσαγάγω καὶ πολλὰς ἄλλας περὶ τοῦ πράγματος ἀποδείξεις, νὰ προσκομίσω καὶ ἄλλα στηρίγματα τῶν ἰσχυρισμῶν μου, νὰ τοὺς ἀναλύσω διεξοδικώτερον, νὰ προβάλω παραδείγματα καὶ νὰ συναγάγω συμπεράσματα ἐκ τε τῆς ἡμετέρας καὶ τῆς ξένης δημοσιογραφικῆς ζωῆς καὶ πείρας· ἀλλὰ τὸ ζήτημα εἶναι τριουῖτον, ὥστε καὶ ἡ πλέον ὑποτυπώδης θεωρητικὴ του διαγράφησις νὰ κατακαλύπτῃ τὰ 3/4 ὥρας ἄτινα ἔχω εἰς τὴν διάθεσίν μου. Ἐν μόνον στοιχεῖον ἤθελον νὰ προσθέσω εἰς ἐπίρρῳσιν τῆς συνοπτικῆς μου ἀποδεικτικῆς καὶ μίαν, συνήθη μὲν, ἀλλὰ πολλῶν συνεπειῶν παρεξήγησιν νὰ ἄρω, κατὰ τὸ ἔνόν :

Οὐδέν ἐπάγγελμα, ἐν οὐδεμιᾷ χώρῳ, ἔχει ἢ δύναται νὰ ἐπιδείξῃ ὅσῃν τὸ δημοσιογραφικόν, κατ' ἀναλογίαν καὶ ἕκτασιν, φιλελευθερίαν αἰσθημάτων καὶ φρονημάτων τῶν ἐργατῶν του. Παρ' ὅλας τὰς δεσμεύσεις, παρ' ὅλους τοὺς περιορισμοὺς τοὺς προτεθειμένους, ὡς εἶπον, καὶ εἰς τὸ ἐπάγγελμα αὐτὸ - χωρεῖ τὸ πᾶν! Δι' ὃ καὶ δέν εἶναι ἄπορον διατὶ ἀναπνεύον ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ ἐλευθερα, ἀκόμη καὶ ἀναρχικοί, ἀτομικισταὶ τῶν ἄκρων, κηδόμενοι τῆς αὐτοβουλίας, τῆς ἐλευθερίας των ὅσον οὐδενός, ἐνῷ ἀσφυκτιοῦν εἰς ἄλλα — λεγόμενα «ἐλευθερία» ἐπαγγέλματα — ὅπως τὰ ἐπιστημονικα, ὅπως τὸ δικηγορικόν.

Τί γίνονται λοιπὸν αἱ δεσμεύσεις καὶ οἱ περιορισμοί; Ἀπλούστατα : γίνονται μικρότεροι, καθ' ὅσον ὁ ἐπαγγελματίας, καὶ ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς διανοούμενος, ἔχει καὶ ἐμμένῃ εἰς τὰς ἀρχὰς του· γίνονται μικρότεροι, καθ' ὅσον ὁ ἐπαγγελματίας ἐπιδιώκῃ ὁ λιγώτερον ἐξ ὧ δημοσιογραφικοῦς σκοποῦς : νὰ σχηματίσῃ περιουσίαν π.χ. Ἐ, τότε, φυσικᾶ, αἱ δεσμεύσεις καὶ οἱ περιορισμοὶ τῆς ἐλευθερίας του δέν «τοῦ φαίνονται» ἀπλῶς «περισσότεροι, πιεστικώτεροι» - γίνονται, εἶναι, καθ' ὅσον διατηρεῖ ἀκόμη ἐπαγγελματικὴν συνείδησιν. Ἀλλὰ πταίει εἰς τοῦτο τὸ ἐπάγγελμα; ἢ ὁ δημοσιογράφος, ὁ κατόπιν ὠρισμένης ἐσωτερικῆς κρίσεως συνειδητῆς προτιμῶν, ἀντὶ τῆς ἐλευθερίας του, μίαν ἀντιεπαγγελματικὴν θέσιν ἐθελοδοῦλου, ἐξασφαλίζουσαν ἀκοπώτερον, ἀλλ' οὔτε συνεπέστερον οὔτε τιμώτερον, τὴν ὑλικὴν του ὑπεράρκειαν; Βέβαια, δέν ἰσχυρίζεται κανεὶς ὅτι τὸ ἐπάγγελμα, ὅτι ἡ εὐφρονοῦσα Κοινὴ Γνώμη θέλει τὸν δημοσιογράφον στερούμενον ἢ λιμώττοντα, διότι θὰ ἦτο τὸ ἴδιον ὡς νὰ τὸν ἤθελεν ὑποκείμενον εἰς πειρασμούς, ἐμπλέξιμον εἰς ἐπιχειρήσεις σκοτίας, σαλευόμενον διαρκῶς μεταξὺ φθορᾶς καὶ ἀφθαρσίας, ἀγωνιζόμενον συνεχῶς κατὰ τοῦ σκανδάλου δημοπρατήσεως τῆς συνειδήσεώς του, ὅχι χάριν τοῦ περισσοτέρου, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀπαραίτητον, διότι πεινᾶ - καὶ εἶναι κακὸς σύμβουλος ἢ πείνα, δι' ὅσους δέν εἶναι ἥρωες! Οὐδέ δικαιοῦται τις νὰ ἀπαιτῇ ἥρωισμούς.. - μολονότι, μολονότι, εἰς πᾶσαν χώραν γενεαὶ ὀλόκληροι δημοσιογράφων ἐπὶ ἔτη παρέσχον ἑαυτοὺς ἐθελουσίως εἰς ἥρωισμούς, ἕως ὅτου νὰ μορφοποιήσουν καὶ ἐν τῇ πατρίδι των τὸ ἐπάγγελμα καὶ νὰ τροφοδοτήσουν εἰς τοὺς ἐπιγενομένους ὄρους σταθερωτέρους αὐταρκείας!.. Οὐδεὶς, πάντως, ἰσχυρίζεται ὅτι δέν δύναται, ὅτι δέν δικαιοῦται, ὅτι δέν ὑποχρεοῦται μάλιστα ὁ δημοσιογράφος νὰ φροντίζῃ καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς τὸν ἑαυτὸν του, χάριν τῶν ἄλλων, τὸν ἑαυτὸν του καὶ τοὺς ἰδικούς του, χάριν τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τῶν ἰδικῶν του!..

Ἄλλ' ἐδῶ πλέον δέν διακρίνει τις εὐκρινῶς τὸν ἐπαγγελματίαν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον.. - ἕκαστος διαφιλονικεῖ τὰ δικαιώματα καὶ ἐποφθαλμιᾷ τὴν ἐπικράτειαν τοῦ ἄλλου τὸ εὐδαιμονιστικὸν ἰδανικὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀντιφέρεται πρὸς τὰ ἐπαγγελματικὰ τέλη τοῦ

δημοσιογράφου, και άν εκ τής μίξεως άμφοτέρων έν τή πράξει, και ένός πόθου προς την έλευθερίαν, προς τό άπόλυτον, δ έ ν έχη παραχθή συνειδησίς τις ύπερτέρα, δ έν βλέπει τις ποίος θά έκρινε τον άγώνα κατά την κρίσιμον στιγμήν τής μάχης.

Η ΥΠΕΡΤΕΡΑ ΑΥΤΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΣ, Η ΥΠΕΡΣΥΝΕΙΔΗΣΙΣ ΑΥΤΗ, είναι ό ιδεατός, ό κατεξοχήν δημοσιογράφος.- και άνθρωπος, και επαγγελματίας, και τι πέραν, πολύ πέραν τούτων, τεταμένον προς ένα σκοπόν άπολύτως άνιδιοτελή και άπροσπέλαστον.

Όσον δέν χάνη τις άπό τών οφθαλμών, όσον πλησιάζη περισσότερο και θερμαίνεται άποκλειστικώτερον άπό τό ιδεώδες τουτό, επί τοσοϋτον άποβρίνει άξιώτερος του τίτλου «δημοσιογράφος», επί τοσοϋτον διευθύνει άντι να διευθύνεται - και διευθύνει επί καλῶ!

Άλλά παθαίνετε μίαν παραίσθησιν, λέγουν οί μέν τό ιδεώδες σας δέν είναι πάντοτε τό αυτό· άλλοτε άλλο είναι τό περιεχόμενόν του, άφού δέν είναι, δέν ήμπορεί να είναι εκτός τόπου και χρόνου, άνεπηρέαστον άρα άπό συνθήκας έξωτερικάς, προσδιοριστικάς τής μορφής τον· ό δέ δημοσιογράφος, μάλιστα αυτός, είναι φορέύς! Υποχρεωμένος να έχεται στεργρώς τής πραγματικότητας, να ζή έντατικώς την ομαδικήν, την εθνικήν, την πανανθρωπινήν ζωήν, προσδέχεται, συνειδητώς είτε άσυνειδητώς, ρεύματα διάφορα, προσοικειούται και άφομοιώνει τάσεις διαφορωτάτας, εις βαθμόν ώστε να επιτρέπεται πάσα άπορία περι του άν και ποιον τῶ άπομένει έν τέλει περιθώριον έλευθερον προς ιδίαν του δημιουργίαν.

Εμμένετε εις κάτι τό αναχρονιστικόν, βεβαιούν οί δέ· τό ιδεώδες αυτό εφθάση, άπωλέσθη· τά τελευταία του ίχνη μόνον ύπελείφθησαν, εις καθυστερημένας τινας χώρας! Παντού όπου τό επίπεδον πειστήριον και ή «κάσση» έξετοπίσθησαν άπό την λινοτυπίαν και τό κυλινδρικόν ταχυπαιστήριον· παντού όπου ή Κοινή Γνώμη έξχωρίσθη εις δύο, τρεις, δέν έμεινε μία, δέν είναι πλέον «κοινή» παντού όπου σκοποί και έλευθερία άνωτέρας μορφής άντικατέστησαν — ή θ' άντικαταστήσουν έντός έλαχίστου — σκοπούς και έλευθερίας μεταβατικής ανάγκης και αξίας ύπερβληθείσας, παλαιωθείσας ήδη προ πολλού κατά συνειδησιν, τό ιδεώδες σας έπιέσθη, έξεχυμώθη, έβρασε - και έξητμίσθη! Υπήρχε - δέν ύπάρχει· δέν θά ύπάρχη αύριον, ούτε εις την Ελλάδα! Εις την θέσιν τής δημοσιογραφίας και του δημοσιογράφου ύπάρχει τώρα μία βιομηχανία όπως ολαι αί βιομηχανίαί, εις βιομήχανος όπως ολοι οί βιομήχανοι, σκοποί και τέλη καθαρώς βιομηχανικά, οικονομικά· αύριον θά ύπάρχη μία ύπηρεσία πληροφοριών υπό προστασίαν και έλεγχον κρατικόν, ύπηρεσία έξυπηρετουμένη ρυθμικώτατα άπό ύπαλλήλους-εργάτας του πληρεστέρου, του όριστικού ιδανικού τής ανθρωπότητας!..

Περίπου! Τόσον «όριστικού» και τόσον «τελείου», όσον «τέλεια» και «όριστικά» είναι τά ιδανικά τά έπαφιέμενα εις ύπαλληλους και ύπηρεσίας τελούσας υπό μεγάθυμον κρατικήν προστασίαν, αλλά και ολίγαν έλεγχον - χάριν του «ρυθμού» φυσικά, και τής «ποιικιλίας»!..

Άλλ' έχομεν προσέτι τάς... «άνωτέρας μορφής» έλευθερίας και τους «ύπερτάτους σκοπούς». Άλλ' ως προς μέν τους δευτέρους δέν έννοοϋμεν διατί, κατ' εξαίρεσιν αυτοί, δέν θά κριθούν, έν ίσοτιμία προς όλους τους άλλους, εκ των μέσων έπιδιώξεως των· ως προς δέ τάς «νέας» (εις πληθυντικόν) «έλευθερίας», δέν γνωρίζομεν άν ό κόσμος έπιθυμή να τάς δοκιμάση και αυτάς· ήμεϊς όμως προτιμώμεν, άδιστακτως πάντοτε, άντι των πολλών «άνωτέρων» σας «έλευθεριών», την μίαν και μοναδικήν Έλευθερίαν - άμέριστον, άχρωμάτιστον, άκμαίαν και ζωσαν διαρκώς!

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΤΕΧΝΙΚΑΣ ΣΧΟΛΑΣ, ΤΑΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥΣ, ήμεϊς, ήμεϊς ύπερ πάντας χαιρομεν δι' αυτάς - ήμεϊς οί ρομαντικοί, οί νοσταλγοί, οί όπισθοδρομικοί όπως μάς θεωρεΐτε! Έπιχαιρομεν και διότι άποτελοϋν πρόοδον άδιαμ-

φισβήτητον, πρόοδον ἰδὲ κήν μας, καί διότι βλέπομεν ὅτι αἱ μεταβολαὶ αὐταὶ συναυξάνουσι μὲ τὸν ρόλον τοῦ μηχανικοῦ παράγοντος καὶ τὸν ρόλον τοῦ πνευματικοῦ! Βλέπομεν ὅτι ὄχι ἀπλῶς δέν «ἀχρηστεύουν» οὐδὲ ἓνα ἐξ ἡμῶν, ἀλλὰ τοῦναντίον: μᾶς καθιστοῦν, ἐκάστοτε, καὶ κατὰ ποσόν καὶ κατὰ ποιόν, περισσότερον ζητησίμους, περισσότερον ἀναγκαίους. Τὸ ἰδανικὸν δὲ ἡμεῖς τὸ πλάττομεν καὶ ἡμεῖς τὸ συντηροῦμεν, ὄχι αἱ μηχαναὶ εἰς τὰς ὁποίας ἡμεῖς παρέχομεν τὸ μηχανοποιήσιμον, πνευματικὸν κυρίως ὑλικὸν - αἱ ὁποῖαι ἔχουν λόγον ὑπάρξεως καθ' ὅσον ἡμεῖς ὑπάρχομεν. Αἱ μηχαναὶ, ἄν καὶ αὐταὶ προσφέρουν τι τὸ χρήσιμον καὶ διὰ τὸ ἰδανικὸν μας, ἄν μᾶς λέγουν κάτι μετὴν πολύβοον ζωήν των, τὴν ἰλιγγιώδη παραγωγικότητά των, τὴν σκληρότητα τοῦ χάλυβός των, μᾶς λέγουν νὰ τὸ χάλυβδῶσωμεν αὐτὸ τὸ ἰδανικόν, διὰ νὰ τὸ καταστήσωμεν πλέον ἐνεργὸν πρὸς δρᾶσιν!

Καὶ ἀπαντῶμεν εἰς τοὺς πρώτους: Ὅμολογοῦμεν λίαν εὐχαρίστως, ὅτι καὶ φορεῖς εἴμεθα καὶ πρόσκοποι καὶ μεταλαμπαδεύται ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων καὶ κατακτήσεων πνευματικῶν τοῦ συνόλου τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως, ὅσον εἶναι φορεῖς πᾶς δημιουργός, λαμβάνων ἐκ τοῦ κοινοῦ ἀποθεματικοῦ πολλῶν πλείονα τῶν ὅσων προσφέρει, χωρὶς νὰ παύῃ δι' αὐτὸ νὰ εἶναι δημιουργός, ὡν τόσῳ περισσότερον δημιουργός, ὅσῳ περισσότερον ἰκανὸς εἶναι ἀκριβῶς δι' αὐτό. Ὅμολογοῦμεν, πρώτοι ἡμεῖς, ὅτι τὸ ἰδανικόν μας, ἀπὸ λυτὸν ἐν ἐκάστη στιγμῇ, μεταβάλλεται οὐχ ἤττον - ὑπάρχει ἀμφιβολία; Ἀφοῦ ζῆ, μεταβάλλεται Ἄλλὰ πρὸς αὐτὴν τὴν μορφήν· τῆς χάλυβδῶσεως!.. Ἄν μεταβάλλεται! Ἄλλὰ διότι μεταβάλλεται, διότι ἀντλεῖ ὄλονεν νέας δυνάμεις ἐκ τῆς στενῆς ἐπαφῆς του μετὴν πραγματικότητά, δι' αὐτὸ καὶ δέν γηράσκει, δι' αὐτὸ εἶναι καὶ νέον ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ, δι' αὐτὸ εἶναι καὶ ἰδανικόν - ζωτικόν ἰδανικόν!

Ποῖος θὰ τὸ φθάσῃ; Ποῖος τὸ ἐφθασέ ποτε, Ἄλλὰ τί μ' αὐτό;.. Πράξεις κι ὀνειράτα ἓνα στὴ ζωῆ, ὅπως εἶπε κι ὁ ποιητής Ἀρκεῖ ὁ ἀγῶνας νὰ θεομαίνη τὴν καρδιά!.. Κι ὅσο γιὰ τ' ἄλλα: Φτάνει συχνὰ τ' ὅτι ὁ καθένας θέλει!

ΜΑΡΙΟΣ ΑΦΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

<"Ερχεται μιὰ μερα..- μόνο πού...>

...Ἐρχεται, λοιπόν, μιὰ μέρα που ὅλα γυρίζουν ἀναπότρεπτα στὴ θέση τους, | οἱ γειτονιὲς τῆς Ἀθήνας καὶ τὰ προάστια, κ' ἡ πόλη πού γεννήθηκες | ἀποχτοῦν, ὅπως λένε, τὰ πράγματα τὴ φυσικὴ ροὴ τους - | ἀνοίγουν πάλι τὰ μαγαζιά, οἱ νύχτες ἀνοίγουν στὴ θάλασσα, | νέες κλάσεις τροφοδοτοῦν τὰ γραφεῖα καὶ στὸ σπῆτι καραδοκοῦνε τὰ ἔπιπλα | μὲ στόματα κλειδωμένα σὰν φέρετρα | Στίχοι - ἐκρηκτικὲς ὕλες τὸ ρίχνουν πάλι στὸν ἔρωτα, | τὰ καφενεῖα, μεγάλα καὶ καθορά, γυρεύουσι κάθε ἀπόγεμα μιὰ κουβέντα σωτηρίας, | κι ὅταν τὸ βράδι πλαγιαζῆς, στὸν ὕπνο σου | σὲ πονοῦν φευγαλέα, μέσα στ' ὄνειρο, ἀσυνάρτητες διαδηλώσεις | Ὅμως τὰ πράγματα ἔχουν γυρίσει στὴ θέση τους, | ἡ ἐξορία μετατίθεται μέσα σου, τὰ συνθήματα ἔγιναν γλυκερὲς διαφημίσεις | κ' ἴσως, μέρα τὴ μέρα, βαδίζεις σὲ μιὰ δῆλωση πού δέν τῆς φτάνει ἡ σιωπὴ. | Τὸ καλοκαίρι παίρνεις τὴν ἀδειά σου, βρίσκεις ἓνα κορίτσι, | πού δέν κερδίζεται μιλιῶντας του γιὰ ποίηση ἢ, τὸ πολὺ-πολύ, γιὰ ἱστορία. | Δέν ἔχεις ἄλλες λέξεις, σὲ φθειρεῖ αὐτὸς ὁ ἔρωτας, | πού τρέχει ἀδοκίμαστος στὴν παραλία. || Ὅμως τὰ πράγματα γυρίσανε στὴ θέση τους | καὶ μόνο οἱ ἄνθρωποι πιά δέν ἔχουσι ἐλπίδα, δέν ἔχουσι ὀνόματα | - κ' ἡ ἔρημος διασχίζει τὸ δρόμο μοιράζοντας ἀπογευματινὲς ἐφημερίδες.

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ¹ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ
ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗΣ

Ἡ ἀνάκρισις ἦτο πάντοτε μία «ἱστορία», ἡ ὁποία πολύ ὀλίγην σχέσιν εἶχε μὲ τὸν ἀνθρωπισμόν, χωρὶς ταυτοχρόνως νὰ ἔχη τὸ ἐλαφρυντικὸν ὅτι ὠδήγει ἀσφαλῶς εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ἐνόχου. Διότι ἄτομα μὲ ἡλαττωμένην θέλησιν ἀντιστάσεως εἰς τὰ παντοειδῆ βασανιστήρια, τὰ ὁποῖα εἶχον ἐπινοήσει οἱ ἀνακριταὶ ὄλων τῶν ἐποχῶν καὶ τῶν καθεστώτων, ἦσαν πρόθυμα νὰ ὁμολογήσουν οἰονδήποτε ἐγκλημα, τὸ ὁποῖον δὲν διέπραξαν, διὰ νὰ γλυτώσουν, ὅσον τὸ δυνατόν γρηγορώτερα, ἀπὸ τὴν βάσανον τῆς ἀνακρίσεως. Ἡ σύγχρονος Ἀνακριτικὴ, ὅμως, ἡ ὁποία ἐφαρμόζεται ἤδη ἐν πολλοῖς εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας, καὶ τείνει νὰ γενικευθῇ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, δὲν μεταχειρίζεται πλέον «βασανιστήρια». Ἔτσι, σήμερα ἡμπορεῖτε, ἡ αὔριο θὰ ἡμπορέσετε, νὰ εἰσέλθετε χωρὶς προκαταβολικὸν φόβον εἰς τὸ ἀνακριτικὸν γραφεῖον.

Οὔτε ὄργανα βασανιστηρίων, οὔτε «σύνεργα» μυστηριώδη. (Ἄχι, ὄχι!.. Δέν τὰ ἔχουν καὶ ἀκρυμμένα» πουθενά! Ἄπλως: Δέν ἔχουν πλέον οὔτε ἕχνος μηχανήματος ἢ φαρμάκου!)

Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἐκπληξίς πού σᾶς ἐπιφυλάσσει ἡ τελευταία λέξις τῆς Ἀνακριτικῆς. Διότι ἐσεῖς ἔχετε ἀκούσει περὶ «μηχανημάτων», περὶ «ὀργάνων», περὶ «μετρητῶν εἰλικρινείας» καὶ τρομερῶν «ἐγκεφαλογράφων», περὶ «σηρίγγων» καὶ περὶ «ἐνέσεων» καὶ περὶ «ὄρρων ἀληθείας», ἢ, ἀκόμη παλαιότερον, περὶ «ἐκτυφλωτικῶν» προβολέων, τοὺς ὁποίους θὰ σᾶς ρίπτουν κατάματα, ἀνηλεῶς, ἐπὶ ἀτελευτήτους ὥρας ἀγωνίας.

Ἀλλὰ τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ πλέον. Διότι ὅλα αὐτὰ — ἢ, περίπου ὅλα — ἀφοῦ ἐδοκιμάσθησαν, μὲ πολὺν θόρυβον, ἀπεδείχθησαν ἐντέλει ἐλάχιστα ἀποδοτικά, ἐπικίνδυνα μάλιστα πολλὰς φορὰς παραπλανητικά, καὶ, πάντως, «ἀντιψυχολογικά» καὶ δυσχεραίνοντα μόνον τὴν κυρίως ἀνάκρισιν. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐστάλησαν εἰς τὰς ἀποθήκας καὶ τὰ μουσεῖα.

Οὔτε ἐν μαγνητόφωνον δὲν ὑπάρχει ἐμπρὸς σας. Καὶ αὐτὸ ἀκόμη — διότι αὐτὸ ὑπάρχει βεβαίως, καὶ εἶναι «διπλοῦν» μάλιστα, καὶ «αὐτόματον», καὶ τελειοποιημένον — κρύπτεται εἰς ἄλλον χῶρον, καὶ λαμβάνει μικροφωνικῶς ὅ,τι ἀκούεται, ἐνῶ δύο φακοί, κρυφοί ἐπίσης, λαμβάνουν εἰς φιλμ ὅ,τι τελεῖται μέσα εἰς τὸ «Γραφεῖον» ὅπου εἰσήλθατε.

Αὐτὰ εἶναι τὰ μόνα «μηχανήματα». Καὶ αὐτά, φυσικά, διὰ νὰ δύναται ἡ ἀνάκρισις νὰ παρακολουθησῇ καὶ νὰ μελετήσῃ, μὲ ὅλην τὴν ἄνεσιν, κατόπιν, τὴν συνέντευξιν, μαζὶ μὲ κάθε μικροαντίδρασιν τῆς ἐκφράσεως τοῦ ἀνακρινόμενου.

Ἔτσι, καὶ ἡ «ἀτμοσφαῖρα» τοῦ ἀνακριτικοῦ «Γραφείου» εἶναι κάθε ἄλλο παρὰ ἀνακριτικῆς, τοῦ γνωστοῦ «ἀστυνομικοῦ τύπου». Οἱ «κειδικοί» μάλιστα φθάνουν νὰ προσδιορίζουν καὶ τὸ εἶδος τῶν ἐπίπλων, τὰς ἀποχρώσεις πρωτίστως καὶ τὸν φωτισμόν, ἀποκλείοντες τελείως τὸ μαῦρον καὶ τὸ ἀργυροῦν ἀπὸ οἰονδήποτε σκευῶς, συνιστῶντες τὰ «πραῦντικά» χρώματα - κάτι ἀνάλογον δηλαδὴ πρὸς ὅ,τι τηρεῖται ἐπι-

1 Προσοχὴ! Βλ. ΤΝΕ 4, 278αβ, 34.

μελῶς εἰς τὰς νευρολογικὰς κλινικὰς καὶ ψυχιατρεῖα. Διότι ἡ σύγχρονος ἀνάκρισις εἶναι, ἐν πολλοῖς, εἶδος «θεραπείας», ὀρίζεται δὲ πάντως ὡς «ἐνέργεια πνευματικὴ κατὰ κύριον λόγον» καὶ ἀπαιτεῖ, φυσικά, πᾶσαν ἐκ τοῦ περιβάλλοντος δυνατὴν προϋπόθεσιν «καταστολῆς», εὐδιαθεσίας καὶ ψυχολογικῆς ἀνέσεως ἐν γένει τῶν ὑποκειμένων τῆς. Μὲ δύο λόγια: ὅ,τι ὀνομάζομεν, συνήθως, «ζεστήν ἀτμοσφαῖραν».

Τώρα πῶς, θὰ εἰπῆτε, «ζεστή ἀτμοσφαῖρα» μεταξὺ ἀνακριτοῦ καὶ ἀνακρινομένου; Ποῦ ὁ δεῦτερος εἶναι ὄλος «συσπείρωσις», καὶ ὁ πρῶτος, λίγο ἕως πολὺ, «δημιός» του περίπου; Καὶ ὅπου, πάντως, περὶ μάχης πρόκειται, ἀπηνοῦς καὶ λυσσαλέας μεταξὺ τῶν,

Καὶ ὅμως εἶναι δυνατόν Ἰδού δὲ τί γράφει σχετικῶς ἓνας «μάγος» τῆς συγχρόνου ἀνακριτικῆς, ὁ περιφημος Helmut Brenn¹, τῆς Γερμανικῆς Ἑγκληματολογικῆς Ὑπηρεσίας.

«Φαίνεται ἀπίθανον, καὶ ἐν τούτοις αὐτὸ ἀκριβῶς ὀφείλετε νὰ κατορθώσετε ὡς ἀνακριτῆς. Νὰ ἀντιμετωπίσετε μαζὶ μὲ τὸν ἀνακρινόμενον, ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀπολύτως σκοπιᾶς, τὴν «περίπτωσιν» τῆς ἐνοχῆς του. Προσέξατε· Τὴν «περίπτωσιν»! Νὰ εἰσθε τίμιος εἰς αὐτό. Καὶ φριχτικῶς ἀμετακίνητος ἀπὸ αὐτό, ἔστω καὶ ἂν προσωπικῶς εἰσθε βέβαιος περὶ τῆς «πραγματικότητος» τῆς ἐνοχῆς του. Διότι, μὴ λησμονῆτε: Δέν δίδετε μάχην «ἐναντίον» του. Αὐτὴν θὰ τὴν δώσῃ, ἂν ἀποδεχθῆ ἡ ἐνοχὴ του, τὸ δικαστήριον. Σεῖς δίδετε μάχην «μαζὶ του», κατέναντι μιᾶς πραγματικότητος δυσμενοῦς δι' αὐτόν, ποῦ τὸν ἔχει ἐξαίφνης περιβάλλει μὲ τρομερὰς «ἐνδείξεις» ἐνοχῆς, μὲ φοβερὰς ἐνέδρας «ἀναποδείκτων» τῆς ἀθωότητός του, μὲ «κακοτυχίαν» γενικῶς.

»Τὴν δίδετε πράγματι τὴν μάχην αὐτὴν, περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον, ἰκανότερα ἀσφαλῶς ἀπὸ τὸν ἴδιον, φριχτικότερα θὰ ἔλεγα.» Ἔτσι ὥστε ἀληθῶς νὰ εἰσθε «μαζὶ του», καὶ αὐτὸς νὰ σᾶς αἰσθάνεται εἰλικρινῶς συμπολεμοῦντα διὰ τὴν «περίπτωσιν» του. Ἄλλὰ — καὶ ἐδῶ εἶναι τὸ ἄκρως λεπτὸν σημεῖον — ἀπὸ θέσεως ἠθικῆς συνειδήσεως! Ἐκείνης — οἰασθήποτε, τῆς παραμικρᾶς — τὴν ὅποιαν θὰ ἔχετε ἐξ ὑπαρχῆς κατορθώσει ν' «ἀνομολογῆ» μαζὶ σας καὶ νὰ συναποδέχεται ὡς «ἰσχύουσαν».

»Τί ἐννοῶ μὲ τοῦτο; Ἀπλούστατα: «Ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνθρώπινον ὄν, καὶ μάλιστα εἰς θέσιν κρίσιμον — ἀπὸ τὴν ὅποιαν θέλει βεβαίως νὰ ἐξέλθῃ — ποῦ νὰ μὴ ἀποδεχθῆ ἐν μίνιμουμ ἠθικῆς συνεπειᾶς, ἐν ἐλάχιστον δηλαδὴ αὐτοδεδεσμεύσεώς του εἰς τινὰς «ἀξίας» σεβαστὰς καὶ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του σκέψιν, καὶ τινὰς «ἐπιταγὰς» ἀνυπερβλήτους καὶ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του συμπεριφορὰν. Ποῦ νὰ μὴ δεχθῆ, δηλαδὴ, τὴν «συζήτησιν» ἐπὶ τῆς «περιπτώσεώς» του. Διότι, βέβαια, δυνατότης «συζητήσεως» ἀκριβῶς θεμελιούται, ἀφ' ἧς στιγμῆς εὐρεθῶμεν «σύμφωνοι» ἐπὶ τινος «ὀρθοῦ» καὶ ἐπὶ τινος «πρέποντος».

»Ἡ Κοινωνία ὀλόκληρος, καὶ αἱ βασικαὶ «ὀρίζουσαι» τῆς ἀνθρωπίνης συμβιώσεως εἶναι παροῦσαι καὶ αὐτομάτως τεθειμέναι, ἀπὸ τοῦ σημείου ποῦ εἶναι δυνατὴ ἡ «συζήτησις». Τοῦτο δὲ εἶναι κεφαλαιῶδες διὰ τὸν ἀνακριτὴν, ὁ ὅποιος δὲν ἐκπροσωπεῖ, ἐνώπιον τοῦ ἀνακρινομένου, τὴν κοινωνικὴν πραγματικότητα ἄλλως παρὰ διὰ τοῦ ὅτι «κάμνει συζήτησιν».

»Ὅθ' ἀδεχθῆ, λοιπόν, τὴν «συζήτησιν», οἰοσθήποτε ἀνακρινόμενος. Καὶ θὰ τὴν δεχθῆ, ἐκτὸς ἄλλων λόγων, καὶ διότι τοῦ παρέχεται ὡς μοναδικὴ διέξοδος ἀπὸ τὸν χῶρον τῆς Ἐνοχῆς. Δεχόμενος ὅμως τὴν «συζήτησιν», αὐτό τοῦτο «ἀνομολογεῖ» κοινὰς ἀρχὰς — οἰασθήποτε, ὅσονδήποτε ὀλίγας ἢ ἀβλυχρὰς — μὲ τὸν συζητητὴν του, δηλαδὴ, συμβολικῶς: μὲ τὴν κοινωνίαν ὀλόκληρον!.. «Ἀνομολογεῖ», δηλαδὴ, τὴν ἀνάγκην τῆς «συζήτησεως «ἠθικῆς» τινος «συνεπειᾶς», ἐλέγχου τῶν πράξεων καὶ τῶν ἀντιδράσεών του μὲ βᾶσιν πλέον αὐτὴν τὴν «συνεπείαν» — καὶ αὐτοδεδεσμεύεται οὕτω εἰς μίαν «διαδικασίαν».

»Ὅταν τὸ ἀντιληφθῆ, θὰ εἰπῆτε, δὲν ἀντιδρᾷ; Ἄλλὰ πῶς; Μόνῃ δυνατῇ ἀντίδρασις· θὰ εἶναι πλέον νὰ διακόψῃ τὴν συζήτησιν, νὰ σιωπήσῃ. Τοῦτο ὅμως — σαφῶς τὸ αἰσθάνεται — ἰσοδυναμεῖ πρὸς «ἐνδείξιν ἐνοχῆς», καὶ οὐδεὶς τὸ πράττει εὐκολα. «Ὅ-

λοι, ἄλλωστε, θεωροῦν ὅτι μὲ τὴν «ιδικὴν τῶν» λογικὴν ἱκανότητα θὰ κατορθώσουν νὰ δολιχοδρομήσουν ἐπιτυχῶς ἀνάμεσα ἀπὸ ἕλας τὰς συμπληγάδας τῆς «διαδικασίας» αὐτῆς εἰς τὴν ὁποίαν ἐνεπλάκησαν. Καὶ ὁ ἀνακριτὴς ὀφείλει νὰ τοὺς βοηθῇ εἰς αὐτό! Νὰ δολιχοδρομοῦν ἐπιτυχῶς, νὰ διαφεύγουν ἕλας τὰς συμπληγάδας - νὰ μὴ παύσουν πάντως νὰ συζητοῦν!»

Ἡ πραταθεῖσα αὐτὴ διαγραφὴ τοῦ ἀνακριτικοῦ προβλήματος ἀπὸ τὸν Brenn ἔχει σημασίαν, πρωτίστως, διὰ τὸν εὐστοχὸν ἐντοπισμὸν τῆς ἀξίας τῆς «συζητήσεως» εἰς τὸ ὅτι: συνιστᾷ αὐτοδέσμευσιν τοῦ ἀνακρινόμενου, καὶ αὐτόματον ὑπαγωγὴν τῆς συνειδήσεώς του εἰς ἀρχὰς καὶ ἀξιώματα κοινωνικῆς ἀντιλήψεως καὶ κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς, ἥτοι εἰς ἓν καίτημα συνεπείας πρὸς μίαν λογικὴν καὶ ἠθικὴν νομοτέλειαν», ἡ ὁποία καὶ τὸν κρατεῖ σταθερῶς μέσα εἰς τὸν χῶρον τῆς εἰδικῆς ἀνακριτικῆς «δικασίας».

Τὶ ἐπιτυγχάνεται μὲ τοῦτο;.. «Ἀπλούστατα· Μία παρτίς ζατρικίου, ἀντὶ μιᾶς προσφυγῆς εἰς ἀνάκρισιν 3ου βαθμοῦ!..» ἀπαντᾷ ὁ Brenn. «Θὰ παραδεχθῆτε δέ, ὅτι ἐκεῖνο ποῦ οὔτε καὶ μὲ μίαν τριτοβάθμιον ἀνάκρισιν πολλὰς φορὰς δέν ἐπιτυγχάνετε, διότι ὑπάρχουν ἄτομα ἰσχυροτάτης θελήσεως, εἶναι ἴσως δυνατὸν νὰ τὸ ἐπιτύχετε, ἀπὸ τὰ ἴδια αὐτὰ ἄτομα — ποῦ δέν ἔχουν ἀναγκαίως καὶ ψυχροδιανοητικὸν δυναμισμὸν ἴσης ἀνθεκτικότητος — μὲ μίαν παρτίδα ἀνακριτικοῦ ζατρικίου!

»Τὸ πᾶν εἶναι, ἐν τέλει, ζήτημα «στίβου»... Δέν συγκρούεσθε σωματικῶς μὲ ἓνα παλαιστήν, ἀλλ' ἐνεργεῖτε θαυμάσια ἐναντίον του μ' ἓνα περιστροφόν. Ἐκλέγετε, δηλαδὴ, τὸν στίβον - καὶ ἐκλέγετε, φυσικά, ἐκεῖνον εἰς τὸν ὁποῖον δύνασθε νὰ ἔχετε ὑπεροχὴν.

»Ἄν ὁ ἀνακρινόμενος δεχθῇ τὴν παρτίδα, ἔχετε ἀσφαλῶς κερδίσει τὸ παιγνίδι, διότι ὁ στίβος εἶναι ἰδικὸς σας καὶ εἴσθε ἐξ ἐπαγγέλματος σκακιστῆς. Ὁ στίβος δὲ εἶναι, ἀπλῶς: ἡ «συζήτησις». Τὴν ἐδέχθη; Θέμα τακτικῆς πλέον μόνον. Ἐν πρὸς ἓν, ἀκριβῶς διὰ τὰ «στηρίξην» τὴν «ἀθωότητά» του, μὲ συνέπειαν εἰς αὐτομάτως «ἀνομολογηθείσας» ἀρχὰς, θὰ παραδώσῃ, εἰς διαφορετικὰ στάδια, τὰς «θέσεις» του! Διότι ἡ ἐντεχνος ἀνακριτικὴ διαδικασία γινώριζει νὰ ἐμφανίζῃ ὡς «ἐνοχοποιητικώτερον» ἐκάστοτε κάτι, διὰ ν' ἀποσπάσῃ ὁμολογίαν ἐπὶ ἄλλων, ὀλιγώτερον «ἐνοχοποιητικῶν» κ.ο.κ. Φθάνει νὰ εἶναι κανεὶς καλός... σκακιστῆς!

»Βοηθεῖ δὲ πολλὰς φορὰς καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἀνακρινόμενος, μὲ τὴν ἰδιάζουσαν ψυχολογίαν του τοῦ «ἐνόχου», ποῦ τὸν φέρει διαρκῶς γύρω ἀπὸ τὸ καίριον σημεῖον τῆς ἐνοχῆς του, ἀκριβῶς ὅπως τὴν πεταλοῦδα ἢ λάμπις πρὸς τὴν λάμπα - καὶ γύρω ἀπὸ αὐτὴν, καὶ πάνω εἰς αὐτὴν, ἕως ὅτου καῖ! Συντελεῖ δὲ εἰς τοῦτο ὄχι τὸσον ἢ τάσις ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὸ «ἄγχος τῆς ἐνοχῆς» — ποῦ τὸσον θαυμάσια ἔδωσε μὲ τὸν Ρασκόλνικωφ, εἰς τὸ «Ἐγκλημα καὶ Τιμωρία, ὁ Ντοστογιέβσκι —, ὅσον αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ πυρετικὴ ἐπίδοσις τοῦ ἐνόχου περὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ «πειστικώτερου» ψεύδους. Ἐπίδοσις, τὴν ὁποίαν λεπτομερῶς, φυσικά, παρακολουθεῖ ἡ ἀνάκρισις, μὲ πείραν τῶν τυπικῶν σταδίων τῆς ἀναπτύξεώς της ἀπὸ χιλιάδας περιπτώσεων.»

Σκεφθῆκατε ποτὲ ποῖον εἶναι τὸ «πειστικώτερον» ψεῦδος;.. Εἶναι ἐκεῖνο ποῦ ἔρχεται εἰς πλήρη ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν; ἢ ἐκεῖνο ποῦ παραλληλίζεται; ὅσον γίνεταί, πρὸς αὐτὴν, διὰ ν' ἀποκλίνῃ βεβαίως — τὸσον μόνον ὅμως, ὅσον ἀρκεῖ διὰ τὰ «ἐποστρακισθῆ» — ἀπὸ τὸ καίριον σημεῖον τῆς κατηγορηματικῆς ἐνοχῆς;

Τὸ δεύτερον θὰ εἰπῆτε - καὶ σωστά. Τὸ δεύτερον αὐτὸ προκρίνει καὶ ὁ εὐφυὴς ἀνακρινόμενος, τοῦτο ὅμως προτιμᾷ, παραδόξως, καὶ ἡ ἀνάκρισις! Διότι, προσέξατε κάτι, τώρα ποῦ δέν εἴσθε «ἀνακρινόμενοι» καὶ ταραγμένοι, ὅπως οἱ ἐνοχοί:

Διὰ τὰ «παραλληλισθῆ», ἱκανοποιητικά, τὸ ψεῦδος πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ποῦ περισφίγγει τὸν ἀνακρινόμενον μὲ ἐνοχὴν, ἔτσι ὥστε νὰ πείσῃ καὶ ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ κλοισῦ, ὀφείλει ὁ «δράστης» ν' ἀποδεχθῇ ἀριθμὸν τινα στοιχείων «ἐπαφῆς» του μὲ τὸν κύκλον τῆς «ὑποθέσεως». Νὰ προβῇ, δηλαδὴ, εἰς κάποιας «ὁμολογίας» στοιχείων, ποῦ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὰ θεωρεῖ «δευτερευούσης σημασίας», δίχως νὰ βλέπῃ ὅτι συνιστοῦν

σταδιακάς ἐγκαταλείψεις τῶν θέσεών του «ἀπολύτου ἀγνοίας», αἱ ὁποῖαι, βῆμα πρὸς βῆμα, βοηθοῦν τὴν ἀνακριτικὴν «σύνθεσιν», ἕως ὅτου αὕτη τὸν θέσῃ ἐξαίφνης πρὸ τῆς «καιρίας ἐνοχῆς», ἄνευ δυνατότητός του ὑπαναχωρήσεως πλέον.

Τρεῖς «ποιοτικὰς βαθμίδας ἀναγωγῆς», τρία «πλάνα», ὅπως λέγονται συνηθέστερα, τοῦ ψεύδους, διακρίνει ἡ σύγχρονος Ἀνακριτικὴ :

Τὰ ψεύδη «πρώτου πλάνου», εἶναι ἐκεῖνα ποὺ ἔρχονται εἰς εὐθείαν καὶ ἄμεσον ἀντίθεσιν πρὸς τὰς «ἐνδείξεις» τῆς «κατηγορίας» καὶ τὴν ἀλήθειαν. Τὰ ψεύδη τοῦ τύπου: «Δέν τὸ ἔκαμα ἐγώ! Ἐγὼ ἔκαμα κά τι ἄλλο τὴν ὥρα ἐκείνην.»

Τὰ ψεύδη «δευτέρου πλάνου», εἶναι τὰ «παραλληλιζόμενα» μετὰ τὴν ἀλήθειαν. Εἶναι τοῦ τύπου: «Πῶς!.. Εἰς τὸν τόπον τοῦ ἐγκλήματος εὐρέθην!» Εἶναι δηλαδὴ τὰ ψεύδη ἐκεῖνα ποὺ ἀποτελοῦν διαλεκτικὴν, τρόπον τινά, ἐπεξεργασίαν τῶν δεδομένων τῆς ἀληθείας, κατόπιν προαποδοχῆς τῶν γενικῶν ὅρων τῆς. «Ποντάρουν», οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὴν «ἀλλοίωσιν» τῶν σημείων τῆς «καιρίας ἐνοχῆς», ἀκριβῶς διὰ τῆς «συμφωνίας», κατὰ βάσιν, μετὰ τινὰς «θέσεις» τῆς ἀνακρίσεως.

Εἶναι, τέλος, τὰ ψεύδη «τρίτου πλάνου», τὰ παραπλανητικώτερα ὅλων: Ἐκεῖνα ποὺ, ἀνωτέρας βεβαίως διανοητικότητος ἐνοχοὶ ἐμφανίζουσι, ἐντέχνως, ὡς «πρώτου πλάνου», δηλαδὴ ὡς εὐθείας καὶ ἄμεσους ἀντιθέσεις πρὸς τὰς «ἐνδείξεις», ἔχοντες ὁμῶς ἔτσι φροντίζει τὴν «σύνθεσιν» των ὥστε νὰ ἐγκρύπτουσι παγίδας τῆς ἀνακρίσεως.

Τὰ ψεύδη αὐτὰ ἀφήνουν — εἰς ὕψος, πάντοτε, ἀδεξιότητος «πρώτου πλάνου» — σημαία «ἀσθενῆ» ἢ «χωλαίνοντα», εἰς τὰ ὁποῖα μοιραίως παρασύρεται ἡ ἐπιμονὴ τῆς ἀνακρίσεως, διὰ ν' ἀνακαλύπτῃ ὁμῶς, διαρκῶς, κάτι ἄσχετον μετὰ τὴν καιρίαν ἐνοχὴν, καὶ νὰ παρατρέπεται πρὸς περιοχὰς πράγματι ἀθῶων ἐνεργειῶν τοῦ ἐνόχου, ὅταν δὲ ἐπανακάμπτῃ εἰς τὰς στερεὰς ἀφετηρίας τῶν πρώτων «ἐνδείξεων» τῆς, νὰ μὴ εἶναι καὶ πλουσιωτέρα εἰς «στοιχεῖα ἐνοχῆς», χωρὶς καὶ νὰ εἶναι καὶ βεβαία ὅτι ἐκ προθέσεως ὁ «ὑποπτος» τὴν παρέτρεψε.

«Εἶναι οἱ καλοὶ σκακισταὶ αὐτοί», λέγει ὁ Brenn, «καὶ μόνον ἡ ἀνάκρισις τρίτου βαθμοῦ τοὺς σπάζει» - ἡ ἀνάκρισις, δηλαδὴ, ποὺ χρησιμοποιεῖ τὴν ὀδύνην ὡς μέσον, εἴτε ψυχολογικὴν εἴτε καὶ σωματικὴν.

«Ἄλλ' εἰς εὐνομούμενα κράτη», λέγει ὁ Crieg¹, τῆς Ὀμοσπονδιακῆς Ἀνακριτικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Σικαγού, «ὁ βαθμὸς αὐτὸς ἀνακρίσεως εἶναι ἀνεφικτός πλέον».

Ἄρα διαφεύγουν καὶ κάποιοι;

Κάποτε, μοιραίως, καὶ διαφεύγουν... «Ἄλλ' εἶναι κοινωνικῶς προτιμώτερον αὐτό», συμπεραίνει ὁ Brenn, «διότι εἶναι κάτι ὀλιγώτερον ἕνας ἀκόμη ἐλεύθερος κατὰ τοῦ Νόμου, παρὰ ἐνοχοὶ πολλοὶ «ὑπὲρ τοῦ Νόμου», τοὺς ὁποίους βεβαίως δημιουργεῖ — καὶ δημιουργεῖ ἐκ τῶν τάξεων τῶν «καλῶν πολιτῶν» — ἡ ἀσκησις τῆς ἀνακρίσεως τρίτου βαθμοῦ εἰς τὰς Ἀνακριτικὰς Ὑπηρεσίας Ἄς λείπουσι καλύτερα οἱ βασανιστὰὶ μετὰ τὴν «κονκάρδαν»! Τὸ Κράτος ὀφείλει νὰ εἶναι — πρῶτον αὐτό, καὶ πάντοτε αὐτό — συνεπὲς πρὸς τὰς ἀρχὰς ποὺ δικαιολογοῦν τὴν ὑπαρξίν του. Οὐδεμίαν ἐννοίαν «κοινωνικῆς ἀμύνης» δύναται νὰ δίδῃ τὸ ἐλεύθερον ἀσκήσεως τοῦ Νόμου διὰ τῆς Παρανομίας. Ἄλλως δὲν ἔχομεν Δημοκρατίαν. Ἐχομεν Ὀλοκληρωτισμόν. Δέν ἔχομεν Κοινωνίαν. Ἐχομεν Ζουγκλαν.»

Ἄς ἴδωμεν ὁμῶς τὸ πρόβλημα τῆς συγχρόνου ἀνακρίσεως καὶ ἀπὸ μιᾶς καθαρῶς ψυχολογικῆς πλευρᾶς.

Ἡ πλευρὰ αὕτη εἶναι ὀλιγώτερον «ἐντιμος», οὕτως εἰπεῖν, ἐναντι τοῦ ἀνακρινομένου, ἀπὸ ἐκείνην ποὺ ἐξεθέσαμεν ἐν ἀρχῇ, τοῦ Brenn.

«Ἐλλοχεύω διαρκῶς, μετὰ τὴν μισὴν συνείδησίν μου — διότι μετὰ τὴν ἄλλην μισὴν λογικεύομαι — ἐπάνω εἰς μίαν ἄλλην «λογικὴν», ἡ ὁποία διαφεύγει τοῦ «ὀρθολογικομένου» ὑπόπτου: Τὴν λογικὴν τοῦ Συνειρμοῦ!» γράφει ὁ Crieg.

«Εἶναι κάτι ὅπως ἄλλο τὸ νόημα ποὺ δίδουν οἱ συνειρμοί, ἀπὸ τὸ νόημα ποὺ ἐκφράζουσι αἱ λογικαὶ προτάσεις τοῦ ἀνακρινομένου. Ἡ λογικὴ μετὰ τὴν ὁποῖαν ἀπευθύνεται εἰς τὴν διάνοιάν μου εἶναι πλήρης «κατασκευῆς» Δέν ἀναμένω πολλά ἀπὸ τὴν»

παρακολούθησίν της - μάλιστα όταν είναι εύφυης ο «ύποπτος». Τὴν ἐλέγχω βεβαίως καὶ παραδοκῶ τὰ «ἀσθενῆ» της σημεία. Ἄλλὰ τὴν ἐλέγχω μὲ κάτι ὀλιγώτερον καὶ ἀπὸ τὴν μισὴν συνείδησίν μου. Συμπληρώνω πάντοτε τὸν ἐλεγχόν της μετὰ, ἀπὸ τὸ μαγνήτόφωνον. Τὴν ὥραν ἐκείνην ὅμως πού αὐτὸς ὀμιλεῖ, παρακολουθῶ πρωτίστως τὰς λέξεις, τὰς εἰκόνας, τὰ «παραδείγματα» πού φέρει.

»Κάμετέ το αὐτὸ μὲ οἰονδήποτε συνομιλητὴν σας. Ἀφήσατέ τον νὰ λέγη, καὶ παρακολούθητε τὰς λέξεις πού διαλέγει, τὰς εἰκόνας πού προτιμᾷ, τὰς παρομοιώσεις πού συνηθίζει - γενικῶς: τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα τοῦ λόγου πού κουβαλοῦν μαζί των ὑλικὸν προσωπικῆς ἐμπειρίας.

»Καὶ τί κυρίως νὰ προσέχετε; Τὰς λέξεις, τὰς εἰκόνας, τὰς παρομοιώσεις, τὰς αὐτοματικὰς ἐν γένει συνδέσεις τοῦ λόγου του πού *ιδιάζουν*, πού συνιστοῦν τὸ προσωπικόν του ὕφος, ὅπως θὰ ἔλεγεν ἓνας καλλιτέχνης - πού «τὸν ξεχωρίζουν».

»Θὰ ἐλέγατε ποτέ σας «κοφτερὸ σὰν σκεπάρνι»; Λέτε πάντοτε «κοφτερὸ σὰν μαχαίρι»; Ἐ, λοιπόν, νὰ τὸ προσέξετε ἰδιαίτερος ἂν σὰς τὸ εἶπη κανεὶς. Διότι ἡ «ιδιάζουσα» ἀκριβῶς σύνδεσις κουβαλᾷ μαζί της ὑλικὸν προσωπικῆς ἐμπειρίας τοῦ λέγοντος!

»Τὸ «κοφτερὸ σὰν μαχαίρι» τὸ παίρνει κανεὶς ἀπὸ τὴν κοινὴν αἴσθησιν, τὴν κοινὴν γλῶσσαν. Τὸ «κοφτερὸ σὰν σκεπάρνι» μόνον ἀπὸ προσωπικὴν του πείραν δύναται νὰ τὸ ἔχη! Τὸ πρῶτον δὲν σὰς δίδει τίποτε πέραν τοῦ «λογικῶς» του νοήματος. Τὸ δεύτερον σὰς δίδει, ἴσως, μίαν ἔνδειξιν.

»Ἄς μὴ λησμονοῦμεν τὸν Παυλῶφ: Αἱ λέξεις εἶναι «σινιάλα». Εἶναι τὸ ἐν σκέλος μιᾶς ἀντανακλαστικῆς συνδέσεως. Τὸ ἕτερον εἶναι πάντοτε μία συμπεριφορά.

»Τί ἐννοεῖ μὲ τοῦτο ὁ Παυλῶφ; Κάτι πού ἀξιοποίησε θαυμάσια ἡ Ψυχανάλυσις, παρακολουθούσα τὰς «διαζούσας» ἐκφράσεις καὶ τὰς συχνότερον ἐπανερχομένας λέξεις εἰς τὸν λόγον τῶν ψυχοπαθῶν.»

Οὕτω ὁ Crieg προσδιορίζει τὸ χρέος τοῦ ἀνακριτοῦ, ὡς «καταδοκοῦντος διαρκῶς τὸν συνειρμὸν τοῦ ὑπόπτου».

«Εἶναι τὸσον ἀπρὸς τὸν ὀλιγόν, ὅσον ὀλιγόν, συνήθως, «μάστορος ὕφους», ὥστε τοῦ διαφεύγει πάντοτε ἡ δυνατότης ἐλέγχου τοῦ λόγου του καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς. Ἐάν εἶναι νοήμων, δὲν θὰ μὲ βοηθήσῃ εἰς τίποτε σχεδὸν ἢ Λογικῆ. Ἡ παρακολούθησις ὅμως τοῦ συνειρμικοῦ αὐτοματισμοῦ του πολλὰ μοῦ ἀποκαλύπτει, ὅσο νοήμων καὶ ἂν εἴη. Ὅχι διότι «λανθάνει» ἡ γλῶσσα του, ἀλλ' ἀκριβῶς διότι δὲν λανθάνει ποτέ ἡ γλῶσσα! Ἐνῶ ἡ λογικὴ ἀκριβῶς «συσκοτίζει». Δι' αὐτὸ ἄλλωστε τὴν ἔχομεν: Διὰ νὰ μαχώμεθα! Εἶναι ὄπλον!»

Ἵπάρχει ἐν πολὺ χαρακτηριστικὸν περιστατικόν, πού πείθει διὰ τὴν μεγίστην ἀνακριτικὴν ἀξίαν τοῦ συνειρμοῦ:

Ἐ «ὕποπτος» μιᾶς κλοπῆς δέχεται «νὰ παίξῃ τὰς λέξεις» μὲ ὀμάδα φοιτητῶν τῆς Ἐγκληματολογίας, οἱ ὅποιοι ἀσκοῦνται ἐμπράκτως, ὑπὸ τὸν καθηγητὴν των, εἰς τὴν Ἀνακριτικὴν Ψυχοτεχνικὴν.

Τὸ παιγνίδι εἶναι γνωστότατον· λέγει εἰς μίαν λέξιν, καὶ ἀναμένει ἀπὸ ἐκεῖνον πρὸς τὸ ὅποιον τὴν ἀπευθύνει, ἀλλὰ ἀμέσως, μίαν ἄλλην, οἰανδήποτε... Γελοῦν ὅλοι μὲ τὰς ἀπιθάνους παραθέσεις λέξεων, πού τυχαίως συμβαίνουν: «Παράθυρον-δρόμος», ἐπὶ παραδείγματι. Οὐδὲν τὸ ἀστεῖον. «Δένδρον-κῆπος». Ὅμοιως. Ἄλλὰ τό: «τηλέφωνον-πίθηκος», ἢ τό: «γάμος-νοσοκομεῖον» προκαλοῦν σὲ λίγο τοὺς γέλωτας ὄλων. Καὶ τοῦ «ὑπόπτου»...

Τὸ παιγνίδι διαρκεῖ ἀρκετὰ· ὅποτε, ἐντελῶς ἀπροσδοκῆτως, εἰς τὴν λέξιν «κηροπήγιον» ὁ «ὑπόπτος» ἔχει ἀποκριθῆ, αὐτομάτως: «καθρέπτῃς!» Ἐνῶ εἰς τὴν οἰκίαν ὅπου διεπράχθη ἡ κλοπή, ἐν βαρῦ κηροπήγιον ἦτο ἀναποδογυρισμένον ἐπάνω εἰς τὸ ράφι τοῦ τζακιοῦ, ἔχον θραύσει τὸν ὀπισθὲν του ἐντοιχισμένον καθρέπτῃν!

Ἐ «ὕποπτος» εἶχε μόνος ἀποκαλύψει, δι' ἐνὸς συνειρμοῦ, τὴν ἐνοχὴν του.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΙΒΟΥΡΑΡ

τ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΟΥΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗΣ
ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΤΥΧΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Καίτοι ἡ ἐπὶ χιλιετίας δι' ἀφθονωτέρων ὁλονὲν καὶ τελειωτέρων μέσων συγκομιζομένη ἀτομικὴ καὶ συλλογικὴ παρατήρησις καὶ ἔλλογος τῶν παρατηρουμένων συσχετίσις, δοκιμασία, ἐπαλήθευσις, ἤγαγεν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν πληθὺς ἀληθειῶν, δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐμείωσε κατὰ πολὺ τὸν ἀριθμὸν τῶν ζωτικῶν ἀποριῶν, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ εἰς τὴν ἀνωτάτην δυνατὴν ἐντέλειαν κατέχοντος ἅπαντα τὰ ἀπὸ τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῆς Φιλοσοφίας θετικὰ ἄχρις ὥρας δεδομένα. Ἴσως διότι εἶναι, ἐν πολλοῖς, φύσεως ἀναποκαλύπτου ἢ ἀπροσφόρου πρὸς οἰανδήποτε ἀποδεικτικὴν ἴσως διότι εἶναι πολὺ πρόσφατος ἀκόμη ἡ ἱστορημένη πορεία τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν συνειδητὴν παρατήρησιν, τὴν ὀργανωμένην ἐπεξεργασίαν τῆς, τὴν αὐτοπεριορισμένην συμπερασματολογία τῆς - τεσσάρων, πέντε χιλιάδων ἐτῶν, ἐπὶ ἑκατοντάδων χιλιάδων ἀνιστορήτου βίου, καὶ τίς οἶδε πόσων μελλουσῶν νὰ ἐμπλουτίσουν τεραστίως τὴν πείραν του, μὲ ὁποίας πυκνότητος περιεχόμενον!

Πάντως, ἐπὶ τοῦ παρόντος, αἱ πλείοσαι τῶν παλαιῶθεν ἐγερθεῖσων ἀποριῶν ἀναμένον εἰσέτι ἀπάντησιν καθυποχρεοῦσαν εἰς ἀποδοχὴν πάντας, ἐκ τῶν κατακτωμένων δ' ἐκάστοτε ἀληθειῶν γεννῶνται, οὐχὶ σπανίως, νέαι ἀπορίαι, μὴ ἀναγώγιμοι εἰς τὰς παλαιάς, καὶ οὕτω, ἂν δὲν πληθύνωνται, δὲν ἀραιοῦνται αἰσθητῶς αἱ τάξεις των - ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ ἐπίλυσις μιᾶς ἢ περισσοτέρων αὐξάνει τὴν βαρῦτητα τῶν ἀπομεινουσῶν ἀνεπιλύτων.

Ἐν τῷ μεταξῦ, οὐκ ὀλίγαι ἀποφθέγγεις, ἐπὶ βραχὺν ἢ μακρὸν χρόνον ὡς θέσφατα, ὡς ἀξιώματα, ὡς ἀλήθειαι πιστευθεῖσαι, τινὲς δὲ καὶ καλῶς τὸν ἀνθρώπον ὑπηρετήσασαι, καὶ ἀνάγκαι αὐτοῦ θεραπεύσασαι, ἀποδεικνύονται ὁμοιολήθειαι, μὴ ἀλήθειαι, ψεῦδη - ζωτικά ἔστω, ἀλλὰ ψεῦδη. Ὡστε δὲν θὰ πρέπει, κατ' ἀρχὴν, νὰ ὦμεν ἀπολύτως βέβαιοι διὰ τὸ μέχρι τέλους ἀδιάσειστον κράτος οὐδεμιᾶς ἀληθείας, ὅσον καὶ ἂν φοβερόν, τερατῶδες μᾶς φαίνεται τοῦτο. Ἐνδέχεται μάλιστα ὠρισμένα ἀπορίαι νὰ ἀρθῶσι σχεδὸν λάθρα ἐκ τοῦ μέσου, διότι ἐν πρὸς ἐν ἐξέλιπον τὰ γενεσιουργὰ των αἰτία. Ἡδὴ ἱκαναὶ ἐξ αὐτῶν δὲν ἐγείρουσι τὸ ἄλλοτε ποτε ἐνδιαφέρον, δὲν συγκινοῦσι αὐριοὺς δὲν θὰ τίθενται παρ' οὐδενός, θὰ καταγράφωνται, ἀπλῶς, παρ' εὐαριθμῶν ἐιδικῶν, ὡς βασανίσασαι καὶ αὐταὶ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀντίθετον: Ἐφόσον πλέον ἢ ἅπαξ παρέστημεν μάρτυρες καθαυτὸ νεκραναστάσεως ἀδόξως τεθαμμένων κατακτῆσεων τῶν προπάππων μας, δὲν δικαιούμεθα, κατ' ἀρχὴν, νὰ ἀποκλείσωμεν τὴν ἐπαναδικαίωσιν ἀπλοϊκωτάτων πίστεων καὶ τὴν ἀνεύρεσιν σφριγηλοτάτων ἀληθειῶν εἰς παχνλωτάτας δεισιδαιμονίας καὶ προλήψεις.

Τέλος, καὶ τρίτον τι πλειστάκις συνέβη κατὰ τὴν διαδρομὴν τῶν ἀληθειῶν: πολὺλαι δις πρωτοαπεκαλύφθησαν, παρ' ἐρευνητῶν χρονικῶς λίαν ἀπ' ἀλλήλων ἀφισταμένων - δηλαδὴ αἰῶνας πρὶν καὶ ἀπεκαλύφθησαν καὶ διευπλώθησαν καὶ ἐπληθεύθησαν καὶ ἐφηρομόσθησαν, ἀλλὰ, δι' ὠρισμένους λόγους, ἐλησμονήθησαν, περιέπεσαν ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν ἀφάνειαν ἢ ἐλαθροβίωσαν ἐν ἐσχάτῃ περιφρονήσει εἰς παραδόσεις λαϊκάς, μόνον δὲ ὅταν, ἀπὸ ἄλλων ἐντελῶς ὁδῶν, ἀπεκαλύφθησαν ἐκ νέου, ἀνσούρησαν ἐκ τῆς λήθης καὶ οἱ πάλαι ποτε διακηρύξαντες ταύτας, καὶ τὰ γραπτὰ των, καὶ ἡ περὶ αὐτὰ παράδοσις - οὕτω δ' ἐτιμήθησαν, ἔστω καὶ ἀργά, ὡς πρέπει.

Ἄλλ' ἂν ἐν τούτῳ καθυστεροῦν ἀπλῶς οἱ τίτλοι τῆς ἐπ' ὀνόματι ἐρευνητοῦ τινος ὀριστικῆς προσκυρώσεως μιᾶς ἀνακαλύψεως, τί νὰ εἴπη τις διὰ τὴν χορείαν ἐκείνων, οἷτινες, εἰς πανάρχαια χρόνια, ἀπεκάλυψαν ἀληθείας ὅχι ὀλιγώτερον πολυμνητῶν ἄλλων ζωτικῆς ἢ ἔθεσαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ὁμοίων των μέσα ὅχι ὀλιγώτερον ἄλλων

σωτήρια, οἵτινες ὁμως, δι' ἓνα οἰονδήποτε λόγον, ἔμειναν ἄγνωστοι! Ἡ ἐκείνων οἵτινες ὠρρώδησαν μέχρι τέλους εἰς τὴν διασάλπισιν τῶν εὐρημάτων των, ἵνα μὴ θεωρηθῶσι τὸ πάλαι μὲν «ρερωτωμένοι», μετέπειτα δὲ ἐναγεῖς, δαιμονιόπληκτοι, κακόδοξοι καί, τελευταῖον, ἀνεπιστήμονες, δεδομένου ὅτι, συνήθως, τὸ νέον προβάλλει κατ' ἀρχὰς ὡς ἀναιδῶς ἀντιτιθέμενον πρὸς τὸ ἐγκύριως κατεστημένον! Ὡστε ἀάμπολλαι ἀλήθειαι καὶ ἀποκαλυπτικώταται παρατηρήσεις θὰ συνεσβέσθησαν μὲ ἐκείνους οὓς ἐφώτισαν...

Ἄλλὰ καὶ εἰς πόσας ἐκ τῶν περιπτώσεων καθ' ἃς εὐρημά τι ἦτο κἀτι πλέον ἢ ἐμφανίσιμον, περιεποιεῖ τιμὴν καὶ προσεκόμιζε δόξαν, ὁ εὐρέτης του ἔσχε τὴν ὑπάτην γενναιοῦτητα, ἐὰν εἰς τὴν τύχην τὸ ὄφειλε, νὰ διακηρύξῃ ὅτι δέν ἤχθη κανονικῶς εἰς αὐτό, κατόπιν ἐπὶ τούτῳ ἐρευνῶν του ;.. Ὅχι πολλαί! Ἐνῶ πολλαί εἶναι ἐκεῖναι καθ' ἃς λεπτολόγος ὕστερον ἔλεγχος ἀπέδειξεν, ὅτι τὸ εὐρεθὲν δέν συνήγето, ἀναγκαιῶς, ἐκ τῶν προεωρημένων ἢ ὅτι, ἀφοῦ ἐκ τύχης εὐρέθη, ἐγένοντο συστηματικαὶ αἱ ἐργασίαι, αἵτινες, ἐάν προηγοῦντο, θὰ ἦγον ὄντως εἰς αὐτό!.. Διὰ νὰ μὴ ἀναφέρωμεν ὅποια καὶ ὅποσα ὀφείλονται εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ θανμασίου νόμου τῆς «πολυτελείας», κατὰ τὸν Ἄριστοτέλην, τῆς «ἐτερογονίας τῶν σκοπῶν», κατὰ τὸν Wundt, καθ' ὅν, ἐπιδιώκοντες ὠρισμένον τέλος, πραγματοποιοῦμεν ἕτερον κατὰ τὴν προβεβουλευμένην πορείαν μας πρὸς τι, ἐντυγχάνομεν ὅλως ἀπροβουλεύτως εἰς ἄλλο ἢ, ἐν τῇ ἀδόλῳ προσπαθείᾳ μας ὅσως ἰσχυροποιήσωμέν τι τὸ λίαν ἀγαπητόν, ὀπλιζόμεν τεραστίως τὸ κατ' ἐξοχὴν μισητόν. Ἀναλογισθῆτε τί ἐσκόπει νὰ ὑπηρετήσῃ ὁ ἀγαθώτατος Nobel καὶ τί, πρὸς φρίκην του, ἐξυπηρέτησε! Ἡ πόσαι καὶ ὅποια νέαι συνθέσεις φονικῶν μέσων, ἀνέκυψαν ἐξ ἐρευνῶν δι' ὧν ἀνεζητεῖτο φθηνότερα πρώτη ὕλη διὰ μουστάρδαν, ἦττον πτητικὸν ἄρωμα, πλέον φωταυγὲς χρῶμα!..

Κατὰ τύχην, λοιπόν!.. Πολύ, πάμμεγα μέρος πλείστων προσκλήσεων : κατὰ τύχην!.. Καὶ ἐν τῷ παρελθόντι, καὶ ἐν τῷ παρόντι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι!.. Διότι πάντοτε τὰ ἄγνωστα αἰτία ἐπλεόναζον ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ γνωστά· διότι καὶ τὰ γνωστά σπανίως ἦσαν, καὶ εἶναι, καθ' ὅλην των τὴν ἐπικράτειαν καὶ ὅλας των τὰς δυνατότητας, ἰσοβάθμως γνωστά· διότι αἰτία εἶναι ὄχι μόνον τὰ ἐγγύς, ἀλλὰ καὶ τὰ μακρὰν, καὶ τὰ ἀπώτερα, καὶ τὰ ἐν τῷ γεννάσθαι, καὶ τὰ μὴ συνειδητὰ· διότι μεταξὺ αἰτίων ἢ, μᾶλλον, αἰτίων καὶ ἀποτελέσματος, παρεμβάλλεται καὶ ἄγνωστός τις X, συγχνάκις καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμέραν πράξει, κατὰ κανόνα δὲ τῇ ἐν ταῖς ἀνωτέραις σφαίραις, ἀνυπέρβατος· διότι ἡ ἀρχὴ τῆς αὐστηρεῶς αἰτιώδους συναρτήσεως ἐν οὐδενί κατ' ἐπιστήμην ἐδικαιώθη· διότι ἀπὸ ἡμίσεος καὶ πλέον αἰῶνος ζῶμεν τὴν ἀποθῆωσιν τῆς ἀπροσδιοριστίας. Πρόδηλον δὲ ὅτι ἡ ἀπροσδιοριστία αὕτη — ἀφατῆριον τῆς πλέον ἀπολύτου ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ ἐνευθυνότητος — δέν ἀνανεώνει κατ' οὐδεμίαν ἔννοιαν οὐδεμίαν παλαιὰν μορφήν μοιροκρατίας τὸνναντίον, ἐκθεμελιώνει ὀλοτελῶς καὶ τὰς πλέον ἐπιστημονικοφανεῖς περικαλύψεις αὐτῆς, ὡς τὴν τῆς περιορισμένης αἰτιοκρατίας, τῆς νομοτελοῦσης ἀσυνεχίας, τοῦ λογιζομένου πιθανοῦ, τοῦ στατικευσίου ἐνδεχομένου, τοῦ φθινοῦσης προσόδου ἀπειροστικοῦ ἀσταθμίστου, τῆς προκαθορισίμου διαλεκτικῆς προβάσεως. Παραμένει καθαρὸν γίνεσθαι, ἐνέργεια αἰεὶ δρωσα, μηδὲ ὀλως ἐξαντλουμένη εἰς τὰς ἀπείρους ἐκφάνσεις τῆς - π α ν ε λ ε υ θ έ ρ α !

Εἶναι, λοιπόν, εἰς τὸ ὄμμα τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου ἡ Τύχη κἀτι τὸ πολὺ διάφορον ἐκεῖνον τὸ ὅποιον ἦτο μέχρι τῆς χθές, καὶ τὸ ὅλον θέμα τῆς τίθεται ὅλως ἄλλως ἢ ὡς ὁ Πλούταρχος, ὁ Δίων ὁ Χρυσόστομος, καὶ μετ' αὐτοὺς πολλοὶ καὶ τρανοὶ τὸ ἔθετον καὶ τὸ ἐπεσκόπων. Οὔτε ἡ «αὐτοματία» θεᾶ τοῦ Τιμολέοντος εἶναι, οὔτε ἡ τοῦ Βουπάλου, τοῦ Πραξιτέλους ἢ τοῦ Ἀπελλοῦ, τοῦ Πινδάρου ἢ τοῦ Ὀρατίου, τοῦ Dürer ἢ τοῦ Rubens. Ἐνῶ εἶναι πως ἡ «Χάρις», εἶναι πως ἡ ἑλληνοχριστιανικὴ «φώτιση», πού ὅποτε θέλει, ὅποιον θέλει, σὲ ὅ,τι θέλει φωτίζει, κατὰ βουλὰς ἀνεξερευνητότης, ἔσχατα τέλη ἄγνωστα. Καί, πρὸ παντός, εἶναι ἡ ἰδική μας, τοῦ αἰῶνος τούτου ἢ ἀπὸ πολλῶν ἀφιετηριῶν καὶ πολλῶν τερμάτων μεστή νοήματος ἀποκάλυψις.

Οὔτω, ἀπὸ τὰ παλαιὰ χαρακτηριστικά τῆς σύμβολα, τὴν Σφαῖραν, τὸν Τροχόν, τὸν Πολικὸν Ἀστέρα, τὰ Πτερὰ πλέον μόνον προσήκουν τῆς Θεᾶς - ἀλλ' αὐτὰ εὐρέως ἀναπεπταμένα, πρὸς τὸ ἐν διηγεκῆ μεταπλασμῷ χαστικὸν Σύμπαν...

HANS CHRISTIAN

ΤΗΣ ΤΥΧΗΣ

Μετάφραση : Μ. Α. Εύμορφόπουλου (1880)

Θὰ σὰς διηγηθῶ μιὰν ἱστορία ἀληθινή, γιὰ τὴν Τύχη πού ὄλοι ξέρουμε, καὶ πού ἄλλοι τὴν βλέπουν ὄλο τὸ χρόνο, ἄλλοι μονάχα ἕναν καιρό, ἄλλοι μιὰ μόνο στιγμή σ' ὅλη τὴ ζωὴ τους, κ' ὕστερα ποτέ πιά - μά, ὅπως καὶ νάναί, ὄλοι τὴ συναντᾶμε κάποτε. Καὶ δὲ χρειάζεται δὰ νὰ σὰς πῶ, γιὰτ' εἶναι σ' ὄλους σας γνωστό, πὼς ὁ θεὸς τὰ στέλνει στὶς μονάδες τὰ μικρὰ παιδιὰ, καὶ τ' ἀκουμπᾶ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς καθεμιᾶς, εἴτε σὲ μέγαρα ἢ παλάτια ζῆ, εἴτε καὶ σ' ἀδεντρα χωράφια, ὅπου φυσάει κρύος βοριάς. Δὲν ξέρετε ὅμως ἴσως ὄλοι καὶ τ' ἄλλο - πούν' ὡστόσο σίγουρο καὶ τοῦτο : πὼς ὁ θεός, χαρίζοντας κάθε παιδί, τοῦ δίνει κιόλας χάρισμα τῆς Τύχης ἕνα δῶρο· μά πού δὲν εἶναι κρεμασμένο ἐκεῖ νὰ φαίνεται, στὸ στῆθος ἢ στὸ πλάι του ἀπιθωμένο, παρὰ εἶναι φυλαμένο σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ κόσμου, ὅπου κανεὶς πολὺ δύσκολα φαντάζεται πὼς θὰ τόβρη. Κι ὅμως νὰ πού πάντα βρίσκεται - κ' εἶναι τὸ τυχερό μας !.. Μπορεῖ νάναί κρυμμένο ὡς καὶ σ' ἕνα μῆλο - καθὼς τοῦ 'τυχε ἀλήθεια ἑνὸς πολὺ μορφωμένου ἀνθρώπου, πού τότε λέγαν Νεύτωνα! Τὸ μῆλο ἔπεσε, κ' ἔτσι τοῦρθε κεινοῦ ἢ τύχη του! Ἄν τυχὸν καὶ δὲν τὸ ξέρετε πὼς ἔγινε, παρακαλέστε κάποιον πού τὸ ξέρει νὰ σὰς τὸ διηγηθῆ. Μὰ γὼ θὰ σὰς διηγηθῶ τώρα ἐν' ἄλλο : τὴν ἱστορία ἑνὸς ἀχλαδιῶ

Λοιπόν, ἦτανε μιὰ φορὰ ἕνας φτωχὸς ἀνθρωπος, πού γεννήθηκε φτωχὸς καὶ μεγάλωσε φτωχὸς καὶ φτωχὸς παντρεύτηκε ἦταν τορναδόρος ἢ δουλειὰ του - καὶ μάλιστα, γιὰ νὰ ξέρετε : τὸρνευε ραβδιὰ καὶ κρικιάκια γιὰ κουμπώματα σὲ ὀμπρέλλες !..

Μόλις ἔβγαζε τὸ ψωμί του, μὲ δαῦτα .. Καὶ πάντα ἔλεγε : «— Ποτέ δὲ θὰ βρῶ τὴν τύχη μου!» (Ἡ ἱστορία, σὰς ξαναλέω, εἶν' ἀληθινή!.. Θὰ μπορούσα μάλιστα, ἂν δὲν τόβρισκα περιττό, νὰ σὰς μαρτυρήσω καὶ τ' ὄνομα τοῦ τόπου, καὶ τὸ μέρος ἀκριβῶς ὅπου ζοῦσε αὐτὸς ὁ ἀνθρωπος.)

Ἄγριοκερασιές φορτωμένες κόκκινα ξινὰ κεράσια, γύρω-γύρω στὸ σπίτι καὶ στὸν κῆπο του, ἦταν μιὰ χαρὰ νὰ τίς βλέπης, καὶ στὴ μέση μιὰ ἀχλαδιά, πού ποτέ δὲν ἔκανε φροῦτο. Καὶ μόλαταῦτα, ἢ τύχη του ἐκεινοῦ τ' ἀνθρώπου ἦταν σ' αὐτὴν τὴν ἀχλαδιά - ναι, στὸν ἀ ὀ ρ α τ ο κ ο ρ π ὸ τ η ς !..

Μιὰ νύχτα, σηκώθηκε φοβερὴ θύελλα. Οἱ ἔφημερίδες γράφαν τὴν ἄλλη μέρα, πὼς τ' ἀμάξια στριφογύριζαν στοὺς δρόμους, καὶ τάπαιρνε ὁ ἀέρας σὰν κουρελάκια. Μὴν ἀπορεῖτε λοιπόν, πού κ' ἕνα μεγάλο κλωνάρι τῆς ἀχλαδιάς ἔσπασε !..

Κουβαλήθηκε στ' ἀργαστήρι. Κι ὁ φτωχὸς διασκέδαζε τορνεύοντας ἀπὸ δαῦτο, πρῶτο ἕνα, ὕστερα κι ἄλλο μεγάλο ἀχλάδι, κ' ἔπειτα κι ἄλλο μικρότερο, κι ὅπτε πολλὰ-πολλὰ μικροῦτσικα, πού τάφτιανε γρήγορα-γρήγορα καὶ γέμιζε τὸν τόπο - ὅσο πού τέλειωσε τὸ κλωνάρι! . «Τὸ δέντρο θάκανε καρπὸ μιὰ μέρα!» εἶπε - καὶ μοίρασε στὰ παιδιὰ του τὰ ξύλινα ἀχλαδάκια νὰ παίζουν.

Ἐν' ἀπ' τὰ πιὸ ἀναγκιᾶ πράγματα καθεμέρα, σὲ τόπους πού ὄλο βρέχει, εἶναι δὰ ἢ ὀμπρέλλα. Μὰ κι ἀπὸ δαῦτες, ἢ φαμίλια τοῦ φτωχοῦ μιὰ εἶχε ὅλη κι ὅλη! Πόσες φορὲς δὲ φύσαε πολὺ δυνατὰ, καὶ τὴ γύρναε ἄξαφνα κατὰ πάνω, ἀνάποδα, νὰ τὴν

ANDERSEN

ΤΟ ΡΑΒΔΙ!

ᾠ Απόδοση στη Δημοτική : P. A. (1964)

τσακίση! Και πόσες ακόμα δέν ἔσπασε για καλά, πούταν πιά για πέταμα! Μὰ δόσ-του ὁ φτωχὸς και τὴν ξαναδιώρθωνε!.. Πιὸ πολὺ ὁμως νὰ σὲ σκάη, ἦτανε κείνο τὸ κουμπὶ τῆς για νὰ τὴν κρατᾶ μαζεμένη - πὺ δλο κόβονταν! Ἡ τὸ κρικάκι τῆς για τὸ κουμπὶ, πούσπαζε πολὺ εὐκολα και δέ γάντζωνε!.. Ἐ, και μιὰ μέρα, λοιπόν, γίναν και τὰ δυὸ ἄσκημα αὐτὰ μαζί! Χάθηκε και τὸ κουμπὶ, ἔσπασε και τὸ κρικάκι!..

Ὁ τορναδόρος, καθὼς γύρευε χάμω τὸ κουμπὶ και δέν τόβρισκε, βρῆκε, τυχαῖα, ἓνα μικροῦτσικο ξύλινο ἀχλαδάκι, πὺ τὰ παιδιὰ τόχανε χάσει παίζοντας. «Ἄ! Τὸ κουμπὶ πουθενὰ δὲ βρίσκειται», εἶπε· «μὰ νὰ πὺ βρέθηκε τοῦτο δῶ τ' ἀπιδάκι, και θὰ γίνῃ ἡ δουλειὰ μου!» Τὸ τρυπάει λοιπόν, τοῦ περνάει κορδόνι, και βλέπει πὺς τ' ἀπιδάκι φρακάρει μιὰ χαρὰ στὸ σπασμένο κρικάκι!.. Ἀλήθεια! Ἦταν ὅ,τι καλύτερο μποροῦσε ποτὲ νὰ βρεθῆ για κούμπωμα ὁμπρέλλας!

Τὸν ἄλλο χρόνο, σὰν ἔστειλε ὁ τορναδόρος τὰ ραβδιὰ για τὶς ὁμπρέλλες στὴν πό-λη, στὰ μαγαζιά, τύλιξε μαζί κι ἀπὸ ἄνα ζευγαράκι τέτοια μικρὰ ξύλινα ἀπίδια, πὺ δένανε σ' ἓνα κρικάκι, κομμένο λίγο για νὰ περνᾶη τὸ κορδονέττο - και παρακαλοῦσε νὰ τὰ δοκιμάσουν... Τ' ἀπιδάκι ἐκτιμῆθηκε ἀμέσως, σὰ στερεώτερο σφήνωμα ἀπὸ τὸ κουμπὶ, και μεγάλες παραγγελίες τοῦ δόθηκαν παρευτὺς!.. Οὐ, δουλειὰ τώρα! Ἀπί-δια χιλιάδες! Ξύλινα ἀπίδια, σ' ὄλες τὶς ὁμπρέλλες!.. Ὁ ἄνθρωπος δέν ἐσήκωνε κε-φᾶλι - τόνρευε και τόνρευε, ἀσταμάτητα! Ὀλάκερη ἡ ἀχλαδιά τορνεύτηκε σὲ χιλιά-δες μικρὰ ἀπιδάκια, τ' ἀπιδάκια σὲ δραχμὲς, οἱ δραχμὲς σὲ δεκάρικα και εἰκοσόφρα-γα, και κατοστάρικα και χιλιάρικα - μιὰ περιουσία!

«Ἡ τύχη μου βρισκότανε σ' αὐτὴν τὴν ἀχλαδιά!» σκέφτονταν ὁ ἄνθρωπος.

Ἐφτιαξε σὲ λίγον καιρὸ μεγάλο ἐργοστάσιο, μ' ἐργάτες πολλούς, μὲ μαθητευόμε-νους... Και τὸν ἔβλεπεσ τώρα πιά πάντα χαρούμενο! «Ἡ τύχη μου, λοιπόν, ἦταν σ' ἓνα κλωνάρι!» συλλογίζονταν.

Ἐτσι κ' ἐγὼ, πὺ σᾶς διηγίεμαι αὐτὴ τὴν ἱστορία.

Ἐνας γέρος ἔλεγε. «Κράτα λευκὸ ραβδί μπρὸς στὸ στόμα σου, και θάσαι ἀόρα-τος!.. Ἀλλὰ τὸ ραβδί τὸ ἴσιο, ἐκεῖνο πούδωσε ὁ θεὸς τοῦ καθενοῦ μας - κ' εἶναι τὸ τυχερὸ μας!..»

Τέτοιο ραβδί ἔχω κ' ἐγὼ, τῆς Τύχης μου, και μ' αὐτὸ βγάζω χρυσάφι, ὄχι λιγώ-τερο ἀπ' τοῦ τορναδόρου. Μὰ τὸ χρυσάφι πὺ κερδίζω ἐγὼ εἶναι λαλούμενο, καλοκε-λάδητο χρυσάφι - τὸ πιὸ ὁμορφο ἀπ' ὄλα! Τὸ χρυσάφι πὺ λαλεῖ ὄχι μόνο ἀπ' τῶν παιδιῶν τὰ χεῖλια και λάμπει ἀπ' τὰ μάτια τους, ἀλλὰ κι ἀπ' τοῦ πατέρα και ἀπ' τῆς μάνας τους τὰ μάτια και τὰ χεῖλια! Αὐτοὶ διαβάζουνε τὰ παραμῦθια μου, κ' ἐγὼ ἀό-ρατος στέκω μὲς στὸ δωματίο ἀνάμεσά τους - ἀόρατος, γιατί κρατῶ λευκὸ ραβδί στὸ στόμα μου. .

Κι ὅταν χαρούμενους τοὺς βλέπω μ' ὄσα τοὺς λέω - ὡ τότε ξαναψιθυρίζω :
— Ἡ τύχη βρίσκειται και σ' ἓνα ραβδί!

ΗΡΑΚΛΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΕΝΑΡΙΘΜΑ

354

— Ίδίως όταν κανέναν πιά δέν καρτερῆς, ἔχε τὸ νοῦ σου στὴν πόρτα, κι ἀνοιγέ τη μόλις ἀκοῦς καὶ τὸν ἐλαφρότερο χτύπο! Μπορεῖ νάν' ὁ Ἀκατάδεχτος, πού θά σ' ἔχη, ἐπιτέλους, καταδεχτῆ!

355

Ποτέ τόσο δραστήριο τὸ ἐμπόριο καὶ τὸ λαθρεμπόριο τῶν ἰδεῶν! Ὡς καὶ στῶν ὄνειρων τῆ θολία κάνουν πιάτσα!

356

— Ἐφημερίδα, καὶ ὄχι μεγαλόσχημο καθημερινὸ περιοδικό;. Σήμερα;..

357

— Καί, καλά!, ἡ πατρίδα τοὺς διώχνει σὰν κακὸς πατριός· μὰ κι αὐτοὶ πατέρα, λές, ζητῶντας ἐκπατρίζονται;..

358

Πόσες πλάνες καὶ ὀλέθρια πείσματα ἀπ' αὐθυποβολή!

359

— Στὴν ἐποχὴ μας ἐμεῖς τοὺς ἐλέγαμε καραμπαστουνόβλαχους esthètes, μολοντί οἱ περσότεροι ἀπ' τὴν Καλαμάτα, ὅπου πούθενπου βλάχοι;

360

Τὰ βιωμένα ξανααναβιούμενα κακοφορμίζουν ἤ, τὸ χειρότερο, κρυφοστήνουν δῶ κ' ἐκεῖ λοιμωδέστατες ἐστίες.

361

— Τὸ ζήτημα εἶναι νάχουμε καὶ κάποιο βάρος κ' αἴσθημα εὐθύνης - ἀλλιῶς... Μὲ βάρος πετεινοῦ, τί εὐθύνη;

362

Οἱ πολιτικοὶ κάθε Σχολῆς, Ἐποχῆς καὶ Τόπου, εἶναι κρυπτοάθεοι κι ἄς κυνηγοῦν ἀγρίως τοὺς ἀθέους!

363

— Σκέψου, καὶ θά βρῆς πὼς τὸ καθαγματίδιο, ἂν καὶ ὑποκοριστικό, εἶν' ἐπιτακτικὸν ἐπὶ τὸ μεῖζον τοῦ καθάρματος!

364

Πολύ τὸ ἀγιάζι στὴν ψυχὴ γιὰ νάν' ὁ λόγος λάμπος!

365

— Ἦταν ἄνθος, ἦσαν ἐσεῖς πεινάλες, κι ἀπορεῖς πού τὸ ἴφαγατε;

366

Κ' εἶχε κ' ἔχει καὶ δέ θά πάψη ὁ ἄνθρωπος νάχη κάθε τόσο ἀνάγκη ἀπὸ νέον τόνο, ἄλλο, χτυπητὸ χρώμα, ζωηρὸ καὶ ταχύ, ταχύτερο ρυθμὸ! Φυσικὰ δέ: τὴν πληρώνει!

367

— Βάλε πνεῦμα, βάλε ἀγωνία, βάλε ἄγχος - προπάντων ἄγχος!

— Ψυχή;

— Οὔτε ψίχα! Ξεπερασμένη, «ντεμοντέ» αὐτή!

368

Οἱ ἀχόρταγοι κ' οἱ διψαλέοι δέν εἶναι δι' ἄρτον καὶ ὕδωρ!

369

— Στὰ σημασιολογικά τῆς λ. δημοσιογράφος πρόσθεσε, τελευταῖο: κυτιοποιὸς panqué!

370

Πὼς ρίχνοντ' ἔτσι σὰν πειναλέοι στ' ἀποφάγια τῶν ἄλλων!..

371

— Σὰ δέ ντρέπεσαι νὰ ἐκζητῆς τὴν ἐπιείκεια, ἀντὶ τὴν αὐστηρότητα!..

372

Ὅσο σκέπτομαι καὶ πόσους θά πάρουνε τὰ βόλια πού θά ρίξουν καταπάνω σου!

373

Ἐνῶ δὲν χρειάζεται νά ναι σπουδαῖος ὅποιος τρελλογιατρὸς γιὰ ν' ἀποτρελλάνῃ ὅποιον, γιὰτί κι ὁ πιὸ σπουδαῖος δέ μπορεῖ νά μᾶς ἐμβάλλῃ τὴν τρέλλα, μαζὶ ὁμως καὶ τὴ σοφία ἐνὸς Πασκάλ, ἐνὸς Κιργκεγκαρ, ἐνὸς Νίτσε; Κι ἀφοῦ «δέν», τί, κι ὅταν αὐτός δέ θορυβῆ, θορυβοῦμε ἐμεῖς ἐν ὀνόματί του;

374

— Μόν' ὅταν καθαρά βλέπῃς, τὸ θάνατο βλέπεις!
— Μόν' ὅταν τὸ θάνατο βλέπῃς, καθαρά βλέπεις!

375

Ἡ πίκρα ποῦ σέ πότισα φωτιά ποῦ νά με κάψῃ!

376

— Κι ἂν κρυφτῆς ἀπὸ τοὺς ξένους, ἀπ' τοὺς δικούς σου - ἀπ' τὸν ἑαυτό σου θὰ κρυφτῆς, πασίδηλε;

377

(...Εὐτυχῶς ποῦ σύνολη ἡ θύμηση εἶν' ἀποτρεπτικὴ τέτοιας ζωῆς - ἐκτὸς ἂν εἶσαι κτῆνος!)

378

— Δίχως μιὰ ὅποια κοσμοθεωρία;
ᾠ, τὸ «θεόφτωχο»!..

379

Οἱ λίγοι πληρώνουν ἐπιτήδευμα πρακτορεύσεως· οἱ πολλοί, μ' ὄλο ποῦ πρακτορεύουνε κι αὐτοί, ὄχι μόνο δέν πληρώνουν, παρ' ἀξιῶνουν καὶ νά τοὺς πληρώνουν - ἂν μὴ καὶ νά τοὺς τιμοῦν!..

380

— Νὰ μπορῆς νά πῆς: «Τὴν ἀγάπη μου τὴν ἔχεις· τὴν ἐμπιστοσύνη μου ὄχι!»

381

Μὴν ἀγγίξῃς κἂν τίποτε τὸ πολὺ κυκλοφοριακό!.. Θὰ σέ μαγαρίση - κι ἂν τ' Ἄγια τῶν Ἁγίων σοῦ σεβρίρη!

382

— Καὶ ποῦθε λείπει ὁ μπεζαχτάς; Ὁσὸ στόσο πίσω κι ἀπ' τὸν φανερώτατο ὁ ἄν-

θρωπος μπορεῖ νά μείνῃ ἄνθρωπος, κι ἀκόμα νά γίνῃ πιὸ ἄνθρωπος...

383

Περιώριζε ὅσο μπορεῖς ὅποιο κακὸ κι ἄς εἶν' ἀπλὸ σύμπτωμα βασικώτερου, ποῦ ὅμως δέν αἴρεται δίχως εὐρύτερη καὶ βαθύτερη ἐκρίζωση!

384

— Δέν περίμενα νά φανῆ τόσο ἄφοβος!
— Γιατί δέν κατάλαβες πόσο φοβήθηκε!

385

...Ἀμάν, μὴ δέ δουλεύετε μεγαλονόματα ἀφέντη, ἢ δέν παίρνετε στίς ρῦμες καὶ τίς ἀγυῖες ἀπόκοντα τοὺς στεντόρειους κλαμπαδόρους, μὲ τὸ Φρίγγο, ψωραλέα γκαμήλα, ἐπικεφαλῆς, φυσῶντας καὶ σεῖς τίς λιανοπίπιζές σας!..

386

— Σὲ θά λ π ε ἦ ἀπελπισία σου; Στὸ γιατρό!

387

Κατήγορο πιά κάθε προγονικὸ κάρσο!

388

Ἐνεργητικός, ἄτε σουρταφέρτης;

389

ᾠχι λίγοι οἱ «ἀντρειωμένοι» ποῦ νηπιάζουν μέχρι γελοιοποιήσεως στίς κλεισμένες κρεββατοκάμαρες!

390

— Ξέρεις πόσες στροφές παίρνει ἐμένα τὸ μυαλό μου;
— Πολλές, ἔ;.. Καὶ τὸ καυχᾶσαι!..

391

Γιὰ τὸ λόγο, μὲ πληθυντικό: λόγοι, λόγια, γεννᾶται καὶ παραγεννᾶται ζήτημα ἐλέγχου· γιὰ τὸ Λόγο, μὲ κεφαλαῖο λάμδα, τὸ Λόγο δίχως πληθυντικό, ποῦ ἐν ἀρχῇ ἦν, δέ γεννᾶται!

392

— Ἐ, καί; Ξεζουμίστηκε καὶ σάν ἀντιγραφεὺς!

[ᾠ Ἄλλοτε ἄλλα.]

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Δ. ΦΟΡΗΣ

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ^[6]

+ Τὸ φίδι, Πλήνιε, νὰ χαρῆς, γιατί θαρρῶ πὺς πάρασκοτίσαμε τὸν κόσμο - ἐνῶ ἡ πρόθεσή μας ἦταν νὰ τὸν «φωτίσωμε».

— Μά, ἂν μὲ παρακολουθῆς καλά, νομίζω πὺς ἀπ' ὅσα συζητήσαμε ὡς τώρα ἓνα πράγμα βγαίνει: ἀκριβῶς τὸ φίδι ἀπ' τῆ φωλιά του! Σὲ ρωτῶ λοιπόν, μιὰ καὶ βιάζεσαι· μέτρησες τὸ χρόνο πὺ θὰ ἐξοικονομοῦν οἱ ἐκπαιδευτικοὶ μας διδάσκοντας τὰ πάντα μὲ τῆ φωνητικὴ ὀρθογραφία.

+ Βέβαια, δὲν τὸν μέτρησα, ἀλλὰ φαίνεται καθαρὰ πὺς θὰ τοὺς περισσεύη ἕνας ἄλφα χρόνος.

— Στὸ ἄλφα εἶσαι ἀκόμα, δόλιε Σύνιε. Μωρὸ κοσμοχαλασιά, σοῦ λέω. Ὁ διπλάσιος χρόνος, στὸ νερὸ

+ Σωστά Καὶ μόνο αὐτὸ ἂν ἀληθεύη, δὲν τοὺς βλέπω καλὰ τοὺς ἐκπαιδευτικούς. Θὰ χρειαστοῦν καὶ οἱ ἴδιοι — πρῶτα αὐτοὶ — ἓνα σωρὸ ἄλλες γνώσεις πέρα καὶ ἔξω τελείως ἀπὸ τὰ «ἀμφιβαλλόμενα» τῆς «ἱστορικῆς». Καὶ βιβλία πολλὰ, καὶ προγράμματα νέα, συγχρονισμένα - οὐ, ἓνα σωρὸ νέα πράγματα.

— Παραπῆρες φόρα καὶ πᾶς νὰ βγάλῃς τὸ φίδι μονομιᾶς, φίλε. Ἐμ βέβαια, δὲν εἶναι νὰ συζητιέται πὺς ἄλλος κόσμος θὰ ξεφυτρώσῃ, πὺ γιὰ νὰ τὸν ἀντιμετωπίσῃ ὁ αὐριανὸς ἐκπαιδευτικὸς, θὰ χρειάζεται δουλειά, καὶ ξανά δουλειά, καὶ πάλι δουλειά, καὶ κομμάτι ἀπὸ ἄλλη δουλειά.

+ Καὶ βέβαια αὐτὴ ἡ μπόρα.

— Ἡ θεία μπόρα νὰ λές.

+ Naί, αὐτὸς ὁ εὐεργετικὸς ὁ κατακλυσιμὸς θὰ «ξεσπάσῃ» σὴν πλάτη τῶν μαθητῶν.

— Μὰ αὐτοὶ θὰ πληρώσουν τελικὰ τὴ νύφη, Σύνιε μου νὰ εἶσαι ὅμως βέβαιος πὺς θὰ μᾶς εὐγνωμονοῦν, γιατί, ὅσο κι ἂν κουραστοῦν στὸ σχολειό, γιὰ δικό τους ὄφελος θὰ εἶναι, ἀφοῦ θὰ ριχτοῦν στὴ ζωὴ πάνοπλοι ..

+ Naί, ἀλλὰ γιὰ νὰ γίνουν αὐτὰ, χρειάζεται σοβαρὸς προγραμματισμὸς καὶ ὄχι ἄστεία.

— Ποιὸς λέει. . Ἄν γίνουν ὅλα ἀπρογραμματίστα, θὰ βρεθοῦμε μπροστὰ σὲ καταστάσεις πολὺ κωμικῆς - τραγικῆς δηλαδή. Τὸ πρῶτο βιβλίον πὺ θὰ βγῆ μὲ τῆ φωνητικὴ ὀρθογραφία θὰ τὸ καταπιοῦν δάσκαλος καὶ μαθητῆς σ' ἓνα μήνα, ἄλλο δὲ θὰ ὑπάρχῃ, θὰ γίνουν ἐπαναλήψεις καὶ κόντρα ἐπαναλήψεις, ἀλλὰ αὐτὲς δὲ θὰ σώζουν. Θ' ἀρχίσουν τότε ὑπομνήματα ἀπὸ δῶ, τηλεγραφήματα ἀπὸ κεῖ «ἀμάν, στείλτε μας ἄλλη ὕλη, τοῦτοι δῶ οἱ διαβολάκοι οἱ μαθητῆς εἶναι ρουφήχτρες» - τέτοια!

+ Καλά, ἀλλὰ ποιὸς θὰ κάτῃ νὰ κάμῃ αὐτὸν τὸν προγραμματισμὸ,

— Μὰ οἱ ἐκπαιδευτικοὶ, Σύνιε μου!

+ Ποιὸς, ὁ μπικίλης τῆς γειτονιάς,

+ Naί, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τόσο μοχθο ν' ἀντιμετωπίσουν μὲ τὴν καθημερινή τους διδασκαλία.

— Κι ὁ γεωργὸς τὸ ἴδιο, μὲ τὸ ὄργωμα.

+ Δὲ σὲ καταλαβαίνο.

— Κι ἐκεῖνος, λέω, ἰδροκοπάει ὅταν ἡ γῆ δὲν τὸν ὀκούη. Καὶ ὅμως διώχνει τὶς πέτρες καὶ τὰ ζιζάνια μὲ τὸ χέρι του καὶ προχωρεῖ ὕστερα ἄνετα· καὶ ξανά πέτρες καὶ ξανά ζιζάνια.

+ Ὁ ἐκπαιδευτικὸς ὅμως ἐκτελεῖ ἐντολὲς καὶ ἐφαρμόζει προγράμματα πὺ ἄλλοι τὰ συντάσσουν.

— Καὶ δὲν ἔχει στόμα νὰ πῆ· «Ἄφεντικό, τὸ ὕνι «βροῖσκει»! Δὲν προχωρεῖ ἔδῶ κάτω ἀπὸ τὸ χῶμα ἔχει πέτρα· ἂν δὲν τῆ βγάλωμε, τὸ ἄλέτρι σταματάει.» Τέτοια δὲν ξέρει νὰ πῆ ὁ ἐκπαιδευτικὸς κάθε χρόνο, πὺ ὑποτίθεται πὺς κάνει ἀπολογισμὸ τῆς ἐργασίας του, Σύνιε, Σύνιε, ἂν μιὰ μέρα ἀκούσης πὺς στὰ ἔτησια συνέδρια τῶν ἐκπαιδευτικῶν ὀρίστηκε «θέμα μόνον» ἡ γενικὴ ἐκπαιδευτικὴ κατάσταση, τότε μπορεῖς νὰ ἐλπίζῃς πὺς κάτι ἀρχίζει νὰ πηγαίνει καλά. Ἄλλιῶς -

+ Αὐτὸ ξαναπές το!.. Φυσικά, δὲ θὰ λυθῆ τὸ ὄλο πρόβλημα μ' ἓνα δυὸ συνέδρια. Θὰ χρειάζωνται διαρκεῖς ἀνανεώσεις ἀντιλήψεων, ὄλο νέοι δραματισμοί, κατασταλάγματα ἐμπειρίας ἀπὸ τὴ σχολικὴ ζωὴ καὶ πράξη. Ἄλλὰ ὅς νὰ πῆς νὰ γίνῃ ἡ ἀρχή...

— Ἔτσι. Κι ἅμα γίνῃ ἡ ἀρχή, πού θὰ βρῆ τὴ συνέχειά της — δὲ γίνεται, θὰ τὴ βρῆ — τότε βεβαιότατα, βεβαιοτάτα καὶ οἱ δραματισμοὶ πού λές, καὶ οἱ ἀνανεώσεις ἀντιλήψεων, θὰ ἔρθουν μόνα τους. Καὶ ὅχι μόνον αὐτά, Σύνιε. Τότε θὰ βρῆ τὸ ἔθνος τὸ κακόμοιρο τὸν ἀληθινό του τὸ δρόμο. Σήμερα παραπατάει. Δὲ θέλω, πιστεψέ με, ν' ἀδικῶ κρίνω. Κι οὔτε πάλι λέω πὼς «ὄλα τὰ στραβὰ ψωμιά» τὰ κάνει ἢ σὰ νύφη στολισμένη ἱστορικὴ ὀρθογραφία. Ἄλλὰ εἶναι τὸ μεγάλο τὸ ἐμπόδιο, πού δὲν ἀφήνει νὰ καρπίσουν οἱ ἄλλες ἐπιδιώξεις τῆς παιδείας, πού εἶναι καλὲς καὶ ἅγιες — τὸ λέω μὲ κάθε εἰλικρίνεια: καλὲς καὶ ἅγιες — πλὴν ἀπλησίαστες.

+ Σὲ χάνω κάπου κάπου.

— Ξέρει γράμματα, ὀρθογραφία μας, ὁ μέσος ἀπόφοιτος τοῦ δημοτικοῦ;

+ Ἐλάχιστα. Μάρτυρες ὅχι ἄλλοι, παρὰ οἱ ἴδιοι οἱ καθηγητὲς τοῦ πιὸ ἀρχαίου Ἰδρύματος...

— Ναι. Σὲ εἰδικὰ ὑπομνήματά τους — ἄλλα αὐτὸ εἶναι κοινὸ μυστικό. Λοιπόν, αὐτὸν τὸ μαθητὴ ὡς τώρα τὸν ἔπαιρνε τὸ γυμνάσιο καί, χωρὶς ἄλλη συζήτηση, τὸν «εἰσήγε» στὰ μυστικά τῆς ἀρχαίας ὀρθογραφίας. Σύμφωνοι;

+ Συμφωνότατοι. Γιὰ νὰ «ὀλοκληρώσῃ» ἔτσι τὶς γνώσεις του. Ἄσε, καταλαβαίνω! Συνέχισε τὰ ἄλλα.

— Ἐγὼ τί νὰ συνεχίσω, ἢ ζωὴ θὰ τὰ συνεχίσῃ... Ἐμεῖς ὅσα διακρίνονται διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ἄς τὰ ποῦμε στοὺς παριστάνοντας τὸ μύπα. Σὰν ἀρχίσουν νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὸ δημοτικὸ οἱ πρῶτες — ἄς ποῦμε ἔτσι — «κλάσεις» τῶν φωνητικῶν, τῶν ὀρθογράφων δηλαδή, μὲ χίλιες γνώσεις ἄγνωστες σήμερα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἀναπόφευκτα κενά, κενὰ γιὰ τὰ ὁποῖα δὲ θὰ εἶχε κανένας προβλέψει μὴν ὅποια κάλυψη — αὐτὸ θὰ γίνῃ, ἐδῶ θὰ ᾄσαι —, τότε, δὲ γίνεται ἀλλιῶς, θὰ ξεπεταχτῆ ἄς ποῦμε ὁ «Σίνδεξμος ἀ-

ποφίτον του 40οῦ διμοτικού» καὶ σ' ἓνα ὑπόμνημά του θὰ λήη πάνω κάτω: Τί ἔκανε λέει; Ἰὰ ἴδια μὲ μᾶς κι οἱ ἄλλες, γενεές, Χαθήκαμε! Πέμπτη δημοτικοῦ· χωρὶς ἀρχαία; Ἐκτη χωρὶς Ὅμηρο, Εἰστε μὲ τὰ σωστά σας,

+ Κάπως ὑπερβολικὰ βέβαια, ἀλλὰ ὀπωσδήποτε...

— Ὀπωσδήποτε, Σύνιε, ὀπωσδήποτε αὐτὸ θὰ γίνῃ. Καὶ θὰ εἶναι τότε ἡ μόνη, φορὰ πού θὰ ᾄχωμε στὸν τόπο μας ἀληθινὴ στροφή πρὸς τὶς κλασικὲς σπουδές.

+ Ἐνα εἶδος τέταρτος ἀνθρωπισμός...

— Κοροΐδευε ἐσύ, ὀπαδὲ τοῦ τρίτου! Αὐτὸς θὰ ᾄναι ὁ πραγματικὸς ἀνθρωπισμός, πού δὲ θὰ περιορίζεται στοὺς τέσσερις τοίχους δύο τριῶν σχολῶν, παρὰ θ' ἀπλωθῆ σ' ὀλόκληρο τὸ λαὸ μας. Ἀνακύκληση τῶν ἐποχῶν, καθὼς τὴ λέτε, ἀλλὰ πραγματικὴ... Νὰ μὴ ντρέπεται πιὰ ὁ λαὸς μας στὴ σκέψη πὼς οἱ ξένοι — λίγοι, ἐλάχιστοι βέβαια κι ἀπὸ αὐτοὺς, μὴν ἀκοῦς ἐκείνους πού τὰ παραλένε — παίζον στὰ δάχτυλα τὴν ἀρχαία μας γλῶσσα.

+ Στὸ μεταξὺ ὅμως αὐτοὶ οἱ ξένοι λαοὶ θὰ ἔχουν ἀφήσει ἀπειράχτη τὴν ὀρθογραφία τῆς δικῆς τους γλῶσσας· ἂν μὲ ἐννοῆς...

— Καὶ τί μᾶς νοιάζει ἐμᾶς;

+ Μᾶς παρanoiάζει, Πλήνιε, ἀπὸ τὴν ἀποψη ὅτι ἡ ὀρθογραφία εἶναι γενικὸ καὶ κοινὸ γιὰ ὅλους τοὺς λαοὺς φαινόμενο, ἐπομένως ἡ ὅποια μεταβολὴ της πρέπει νὰ βρεῖσκη καθολικὴ δικαίωση. Κι ἐμένα, ἀκόμα μὲ καίει ἐκεῖνος ὁ λόγος τοῦ ἄγγελου ποιητῆ — πού θυμᾶσαι ὅτι τὸν ἔβαλαν κάτω ἀπὸ τὰ λεγόμενά μας, γιὰ νὰ μᾶς ἀντικρούσουν.

— Μ' ἐμᾶς εἶναι ὅλοι, Σύνιε, καλὴ τους ὦρα! Κι ὁ νεκρὸς πιὰ ποιητῆς κι οἱ ζωντανοὶ μεταφραστές του. Ὅπως κι ἂν τὸ πάρῃς.

+ Μὰ πὼς εἶναι μ' ἐμᾶς, Ἐδῶ μᾶς χτυποῦν τὴ θεωρία! Διάβαξε ξανά τὸν ποιητῆ: «Κι ὅσο γιὰ τὴν ὀρθὴ γραφὴ, δὲν πιστεύω στοὺς ἀμετάβλητους κανόνες — κι ἀκόμα λιγώτερο στοὺς ἀκαμπτους κανόνες πού προτείνουν οἱ πρόμαχοι τῆς ἀπλουστευμένης γραφῆς, ὅπως ὁ Μπέρναρ Σῶ. Ἰσχυρίζομαι πὼς μὴ λέξη εἶναι κάτι παραπάνω ἀπὸ τὸν ἥχο της. Ἀντι-

τίθεμαι στήν ἀπλουστευμένη γραφή, πού καταστρέφει ὅλα τὰ ἴχνη τῆς προελεύσεως καὶ τῆς ἱστορίας μιᾶς λέξεως» Καταπέλτης, Πλήνιε, ὄχι ἀστεία!

— Βέβαια, δὲ θὰ τὰ βάλω τώρα ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος μὲ τὸν πρίγκιπα τῶν ἀγγλικῶν γραμμάτων - ἂν καὶ ἀπὸ τοὺς λογοτέχνες θὰ τὸ βροῦμε ἐμεῖς, Σύνιε, καὶ νὰ μοῦ τὸ θυμᾶσαι. Ὡστόσο στήν περιπτωσὴ μας ὁ μέσος ἄγγλος μ' ἐνδιέφερε, καὶ αὐτὸν ρώτησα.

+ Ταξιδάκι.

— Ἄ, βέβαια. Καθὼς διάβαζε, πού λέξ, δίπλα μου στὸ τραῖνο, ἓνα περιοδικό, εἶδα σὲ μιὰ φράση ἓνα *the down* πού δὲν τὸ καταλάβαινα καὶ τὸν ρώτησα: «Ἐγὼ ξέρω ἀπ' τὴν πατρίδα μου πὼς *down* θὰ πῆ καί τω, σέο! *Sit vtáon*, πού λέμε· καὶ θ' ἦστε καί τω! Ἐδῶ τὸ *the down* δὲ βγαίνει. Ποιὸ καί τω ἐννοεῖ; Μὲ συγχωρεῖτε κιόλα...» — Ἄ, κύριε, πρόκειται γιὰ τὸ ἐπίνω *down*, γιὰ τὸ χνοῦδι! Κι ἐπειδὴ βλέπω ἐνδιαφέρεστε, κύριε, τὸ *down* σημαίνει ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν διαφορητικὰ πράγματα.» — «Ἐξικιούζ μι καὶ πάλι, ἀλλὰ πὼς τὰ βγάξετε πέρα μ' αὐτὸ τὸ παιγνίδι, ἄς πῶ, τῶν ἑπτὰ διαφορῶν.» — «Ἄλλὰ, κύριε, τὰ συμφραζόμενα...» — «Σόρι! Δὲν ἐκφράστηκα καλά! Ἐννοῶ τὰ ἴχνη τῆς προελεύσεως καὶ τῆς ἱστορίας τῆς κάθε λέξεως· αὐτὰ πὼς τὰ ἐξιχνιάξετε; Διότι τὸ χνοῦδι, *down* πού λέτε, προέρχεται — πλιζ, ἰδού τῆς Ὁξφόρδης τὸ σοφὸ λεξικό! — ἀπὸ ἀρχαιότερο τύπο *dúne* (παραβάλετε, λέει, τῶν «συγγενῶν» σας Γερμανῶν τὸ *Daune*), ἐνῶ τὸ καί τω (*down*) εἶναι τὸ ἀρχαῖο ἀγγλικὸ *dúne*, τὸ χῶρα (*down*) *dúna* καὶ τ' ἄλλα ὁμοίως. Τὰ ἴχνη!..»

+ Ἐλα, ἄσε τὴν πλάκα, Πλήνιε.

— Καμιὰ πλάκα, φίλε. Μοῦ μίλησες, θαρρῶ γιὰ καθολικότητες τῆς θεωρίας, καὶ ἐγὼ αὐτὸ πάω νὰ σοῦ δείξω Ἄλλὰ ἔχεις τὸ ἰδίωμα νὰ κόβης. Καὶ πάνω στὸ πιὸ λεπτὸ σημεῖο.

+ Μὲ συμπαθᾶς!.. Καὶ τί σοῦ εἶπε ὁ ἄγγλος,

— Ἐγραψε στὸ πακέτο του μιὰ λέξη:

die

ἔτσι σὲ πλαίσιο, καὶ μὲ ρωτᾶει: «Γνωρίζετε, βεβαίως, τί σημαίνει ἡ λέξις *die* [ντίε].» — «Πεθαίνω», ἐγώ... — «Ἀκόμη δὲν πεθάνατε ἀπὸ γέλια ἢ ἀπὸ κλάματα»· καὶ ξαφνικὰ στρέφεται στὸν ἀντικρινό του καὶ τοῦ λέει: «Ὁ κύριος ἀπὸ δῶ ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ τί σημαίνει αὐτὸ» καὶ τοῦ δείχνει τὸ *die*. «Ντί, ντί, ντί» ἀρχίζει ὁ ἄλλος καὶ ἐρμηνεύει: «Ἀναλόγως: ὡς θηλυκὸ στὸν ἐνικὸ σημαίνει ἡ, τὴν, ἢ ἡ ὁποῖα, τὴν ὁποῖα στὸν πληθυντικὸ οἱ, τά, τοὺς, τίς, τά, οἱ ὁποῖοι - οὐ!» Δαγκώνει, μὲ ἔμφαση, ὁ ἄγγλος τὴν πίπα του καὶ πλησιάζει ἓνα χαριτωμένο γεροντάκι, καὶ τὸν παρακαλεῖ γιὰ τὸ ἴδιο: «Ἡ λέξις *die* [ντίε] εἶναι ἀφαιρετικὴ τοῦ *dies*, τὸ *e* εἶναι μακρὸν...» Καταλαβαίνεις πὼς ἀπὸ τὸ Γερμανὸ πέσαμε σὲ λατινιστὴ. Καὶ γιὰ νὰ συμπληρωθῆ, φαίνεται, τὸ καρὲ, μιὰ φουσιογνωμία πού ἔμοιαζε μᾶλλον νοτιοβιετναμέζο, πέταξε ἓνα «ντιγιέ», εἶπε καὶ μιὰ ἐξήγηση τῆς λέξης, ἀλλὰ ἐκεῖνη τὴ στιγμή μοῦ ῥθε ἡ πίπα τοῦ ἄγγλου στὰ μοῦτρα καὶ δὲ θυμᾶμαι πᾶ τί σημαίνει τὸ *die*-ντιγιέ στὰ [νοτιο]βιετναμέζικα.

+ Θὲς δηλαδὴ νὰ πῆς μὲ ὅλ' αὐτὰ πὼς «καὶ ἡ γραμμὰ τῶν πάντων μέτρον ἀνθρώπος»!..

— Θέλω νὰ πῶ πὼς τὸ διέπραξες πάλι, ἀλλὰ σωστὰ τὸ εἶπες, Σύνιε. Ναι, τὸ εἶδες· μιὰ εἶναι ἡ γραφὴ τῆς λεξούλας αὐτῆς, τρία γραμματάκια ὅλα καὶ ὅλα, καὶ πρόσεξε τί πράγματα δημιουργεῖ, τί κόσμους ξυπνάει στὸν κόσμον μας ἀπὸ Δύση σὲ Ἀνατολή. Γιὰ καθολικότητα μοῦ μίλησες - ἰδού αὐτὴ. Τὸ ἴδιο πρᾶγμα θάνατος σκοτεινὸς γιὰ τὸν ἓνα λαὸ, φῶς τῆς ἡμέρας ἅγιο ἀπὸ τὰ βᾶθη τῶν αἰώνων, ἀρθράκια καὶ ἀντωνυμιούλες γιὰ τρίτους - ποιὸς ξέρει τί ἀποχρώσεις ἔχει στοὺς μακρινούς μας ἀδερφοὺς τοῦ ἀνατέλλοντος... Σοῦ ξαναλέω: Τί εἶμαι γὼ γιὰ νὰ βγάλω σκάρτη τὴ σκέψη τοῦ πρίγκιπα τῶν ἀγγλικῶν γραμμάτων, ἀλλὰ φαίνεται πὼς «λάθητο» καὶ αὐτός. Ἡ «οὐκ ἐνόησε». Βεβαιότατα «μιὰ λέξη», καθὼς τὸ ἰσχυρίζεται, «εἶναι κάτι παραπάνω ἀπὸ τὸν ἦχο τῆς». Ἄλλὰ νὰ ναι τὰ γράμματά της αὐτὸ τὸ παραπάνω, Τί εἶναι, ἀλήθεια, μιὰ λέξη, φίλε Σύνιε,

+ Φιλοσοφίες ζητᾶς τώρα!.. Πάρε μιὰ

φλου ἀπάντησι: «Μιά λέξι εἶναι τὸ λεκτικὸ ντύσιμο μιᾶς σκέψης.»

— Ναι· ἐδῶ ὁμως ὑπάρχει μιὰ διχογνωμία. Ἄλλοι λένε, «ὕλιστικώτερα» κάπως — τί «κάπως»! —, ὅτι «γλωσσο εἶναι ἡ ἄμεση πραγματοποίησι τῆς σκέψης». Μόλις κἀνης μιὰ σκέψι, ἔκανες κιόλας γλώσσα, δηλαδὴ λέξεις

+ Συζητήσιμο· ἀλλὰ ἐμεῖς μιλοῦμε γιὰ ὀρθογραφία.

— Σιγά, ἔρχεται κι αὐτή. Λοιπόν, κάπως πρωτογονικά, ἔξω ἀπὸ τὴ σεβαστὴ σοφία τῶν μεγάλων, ἐμεῖς ἔτσι ἀπλοικά: Λογικὸ ὃν ὁ ἄνθρωπος, διακρίνεται ἀπὸ τὰ ζῶα μὲ τὴ σκέψι - ναι ἢ οὐ,

+ «Πάνυ μὲν οὖν», νὰ πῶ κι ἐγώ, ἔτσι ἀρχαϊστί.

— Καὶ ντύνει, λές, τὴ σκέψι μὲ τὴ λέξι.

+ Πῶς ὄχι,

— Κι ὅταν χρειάζεται, ἀποτυπώνει τὴ σκέψι καὶ τὴ λέξι στὸ χαρτί. Εἶναι αὐτὴ ἡ φυσικὴ σειρά τῶν πραγμάτων,

+ Φυσικά.

— Οχι, λέω μήπως προηγεῖται ἡ γραφή... Μήπως ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ

πρῶτα γράφουν κι ὕστερα σκέπτονται...
+ Μερικοὶ μερικοί... Ἄλλὰ μὴ λέμε χαζὰ τώρα πάνω στὰ σοβαρά. Ἡ σειρά αὐτὴ εἶναι: σκέψι· λέξι· γραφή. Ἄλλὰ ξερεῖς κάτι; Λέμε γραφή ἢ ὀρθογραφία...

— Καλὰ νὰ 'σαι! Καὶ γιὰ νὰ μὴν κουράζουμε ἄλλο τὸν ἀναγνώστη, νὰ ὁ δικός μας ὁ Σωκράτης: Πῆγε, λέει, μὲ καμάρι, ὁ «δαιμόνιος» ὁ ἐφευρέτης τῶν γραμμάτων, στὸ βασιλιά, καὶ τοῦ 'πε: «Τοῦτο δέ, ὦ βασιλεῦ, τὸ μάθημα σοφωτέρους Αἴγυπτιοὺς καὶ μνηνονικατέρους παρέξει· μνήμησ τε γὰρ καὶ σοφίας φάρμακον εὐρέθη.» Κι ὁ βασιλιάς, δηλαδὴ τὸ διαπεραστικὸ τῶν «πραγμάτων» ἐκεῖνο τὸ πνεῦμα τοῦ φιλοσόφου μας [κουνώντας, θὰ λέγαμε, τὸ κεφάλι του - καὶ ποῦ νὰ μάντευε τὴν κατάληξι τῶν πραγμάτων!], λέει πρῶτα τοῦ ἐφευρέτη πὼς κάθε ἄλλο· στίς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἡ γραφή, δηλαδὴ τὰ γράμματα, δὲ θὰ φέρουν *λήθη*, γιατί θὰ παραμελοῦν οἱ ἄνθρωποι τὴν πραγματικὴ τὴ μνήμη, ποῦ ἡ ψυχὴ μόνη της ἀσχεῖ *ἔνδοθεν*, ἀφοῦ θὰ δίνουν πίστη σὲ κάτι τὸ ἐξωτερικόν, στὴ γραφή, σὲ ἀλλότριους τύπους! Κι ἐκεῖ ἐπάνω, λέει ὁ βασιλιάς στὸν ἐφευρέτη τῆς γραφῆς, ἐπι-

γραμματικά: «οὐκουν μνήμησ, ἀλλὰ ὑπομνήσεως φάρμακον εὐρες». Τὸ νιώθεις, Σύνιέ μου,

+ Τί νὰ νιώσω!.. Μπερδεύτηκα! Ἄλλὰ βέβαια, τί ἄλλο κάνουν τὰ γράμματα, ἡ γραφή, παρὰ μιὰ ὑπόμνησι... Οἱ λέξεις, εἶν' ἄλλο, τελείως ἄλλο πράγμα... Εἶναι ἐκεῖνο τὸ ἄπιαστο...

— Ἐ, ἄσ' το τότε, Σύνι, καὶ μοῦ 'φάγες τὸ χῶρο μὲ τὶς καθολικότητές σου. Γιὰ τὸ γάλλο τὸν ὁμοιδεάτη μου δὲ μ' ἄφησες νὰ πῶ λέξι

+ Νὰ χαρῆς, μὴ μοῦ τὸν στερήσης!

— Μόλις ἄκουσε «Ἑλληνας», «νὰ μαρθοῦν ὅλα σας τὰ χρυσάνθεμα, ποῦ μοῦ μαράναν τὴν ψυχὴ μου!..» μοῦ κἀνει. «— Βρὲ καλέ μου, βρὲ χρυσέ μου» ἐγὼ - καὶ τί ἀκούω! Ἐβαλαν, λέει, σὲ 430 μαθητὲς νὰ γράψουν τὸ *χρυσάνθεμο* ὅπως ἦχε ἰστὰ γαλλικά - περιόπου: *κρίζαντέμ*. Καὶ μὲ πόσους τρόπους λές νὰ τὸ γράψαν; Μὲ 156! Πῦρ καὶ μανία ὁ ἄνθρωπος κι ὅσοι σκέπτονται ὁμοία. Ἄλλὰ ποιὸς τοὺς ἀκούει! Εἶν' ἐκεῖνοι ποῦ «ἔχονται» καὶ στὴ Φραγκιά! Ἐγιναν πολλὲς προτάσεις κι ἐκεῖ, ἄλλες μετριοπαθεῖς, ἄλλες.. «δικές μας». Οὔτε ν' ἀκούσουν οἱ κρατοῦντες. Καὶ πρόσεξε: σύμφωνα μὲ τὸ μετριοπαθὲς σύστημα ἐξαίρετου γλωσσολόγου, τέσσερα γράμματα μόνον θὰ τροποποιοῦνται στοὺς δώδεκα πρῶτους στίχους τοῦ μονολόγου τοῦ Don Diègue!.. Φωνὲς οἱ συντηρητικοί. Ἄς ποῦμε «οὕτω βεβηλοῦμεν τὴν ἱερότητα τῶν κειμένων τῆς ἡμετέρας παραδόσεως». Στὸ μεταξὺ ἴκου τὴν ἡρεμὴ καὶ πολιτισμένη ἀπάντησι τῶν προοδευτικῶν: «Αὐτὲς οἱ τροπὲς ὁμως τοῦ γλωσσολόγου εἶναι λίγες, ἂν σκεφτῆ κανεὶς πὼς οἱ διαφορὲς ἀνάμεσα στὴν πρώτη ἔκδοσι τοῦ ἴδιου κειμένου καὶ στίς σημερινὲς ἀριθμοῦνται σὲ δεκάδες»!..

+ Ἐ, αὐτὸ πὰ εἶναι κι ἂν εἶναι ἀφέλεια στὸ τετράγωνο! Καὶ στὴν εὐρωπαϊκοῦ μάλιστα! Καταπὼς βλέπω, Πλήνι, χρειάζεται δουλειὰ σὲ μεγάλη, ἴσως παγκόσμια κλίμακα.

— Μᾶλλον. Καὶ γιὰ νὰ κατεβοῦμε λιγάκι καὶ στοὺς λαουτζίκους: Φαίνεται, Σύνι, πὼς παντοῦ τὰ πάντα! Ὅχι μοναχὰ σ' ἐμᾶς!

[Συνεχίζεται]

ΤΑ ΕΝΤΥΠΙΑ ΠΟΥ ΕΛΑΒΑΜΕ

Ἀφεντόπουλος, Μ (Μαρκίδης). "Ἐνα κορίτσι, τὸ καλοκαίρι. (Ποιήματα) 'Αθ. '64. — Προσήλωση. (Ποιήματα.) 'Αθ. '66. — *Bucolici Graeci*. Θεόκριτος, Μόσχος, Βίων, Τεχνοπαίγνια (: Σμίλιου, Θεοκρίτου, Δωσιάδα, Βησαντίνου). "Ἐκδ. . A. S. F. Gow. Ὁξφόρδη. Κείμενον. Ed. γ'. '62. — Γιαννόπουλος, Κ : *Τὰ μηχανήματα ἐργοστασίου εἰς τὴν φορολογίαν μεταβιβάσεως ἀκινήτων*. "Ανάτ. ἀπ' τὸ «Δελτίον Φορολογικῆς Νομοθεσίας», 391-2. 'Αθ. '66. — *Δελτίον Πληροφοριῶν «Ἀνωτάτων Σχολῶν»*, Κ. Μανωλίδη & Σία, 15-10-66. — *Ἐθνικὸν Μέλλον* (Κοζάνη), 15-9-66. — *Ἑλληνικὰ Θέματα*, 10/66. — *Ἑλληνικὰ Προβλήματα*, 25/7, 10 καὶ 25/8, 25/9, 10/10-66. — *Ἑλληνικὸς Βορρᾶς*, 4 καὶ 8-9-66. — *Ἐπιθυμιᾶδες*, Β : Πασκάλ. (Ἀπὸ τῆ ζωῆ καὶ τὸ ἔργο του. Μελέτη καὶ μετάφραση.) 'Αθ. '60. — *Ἐποχές*, 4 καὶ 5/66 - *Εὐαγγελάτος*, Φ. : *Ἀλλοτρίωση. (Ποιήματα.)* "Ἐκδ. α' Ἀσκραίου. 'Αθ. '65 - *Εὐριπίδης : Τραγωδία (Fabulae)*. "Ἐκδ Gilbert Murray Ὁξφόρδη. Κείμενον Τόμοι 3 : I-III. Ed. ια' - ιβ'. '62-'63 - *Ἡ Θεσσαλία*, 29-9-66. — Ἡρόδοτος : *Ἱστορίαι*. "Ἐκδ. : Carolus Hude. Ὁξφόρδη. Κείμενον. Τόμοι 2 : I-II. Editio γ', '62-'63 - Ἡσίοδος : *Ἄπαντα. (Θεογονία, Ἔργα καὶ Ἡμέραι, Ἀσπίς.)* "Ἐκδ. : Ρ. Μαζου. Κείμενον καὶ μετάφραση. Ed β' (6ème tirage). *Les Belles Lettres* Paris '64. — *Ἡ Τυπογραφία*, 10/9, 10 καὶ 15/10/66. — *Θέματα Κριτικῆς*, 1. — Θεοδωρακόπουλος, Ι. : *Ὁ Φάουστ τοῦ Γκαίτε. (Μετάφραση, μὲ αἰσθητικὴ καὶ φιλοσοφικὴ ἐρμηνεία)* 'Αθ. '56. — *Ἱστορία τῆς Ἀνθρωπότητος*, τῆς Unesco. Τόμος 1ος. Τζακέττα Χόουκς, Σερ Λέοναρντ Γούλλευ : *Ἡ Προϊστορία καὶ οἱ ἀρχές τοῦ Πολιτισμοῦ*. Μτφρ. Τ. Βαλσαμάκης, Σ. Γεωργουδῆ, Α. Δημαρᾶς, Χ. Ντούμας, Ν. Παπαρρόδου, Σ. Λογιάδου-Πλάτωνος, Ζ. Ράλλη-Τζελέπη, Κ. Φραγκογιάννη. "Ἐκδ. *Ἑλληνικῆς Παιδείας*. 'Αθ. '66. — Καϊστλερ : *Ἰσπανικὴ διαθήκη. (Ἐνα συνταραχτικὸ ρεπορτάζ τοῦ ἰσπανικοῦ ἐμφυλίου πολέμου.)* Μτφρ. Στ. Νιάρχου. "Ἐκδ. Τ. Δρακόπουλου. 'Αθ.

Cassirer, Ernst *La philosophie des lumières*. Trad. P. Quillet. Ed Fayard. Paris '66 - Κομίνης, Γ. : *Στὴν ὕστερη λάμψη. (Ποιήματα)* «Ἑλληνικὸν Φῶς». 'Αθ. '66 - Κονδυλάκης, Ι. : *Τὰ ἅπαντα*. Τ. β' : *Ὁ Πατούχας - Τὰ ἐκ Βιάννου*. — *Λαογραφικὰ - Ἡ Κοραϊὰ - Οἱ Τουρκοκρατικοὶ - Οἱ Μπουρμάδες*. Ἐκδόσεις : «Ἀηδῶν», Δ. καὶ Ι Φραγκάκι 'Αθ. '61 - Corbin, H. *Histoire de la philosophie islamique*. Ed Gallimard, nrf. Paris '64. — Courier, P.-L. *Pamphlets politiques*. «Editions sociales». Paris '61. — Κουτσοχέρας, Ι. : *Ἰορδάνης ὁ ἀείροος* (Ποιητικὴ σύνθεση.) 'Αθ. '59. — *Καπνὸν ἀποθρώσκοντα* (Ποιήματα.) "Ἐκδ. «Δίφρου», '60. — *Ὁ Γολγοθᾶς. (Ποιητικὴ σύνθεση.)* "Ἐκδ. : «Δίφρου» '61. — *Μάρκος ὁ Εὐγενικός* "Ἐκδ Γ. Φέξη '64. — *Ἀφαία Ἀνρικό χρονικὸ τῆς Αἰγίνας καὶ τῆς ναυμαχίας τῆς Σαλαμίνας*. "Ἐκδ. Γ. Φέξη. '65. — *Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ θάλασσα. (Ποιήματα.)* "Ἐκδ. Γ. Φέξη. '65 - *L'Année Sociologique*, '64. — Lasserre, Georges Sorel, *théoricien de l'imperialisme. Ses idées, son action*. Edition. «Cahiers de la Quinzaine». Paris '28 - Λειβαδίτης, Τάσος : *Ποίηση*. 'Αθ. '65. — Lénine *La Révolution Bolchéviste. (Ecrits et discours, de 1917 à 1923.)* Trad. S. Oldenbourg. Payot. Paris '31. Λεμπόν, Γκ. : *Ψυχολογία τῶν ὄχλων*. Μτφρ. Ἀλ. Παπαγεωργίου "Ἐκδ. Μαρχῆ. 'Αθ. '50. — *Les Nouvelles Littéraires*, 1-9-66. — Lefebvre, H. : *Le langage et la société* Gallimard, nrf. Paris '66. — *Le Figaro Littéraire*, 1-9-66. Λούντβιχ, Ἐμιλ. : *Βίσμαρκ*. Μτφρ. : Γ. Μπεράτη. "Ἐκδ. Γκοβόστη — *Ναπολέον*. Μτφρ. : Γ. Σκιαδαρέση. "Ἐκδ. Γκοβόστη. 'Αθ. ἄ.χ. Μάζης, Α. : *Φυσικὴ διὰ τὴν Ε' τάξιν τῶν Γυμνασίων*. "Ἐκδ. Ὁργανισμοῦ Ἐκδόσεως *Διδακτικῶν Βιβλίων*. 'Αθ. '66 (VII). — Ὡς καὶ διὰ τὴν Στ' τάξιν, ὁμοίως : '65 (VI). *Μακεδονία*, 15-9-66. — Matagrif, Am. : *La psychologie sociale de Gabriel Tarde*. Ed. F. Alcan. Paris '10. — Ματσόπουλος, Φ. : *Ἐάν τὸ ἄλας...* (Ποιήματα.) 'Αθ. '66. — *Μικρὴ Ἐγκυκλοπαιδεία*. "Ἐκδ Νίκα.

τὸ
 ΔΙΨΙΓΨΙΜΑ
 ἀνθολογημένο

ἀπὸ τὸν
 ΠΡ. Ν. ΑΠΟΣΟΛΙΔΗ

****

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ

Ὁ Πατούχας

Ζ'

Σὰ μεθυσμένος φαίνεται, μεθυσμένος δὲν εἶναι· σὰν βοῦί πάει, βοῦί δὲν εἶναι. Ἰντά ναι; ἔλεγεν ὁ Ἀστρονόμος, μετὰ τινος μῆνας, εἰς μίαν εὐθυμον ἀποσπερίδα, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπροτείνοντο αἰνίγματα. Καὶ κανεῖς δὲν ἠδύνατο νὰ λύσῃ τὸ πρωτᾶκουστον αἰνίγμα, ὁ δὲ Ἀστρονόμος ἐπέμενε νὰ ἐρωτᾷ:

— Ἀνὲν τὸ βρῆτε ἰντά ναι;

Ἐπιτέλους ἢ Σπυριδολενιά ἀνεφώνησεν:

— Ἐγὼ τὸ βρῆκα!.. Ὁ Πατούχας!

— Μπράβο, Λενιώ! Τῆς εἶπεν ὁ Ἀστρονόμος.

Ὅλοι ἐγέλασαν διὰ τὴν ἐπιτυχῆ γελοιογραφίαν καὶ ἔλεγαν ὅτι ἐπόμενον ἦτο πρώτη ἢ Σπυριδολενιά ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν βαφτιστικὸν τῆς, ὅπως τὸν παρουσίασεν ὁ Ἀστρονόμος. Ἀφῆσαντες δὲ τὰ αἰνίγματα, ἤρχισαν νὰ ὀμιλοῦν περὶ τοῦ Μανόλη, ὁ ὁποῖος, ἀπὸ τινος καιροῦ, παρεῖχε πολλὴν ὕλην εἰς ὀμιλίαν. Τῷ ὄντι, ὁ Πατούχας — ὅπως τὸν ἀπεκάλουον πλέον ὄλοι — ἐφαίνετο διηνεκῶς ὡς μεθυσμένος, ἐνῶ πολὺ σπανίως ἔπινεν. Ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἀνάγκην οἴνου, διὰ νὰ μεθύσῃ. Τὸν ἐμέθυσεν ὁ χυμὸς, ὁ πλούσιος χυμὸς τῆς ζωῆς, ὁ ὁποῖος ἐκυκλοφορεῖ καὶ ἔβραζεν εἰς τὰς φλέβας του, ἢ κουζουλάδα, ὡς τὴν ἀπεκάλει ὁ πατέρας του, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἀκόμη, φεῦ! δὲν εἶχε δοθῆ τὸ κατάλληλον φάρμακον. Ἡ τρέλλα αὕτη ἐφαίνετο ἡρεμωτέρα καὶ ὑπολαθάνουσα κατὰ τὰς ἐργασίμους ἡμέρας, διότι δὲν τῆς ἐδίδαν καιρὸν νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ τὴν κατεδάμαζαν αἱ κοπιώδεις ἐργασίαι εἰς τὰς ὁποίας ὁ Σαιτονικολῆς εἶχεν ἀρχίσει πάλιν νὰ τὸν παραλαμβάνῃ· ἀλλὰ τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς ἄλλας ἑορτὰς ἀνεφαίνετο ὡς ὀρμητὴ ἵππου θυμοειδοῦς, ἀπολυομένου μετὰ πολυήμερον περιορισμὸν.

Τὸ πρῶν, μικρὸν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας, ἤκουετο ἕξαφνα μία ἀναρ-
θρος φωνάρα, φωνὴ μᾶλλον τράγου ἢ ἀνθρώπου, ἀναφωνοῦντος:

—“Ἐ ἔ-ἔ!

Καὶ ὁ Μανόλης ἐνεφανίζετο ἢ, μᾶλλον, εἰσώρμα εἰς τὰ δώματα καὶ τὰ σταυρο-
δρόμια, ὅπου ἦσαν συνηθροισμένοι οἱ χωριανοί, φορῶν τὰ κυριακάτικα του, ὅλα και-
νούργια ἀπὸ κυανῆν τσόχαν, καὶ ὑποδήματα σχιστὰ ἐκ τοῦ πλαγίου, τὰ λεγόμενα σαρ-
δίνια. Εἶχε δὲ καὶ πασαλὴν μακρὸν εἰς τὴν ὀσφύν. Καὶ ἅμα συνέβαινε νὰ ἴδῃ τὴν Ζερ-
βουδοπούλαν, ἔστω καὶ ἐξ ἀποστάσεως μακρᾶς, κατελαμβάνετο ὑπὸ ἀληθινῆς μανίας.
Ἐκπέμπων στεναγμὸν ὁμοιάζοντα μὲ μυκηθμόν, ἐπήδα ἀπὸ δώματος εἰς δῶμα, ἡ ὄρ-
μα εἰς τοὺς δρόμους, ὡς τυφῶν, παρασύρων διὰ τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν του πᾶ-
σαν προστυγχάνουσαν πέτραι καὶ λακτίζων ἢ γρονθοκοπῶν τὰ συναντώμενα κτήνη.
Καὶ εἰς τὴν διάβασίν του ἡ ὁδὸς ἐγένετο ἀνάστατος, τὰ ζῶα ἐτρέποντο εἰς φυγὴν,
αἱ ὄρνιθες ἐπτερυγίζαν κατεπτοημένοι καὶ τὰ παιδιά ἐκραύγαζαν περιδεῆ καὶ ἐφευ-
γαν!.. Ὅταν δ' ἐφθανε πλησίον τῆς Μαργῆς, ἐξείλκυε τὸν πασαλὴν καὶ τὸν ἐκάρφωνεν
εἰς τοὺς τοίχους καὶ τὰ δένδρα, καὶ ἀνεφῶνι μὲ ἀγρίαν περιπάθειαν:

—“Ὡς πότε!.. ὦς πότε!..

Δὲν ἔλεγε τίποτε ἄλλο ὅταν τὴν ἔβλεπε μὲ ἄλλας γυναῖκας, ἀλλ' ὁ στεναγμὸς, ὅς-
τις συνᾶδουε τὴν ἀναφώνησιν του, καὶ ἠδύνατο νὰ κινήσῃ ἀνεμόμυλον, καὶ τὰ βλέμ-
ματα τὰ ὁποῖα ἀπηύθινε πρὸς τὴν θυγατέρα τῆς χήρας, ἦσαν ἀρκετὰ διὰ νὰ ἐκφρά-
σουν τὴν τρικυμίαν τῆς ψυχῆς του.

“Ὅλοι ἐγνώριζαν τῶρα ὅτι ὁ Πατούχας εἶχε διαρρήξει πᾶσαν σχέσιν μετὰ τῶν Ὠω-
μαδιανῶν καὶ ὅτι ἠγάπα μὲ μανίαν τὴν Μαργῆν, τῆς ὁποίας ἡ μητέρα ἐφαίνετο εὐδιά-
θετος νὰ τὸν κάμῃ γαμβρόν. Ἄλλ' ὁ Σαιτονικολῆς ἔλεγεν ἀταράχως, ὡς ἄκως ἤκουε νὰ
γίνεται λόγος περὶ τοῦ νέου αἰσθήματος τοῦ υἱοῦ του:

—“Ἐγὼ σᾶσε λέω πῶς ἀγαπᾷ τὴν Πηγῆ καὶ τὴν Πηγῆ θὰ πάρῃ. Τοῦτα ποῦ θεωρεῖ-
τε καὶ καὶ κάνει εἶναι κουζουλάδα ποῦ θὰ τοῦ περάσῃ.

“Ὅταν, μετὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦ κήπου, ὁ Μανόλης συνήντησε τὴν Ζερβούδαιναν, τῆς
εἶπεν:

—“Ἐ, ἐχαλάσαμεν τα μὲ τσι Ὠωμαδιανούς· καὶ τὰ χαλάσαμε γιὰ πάντα.

— Δόξα σοι ὁ θεός! εἶπεν ἡ χήρα, μὴ δυναμένη νὰ κρύψῃ τὴν χαρὰν τῆς.

Ὁ Μανόλης τῆς διηγήθη λεπτομερῶς τὰ γενόμενα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Πηγῆς,
καὶ τὴν κατόπιν ἐπέμβασιν τοῦ Στρατῆ, καὶ τὰ ἐπακολουθήσαντα. Ἐτροποποίησεν ὁ-
μως, αὐτὴν τὴν φορὰν, τὴν ἀλήθειαν, εἰπὼν ὅτι δὲν τὸν ἐπλήγωσεν ὁ Στρατῆς, ἀλλ'
ὅτι ἀπὸ τρίχα ἐγλύτωσεν. Αἰσχυρόμενος δὲ διὰ τὴν δειλίαν τὴν ὁποίαν ἐδειξεν, ἐδη-
μιούργησε ψευδὲς ἀνδραγάθημα, διὰ νὰ τὸ διηγηθῆ πρὸς τὴν χήραν: Ἀφοῦ τὸν ἐπυρο-
βόλησεν ὁ Στρατῆς, ἐτράβηξε καὶ αὐτὸς τὸν πασαλὴν του καὶ ὤρμησε κατ' ἐπάνω του!
Θὰ τὸν ἔσφαζε δὲ ὡς τράγον, ἂν δὲν παρενέβαινεν ἡ Πηγῆ, μὲ τὴν βοήθειαν τῆς ὁ-
ποίας εὔρε καιρὸν ὁ ἀδελφός της νὰ σωθῆ διὰ τῆς φυγῆς! Ὁ Μανόλης δὲν παρέλειψε
ν' ἀναφέρῃ καὶ τὰς ὑποψίας του, ὅτι ἡ Πηγῆ ἦτο συνεννοημένη μὲ τὸν ἀδελφόν της.
Ἄλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει αὐτῆ, μὲ τὴν ἐπίμονον ἄρνησιν της εἰς τὰς περὶ ἀπαγωγῆς
προτάσεις του, ἔγινεν ἀφορμὴ τοῦ κινδύνου τὸν ὁποῖον διέτρεξε.

— Θεωρεῖς τα δὰ τὰ λόγια μου πῶς βγαίνουν ἕνα-ἕνα, σὰν τοῦ καλοῦ γραμματικοῦ
ἀπου βαστᾷ τὴν πέννα; εἶπεν ἡ χήρα θριαμβευτικῶς.

Καὶ ἀνομολογήσασα τὸ δίκαιον τοῦ Μανόλη — καὶ πότε δὲν εἶχε αὐτὸς δίκιο; —
ἐνίσχυσε τὰς ὑποψίας καὶ τὴν ἄδικον καὶ παράλογον ἀγανάκτησιν του κατὰ τῆς Πηγῆς.

— Καὶ νὰ μοῦ τὸ δώσης θὲς ἐδὰ τὸ Μαρούλι, εἶπεν ὁ Μανόλης, νὰ κάμωμε καὶ τσι
Ὠωμαδιανούς νὰ σκάσουνε;

— Μιὰ ποῦ τὰ χαλάσατε μ' αὐτούς τσι βιλάνους, τὸ πρᾶμα εἶναι εὐκόλο. Ἡ Μαργῆ
λέει πῶς δὲ θέλει· μὰ ὅλες οἱ κοπελιές στὴν ἀρχὴ λένε ὅχι, κ' ὕστερ' ἀγάλι-ἀγάλια
λένε τὸ ναί. Μὲ τὸν καιρὸ θὲ νὰ γενῆ ἡ ἀγουρίδα μέλι...

Ὁ Μανόλης ἔπαυσε πάλιν νὰ περνᾷ ἀπὸ τὸ δρόμο τοῦ Ὠωμᾶ, καὶ ἀπέφευγεν ἐπι-
μελῶς πᾶσαν συνάντησιν μὲ τὴν Πηγῆν. Ἐξ ἐναντίας, ἐπεδίωκε πᾶσαν εὐκαιρίαν διὰ

νά βλέπη τὴν θυγατέρα τῆς χήρας. Ἄλλ' ἡ πρώτη των συνάντησις ἀπέδειξεν ὅτι ἡ «ἀγουρίδα» ἦτο καθ' ὑπερβολὴν ξινή... Ἡ Μαργῆ ἐπέστρεφεν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου εἶχε μεταβῆ διὰ τὸ ἐξομολογηθῆ, ὅπισθεν δὲ τοῦ ναοῦ, εἰς μέρος ἔρημον καὶ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωριοῦ, εὐρέθη ἐνώπιον τοῦ Πατούχα. Ἐρύθημα ἦτο χυμένον εἰς τὸ συνήθως λευκὸν καὶ ψυχρὸν πρόσωπόν της, ἴσως διότι εἶχεν ἐξομολογηθῆ εἰς τὸν πνευματικὸν τὴν κρυφίαν συγκίνησιν, τὴν ὁποίαν ἔδιδεν εἰς τὴν καρδίαν της ὁ Σμυρνιός· τὸ ἐρύθημα δ' ἐκεῖνο τὴν ἐκάλλυνε περισσότερον ἀπὸ τὸ κρινολίνον καὶ τὸ χρυσοποικιλτον κοντογούνι. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἦτο ἐνδυμένη με ἀπλότητα, ἀλλὰ καὶ τὰς καθημερινὰς ὁ ἱματισμός της εἶχεν ἐπιμέλειαν, ἡ ὁποία τὴν διέκρινεν ἀπὸ τὰς ἄλλας. Ὅταν εἶδε τὸν Μανόλην, ὕψωσε μέχρις οὐρανοῦ τὴν μύτην της καὶ ἀπεφάσισε νὰ περάσῃ χωρὶς νὰ τὸν ἀξιώσῃ βλέμματος· ἀλλ' ὁ Μανόλης εἶχε φράξῃ τὴν δίοδον καὶ μ' ἐρωτότροπον παράπονον τῆς εἶπεν:

— Μουδὲ «ῶρα καλή» δέ μοῦ λές, Μαρούλι;

— Φύγε ἀπ' ὀμπρός μου! εἶπεν ἡ Μαργῆ, ὠχριάσασα καὶ ὀπισθοδρομοῦσα.

— Πέ' μου «ῶρα καλή», νὰ σ' ἀφήσω νὰ περάσῃς!

— Φύγε, λέω, νὰ μὴ με κριματίσῃς, κ' ἔρχομαι ἀπου τὸ ξαγόρεμα! ἐπανελάβεν ἡ κόρη, με ταραχὴν μεγαλυτέραν.

Ὁ Πατούχας ἔσκυψεν εἰς τρόπον ὥστε ἡ φλογερὰ πνοή του ἐρρίπισε τὸ πρόσωπον τῆς κόρης.

— Κ' εἶπες το τοῦ παπᾶ πὼς σ' ἀγαπᾷ; ἐψιθύρισε.

Ἡ Μαργῆ ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω διὰ τὸ φύγῃ, ἀλλ' ὁ βραχίον τοῦ Μανόλη ἐξετάθη πρὸ αὐτῆς ὡς φράκτης ἀνυπέρβατος.

— Δέ μ' ἀγαπᾷς λίγο-λίγο; Ἔ, Μαρούλι, δέ μ' ἀγαπᾷς μιὰ σταλιά;

Τότε πλέον ἡ Μαργῆ ἔγινεν ἔξω φρενῶν, καὶ ἐλησμόνησε καὶ τὴν ἐξομολόγησιν καὶ τὴν μετάληψιν καὶ τὴν κόλασιν. Καὶ ἀποσυρθεῖσα πρὸς τὸν παρακείμενον ξηρότοιχον, ἤρπασε μεγάλην πέτραν καὶ τὴν ἀνύψωσεν ἀπειλητικῶς:

— Δέ σοῦ 'πανε, μορὲ ἀσκημάνθρωπε, νὰ μὴ μοῦ ξαναμιλήσῃς; Γκρεμίσου ἀπ' ὀμπρός μου, νὰ μὴ σοῦ κάμω τὴν κεφαλὴ σου ρόκα!

Ἄλλ' ὁ Μανόλης, ἀντὶ ν' ἀπομακρυνθῆ, ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶπε με πραότητα:

— Δός μου, Μαρούλι! Ἐγώ, καὶ νὰ με σκοτώνουε τὰ χεράκια σου τ' ἄσπρα, δέ θὰ πονέσω!

Ἡ Μαργῆ ἐξετέλεσε τὴν ἀπειλήν της. Ἀλλὰ τὸ λευκὸν της χεράκι δὲν εἶχε δύναμιν, καὶ ἀπὸ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ταραχὴν ἔτρεμε· οὕτω δὲ ἡ πέτρα μόλις ἤγγισε τὸν ὤμον τοῦ Μανόλη, ὅστις ἐδέχθη τὸ κτύπημα ὡς θωπείαν, με ἐπιφώνημα εὐφροσύνης «ῶ-ω-ω!»

Ἡ Μαργῆ ἐξηκολούθησε νὰ τὸν λιθοβολῇ με λύσσαν, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα τῶν βλημάτων της ἦσαν ἄστοχα ἢ δὲν ἔφθαναν μέχρι τοῦ ἐχθροῦ, ὁ ὁποῖος μεθ' ἕκαστον κτύπημα ἐπανελάμβανε τὸ ἡδονικὸν ἐπιφώνημά του:

— Ὡ-ω-ω! νὰ χαρῶ τὰ χεράκια σου, Μαρούλι!.. Ἐδρόσισης τὴν καρδιά μου!..

Βλέπουσα δὲ ἡ Μαργῆ ὅτι τὰ κύματα τῆς ὀργῆς της ἐθραύοντο ἀνίσχυρα ἐπὶ τοῦ βράχου ἐκείνου, ἤτον ἐτοίμη νὰ δακρύσῃ ἐκ πείσματος.

— Ἀφῆσέ με σοῦ λέω νὰ περάσω, ἀνοστόπλαστε! ἀνεφώνησε, ρίπτουσα κατ' αὐτοῦ τελευταῖον λίθον.

Ἐπειτα, ὀρμήσασα με ὄλην τὴν σφοδρότητα τῆς ἀγανακτήσεώς της, διέσπασε τὸν ἀποκλεισμόν.

Ὁ Μανόλης δὲν ἐπεχείρησε νὰ τὴν καταδιώξῃ, ἀλλ' ἐνῶ τὴν παρετήρει ἀπομακρυνομένην τῆς εἶπε:

— Ἀγάλι, γάλι θὰ γενῆ ἡ ἀγουρίδα μέλι, νὰ σκάσουε κ' οἱ Θωμαδιανοί!

Ἄλλ' ἡ Μαργῆ εἰς ἀπάντησιν ἐξέτεινε πρὸς αὐτὸν τὸ ἄσπρο της χεράκι με ἀνοικτοὺς δακτύλους καὶ εἶπε:

— Νὰ στὰ φεγγιά σου!

Μὲ ὄλα τὰ ἐπιφωνήματα τῆς εὐχαριστήσεως, με τὰ ὁποῖα ὑπεδέχετο τὸν λιθοβο-

λισμὸν ὁ Μανόλης, δὲν ἔμεινε καὶ πολὺ εὐχαριστημένος ἐκ τῆς σκηνηῆς ἐκείνης Ὅσον ἀσθενῶς καὶ ἂν ἐρρίπτοντο οἱ λίθοι ὑπὸ τῆς ἀβραῶς χειρὸς τῆς Μαργῆς, εἶχον ἀφήσει ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ τοῦ στήθους τοῦ ἀλγεινὰ ἔχνη· ἀλλὰ πολὺ περισσότερον τὸν εἶχε πληγῶσει τὸ ἀδυσώπητον μῖσος, τὸ ὁποῖον ἐξέφραζαν τὰ βλέμματα καὶ οἱ λόγοι, οἱ ἐκτοξευόμενοι ὁμοῦ μὲ τοὺς λίθους. Τὸν παρηγόρει ὁμως καὶ τὸν ἐνεθάρρυνεν ἡ ἀνάμνησις τῶν λόγων τῆς χήρας. Ἡ ἀγουρίδα θὰ ἐγλύκαινε μίαν ἡμέραν. Ἡ δύνατο δὲ καὶ νὰ περιμένῃ, ἀφοῦ ἡ Μαργῆ δὲν ἐφρουρεῖτο, ὅπως ἡ Πηγῆ, ἀπὸ δράκους μὲ τουρλωτὰ φέσια καὶ τουφέκια. Καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν βλέπῃ καὶ νὰ τῆς ὀμιλῇ. Ἡσθάνετο δὲ ἀπόλυτον τὴν ἀνάγκην νὰ διδῇ διέξοδον εἰς τὴν πλήμμυραν τῆς καρδίας του, ἔστω καὶ μὲ λόγους. Εἶχεν, ἄλλωστε, καὶ σπουδαίαν ἰδέαν περὶ τῆς πιθεοῦς τῶν λόγων του, διότι ἐνόμιζεν ὅτι μετέδιδεν εἰς τὰ σκαιὰ ἐρωτολογήματά του ὅλην τὴν ζέσιν ἡ ὁποία ἐκόχλαζεν ἐντὸς του. Καὶ ἐπίστευεν ὅτι εἰς τὴν θερμότητα τῶν βλεμμάτων — καὶ τῶν λόγων του — δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντιστηῖ ἐπὶ πολὺ ἡ ἀντιπάθεια τῆς Μαργῆς.

Ἰσως ὁμως θὰ ἀπηλπίζετο ἂν ἐμάνθανεν ὅσα συνέβησαν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς χήρας μετ' ὀλίγον. Ἡ Μαργῆ, ἐπανελθοῦσα, ἀπῆκεν ἐλευθέραν διέξοδον εἰς τὴν ἀγανάκτησιν, τὴν λύσσαν καὶ τὰ δάκρυά της. Ἡ γανάκτηι διότι ὁ βάνουσος ἐκεῖνος ἐπέμενε νὰ τὴν ἀποκαλῇ Μαρούλι, ἐφρούατε διότι ἓνας Πατούχας ἄξεστος ἐτόλμα νὰ ἀνατείνῃ τὸ βλέμμα του μέχρι τοῦ ὕψους τῆς μύτης της, καὶ ἔκλαιεν ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι ἐκριματίσθη, ὀλίγα λεπτὰ μετὰ τὴν ἐξομολόγησίν της καὶ ἡ ἐκδίκησίς της ἦτο ἐντελῶς ἀνίσχυρος. Ἐναντίον τοῦ παχυδέρμου ἐκεῖνου. Αὐτὴ ἡ σκέψις μετέβαλλε τὴν ἀγανάκτησίν της εἰς ἀπελπισίαν. Ἀλλὰ καὶ τί θὰ ἔλεγεν ὁ Γιαννάκος ὁ Συμυρνιός, ἂν ἐμάνθανε τὰ γενόμενα; Καθόλου παράδοξον νὰ ὑπέθετεν ὅτι καὶ αὐτὴ τὰ ἤθελε καὶ τὰ ἐπροκάλει... Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Συμυρνιός ἐξηκολούθει νὰ πλύνη τοὺς ναργιλέδες του, καὶ νὰ καταγίνεται εἰς τὰς πολλὰς του ἀσχολίας μὲ πλήρη ἡρεμίαν συνειδήσεως καὶ καρδίας, χωρὶς καθόλου νὰ ὑποπτεύεται ὅτι μία τρυφερὰ καρδιά ἐφλέγετο χάριν αὐτοῦ καὶ ὅτι εἰς μίαν μικρὰν κεφαλὴν ἐπλέκοντο ὄνειρα, τὰ ὁποῖα τὸν ἀπέβλεπον. Ἡ Μαργῆ ὁμως ἐφαντάζετο ὅτι ὄχι μόνον ἐγνώριζεν ἀλλὰ καὶ συνεμερίζετο τὸν ἔρωτά της, καὶ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐπερίμενε νὰ τῆς στείλῃ προξενιάν. Ποίαν ἄλλην ἐκτὸς αὐτῆς ἠδύνατο νὰ ἐκλέξῃ; Ἀλλ' ἂν ἐμάνθανε τὴν σκηνηὴν ἡ ὁποία συνέβη ὅπισθεν τῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν ἄλλην τὴν προηγουμένην ὅταν ὁ Μανόλης τῆς ἔσπασε τὸ σταμνί, δὲν ἦτο φόβος νὰ ψυχρανθῇ ἡ ἀγάπη του καὶ νὰ μετανοήσῃ διὰ τὴν ἐκλογὴν του, ..

Ἡ χήρα οὔτε ἐγνώριζεν οὔτε ἐμάντευε τὸν ἔρωτα τὸν ὁποῖον ἡ Μαργῆ ἔκρυπτεν εἰς τὰ βάθη τῆς μικρᾶς της καρδίας. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἐπιμονὴν ἀρνησιν τὴν ὁποίαν ἀντέτασεν ἡ κόρη της ὁσάκις τὴν συνεβούλευε νὰ μὴ δεικνύῃ τόσῃ ἐχθρότητα πρὸς τὸν Μανόλην καὶ τὸν ἐξεθσίαζε πρὸς αὐτὴν ὡς τὸν καλύτερον γαμβρόν. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐγνώριζεν ὅτι ἡ κόρη της ἐπροτίμα τὸν Συμυρνιόν, ἡ ἀπορία της δὲν θὰ ἦτον μικροτέρα, διότι εἰς τὴν γνώμην της δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ, σύγκρισις μεταξὺ τοῦ Μανόλη καὶ τοῦ Συμυρνοῦ. Τί ἦτο, συγκρινόμενος πρὸς τὸν Μανόλην, ὁ τριαντάρης Συμυρνιός, ὁ κοντὸς καὶ σχεδὸν καχεκτικός;

Ἡ Καλιὼ ἐπωφελήθη καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν εὐκαιρίαν διὰ νὰ συνηγορήσῃ, ὑπὲρ τοῦ Μανόλη:

— Μορῆ, ἔλα στὸ νοῦ σου, καὶ στοχάσου πὼς ὅποια θὰ τότε πάρῃ τὸ Μανόλη, τῆς κλώθει ἡ μοῖρα της μὲ τὸ χρυσὸ σφεντύλι! . Καλύτερο δὲν θὰ βρῆς, σ' ὅτι κι ἄνε πῆς!.. Ἡ καλὴ γνώμη στὸν ἄντρα εἶναι τὸ καλύτερο πρᾶμα. Ποτέ δὲ θὰ σοῦ χαλάσῃ τὸ χατίρι σου!.. Καὶ θάχῃς ἄντρα νὰ τότε χαίρεσαι, νὰ γεμίζῃ τὸ σπίτι, ὄντε θὰ μπαίνη, καὶ νὰ τρέμῃ ἡ γῆς στὸ πάτημά του!.. Ἄντρας πού θὰ τότε χαρῆς, γιατί δὲν εἶναι κιανεὶς λειψανάβατος καὶ ζομπονιάρης, ν' ἀποθάνῃ νὰ σ' ἀφήσῃ χήρα τοῖ πέντε στραῖτες!..

Τότε ἡ Μαργῆ ἐβρόντησε καὶ ἤστραψε, καὶ εἶπεν ὅτι, μὰ τὰ κόκκαλα τοῦ κυροῦ της, θάπινε φαργάκι καὶ μόνον ἂν τῆς ἀνέφερε τὸ ὄνομα τοῦ Μανόλη ἢ μητέρα της! Καὶ ἔκλαιεν ἀπαρηγόρητα. Μὰ, ἐπιτέλους, γιατί ἡ μάνα της ἤθελε καλὰ καὶ σώνει νὰ.

τὴν κακομοιριάση; Γί μάνα ἦτον αὐτή, ποὺ ἤθελε τὸ κακὸ τῆς κόρης της καὶ τὸ ἐπεδίωκε μὲ τόσην ἐπιμονήν; Ἐταίριαζε, δι' ὄνομα τοῦ θεοῦ, εἰς αὐτὴν ἕνας τέτοιος χωριάτακας, ἕνα βόδι; Γι' αὐτό τὴν ἀνέθρεψεν ἡ μάνα της μὲ τόσα χάδια καὶ τὴν ἐφύλασσε νὰ μὴ τὴν βλέπη ὁ ἥλιος, Γι' αὐτό τὴν ἔστειλε στὴ χώρα; Γιὰ νὰ τήνε δώσῃ σ' ἕνα ἀγριάνθρωπο;

Ἄλλ' ἡ Καλιὼ ἔμενον ἀκλόνητος εἰς τὴν ἰδέαν της καὶ ἔλεγεν, ὡς ὁ Σαιτονικολῆς: — Κατέχει ὁ μπουρμάς ἔντ' ἄν' ὁ χορμάς;

Ἐπειτα, βυθίζομένη εἰς σκέψεις, ἀνεστέναζε. Διὰ τὴν ἀκρισίαν, ἄραγε, τῆς θυγατρὸς της, ἡ δι' ἄλλο τι;.. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἀπαξ ἀνήλθε μετὰ τοῦ στεναγμοῦ της μέχρι τῶν χειλέων της μία φράσις, ἀλλ' ἀμέσως ἀπεσύρθη εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας της καὶ μόνον εἰς τὴν διάνοιάν της (διετυπώθη: «Ἔ, καὶ νὰ ..»)

Ἐν τσοσούτῳ, ὁ Μανόλης ἐξηκολούθησε μὲ πολὺν ζῆλον τὰς προσπάθειάς του διὰ νὰ ὠριμάσῃ τὴν ἀγουρίδα. Ὅπου καὶ ἂν ἐπήγαιεν ἡ Μαργῆ, κατὰ τὰς ἑορτὰς ἰδίως, τὸν συνήντα ἐνώπιόν της· ὅπου καὶ ἂν ἐστρέφετο, ἀντίκρυζε τοὺς ὀφθαλμοὺς του, σπινθηροβολοῦντας, ἀλλὰ καὶ ἰκετευτικούς.

Ὁ Μανόλης τὴν ἠγάπα ὅσον ἐμίσει τὸν Στρατῆν, τὸν Θωμᾶν καὶ τὴν Πηγῆν. Τὸ πρὸς ἐκείνους σφοδρὸν μῖσος του μετετέρατῃ εἰς σφοδρὸν ἔρωτα πρὸς τὴν κόρην τῆς χήρας. Τὴν ἠγάπα διότι ἐμίσει τὴν Πηγῆν. Ἡ δυσφορία τῶν ἀνυπομόνων ὁρμῶν τῆς νεότητός του, τὰς ὁποίας παρ' ὀλίγον νὰ ἐξυψώσῃ εἰς ἀληθινὸν ἔρωτα τὸ γλυκύτατον ἀκτινοβόλημα τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Πηγῆς, ἐχάλκευεν εἰς τὴν διάνοιάν του παντοίας αἰτιάσεις κατ' αὐτῆς. Ἀλλὰ μὴ δὲν ἦτο ἀρκετὸς λόγος διὰ νὰ τὴν μισήσῃ, ὅτι ἦτο ἀδελφὴ τοῦ Στρατῆ καὶ θυγάτηρ τοῦ Θωμᾶ; Ἡγάπα, λοιπόν, ἡ ἤθελε ν' ἀγαπᾶ, τὴν θυγατέρα τῆς χήρας, διὰ νὰ σκάσουν οἱ Θωμαδιανοί, ὡς ἔλεγεν· ἀλλὰ καὶ τοῦ ἤρεσε διότι ἦτο μικροκαμωμένη, λευκὴ, ἀβρά, ξανθὴ καὶ γαλανή, δηλαδὴ ὅλως ἀνομοία πρὸς αὐτόν, τὸν γίγαντα, τὸν ἠλιοψημένον καὶ μελανόφθαλμον. Τὸν εἶλκε πρὸς αὐτὴν ἡ ἀνομοιότης, ὅπως τὸν εἶλκε πρὸς τὸν Πηγῆν ἡ ὁμοιότης. Δι' αὐτόν ἡ Μαργῆ εἶχεν, ἐκτὸς τοῦ θελητήρου τῆς γυναικός, τὴν γοητείαν κομψοτεχνήματος. Εἰς τὰ χέρια του θὰ ἦτο παιγνιδάκι. Ἡ ἐντύπωσις δὲ αὐτῆ τοῦ ἔδιδεν, ὁσάκις τὴν ἔβλεπε, μίαν τρελλὴν ἐπιθυμίαν, νὰ τὴν ὑψώσῃ εἰς τὰ χέρια του, νὰ τὴν περιλάβῃ ὅλην εἰς τὴν ἀγκάλην του, καὶ νὰ τὴν φιλή, νὰ τὴν φιλή ἐπ' ἀπειρον, νὰ τὴν λυώσῃ εἰς τὰς φλόγας τῶν πόθων του. Ὅταν δὲ ἐφαντάζετο τὴν πραγματοποιήσιν μιᾶς τοιαύτης εὐτυχίας, τὴν ἀβράν ξανθοῦλαν ἀσπαίρουσαν εἰς τὴν ἀγκάλην του καὶ φρίττουσαν ὑπὸ τὰ φλογερά του φιλήματα, τὸν κατελάμβανεν ἀληθινὸς παροξυσμὸς μανίας. Καὶ τοῦ ἤρχετο ἡ ὁρμὴ νὰ τρέχῃ, νὰ φωνάζῃ, νὰ χρεμετίσῃ, ν' ἀνατρέψῃ τὰ πάντα. Δὲν τὸν ἠμπόδιζε δὲ πλέον καμμιά συστολὴ νὰ λέγῃ καὶ νὰ διακηρύττῃ ὅτι ἐτρελλαίνετο διὰ τὴν κόρην τῆς χήρας.

Ἡ Μαργῆ ὁμως, ὄχι μόνον δὲν τὸν ἠγάπα, ἀλλ' οὔτε νὰ τὸν βλέπη ὑπέφερε, καὶ δὲν παρέλειπε νὰ τοῦ τὸ δεικνύῃ εἰς πᾶσαν περίστασιν.

Ἐνα δειλινόν, ἐνῶ ἐπότιζε τὰ ἄνθη της, ἐπέρασεν ὁ Μανόλης καὶ τῆς ἐζήτησε βασιλικόν· ἀλλ' αὐτὴ ἀντὶ βασιλικοῦ τοῦ ἔρριψε κατὰ κεφαλῆς τὸ πῆλινον ἀγγεῖον μὲ τὸ ὁποῖον ἐπότιζε. Καὶ ἀπέφυγε μὲν τὸ πῆλινον ἀγγεῖον ὁ Μανόλης, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε ν' ἀποφύγῃ καὶ τὸ περιεχόμενον του, τὸ ὁποῖον τὸν κατέβρεξε.

— Μιά σου καὶ μία μου, Μαρούλι, εἶπε γελῶν μὲ ἀγαθότητα.

Τὴν εἶχε καταβρέξει αὐτός, ὅταν τῆς ἔσπασε τὸ σταμνί· τώρα τοῦ τὸ ἀπέδωκεν αὐτή, καὶ ἦσαν ἐξωφλημένοι.

Θὰ διεστέλλοντο δέ, ἴσως, ὑπὸ μειδιάματος καὶ τὰ λεπτὰ χεῖλη τῆς Μαργῆς, ἂν ὁ ἀδιόρθωτος Μανόλης δὲν ὑπέπιπτε καὶ πάλιν εἰς τὸ φοβερὸν λάθος νὰ τὴν ὀνομάσῃ Μαρούλι. Εἰς μάτῃν ἡ χήρα τοῦ εἶχε συστήσει ἐπανειλημμένως νὰ ὀνομάζῃ τὴν θυγατέρα της μὲ τὸ ὄνομα τὸ ὁποῖον εἶχε φέρει μετὰ τοῦ κρινολίνου ἀπὸ τὴν πόλιν. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἦτο δυσπρόφερτον αὐτὸ τὸ ὄνομα, δὲν τοῦ ἤρχετο ποτε ἐγκαίρως εἰς τὴν μνήμην.

Ὁ Μανόλης ἀπεμακρύνθη, τινάσσων τὰ βρεγμένα ἐνδύματά του· ἀφοῦ δὲ εὐρέθη

ἔξω βολῆς, ἀπηύθυνε πρὸς τὴν Ζερβουδοποῦλαν δίστιχον, τὸ ὁποῖον προσήρμοξε τὸ κατάβρεγμα εἰς τὸν ἔρωτά του :

Σὰ μοῦ τὴν ἤψες τὴ φωτιά, ἤπιασες τὸ λαῖνι
καὶ κάνεις πὼς τὴν περιχᾶς, μὰ κείνη μπλιὸ δέ σβήνει !

Εἰς ἄλλο ἐπεισόδιον ὁμοῦ οἱ λόγοι τοῦ Μανόλη κατάρθωσαν νὰ τὴν κάμουν νὰ γελάσῃ :

Ἡ Μαργῆ εἶχεν ἐξέλθει καὶ ἀπεδίωκε μὲ ραβδισμοὺς ὄνον, ὁ ὁποῖος ἔτρωγε τὸ κλῆμα τὸ σκιαζόν τὰ πρόθυρα τοῦ σπιτιοῦ των. Ὁ δὲ Μανόλης, ἐμφανισθεὶς τὴν σιγμὴν ἐκείνην, ἐζήλευσε τὴν εὐτυχίαν τοῦ ὄνου νὰ ξυλοκοπῆται ἀπὸ τοιαῦτα χέρια καὶ ἀνεφώνησεν :

— "Ἐ, νάμουμε γαίδαρος !

Ἡ Μαργῆ ἐγέλασε.

— Ντά δέν εἶσαι ; τοῦ εἶπε.

— Χαρῶ το τὸ γέλιο σου ! ἀνεφώνησεν ὁ Μανόλης. Καὶ ἐνθουσιασθεὶς, διότι πρῶτην φοράν ἔβλεπε γελαστὸν τὸ ὠραῖον ἐκεῖνο προσωπάκι, ὠρμησε καὶ, μὲ τεράστιον ἄλμα, ἀνέβη εἰς τὸ ὑψηλὸν πεζούλι ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐστέκετο ἡ Μαργῆ. Ἀλλ' αὐτὴ προλαβοῦσα, εἰσήλθε καὶ τοῦ ἐκλείσει κατὰμουτρα τὴν θύραν.

Ὁ Σαιτονικολῆς ἐμάνθανε τοὺς ἄθλους τοῦ υἱοῦ του, ἀλλ' ἐδείκνυεν ἀδιαφορίαν καὶ ἐπανελάμβανε :

— Νὰ τοῦ περάσῃ θέλει.

Πρὸς τὴν σύζυγόν του δὲ ἰδιαιτέρως ἔλεγεν ὅτι ἔτσι θὰ περνοῦσε ὁ καιρὸς μέχρι τῆς Λαμπρῆς, καὶ τότε μ' ἓνα λόγο θὰ γινόταν ἀρνὶ ὁ Μανολιός. Ἐπειτα, τί μπορούσαν καὶ νὰ τοῦ κάμουν ; Νὰ τὸν δέσουν ; Δέν ἦτο βόδι ἢ ἄλογο.

— Αὐτὸς δὲ δένεται. Καὶ μ' ἄλυσίδες νὰ τόνε δέσης, θὰ τοὶ σπάσῃ. Ἄς τὸν ἀφήσωμε νὰ ξεθυμάνῃ ἢ κουζουλάδα του. Ἄς δείρῃ, κι ἄς τόνε δείρουνε. Πρέπει νὰ ξεθαρέψῃ, γιατί νὰι μιὰ ὀλιὰ φοβιτσάρης ἀκόμη, κ' εἶναι ντροπὴ τέτοιος νιὸς νὰ φοβάται. Μὰ δέν κάνει δὰ καὶ μεγάλα πράματα, ὁ φουκαράς ! Ὁ Στρατῆς πάλι θὰ τοῦ κάμε κιαμμιά ἀναποδιά καὶ τὸν ἀγρίεψε. Μὰ σάν τοῦ πῶ ἐγὼ ἓνα λόγο, ἓνα μόνο λόγο, σάν ἔρθῃ ὁ καιρὸς, θὰ γενῆ ἀρνάκι.

Οἱ γονεῖς τοῦ Μανόλη δὲν ἐγνώριζαν τὰ μεταξύ αὐτοῦ καὶ τοῦ Στρατῆ διατρέξαντα εἰς τὸν κῆπον, διότι καὶ ὁ Μανόλης καὶ ἡ Πηγῆ τ' ἀπεσιώπησαν, ὁ μὲν αἰσχυρόμενος, ἡ δὲ μὴ θέλουσα νὰ κατακρίνῃ τὸν ἀδελφόν της, καὶ φοβουμένη ὅτι τὸ πρᾶγμα θὰ ἐλάμβανε διαστάσεις καὶ ὅτι θὰ ἐφθανεν εἰς ρῆξιν ἀνεπανόρθωτον. Ὁ δὲ σκυθρωπὸς Στρατῆς ἦτο τόσο ὀλιγόλογος, ὥστε δὲν ὑπῆρχε φόβος νὰ εἶπῃ τίποτε, τὸ ὁποῖον ἄλλως θὰ ἐξέθετε τὴν ἀδελφὴν του. Ἡ χήρα μόνον ἐγνώριζε μίαν ἐκδοσὴν παραμορφωμένην τῶν γενομένων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔλειπε τὸ σοβαρώτερον σημεῖον : τὰ σφαιρίδια τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ὁ Μανόλης εἰς τὸ εὐτραφέστερον μέρος τοῦ σώματός του. Ἀλλὰ καὶ ἡ Καλιῶ δὲν εἶχε συμφέρον νὰ γνωσθῆ ὅτι ὁ Μανόλης ἐστράφη πρὸς τὴν κόρην της μόνον ἀφοῦ οἱ Ὠωμαδιανοὶ τοῦ ἐδειξαν, καὶ μάλιστα κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὅτι δὲν τὸν ἤθελαν. Ὁ δὲ Σαιτονικολῆς ἐσκέπτετο, ὅτι ἡ διακοπὴ ἐκείνη ἦτο, ἐπιτέλους, καὶ ἓνας τρόπος διὰ νὰ παύσουν τὰ ἐπεισόδια μὲ τὸν Στρατῆν καὶ μὲ τὸν Ὠωμᾶν, καὶ οὕτω θὰ παρήρχετο ὁ μέχρι τοῦ γάμου καιρὸς, ἡσυχὰ καὶ ἀτάραχα, καὶ ὅταν θὰ ἦτο καιρὸς, δὲν θὰ ἦτο δύσκολον νὰ ἐπανεέλθῃ ὁ Μανόλης εἰς τὴν τάξιν καὶ πειθαρχίαν. Δὲν ἔχανε μάλιστα πλέον λόγια διὰ νὰ τὸν νουθετῆ. Ὅταν τὸν ἤκουσεν ἐκ νέου νὰ λέγῃ ὅτι δὲν ἤθελε τὴν Πηγῆν, οὔτε ἀνησύχησεν, οὔτε ἐθύμωσε, μολονότι εἰς τὸ ἦθος καὶ τοὺς λόγους τοῦ υἱοῦ του ὑπῆρχεν ἐξαιρετικὸν πείσμα καὶ ἀποφασιστικότης. Οὔτε κἂν ἠθέλησε νὰ μάθῃ τὰ αἰτία τῆς νέας του ἐπαναστάσεως. Πρὸς τί, θὰ ἤκουε τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια, θὰ ἐθύμωσε καὶ Κύριος οἶδε ποῦ ἠδύνατο νὰ τὸν φέρῃ ὁ θυμὸς καὶ πάλιν μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ εἶχαν τὰ ἴδια, ἓνεκα τῆς αὐστηρότητος τοῦ Ὠωμᾶ ἢ τῆς δυστροπίας τοῦ Στρατῆ, διότι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ζητήσῃ ἀπὸ

τούς ανθρώπους να τοῦ ἀφήσουν τὴν ἐλευθερία τὴν ὅποιαν ἤθελε. Περιωρίσθη λοιπὸν νὰ τοῦ εἶπη :

— Δέν τῆνε θές, μὰ γὼ τῆνε θέλω· καὶ σὰν ἔρθῃ ἡ γιώρα, θὰ γενῆ ὅ,τι θέλω γώ ! Ὡστόσο κάνε ὅ,τι θές, μὰ νὰ μὴ ξεχνᾶς πὼς εἶναι κι ἄλλος μεγαλύτερος ἀπὸ σένα ἐπαέ !

Τὸν ἐστενοχώρει μόνον ἡ θλίψις τῆς Πηγῆς· καὶ ὅταν τὴν ἔβλεπεν ὠχράν, ἀδυνατισμένην καὶ μελαγχολικὴν, αὐτὴν τὴν ἄλλοτε τόσο γελαστήν, ζωηράν καὶ ἀνοικτόκαρδην, ἐρράγιζεν ἡ καρδιά του. Ἡ Πηγὴ ἐπροσπάθει νὰ κρύψῃ τὴν ὀδύνην τῆς καὶ νὰ φανῇ φαιδρά, ὅπως εἰς τὸ παρελθόν. Ἀλλὰ τὸ μειδιάματά της τώρα ἦτο πικρὸν καὶ εἰς τὴν πικρίαν τὸν ὁ Σαιτονικολῆς διέκρινε τὸν πόνον τῆς ζυλοτυπίας, ἥτις εἶχεν ἀρχίσει νὰ κατατρώγῃ τὴν ἀθώαν ἐκείνην καρδίαν. Ἐνόμιζεν ὁμως ὅτι ἦτο ἀρκετὴ νὰ τὴν παρηγορήσῃ ἡ διαβεβαίωσίς του ὅτι ὁ Μανόλης δὲν ἠδύνατο νὰ πάρῃ παρὰ μόνον ἐκείνην τὴν ὅποιαν αὐτὸς ἤθελε, καὶ ἡ Πηγὴ ἐγνώριζε καλὰ ποῖαν ἤθελεν ὁ μπαρμπα-Νικολῆς· ὅτι καὶ ὁ Μανόλης αὐτὴν ἠγάπα, αἱ δὲ παρεκτροπαὶ του ἦσαν μόνον πείσματα διὰ τὰ ἐμπόδια πού εὕρισκεν ἡ ἀγάπη του. Ἀλλ' ὅταν θὰ ἐξέλειπαν τὰ ἐμπόδια, θὰ ἔπαυαν διαμιᾶς καὶ τὰ πείσματα. Καὶ θὰ ἔπαυαν διὰ παντός. Εἰς πᾶσαν περίπτωσιν, τὰ χαλινάρια τὰ ἐκράτει αὐτὸς καὶ δέν τ' ἄφηνε νὰ τοῦ τὰ πάρῃ. Καὶ ἅμα ἔβλεπεν ὅτι τὸ παράκανε, θὰ τοῦ τὰ μάζευε τὰ χαλινάρια. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλευθερία τὴν ὅποιαν τοῦ ἄφηνεν ἦτο ἀναγκαία, διὰ νὰ παύσουν αἱ ἀφορμαὶ τῶν δυσαρρεσκείων του μὲ τὸν Στρατῆν, αἱ ὅποιαι, παροξυνόμεναι βαθμηδόν, ἠδύνατο νὰ φθάσουν εἰς ἀνεπανόρθωτα πράγματα.

Εἰς κάθε συνάντησίν των ἡ Πηγὴ ἐπεχειρεῖ νὰ τοῦ εἶπη κάτι περὶ τῆς Μαργῆς, ἀλλ' ἀκατανίκητος συστολὴ τὴν ἠμπόδιζεν. Ἐπιτέλους μίαν ἡμέραν ἠδυνήθη νὰ ἐκστομίσῃ τὸ ὄνομα τῆς Ζερβουδοπούλας :

— Ὅλος ὁ κόσμος, μπαρμπα-Νικολή, λέει πὼς ἀγαπᾶ τὴ Ζερβουδοπούλα...

Ὁ Σαιτονικολῆς ἐγέλασεν :

— Αὐτὴ τὴ σουρλάντα ! Αὐτὴ κι αὐτὸς ν' ἀπομείνουνε στὸν κόσμῳ, δέν τῆνε παίρνει ! Ἄκουσε, παιδί μου Πηγῆ, ἴντα σοῦ λέω γώ. Νύφη τοῦ Σαιτονικολῆ δέ μπορεῖ νὰ γενῆ ἡ θυγατέρα τ'ς Ἀλογομούγιας. Νὰ θυμᾶσαι τὰ λόγια μου καὶ νὰ μὴ σὲ γνοιάζῃ.

Ἀλλ' οἱ μῆνες παρήρχοντο χωρὶς ἡ κοζουλάδα νὰ παρέρξηται· μάλιστα ἐδυναμω-
νεν. Ὁ Σαιτονικολῆς ὑπεκρίνετο ὅτι δέν ἐγνώριζε τὰς παρεκτροπὰς τοῦ Μανόλη. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀπέφευγεν, ὅσον ἠδύνατο, τὰς ὀμιλίαις μὲ τὸν πατέρα του. Πολλάκις, μετὰ τὸ δεῖπνον, ἐξήρχετο πρὸς συνάντησιν τῶν ὀμηλικῶν καὶ φίλων του, εἰς τὰ δώματα ἢ εἰς ἀποσπερίδες, ὅπου ἀνεγινώσκετο ὁ Ἐρωτόκριτος καὶ ἐπροτείνοντο αἰνίγματα καὶ καθαρογλωσσίδια. Ἀλλοτε δὲ ἐδείπνει καὶ ἐκοιμάτο εἰς τῆς ἀδελφῆς του, ὅταν ἐφοβεῖτο δυσαρρέστους ἐξηγήσεις μὲ τὸν πατέρα του.

Ἀλλ' ὅταν ἐπλησίαζεν ἡ ἐποχὴ τὴν ὅποιαν εἶχεν ὀρίσει διὰ τὸν γάμον ὁ Σαιτονικολῆς ἐσκέφθη ὅτι ἦτο καιρὸς «νὰ τοῦ μαζεύσῃ τὰ χαλινάρια», ὡς ἔλεγε. Τὸ πρᾶγμα ὁμως δέν ἦτον ὅσον τὸ ἐφαντάζετο εὐκολόν. Διὰ νὰ βολιδοσκοπήσῃ τὰς διαθέσεις του, τοῦ ἀνήγγειλε μίαν ἡμέραν ὅτι ἐπλησίαζε νὰ συμπληρώσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν φλωριῶν τὰ ὅποια θὰ προσέφερε κατὰ τὸν ἀρραβῶνα εἰς τὴν Πηγῆν, ἡ ὅποια ἐξ ἄλλου εἶχε σχεδὸν ἔτοιμα τὰ προικιά της. Ἀλλ' ὁ Μανόλης δέν ἤθελε ν' ἀκούσῃ τίποτε πλέον περὶ αὐτοῦ τοῦ συνοικεσίου :

— Ἐγὼ νὰ ξαναμπῶ στὸ σπίτι τῷ Θωμαδιανῷ, καὶ νὰ ξαναμιλήσω τοῦ Στρατῆ ; Αὐτὸ δὲ γίνεται, καὶ νὰ τὸ βγάλῃς ἀπὸ τὸ νοῦ σου ! εἶπεν ὀρθά-κοφτά.

— Καλά, εἶπε καὶ ὁ Σαιτονικολῆς· ἄς ἔρθῃ ὁ καιρὸς πού πρέπει, καὶ τὰ ξαναλέμε. Νὰ μὴ ξεχνᾶς μόνο, πὼς ἐγὼ τὴν Πηγῆ θέλω νὰ κάμω νύφη

Ἐν τῷ μεταξῷ ὁ Τερερὲς ἀνεθάρρησε διὰ νὰ ὑποβάλλῃ ἐκ νέου τὰς προτάσεις του εἰς τὸν Θωμᾶν. Ἡ δὲ Πηγὴ ἀνεκοίνωσε μὲ ἀπελπισίαν εἰς τὴν Σαιτονικολίαν, ὅτι ὁ ἀδελφὸς της τὴν ἐπέεζε νὰ δεχθῆ· καὶ ἐπειδὴ αὐτὴ ἐδήλωσεν ὅτι ἦ τὸν Μανόλην θὰ ὑπανδρεύετο ἢ κανένα, ὁ Στρατῆς τῆς ἐπετέθη καὶ μὲ δυσκολίαν τὴν ἔσωσεν ὁ Θωμᾶς ἀπὸ τὴν ὀργὴν του.

Ἡ Ρηγινιώ ἐσκέφθη νὰ διερεθίσῃ πάλιν καὶ νὰ ἐκμεταλλευθῆ τὸ μῖσος τοῦ υἱοῦ τῆς κατὰ τοῦ Τερερέ καὶ τοῦ Στρατῆ καί, διὰ νὰ τὸν συγκινήσῃ ὑπὲρ τῆς Πηγῆς, τοῦ διηγῆθῃ ὅσα ὑπέφερον ἢ δυστυχῆς κόρη χάριν αὐτοῦ. Τῶντι δὲ οἱ λόγοι τῆς Σαιτονικολίνας δὲν ἔμειναν χωρὶς ἀποτέλεσμα. Ὁ Μανόλης ἔγινε σύννοους καὶ ἐψιθύρισε λόγους ἀπειλητικούς κατὰ τοῦ Τερερέ καὶ τοῦ Στρατῆ Ἐπείτα ἔκαμε βίαιον κίνημα, ὡς ν' ἀπετίναξεν ὄχληρὸν ἐμπόδιον, καὶ εἶπεν :

— Ἄς τήνε πάρη ὁ Τερερές, κι ὁ διάολος μαγάρη, τῆ μουστακάτη! Αὐτὴ τὰ φταίει ὅλα! Δὲν εἶναι καλύτερη αὐτὴ ἀπὸ τὸν ἀδερφό τση Ἀπὸ τοῦτο τὸ κηπούλι εἶν' καὶ τοῦτο τὸ μαρούλι. Καί, κατὰ τὴν συνήθειαν, τὴν ὁποῖαν εἶχεν ἀποκτήσει ἐπ' ἐσχάτων, ἔκοψε τὴν ὀμιλίαν ἀποτόμως καὶ ἐξῆλθε, μὴ θέλων ν' ἀκούσῃ πλέον τίποτε.

Ὁ Σαιτονικολῆς ἤρχισε νὰ φοβῆται ὅτι πολὺ τοῦ εἶχε χαλαρώσει τὰ χαλινάρια καὶ τώρα θὰ ἦτο δύσκολον νὰ τὰ μαζεύσῃ. Οἱ γαιδάροι, ἔλεγε, δὲν θέλουν πολὺ θάρρος, γιὰ τὸν περνᾶ ἢ ἰδέα πῶς εἶν' αὐτοὶ οἱ καβαλλάρηδες. Ἄλλ' ἤκουσε καὶ πάλιν τὴν σύζυγόν του, ἢ ὁποῖα συνεβούλευε μετριοπάθειαν καὶ ἔλεγεν ὅτι περισσότερο ψωψὶ τρώγεται μὲ τὸ μέλι παρὰ μὲ τὸ ξίδι. Εἰς ἐπικουρίαν τῆς μητρὸς ἤλθαν ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ ἐνοουθέουν τὸν Μανόλην. Ἄλλ' ὅλον ἐκεῖνο τὸ μέλι κατηναλώθη εἰς μάτην. Ὁ Μανόλης ἐπροτίμα τὴν ξινήν ἀγουρίδα καὶ ἔμενε ἀμετάπειστος. Ἄλλ' ἐσκέφθη καὶ νὰ ἐπωφεληθῆ τὴν ἐνδοτικότητα τοῦ πατρὸς του καὶ ἐζήτησε μίαν χάριν, ὃ δὲ Σαιτονικολῆς ἐδέχθη, ἐλπίζων ὅτι καὶ τοῦτο θὰ συνετέλει διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν ἀποστάτην εἰς τὴν τάξιν.

Ἡ Μαργῆ, φαίνεται, ἐνόησασα ἐπιτέλους ὅτι ὁ Σμυρνιὸς δὲν ἦτο ὅσον τὸν ὑπέθετε διορατικὸς εἰς τὸν ἔρωτα, ἀπεφάσισε νὰ ἐξαγάγῃ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδίας τῆς τὸ μυστικόν τῆς. Ἐξωμολογήθη λοιπὸν εἰς τὰς φίλας τῆς τὸ αἶσθημά τῆς διὰ τὸν ἰδιοκτήτην τῆς Καφεταρίας. Τὸ πρᾶγμα, οὕτω, διεκοινώθη, ἔφθασε δὲ καὶ μέχρι τοῦ Μανόλη, ὅστις ἔκαμε τὴν ἀφελῆ σκέψιν ὅτι ἡ Μαργῆ ἐπροτίμησε τὸν Σμυρνιὸν διὰ τὸ ἐπάγγελμά του. Διὰ νὰ ἐξουδετερώσῃ, λοιπὸν, τὸ πλεονέκτημα τοῦ ἀντιζήλου καὶ νὰ ἐξυψωθῆ εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς Ζερβουδοπούλας, ἔπρεπε ν' ἀνοίξῃ καὶ αὐτὸς μαγαζί. Εἰς τὴν ἐπιθυμίαν του δὲ συνήνεσεν ὁ Σαιτονικολῆς, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ νέα ἀσχολία θὰ συνετέλει εἰς τὸν σωφρονισμόν του καὶ δὲν θὰ τοῦ ἄφηνε καιρὸν εἰς παρεκτροπὰς. Τὸ ὑπόγειον τοῦ σπιτιοῦ του ἦτο ἤδη ἔτοιμον, καὶ αὐτὸ διετέθη προσωρινῶς διὰ τὴν ἐμπορικὴν ἐπιχείρησιν. Ἄλλ' ὁ Μανόλης, λαμβάνων κατοχὴν τοῦ σπιτιοῦ, εἶχε καὶ ἀπωτέρας βλέψεις, διότι προέβλεπεν ὅτι ἡ μακροθυμία καὶ ἡ ἐνδοτικότης τοῦ πατρὸς του δὲν θὰ διήρκουν ἐπὶ μακρόν. Καὶ ὁ Σαιτονικολῆς ὁμῶς ἔδωκε τὴν συγκατάθεσίν του ὑπὸ ἓνα ὄρον, ἀποβλέποντα εἰς τὸν σκοπὸν του: ὅτι μόνον κατὰ τὰς ἑορτὰς θὰ ἦτο ἀνοικτὸν τὸ καφενεῖον, κατὰ δὲ τὰς ἄλλας ἡμέρας ὁ Μανόλης θὰ τὸν ἐβοήθει εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας.

Οἱ πρῶτοι πελάται τοῦ Μανόλη ἦσαν ὁ Ἀστρονόμος, ὅστις προσηνέχθη νὰ τὸν ὀδηγῆ καὶ τὸν βοηθῆ εἰς τὴν ἐργασίαν, καὶ ὁ Μπαρμπαρέζος, ὅστις προσηνέχθη, μὲ ὄχι ὀλιγοτέραν προθυμίαν, νὰ τὸν βοηθῆ εἰς τὴν κατανάλωσιν: νὰ πίνη καφέδες καὶ νὰ καπνίζῃ ναργιλέδες χωρὶς νὰ πληρώνῃ. Ἀπὸ τὴν πρώτην δὲ ἡμέραν ὁ καταστηματάρχης ἔπαθε μίαν σπουδαίαν ζημίαν: θελήσας νὰ μιμηθῆ τὴν παιγνιώδη εὐστροφίαν καὶ τὴν ταχύτητα μὲ τὴν ὁποῖαν ὁ Σμυρνιὸς ἔπλυνε τοὺς ναργιλέδες, ἔσπασε δύο ἐκ τῶν πέντε τοὺς ὁποίους εἶχε τὸ κατάστημα. Ἄλλ' ὁ Μπαρμπαρέζος, προλαμβάνων πᾶσαν τυχὸν δυσοίωον ἐξήγησιν, ἐφώναξε: «Γούρι!» Καὶ ἐζήτησε νέον καφέ.

Ἀπὸ τὰς πρώτας φροντίδας τοῦ Μανόλη ἦτο νὰ κάμῃ γνωστὴν εἰς τὴν θυγατέρα τῆς χήρας τὴν μεταβολὴν τῆς καταστάσεώς του, ἀφοῦ χάριν αὐτῆς εἶχε γίνει καφετζής. Ζωσμένος λοιπὸν ὡς ποδιὰν μαντίλι χρωματιστόν, ἐπέρασε πρὸ τῆς οἰκίας τῆς Ζερβούδαινας, ὅταν δὲ εἶδε τὴν Μαργῆν, τῆς ἐφώναξεν:

— Εἰ!.. Ἰντὰ ἄρχεις ἐδὰ νὰ πῆς, Μαρούλι; Δὲν εἶναι μόν' ὁ Σμυρνιὸς καφετζής; εἶναι κι ἄλλος!

— Μορέ μοῦτρα καὶ μπαίνουν μὲ τ' ἀνθρώπους! Οὐ, νὰ μοῦ χαθῆς!

Καὶ μὲ ταχεῖαν κίνησιν τοῦ ἔστρεψε τὰ νῶτα καὶ ἐκλείσθη εἰς τὸ σπίτι, ὃ δὲ Μα-

νόλης ἔμεινεν ἀποσβολωμένος εἰς τὸν δρόμον. Τόσον βεβαίως ἐλπίδας εἶχεν εἰς τὴν ἐντύπωσιν τῆς ποδιᾶς, ὥστε ἡ ἀγανάκτησίς του ὑπῆρξε μεγάλη. Θ' ἀπηλπίζετο δὲ ἐντελῶς, ἂν δὲν ἐνεθάρρυνε τὴν ἐπιμονὴν του μὲ τοὺς πειστικούς καὶ διερεθιστικούς τῆς λόγους ἢ χήρα. Τί; Ἔνας νέος θεριὸς σὰν κι αὐτόν, θάφηνε τὸ Σμυρνιό, μίαν πιθαμὴ ἄνθρωπο, νὰ τοῦ πάρῃ τὴν κοπελιά;

Οὕτω ὁ Μανόλης ἤρχισε νὰ σκέπτεται ὅτι τὸ μόνον ἐμπόδιον εἰς τὸν πόθον του ἦτο ὁ Γιαννάκος καὶ τὸ πείσμα του ἐστράφη κατ' αὐτοῦ, ἐντὸς ὀλίγου δὲ μετεβλήθη εἰς θανάσιμον μῖσος. Ὅταν δὲ εἰς τοὺς παροξυσμούς τῆς τρέλλας του ἐκάρφωνε τὸν πασαλὴν εἰς τὰ δένδρα, ἐφώναζε πρὸς τὴν κόρην τῆς χήρας.

— Ἐτσὲ θὰ καρφώσω καὶ τὸ σκύλο τὸ Σμυρνιό!

Καὶ μίαν νύκτα, ἐνῶ ὁ Γιαννάκος μετέβαινε νὰ κοιμηθῇ, διέκρινεν εἰς τὸ σκότος ἄνθρωπον ἐνεδρευόντα εἰς μίαν γωνίαν. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, αἰφνιδίως ἀνατιναχθεὶς, παρουσίασε γιγάντιον ἀνάστημα, καὶ ὤρμησεν ἐναντίον του ἀναφωνῶν:

— Ἀκόμη, μορέ, θὰ σ' ἔχω νὰ ζῆς,

Ὁ Σμυρνιὸς ἀνεγνώρισε τὸν Πατούχαν· προλαβὼν δὲ μὲ ἀστραπιαῖκν κίνησιν τοῦ ἔρριψε κατὰ πρόσωπον τὸ καπότο του καί, ἐπωφεληθεὶς τὴν στιγμιαίαν σύγχυσίν του, τοῦ ἔδωκε λάκτισμα εἰς τὰς κνήμας τὸ ὅποιον τὸν ἀνέτρεψεν. Ἐντὸς ὀλίγων δευτερολέπτων ὁ Μανόλης κατεβλήθη, ἀφωπλίσθη καὶ ἤσθάνετο ἐπὶ τοῦ στήθους του τὸ γόνυ τοῦ Σμυρνιοῦ καὶ τὴν κόψην τοῦ πασαλῆ του εἰς τὸν λαϊμόν του.

— Νὰ σὲ μάθω γὰρ ἐδὰ πῶς σκοτώνουνε! τοῦ ἔλεγεν ἀσθμαίνων ὁ Γιαννάκος.

— Ὅ,τι θές κάμε, ἀπήτησεν ὁ Μανόλης μὲ πλήρη ἀποκαρτέρησιν.

— Ἐγὼ δὲ σκοτώνω χριστιανούς, εἶπεν ὁ Σμυρνιὸς σχεδὸν μὲ γλυκύτητα, κ' ἴσα-ἴσα ἔσένα, ποῦ σαι γιὸς τοῦ καλύτεροῦ μου φίλου. Μόνο θέλω νὰ μοῦ πῆς ἴντά χεις μ' ἐμένα;

— Πρᾶμα δὲν ἔχω, μόνο ἀγαπᾶς τὴ Ζερβουδοπούλα καὶ δὲ μὲ θέλει μένα, εἶπεν ὁ Μανόλης, μὲ παιδικὸν παράπονον. Ἡμουνε καὶ μιὰ ὀλιὰ μεθυσμένος...

Ὁ Γιαννάκος ἐγέλασε καὶ τὸν ἀφῆκε νὰ σηκωθῇ:

— Καὶ ποιὸς σοῦ 'πε πῶς τὴν ἀγαπῶ;

— Αὐτὴ τὸ λέει.

— Δέν εἶν' ἀλήθεια, Μανόλη. Ἐγὼ σοῦ τήνε χαρίζω, φίλε μου, καὶ νὰ τήνε χαιρέσαι.

— Ἀλήθεια; εἶπεν ὁ Μανόλης μὲ παιδικὴν χαράν.

— Ἀλήθεια, κι ἄλλη φορὰ νὰ μὴν πιστεύγῃς ὅ,τι σοῦ λένε.

Παραδώσας δὲ εἰς τὸν Μανόλην τὸν πασαλὴν, τὸν ἐκαλονόκτισε καὶ ἀπεμακρύνθη ἀταράχως, ὡς νὰ μὴ εἶχε συμβῆ τίποτε.

— Πότε διάολο μ' ἔβαλε κάτω κ' ἐπῆρε μου καὶ τὸ μαχαίρι! ἔσκέπτετο θαυμάζων ὁ Μανόλης. Καὶ δύναμη πούχει στὰ χέρια! Σὰ σίδερα μ' ἐσφίγγανε!

Ἀπὸ τὸ ἐπεισόδιον ἐκεῖνο ἐξῆλθεν ὁ Μανόλης μᾶλλον εὐχαριστημένος. Τί ἐπεδίωκε; Ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ ἓνα ἀντίζηλον. Ἐπέτυχε δὲ ὅ,τι ἤθελε χωρὶς δυσαρέστους περιπλοκάς μὲ τὸν Μουδιρὴν καὶ τοὺς χωροφύλακας, τοὺς ὁποίους ὁ οἶνος τὸν εἶχε κάμει νὰ περιφρονῆσῃ. Ἀφοῦ δὲ τοῦ εἶπεν ὁ Σμυρνιὸς ὅτι τοῦ χαρίζει τὴν Ζερβουδοπούλαν, ἐπίστευσεν ὅτι τοῦ τὴν ἐχάριζε πραγματικῶς. Ὅσον διὰ τὴν ἐντροπὴν του, αὐτὴν τὴν ἐκάλυψε τὸ σκότος τῆς νυκτός. Τὰ σπουδαῖον ἦτο ὅτι τῶρα τὸ Μαρούλι ἦτο δικό του. Μὲ τὴν πεποίθησιν δὲ αὐτὴν ἐμονολόγει:

— Κ' ἐδὰ ποῦ θὰ μοῦ πᾶς; Ποῦ θὰ μοῦ πᾶς, Μαρούλι;

Συντελούσης δὲ καὶ τῆς μέθης, ἦτις δὲν εἶχεν ἐντελῶς ἐξατμισθῇ, ἡ σκέψις του ἔφθασεν εἰς τοιοῦτον ἐνθουσιασμόν, ὥστε μετ' ὀλίγον ἤρχισε νὰ σιγοτραγουδῇ:

*Κ' ἐδὰ, Μαρούλι μου, ποῦ θὰ μοῦ πᾶς;
Θές καὶ δὲ θές, θὰ μ' ἀγαπᾶς!*

Ἄλλὰ καὶ αἱ νέαι του ἐλπίδες διελύθησαν εἰς τὴν πρώτην συνάντησίν του μὲ τὴν θυγατέρα τῆς χήρας. Τὴν εἶδε εἰς τὸ παράθυρον καί, ἀφοῦ καὶ πάλιν ἐδέχθη εἰς ἀπάντησιν τῶν ἐρωτολογημάτων του τὰ φάσκελά της, τῆς εἶπεν:

—“Ὅ,τι κι ἄνε κἀνης, στὰ χέρια μου θὰ πέσης· δική μου θὰ σέ κάμω! Ὁ Συμυρινὸς δὲ σέ θέλει, μόνο βγάλε τ’ ἀπὸ τὸ νοῦ σου!

Ἡ Μαργῆ ἀπὸ κόκκινη ἔγινε κάτωχρος. Ὁ δὲ Μανόλης εἶπεν ἀκόμη:

—Ὁ ἴδιος μοῦ τόπε, ὀψὲς τῆ νύχτα!

Ἄλλ’ ἀντὶ νὰ τὴν ἴδῃ νὰ προσπέση, ὡς ἐφαντάζετο, εἶδε μίαν γάστραν νὰ πίπτῃ κατεπάνω του.

Ὁμοῦ δὲ μὲ τὴν γάστραν, τοῦ ἦλθε ἀπὸ τὸ παράθυρον κῦμα ὕβρεων:

— Καλιὰ νὰ βγοῦν τὰ μάτια σου, ἀνοστόπλαστε!.. Ἐσὺ κ’ ἐγὼ μόνο ν’ ἀπομείνωμε στὸν κόσμο, δὲ σέ θέλω!

Ὁ Μανόλης, ἐγκαίρως τιναχθεὶς πρὸς τὰ ὀπίσω, ἔδωκεν ἀταράχως μίαν ὠραίαν ἀπάντησιν:

— Μὰ γὼ καὶ σέ χίλιες μέσα ἐσένα θὰ διαλέξω!

Καὶ ἔπειτα:

— Βλαστήμα με, ἀτίμαζέ με, σφακέλωνέ με, ρίχτε μου γάστρες, δεῖρε με, σκότωσέ με - ἐγὼ δὲ μανίζω!

Νέον εἶδος πείσματος αὐτό, νὰ μὴ θυμῶνῃ! Ἄλλὰ καὶ ὁσάκις ἐκινδύνευε νὰ ἐξαντληθῆ ἢ ὑπομονή του, παρουσιάζετο ἡ χήρα καὶ τὸν ἔπειθε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς προσπάθειάς του διὰ τὴν ὠρίμανσιν τῆς ἀγουρίδας καὶ ἐνίσχυε τὰς ἐξασθενοῦσας ἐλπίδας του. Αἱ συγγενεῖς του γυναῖκες ἤρχιζαν νὰ ὑποπτεύουν ὅτι ἡ Ζερβούδαινα τοῦ εἶχε κάμει μάγια, ὅτι κάτι τὸν εἶχε ποτίσει καὶ τὸν ἐτρέλλανεν. Ἄλλὰ καὶ τί νὰ τῆς εἴπουν; Ἡ χήρα ἠδύνατο νὰ στρέψῃ ἐναντίον των τὰς αἰτιάσεις των, ἀφοῦ ἡ κόρη τῆς δὲν τὸν ἠθέλε καὶ αὐτὸς ἐπέμενε νὰ τὴν παρενοχλῆ καὶ νὰ τὴν καταδιώκῃ. Ἐγνώριζαν ὅμως ἐξ ἄλλου, ὅτι ἡ Καλιὴ σχεδὸν καθ’ ἐκάστην εὗρισκε τὸν Μανόλην καὶ τοῦ ἐπιπίλιζε τὸ μυαλό. Καὶ αὐτὸς ὁ Σαιτονικολῆς, καίτοι θέλων νὰ φαίνεται ὅτι δὲν ἀπέδιδε σημασίαν εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ υἱοῦ του πρὸς τὴν Ζερβουδοπούλαν, ἀνησύχει σοβαρῶς, μάλιστα ὅταν ἐπλησίασεν ὁ καιρὸς ὁ ὠρισμένος διὰ τὸν ἀρραβῶνα καὶ τὸν γάμον του μὲ τὴν Πηγῆν, αὐτὸς δ’ ἐξηκολούθει νὰ δεικνύῃ παντελῆ ἀδιαφορίαν. Καὶ μίαν ἡμέραν εἶπε:

— Μὰ ἴντα διάλο, μέλι ἔχει αὐτὴ ἡ σουσουράδα τσῆ χήρας, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τήνε παραιτήσῃ μὲ τόσες προσβολές ἀπὸ τοῦ κάνει; Ἡ Πηγῆ ἡ κακορρίζικη δὲν τοῦ κάμε κιανένα κακό, καὶ τὸν ἀγαπᾷ πού χάνεται, κι αὐτὸς δὲν ἔχει μάτια νὰ τήνε δῆ-ἴντα ἄνθρωπος εἶν’ αὐτὸς δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω!

Ἀπεφάσισε δὲ νὰ δώσῃ τέλος εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν.

— Μανόλη, τοῦ εἶπε μίαν ἐσπέραν, μὲ ἡρεμον αὐστηρότητα. Ὁ καιρὸς ἀπὸ θ’ ἀρραβωνιαστῆς τὴν Πηγῆ ἐσίμωσε, μόνο πρέπει νὰ συμμαζωχτήσ. Ὅλοι οἱ ντεληκανῆδες κάνουνε κουζουλάδες, μὰ ἐσὺ τὸ παράκαμες. Ἄλλῃ βολὰ δὲ θέλω νὰ μιλήσῃς τσῆ Ζερβουδοπούλας, γιατί θὰ γενοῦμ’ ἀπὸ δυὸ χωριά!

Ὁ Μανόλης τὸν ἠτένισε μὲ αὐθάδη ἀταραξίαν:

— Ἄδικα τὰ χάνεις τὰ λόγια σου, εἶπε. Πόσες βολές θέλεις νὰ σοῦ τὸ πῶ, πὼς δὲν τήνε θέλω τὴν Πηγῆ καὶ χρυσῆ νὰ μοῦ τήνε κάμουνε; Ἐγὼ τὴ Ζερβουδοπούλα θέλω καὶ τὴ Ζερβουδοπούλα θὰ πάρω!

Ὁ Σαιτονικολῆς ἔμεινε κατάπληκτος, διότι δὲν ἐπερίμενε τόσῃν αὐθάδειαν.

— Γιά ξαναπέ το, μορέ, ξαναπέ το αὐτονα πούπες! εἶπεν ἡμιανεγερθεὶς καὶ τρέμων ἐξ ὀργῆς συγκρατουμένης.

— Τὸ λέω καὶ τὸ ξαναλέω! Ἐγὼ τὴ Ζερβουδοπούλα...

Ἄλλ’ ὁ Σαιτονικολῆς δὲν τὸν ἀφῆκε νὰ τελειώσῃ τὴν φράσιν. Ἀνεπήδησεν ἐκμανεῖς καὶ ἀρπάσας χονδρὸν ξύλον, ὤρμησε κατ’ αὐτοῦ.

Ἄλλ’ ἡ Ρηγινιὴ ἐπρόλαβε καὶ ἐτέθη ὀλοφυρομένη μεταξὺ αὐτῶν· ριφθεῖσα δὲ εἰς τὸν τράχηλον τοῦ συζύγου, τὸν ἐξώρμιζε νὰ μὴ τοῦ συνερίζεται.

Ὁ δὲ Μανόλης, ὅστις εἶχεν ἐγερθῆ καὶ προχωρήσει πρὸς τὴν θύραν, εἶπε:

— Δέν τὴν παίρνω γὼ τὴ μουστακάτη κι ὅ,τι θὲς κάνε!

— Ὁξω! Ὁξ’ ἀπὸ τὸ σπῆτι μου, μαγαρισμένε! ἐβρυχήθη ὁ Σαιτονικολῆς, ἔξω φρενῶν.

Καὶ προσπαθῶν νὰ διαφύγῃ ἀπὸ τοὺς βραχίονας τῆς συζύγου του, τῆς ὁποίας τὰς δυνάμεις ἐδεκαπλασίαζεν ἢ στοργή, ἐξηκολούθει :

— Ὁξω! Νὰ μὴ σὲ ξαναδοῦν τὰ μάτια μου! Δέ θέλω νὰ σὲ κατέχω!

Ὁ Μανόλης ἐκτύπησε τοὺς γρόνθους του :

— Τὴ Ζερβουδοπούλα, τὴ Ζερβουδοπούλα, τὴ Ζερβουδοπούλα θὰ πάρω!

Καὶ ἐκινήθη διὰ νὰ φύγῃ. Ἄλλ' ὁ Σαιτονικολῆς, ἀπωθήσας τὴν σύζυγόν του, τὸν ἐπρόφθασε, πρὶν νὰ διασκελίσῃ τὸ κατώφλιον, καὶ τοῦ κατέφερε δυνατὸν κτύπημα. Ἄλλ' ἡ Ρηγινιώ ἐπρόλαβε πάλιν καὶ τὸν ἐκράτησε ἀναφωνοῦσα: «Γιὰ ὄνομα τοῦ θεοῦ, Νικολιό, τὸ παιδί σου θὰ σκοτώσῃς!» Καὶ οὕτω ἔδωκε καιρὸν εἰς τὸν Μανόλην νὰ σωθῇ ἀπὸ τὴν πατρικὴν ὀργήν.

Ὁ Μανόλης κατέφυγεν εἰς τὸ καφενεῖον του, διὰ νὰ κοιμηθῇ ἐκεῖ. Εἰς τὸ σπῆτι δὲν εἶχε πλέον θέσιν. Ἐπρεπε νὰ τὸ πάρῃ ἀπόφασιν.

Τὴν ἐπιούσαν συναντᾷ τὴν χήραν καὶ τῆς διηγῆται τὰ γεγονότα. Ἄλλ' ἐνῶ ἐπερίμενε παρηγορίαν καὶ ἐλπίδα, ἡ Καλιὴ ἤλλαξε γλῶσσαν. Καὶ τί νὰ γίνῃ τώρα πού ἡ Μαργῆ ἦτον ἀμετάπειστη; Ἔως τότε ἤλπιζε καὶ αὐτὴ ὅτι θὰ τῆς γύριζε τὸ κεφάλι· ἀλλ' ἐπιτέλους ἐνόησεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον, ἐντελῶς ἀδύνατον.

— Δέ θέλει, δέ θέλει, δέ θέλει. Πνίγεται, σκοτώνεται, δέ σὲ θέλει. Κ' ἴντα νὰ τσῆ κάμω; Ὅ,τι μπόρουν, τόκαμα...

— Κιαμ' ἡ ἀγουρίδα πού μου'λεγες;

— Ἐθάρρουνά κ' ἐγώ· μὰ σὰν ἔχῃ ἀράπικο ἰνάτι, ἴντα θές νὰ κάμω;

Ὁ Μανόλης ἐστέναξε.

— Κιαμ' ἐδά; εἶπε περίλυπος.

Ἡ χήρα ἐφάνῃ διστάζουσα· ἔπειτα εἶπε, μασῶσα τοὺς λόγους τῆς.

— Ἐγὼ λέω νὰ τοῖ παραιτήσῃς καὶ τοῖ δυό· καὶ τὴ Μαργῆ καὶ τὴν Πηγῆ... Αὐτὲς εἶναι κουζουλοκοπελιές, ἀμυαλες ἀκόμη... Καὶ νὰ κάμῃς τὴν ἀπόφασιν.., νὰ πάρῃς μιὰ φρόνιμη γυναῖκα.., μιὰ γνωστικὴ..- τέτοια γυναῖκα σοῦ πρέπει τ' ἀπατοῦ σου.

Ἄλλὰ τὸ μόνον τὸ ὁποῖον ἐνόησεν ἐκ τῶν λόγων τῆς χήρας ἦτο ὅτι τὸν ἐσυμβούλευε νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τὴν θυγατέρα τῆς. Καὶ μὲ πείσμα εἶπεν:

— Ἐγὼ θὰ τήνε πάρω, θέλει καὶ δέ θέλει!

[Στὸ ἐπόμενο τελειώνει.]

Η.Ν. ΑΠΟΣΟΛΙΔΗ
 ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ
 Β
 ΣΤΗΝ
 ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΒΥΡΩΝ ΛΕΟΝΤΑΡΗΣ

[Ἀποσπασματικά]

Ἄπ' τὰ δικά μου κι ὅλων τὰ δεινὰ | τάχα πῶσον καιρὸ μπορῶ νὰ λείψω ; | "Ὡ μὴ
 μοῦ βάζῃς τὴν καρδιά στὸ γύψο - | τὸ ράγιμά της δέν περνᾷ !

Ἐσεῖς ποὺ εἶστε καινούργιοι στὸν Ἀγῶνα, | [] ποὺ δέ σᾶς βασάνισε ἀμφιβολία [], |
 συλλογιστῆτε αὐτοὺς ποὺ νικήθηκαν κάποτε | - [] [ὄχυρὰ ἀνατιναγμένα] μακριά, βα-
 θιά στὸ μέλλον !

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΙΚΟΣ

Ἡ τροχιά μιᾶς σφαίρας

Α'

Ἄγριο, σκληρὸ τσιμέντο, | ἀπελπισμένα χέρια γλύστρισαν | στὰ μάγουλά σου, |
 πιτσιλισμένα ἀπ' τὸν ἄφρο | τοῦ αἵματος καὶ τῶν κυμάτων.

Ὁ ἀγέρας σέρνει τὰ σκουπίδια, | ἡ συννεφιά βραχνιάζει τὴ σειρῆνα, | τὰ πλοῖα
 δείξανε τὰ μαῦρα τους μεριά, | στὴν ἀνεμόσκαλα οἱ σφαῖρες, | ὁ μανδύας τοῦ στρα-
 τιώτη καὶ τὸ αἶμα, | τὸ αἶμα τὸ κόκκινο, τὸ σκοτωμένο, | ἀγάπη μου !

Χρόνια σημαιοστόλιστα, διάτρητ' ἀπὸ σφαῖρες, | μὲ τὸ πλατάγισμα τῆς πείνας
 στ' ἀψηλά, | μὲ τίς ριπές τῶν πολυβόλων σύρριζα στὸ χῶμα !..

Τόσα τὰ χρόνια τῆς σιωπῆς καὶ τῆς ἐλπίδας! | Ὅπως τὰ βότανα πού πίναμε
παιδιά, | κοντὰ στὸ μάτι τοῦ θεοῦ, | τὰ χέρια ζεστὰ κι ἀπελπισμένα, | μυρίζοντας
ἀπὸ μακριὰ τὴ σάρκα... | Τόσα τὰ χρόνια τῆς σιωπῆς!

Κάρβουνα τοῦ φόβου, τσιμινιέρες, | δάση τῶν παιδικῶν μου χρόνων ραγισμένα,
μὲς στὸ λιμάνι ἢ κορδέλλα τῶν μαλλιῶν σου, | μὲς στὶς φωνές καὶ τὰ σφυρίγματα
τῶν καραβιῶν.

Τὰ πτώματα δὲν εἶχαν τὴ γαλήνη, | τὴν ἀλοιφή πού δένει στὴ μνήμη τὶς πλη-
γές· | τὰ πτώματα εἶχαν πάρει μόνο διαταγές | κ' οἱ ζωντανοὶ δεῖχναν τὰ δόντια,
σὰν φράγμα πού τὸ πνίξανε τὰ βάτα κ' οἱ νεροσυρμές.

Φῶς ἠλεκτρικὸ τοῦ χειρουργείου | - τὰ χέρια στρέφονται στὸ χᾶδι, | στὶς ἀπαλά-
μες τοὺς φυτρώσαν πικροδάφνες, | νυστέρια πού τὶς κόψανε κι αὐτές...

Χρόνια σημαιοστόλιστα!..

Πῶς ἦτανε ν' ἀπλώσω τῆς καρδιάς μου τὰ χέρια, | πλοκάμια χταποδιοῦ πούχει
χάσει τὸ μελάνι του, | πλοκάμια ἀγάπης κ' ἐλπίδας, κομμένα πλοκάμια!.. | Κι ἂν τὰ
μαλλιά σου ἀνεμίσανε, | κι ἂν σφύριξαν οἱ στεναγμοὶ | κ' οἱ ἀποχωρισμοὶ σκάσαν σὰν
τὶς ὀβίδες, | κι ἂν λείψανε οἱ ὄρες, ἄστραψαν | καὶ κοντοστάθηκαν οἱ ἀναμνήσεις - |
ἄλλα κρατῆσαν μὲς στὴν κιβωτό, | ὄλ' ἀπαθανάτιστηκαν μὲς στὸ φθαρτὸ μου σῶμα!..

Χέρια πού ἄνθισαν στὸ φῶς, | πρὶν νὰ τὰ πάρῃ ἀγωνία! | Χέρια πού κἀηκαν στὸ
φῶς!..

Ὅλη τὴ νύχτα ταξίδεψα τοὺς καημοὺς καὶ τὰ βάσανα. | Τοὺς πῆγα στὴν πλώρη
καὶ στὸ κύμα τοὺς βάρφισα. | Τοὺς ἀνύψωσα στὰ ξάρτια καὶ τοὺς ἔλουσα | στὸ φῶς
τῶν ἀστρων. | Καὶ κοντὰ στὴν πυξίδα νύχτα τοὺς ἐναπόθεσα | βορὰ τῶν ἀνέμων... |
Ὅμως οἱ ἀνεμοὶ ξαναγυρίζουν πάντα σ' ἐμένα, | μὲ τὰ ὄνειρα τὴν πικρὴ τους ἐλπίδα |
καὶ καημοὺς καὶ βάσανα φέρνοντας, | βαφτισμένα στὸ φῶς τῶν ἀστέρων | καὶ λου-
σμένα στῶν κυμάτων τὸ πάθος - | πιὸ τραχειὰ τραγουδοῦν καὶ δουλεύουν | μὲς στὴν
καρδιά μου!

ὦ, παρθένες τοῦ ἡλίου! | Ἀγρύπνια στῶν θεῶν τὴ στρωμνή! | Αὐγὴ μὲ ροδόνε-
ρο κι ἀλάτι!

Στὸ μικρὸ κυματάκι ἐμπιστεύεσαι, | τὸ οὐράνιο τόξο· | στὸ λίγο ἀφρὸ τὴ δρόσο
τῆς ψυχῆς | πρὶν ἀπ' τὴν στείρα μάχη, | πρὶν ἀπ' τὴ ταπεινώση καὶ τὸν ἐκβιασμό.

Μέρα καὶ νύχτα θάνατος, | στὸν οὐρανὸ βαθύτατη αἰθρία, | γεμάτη θάλασσα κι
ἀνέμους γαλανούς, | καημοὺς κρυστάλλινους τὰ δάκρυα!..

ὦ, παρθένες τοῦ ἡλίου! | Τὰ πλέοντα σίδερα δέ σᾶς τρομάζουν! | Τυφλά ταξι-
δεύουν καὶ φέρνουν μαζί τους | τῆς νέμεσης κόκκινα φίλτρα!

Ἡ μνήμη φοβᾶται τὸ αἶμα, | στὸ δίχτυ ἀπλώνει τὸ ἔπος | καὶ στὰ βάραθρα κάτω
λιβάδια | οἱ μαστοὶ τῆς γυναικῆς ἐστίας ἐλπίδα.

ὦ, παρθένες τοῦ ἡλίου! | Ἄλλοι θεοὶ δέ θὰ γεννηθοῦν. | Τὴν ἀδιάφορη ματιὰ σας
πυρπολεῖ | νοσταλγία τὸ μαῦρο.

Σκοτοδίνη ἀφροῦ καὶ θρύμματα τεράτων...

Μέρα καὶ νύχτα θάνατος, | στὸν οὐρανὸ βαθύτατη αἰθρία, | γεμάτη θάλασσα κι
ἀνέμους γαλανούς, | καημοὺς κρυστάλλινους τὰ δάκρυα...

Καὶ λίγα θρύψαλα ψυχῆς στῶν νησιῶν τὸ θυμάρι.

Χρόνια σημαιοστόλιστα!..

Χάρμα τῶν ὀφθαλμῶν ἐσπέρα! | Τί ἀπαλά πού ταξιδεύεις τοὺς πνιγμένους, | στοὺς
Ἔρμονες τὸν Ὀδυσσεά - Ἴνες καὶ ρίζες καὶ μαλλιά | τὰ φύκια τοῦ πελάγου!..

Στοὺς Ἔρμονες τὸν Ὀδυσσεά, | μὲ τὴ βοή τοῦ ἡλίου μελλοθάνατου, | πού μαγνη-
τίζει τὸ μικρὸ ρυάκι, | ὡς τὶς πλεξοῦδες πού κρύψανε τὸ θάνατο | κι ἀπὸ τὴ σκιά
τοὺς ξαναγεννιέται ὁ ἄντρας!

Χάρμα τῶν ὀφθαλμῶν ἐσπέρα | τῆς ἐρημιάς, ἀλήθεια | ρωτᾷ ὁ θεός. | Κι ἀποκρι-
νόμαστε ἀλήθεια | στοὺς Ἔρμονες τὸν Ὀδυσσεά...

Με τις σπιλιάδες βιαστικές | νὰ κατεβαίνουν πρὶν τὴ νύχτα | νεραίδες νὰ ξεγε-
λάσουν τοὺς ψαράδες | μὲ τὸ παιχνίδι τῶν πνοῶν.

Χάρμα τῶν ὀφθαλμῶν ἑσπέρα! | Ψηλὰ στρογγύλεψεν ὁ βράχος | καθὼς οἱ πέρδι-
κες κουριάσαν. | Ἡ μιὰ στὴν ἄλλη κρύβει τὸ κεφάλι. | Τὸ σῶμα κείται στο ἀκρο-
γιάλι | μὲ τὴν ἐλάχιστη ἀνάσα, | μὲ σφηνωμένο στὸ νοῦ : νόστιμον ἡμαρ...

Στροφές τῆς ψυχῆς, | κύματ' ἀγάπης, ἀφρὸς ἀγωνίας, | ὀρθόπλωρος πάω καὶ τα-
ξιδεύω | σ' ὑπόγειες στοές, ἢ καρδιά μου βουλιάζει | τεντωμένο τόξο στ' ἄστρα ἢ μα-
τιά μου | μακρὰν τῶν ἐλίκων!..

Μακρὰν τῶν ἐλίκων! | Κι ὄσους στὴν δίνη μου ἐπνιξα | καὶ στὴν δίνη μου ἔκο-
ψα | νήματα ὠραίας ἀνοίξεως...

Μακρὰν τῶν ἐλίκων! | Στὴν κρήνη τῶν ἀνέμων | γιαλίζουν τὰ βράχια ὅπου | τὰ
κύματα φέρνουν ναυάγια.

Ἄλεξικέραυνο ψυχῆς | τὸ χέρι πού ἤθελε ν' ἀδράξῃ | τὸ νῆμα τοῦ πελάγου.

Χρόνια σημαιοστόλιστα, διάτρητ' ἀπὸ σφαῖρες, | μὲ τὸ πλατάγισμα τῆς πείνας στ'
ἀψηλά, | μὲ τὶς ριπές τῶν πολυβόλων σύρριζα στὸ χῶμα, | μὲ τὸ σκληρὸ τραγούδι
τῶν βηματισμῶν!..

Αὐγὴ μὲ μάτια ὑγρά, χεῖλη ζεστά | καὶ παγωμένα δάχτυλα | στὸν ἤχο τῆς πα-
ραφροσύνης | γιὰ τελευταία φορὰ ἄγγιξε τὴ Γυναίκα.

Τῆς γενναιότητος τὸ βῆμα, | ματιές ὠργώσανε τὸ χῶμα, | μαντίλια δέσαν κόμπο
τὴν καρδιά, | στίς ξιφολόγχες ἀνεμίσανε τὰ σπλάχνα!

Τῆς γενναιότητος τὸ βῆμα! | Ρουθούνια παίζανε στὸ μύρισμα τῆς δόξας, | λυγί-
σανε τὰ γόνατα θηρίο πληγωμένο, | καθὼς γιαλίσανε πάνω στὰ κρᾶνη | τὰ σκουρια-
σμένα ὄνειρα! | Πλατάγισαν, προστάξαν οἱ σημαῖες. | Τεντώθηκαν, λιγνέψαν τὰ κορ-
μιὰ | ἔν-δύο, ἔν-δυό ὡς τὸν ὀρίζοντα, | ἔν-δύο, ἔν-δυό ὡς τὸ βουνό, | στὸ τρία θάνα-
τος. | Ἰτε παῖδες Ἑλλήνων.

Ἄομορφο τριανταφυλλάκι, | βασιλέ τῶ λουλουδιῶ, | ποιὸς ἀρνήθη τὴν ἀγάπη | νὰ
τὴν ἀρνηθῶ κ' ἐγώ!

Ἄομορφο τριανταφυλλάκι...

Μέρα καὶ νύχτα θάνατος, | στὸν οὐρανὸ βαθύτατη αἰθρία, | γεμάτη θάλασσα κι
ἀνέμους γαλανοὺς | καημοὺς κρυστάλλινους τὰ δάκρυα...

Τῆς γενναιότητος πορεία σ' ἠλιόλουστα χιόνια τῆς ἀνοίξεως! | Νωπὰ τ' ἀχνάρια
τῶν θεῶν μὲ τὴν ὁσμὴ τοῦ κεραυνοῦ! | Πυρακτωμένο σίδηρο ἀπὸ ψηλὰ μᾶς ἔρχεται
τὸ νᾶμα! | Ὅμως μιὰ φοῦχτα καλαμπόκι γιὰ ν' ἀντικρύσῃς τὸ βουνό | καὶ μιὰ γου-
λιά νερὸ γιὰ τὸν μπαξέ τῆς λήθης! | Ξεσικίζεται ὁ ἄνθρωπος, ξεσικίζει | σὰν τὸ παιδὶ
π' ἀνοίγει καὶ χαλὰ πρωτοχρονιάτικα δῶρα. | Πετρώσανε τὰ δάκρυα στ' ἀπάγγιο τοῦ
θανάτου, | μὲ τὰ κορδόνια τῆς ἀρβύλας λύθηκαν οἱ πόθοι, | μικρὸ κουτάβι ὁ ὕπνος
παίζει μὲ τὸν Κέρβερο, | κι ἀφήνει στὴν ἀνάπαυση κορμιὰ μελλοθανάτων | ὡς τὴν
αὐγὴ!..

Φῶς ἐκ φωτός! | Στὸ φῶς τὰ σπλάχνα σήπονται, | στὴν τέφρα ξαναγεννιέται ὁ
οὐρανὸς - | μέρα καὶ νύχτα θάνατος!

Ἦ τῆς ἀγάπης ὁ καημός! | Μαινάδες τὸν νταντέψανε φαρμακωμένες. | Μικρὸ τὸν
φύτεψαν πλατάνι στὴν καρδιά, | αἷμα, νανούρισμα, πηγὴ κι ἀγκάθι! | μεγάλο τὸν τρα-
γούδησαν πουλιά | π' ἀνήγγειλαν χαρμόσυνα τὸ δράμα.

Ἀγάπη, τῆς ὥρας εὐωδιά, | τὸ λύγισμα τοῦ ἀγέρα μὲ τὸ στάρι! | ἀγάπη, χρησμός
τῆς μοίρας, περιστέρια, | τὸ ζύγιασμα τῆς ὁμορφιάς πάνω ἀπ' τὴ βρῦση, | στὸ ράντι-
σμα τῶν χρόνων ρεματιά.

Τὸν ἥλιο σοῦ κλέβει ὁ ἀετός, | ὁμορφο τριανταφυλλάκι, | κ' ἔχει ἔν' ἀγκάθι στὴν
καρδιά, | μέσα στὸ φῶς!

Ἄγάπη, φωλιά τοῦ πληγωμένου ἀετοῦ, | ἐκεῖ πού παίζουν τὰ μαλλιά σέ ματωμέ-
νο χέρι, | ἡ τρυφερότης πού κυλά ἤχο, σταγόνα τοῦ νεροῦ, | δύναμη στίς φλέβες.
Χτυπᾶν τὰ τύμπανα, | χαμογεῶν ὁ ἄγριος πετεινός, | παίζει μετὰ πνευστὰ τὸ
καλοκαίρι, | φουσκώνουν γάλα τὰ βυζιά τῆς ὁμορφιάς, | τὸ φυλλοκάρδι τρέμει...

...Τῆς σκιάς τὸ φυλλοκάρδι τρέμει, | παίζοντας μετὰ τὸν πόθο τοῦ ἡλίου, | γιὰ ἓνα
μικρὸ ξανθὸ ζουμπούλι

Τῆς σκιάς τὸ φυλλοκάρδι τρέμει, | πάνω στὰ στήθια τοῦ νεκροῦ, | ἓνας νεκρὸς
σέ κάθε τόσα χρόνια | καὶ λίγος ἔρωτας καθημερινός | στὰ χρόνια τῆς Ἀγάπης.

Ἕνας νεκρὸς κάθε στιγμή | κι ἓνας πλυμένος οὐρανὸς μετὰ περιστέρια, | ἓνας καη-
μός, μιὰ διαταγή | κ' ἓνας καπνὸς πού πνίγηκε στὰ μοναστήρια.

Τῆς σκιάς τὸ φυλλοκάρδι τρέμει | πάνω στὴν πέτρα καὶ τὸ κράνος, | μιὰ ζωγρα-
φία στὸ φυλαχτό, | ὁ πόνος ξάφνου τοῦ θανάτου.

Τῆς σκιάς τὸ φυλλοκάρδι τρέμει. | Παίζουν τὰ μάτια ἡλιαχτίδες, | κρατοῦν τὰ
χέρια τὴν ἀφή, | ὅταν βουλιάζουν καὶ ριζώνουν χάμω.

Λίγο θυμάρει δροσερὸ ἀπ' τὰ νησιά, | μιὰν ἀγκαλιά ἀπ' τὸ μπαλκόνι τοῦ Αἰγαίου, |
ἓνα τραγούδι σὰν πουλί πού κάθησε στὰ ξάρτια — —

Ἄλλα τὰ πῆρε τὸ βουνό.

Τῆς σκιάς τὸ φυλλοκάρδι τρέμει.

Ἄλλα τὰ πῆρε τὸ βουνό.

Ὁ ἥλιος παίζει μετὰ τὸ αἷμα.

Τὸ δάσος ἔγλειψε τὸν οὐρανό.

Ἦρα μεσημεριάτικη, | γεμάτη ἀπ' τίς φωνές καὶ τὰ σφυρίγματα τῶν τραίνων, | μετὰ
τίς στιλπνές γραμμές τῆς νοσταλγίας, | ἀκούγοντας ἀπὸ μακριὰ τὴν ἀφιξὴ τῶν ναυα-
γῶν, | τοὺς θρύλους πολιτείας πού πεθαίνει...

Ἦρα μεσημεριάτικη. | Στὴ ζέστη μαρμάρωσε ἡ σκιά τῶν πληγωμένων. | Καφα-
λιασμένα πρόσωπα, δυστυχισμένα μάτια, | παραδοκοῦνε τὰ χιλιόμετρα ὅπως τὸ φίδι
τὸν καρπὸ, | ψαχουλεύουν ἓνα τσιγάρο μισολυωμένο ὅπως τὰ πόδια τους, | καὶ καρ-
τεροῦν ἓνα λυγρὸ π' ἀργεῖ νερθῆ. | Ἄπ' τὴ θρακιά τῆς μνήμης ξεπηδοῦν ἀναλαμπές, |
τῆς ἡδονῆς ὁ σπαραγμὸς καὶ τὸ χαμόγελο τῆς γνωριμίας | σαράκι τῆς ἀπελπισίας ὁ
ἄγγελος διψᾷ | καὶ κουρασμένος μαζεύει τίς φτεροῦγες κι ἀκουμπᾷ, | ἄγριο πουλί,
στὸν ποταμό. | Θεριεῦει ὁ δράκοντας τῶν παιδικῶν ὀνείρων | - παράπονο τῆς μονα-
ξιάς μετὰ τὰ παιχνίδια, | μικρὰ σπιτάκια, τραπουλόχαρτα πού φύσηξεν ὁ μολυβένιος
μου στρατός. | ὅμως ὀρθὸ ἀπόμεινε χαρτί δ,τ' ἦταν γραμμένο. | Ἄργεῖ ν' ἀνέβῃ τὸ
ζαρκάδι τῆς ζωῆς ἀπὸ βαθιά, | τὸ στόμα ξεροπόταμο πού δέν τὸ δρόσισε τὸ κλά-
μα, | πέφτει βαρὺ τὸ μάκρος τῶν ὠρῶν μετὰ τζιτζικία, | τὸ πετροκέρασο, ἓνα κο-
ρίτσι μετὰ τὸ αἱμάτινο φιλί. | Κι αὐτὸς πού μάζεψε τὸ κομμένο του χέρι | καὶ τρέχει
πλάι στὴ βάρβαρη φυλὴ | πού τραγουδᾷ καὶ κατεβαίνει.

Χρόνια σημαιοστόλιστα, διάτρητ' ἀπὸ σφαῖρες, | μετὰ πλατάγισμα τῆς πείνας στ' ἀ-
ψηλά, | μετὰ τίς ριπές τῶν πολυβόλων σύρριζα στὸ χῶμα | | Ἄπομεσήμερο τῆς λύπης, |
τὸ καλοκαίρι στοίβαξε τὸ μῖσος, | πού τὸ σκορπάει ὁ βοριάς μέσα στοὺς δρόμους |
βαρὺς ἀνοίγει ὁ οὐρανὸς μιὰ πόρτα, | τρεμπάιζαν τὰ βλέφαρα πάνω στὴ σκιά τους, |
κ' εἶδαν τὰ μάγουλα νὰ στάζουν τὴν ψυχὴ. | Βροχὴ ποτίζει τὰ συρματοπλέγματα πού
φύτρωσαν παντοῦ, | φαντάσματα προγόνων κυκλοφοροῦνε μ' ἀμαξάκια | νὰ περισώ-
σουν ὅσους προλάβουν ναυαγούς. | Πανίσχυροι ὑβριστὲς τοῦ αἰθέρα | ταραίζουν τίς ἄ-
γριες μορφές πού φανερώνονται | γιὰ μιὰ στιγμή στὸ κατῶφλι τῆς νύχτας. | Ἡ ἀρ-
ρώστια ἀνάψε ἓνα καντίλι | πού γύρω του παίζουν καὶ πεθαίνουν νοσταλγίες. | μπα-
στούνια τῆς ἀναπηρίας καὶ σιδερένιοι γάντζοι | δείχνουν τὸ βουνό, | ἐκεῖ πού ὀργή
θεοῦ ἐρημώνει τὰ πρόσωπα. | Πίκρα, κακία κι ὄνειρα τρίβονται καὶ σπιθίζουν | πά-
νω στὰ σύρματα τῆς πολιτείας | τὸ χιόνι ἄρπαξε τὰ ψίχουλα τῶν πεινασμένων |

χλωμιάζει τὸ αἶμα μὲς στὶς φυλακές, | οἱ συνωμότες μελετοῦν τοὺς συνωμότες. | Μὲς
στὰ σοκάκια ἀκούγονται κραυγές: «Γιατί; Γιατί μορέ; Βοήθεια!» | Σὰν τὸ καλάμι
τῆς φλογέρας νέα παιδιά σκαλίζουνε τὴ σάρκα | - ραγίσαν τὰ πνεμόνια τῆς Ἑλλά-
δας | κι ἀπ' τὶς σπηλιές τους ξεπετιοῦνται τὰ θηρία, | τὰ σερπετὰ κ' ἡ διχόνοια. |
Οἱ δρόμοι σφραγίστηκαν μὲ βουλλοκέρι...

Ποιός, | ποιός μιὰ μέρα | θὰ σπάση τὰ τζάμια τοῦ νοσοκομείου, | θὰ σπάση τὸ
φράγμα τῶν γιατρῶν, | καὶ γαλήνιος, ἀπὸ τὴ στέγη, | θ' ἀναληφθῆ στὸν οὐρανό;..

Σαράκι τῆς ἀπελπισίας! | "Ὅποιος χαράζει ὀνόματα στὴ μοναξιά, | τροφὴ γιὰ τὶς
λειχῆνες.

"ὦ, χώρα | τῆς ἀγγιλιάς καὶ τῆς ἀλμύρας, | ὁμορφὴ μου ἀγάπη, | τ' ἄρματα κρά-
τησε μαζί σου ἡ ζωὴ | καὶ τὰ χρυσὰ καρφὰ τοῦ ἡλίου! | Ἐσύ, μ' ὠραῖον ἄντρα οὐ-
ρανό | καὶ τὰ νησιὰ παιδιά σου, | σπασμένο χαμόγελο τὰ μάρμαρά σου, | μὲ μνήμες
κοχυλιῶν!..

"Ὅμως ἐτοῦτες τὶς αὐλὲς τὶς γέννησε σκοτάδι | κι ἀπάνω στὰ ντουβάρια τους δὲν
ἔμεινε | οὔτε σταγόνα αἶμα λίμνη τῶν ἀθανάτων | - λίμνη γεμάτη περικεφαλαῖες | κι-
ἀσπίδες καὶ κοντάρια, | ξυλάρμενα καιρῶν ναυαγισμένων! | Τώρα τὸ φῶς μαράθηκε, |
ἀποκοιμήθηκε τὸ φῶς...

Τώρα σίμωσε καὶ κλάψε...

Μᾶς σταύρωσαν. | Καὶ πλάι μας δὲν ἦτανε λησταί. | Ἦτανε οἱ γυναῖκες μας καὶ
τὰ παιδιά μας. | Μᾶς σταύρωσαν λησταί, | Ἄνατολὴ καὶ Δύση, | ὁ Ἰούδας μᾶς πρό-
δασε τῆς Γνώσης, | παραχαράκται τῆς ὀδύνης, | δολοφόνο.

"Ερημο σῶμα μὲς στὴν παγωνιά, | μὲ τὸ μελανιασμένο οὐρανό, τὰ πολυβόλα, | τὸ
σιδερένιο τσέρκι τῶν παιδιῶν, | τὰ χέρια σου ἀπαλὰ πάνω στ' ἀγκάθια ξαπλωμένα.

"Ερημο σῶμα στ' ἀκρογιάλι, | μὲ τόσους μενεξέδες τοῦ πελάγου, | ὅσους δὲν ἔδω-
σες, δὲν σοῦ ἔδωσε κανεὶς, | μὲ λίγο ζεστό κρασί, αἶμα γιὰ τοὺς φάρους.

Μάτια τρύπια, γεμᾶτα ὀχιές, | πρόσωπα φτιαγμένα μὲ βούρκο, | πασπαλισμένα
μὲ λίγη ἀσημόσκονη, | τριμμένα μὲ γυαλόχαρτο καὶ φλόμο.

Κορμιὰ καμωμένα ἀπὸ ψευτόσκονο, | βήματα σακατεμένα, | μέση σφιγμένη μὲ
μαχαίρια, | ἀντάρτες καὶ στρατιῶτες - θλίψη.

"Ερημο σῶμα στ' ἀκρογιάλι, | ἦταν μιὰ πύρινη στιγμή ἡ ἐρημιὰ σου, | ἓνα κλαδὶ
τῆς λευτεριάς ἡ ἀνάσα σου, | ἓνας καρπὸς ποῦ ὠρίμασε χειμῶνα ἡ ματιὰ σου.

"Ερημο σῶμα μὲς στὴν παγωνιά, | ἀνίδεο σὰν τὸ πουλι ποῦ πέφτει, | οὔτ' ἓνα κλά-
μα λυγερὸ δὲ θὰ σὲ πλύνῃ, οὔτε τὰ χέρια τοῦ θεοῦ, ποῦ κρύφτηκαν στὴ συννεφιά...

B'

Τὸ σεμνὸ ἀγκάθι μὲ τὸ μαβὶ λουλούδι | τροφὴ τῶν ταπεινῶν, | μὲ τ' ἄστρα νὰ πέ-
φτουν ἐπάνω τους, | οἱ ζᾶρες τοῦ λαδιοῦ καὶ ἡ γαλήνη | τῶν νησιῶν μὲς στὴν καρ-
διά μας, | ὁ μικρὸς γενειοφόρος ἄνεμος, | ὁ μεταμεσονύκτιος.

Ἡ ἄγρια ὑπομονὴ τῶν θυσάνων, | τῆς νοσταλγίας πλημμυρίδα, | ὅταν οἱ ἄνεμοι
ἀλέθουνε τὸ στᾶρι | μὲ τὴν φωνὴ τῶν γυναικῶν πάνω ἀπ' τὰ δώματα, | πετάγματα
πουλιῶν ὀρεσιβίων | κοντὰ στὴ θάλασσα, | ὅλα ὑπάρχουν ἐν ὑμῖν | κ' ἡ ἀμπολὴ τοῦ
αἵματος: ἐπιούσιος ἄρτος.

"ὦ Μητέρα τῶν Θλίψεων, | φυτεμένη στὴ ρίζα τῆς αὐλῆς | ὄνειρα θαυμάτων |
οἱ πιπεριές ποῦ ἐνώνουν τὰ δάχτυλα | πρὶν χωριστοῦνε οἱ ἄρμοί, | πρὶν κλείσῃ τῶν
ματιῶν ἡ μικρὴ καγκελόπορτα!

Κι ὦ νέο ἀγόρι, ἔρμαιο τῶν παθῶν, | μουσκεμένο ὡς τὸ κόκκαλο μὲ θλίψη, | μὲ
τὰ λουλούδια τοῦ ἔβενου | μπηγμένα στὴ φλέβα τοῦ λαίμοῦ σου, | τὴν παπαροῦνα τοῦ
μυαλοῦ σου | ἀνοιγμένη σὲ μέλισσα θανάτου, | νύχτα βαθιὰ κρυμμένη, | τυλιγμένη
μὲς στὰ βαμπάκια τῆς ἀγωνίας, | τὸ φέγγος τῶν ματιῶν σου, | ἡ συστολὴ τῶν λου-
λουδιῶν σου | ἐρημητικὰ κλεισμένα!.. []

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΝΤΥΠΟΥ

ΑΝΑΤΙΝΑΞΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΘΡΥΛΟΥ

ἡ

EXHIBITIO DICTATORIS

ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΕΤΑΞΑ, Τὸ προσωπικὸ ἡμερολόγιό ¹

Λέλα μου, φαίνεται ὅτι θὰ ἐγεννήθην διὰ ναυτικός. Μὲ ὄλην τὴν θάλασσαν, ὄχι μόνον δὲν ἐπειράχθην, ἀλλὰ καὶ πρωὶ-πρωὶ ἐξυρίσθην, ἐκαθάρισα τελείως τὰ δόντια μου, καὶ ὄχι μόνον συνεπλήρωσα τὴν τουαλέττα μου, ἀλλὰ καί, ζητήσας ἓνα κουβάν, ἔκαμα τὰς συνειθισμένας πλύσεις καθαριότητος. Φαντάζεσαι τὴν εὐχαρίστησίν μου. (157β, 8-9-12)

Ταῦτα ἐπὶ τοῦ ἀπ' Ἰσμήνη, ἐνῶ πλέει ὁ νᾶνος μας πρὸς Πύργον τῆς Βουλγαρίας, μὲ τὴν ὁποία ὁ Τόπος τοῦτος τὸν ἔστειλε νὰ διαπραγματευθῆ πολλὰ καὶ σπουδαῖα! Καὶ τὰ σπουδαιότερα αὐτὰ — πῶς ἐκαθάρισε τελείως τὰ δόντια του, καὶ πῶς ἔκαμε τὰς συνειθισμένας πλύσεις καθαριότητος (καὶ πόσῃ εὐχαρίστησιν ἔλαβε ἀπὸ δαῦτες) — ἔπρεπε νὰ μὴ χαθοῦν! Νὰ γραφοῦν καταλεπτῶς ἐν Ἡμερολόγιῳ, διὰ τὴν Ἰστορίαν — τὴν ὁποίαν, ὡς γνωστόν, τὰ μάλα ἐνδιαφέρουν ὄλαι αἱ πλύσεις καθαριότητος, ποῦ τόσῃ εὐχαρίστησιν ἔδιδον πάντοτε εἰς τοὺς «προωρισμένους» τῆς — καὶ τὸ Ἡμερολόγιό τοῦτο νὰ ἐκδοθῆ, μπάς καὶ δὲν ἐκδοθῆ, πρὸς Θεοῦ, καὶ χάσωμε τέτοιο «δοκουμέντο»!..

Ἀλλὰ ψέματα; Μὴ δὲν εἶναι «δοκουμέντο» μέγιστο περὶ τῆς σμικρότητος τέτοιου ψευδο-«μεγίστου» μας νάνου, τὸ τί πλύσεις καθαριότητος ἀκριβῶς ἔκαμεν, ἐπὶ τοῦ Ἰσμήνη, ἐν πλῶ πρὸς Βουλγαρίαν δι' ὁποίας ἀθλίας «ὑποθέσεις» τῆς Ψωροκώσταινας; Καὶ εἰς τί λογῆς κουβάν τὰς ἔκαμε τὰς «ἀποκάτω» πλύσεις του, καὶ πόσον ἠὲχαρίστηθῆ — ὡς καὶ διότι ἐκαθάρισε τελείως τὰ δόντια του!..

Καὶ ξέρετε τί μανία, τί φροντίδα σ' ὄλη τὴ ζωὴ του — τί ἄγχος πραγματικὸ γιὰ τὸ Ἡμερολόγιό του; Καὶ τί ναρκισσιμὸς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν κ' ἐπαναανάγνωσίν του, πρὸς γνωστοὺς καὶ φίλους; ² Τί ἀγωνία γιὰ τὸ πῶς θὰ διαφυλαχθῆ, πῶς θὰ διασωθῆ, πῶς θὰ ἐκδοθῆ ἀσφαλῶς μετὰ θάνατόν του — μπάς καὶ χαθοῦν αἱ πολύτιμοι μνεῖαι δι' ὄλας τὰς «ἀποκάτω» πλύσεις του!..

Σκέφτομαι, πολλές φορές, πόση ἀλήθεια πράγματι σ' ἐκεῖνο τό: *μωραίνει Κύριος ὃν βούλεται ἀπολέσαι!* Καὶ τί δίκιο εἶχε, ἐν ἐσχάτῃ ἀπολήξει, ἡ κυρία Λέλα του, νὰ μὴ θέλῃ — βεβαίως καὶ γι' ἄλλους λόγους — τὴν ἐκδοσὴ τέτοιου «δοκουμέντου», ποῦ ὅμως ἐκεῖνος ἦ θ ε λ ε, κι ὥριζε σαφῶς στὴ διαθήκη του, κ' εἶχε ἀναθέσει μάλιστα

1 Ὅλες οἱ παραπομπὲς στὸν β' τόμο [Τὰ τρία πρῶτα μέρη τῆς κριτικῆς 3, 209-31, 7, 524-33 καὶ 9, 692-8.]

2 Μαρτυρία τοῦ πατέρα μου, ποῦ τὸ ὑπέστη πλειστάκις, παρὰ τὴ δυσανασχέτησή του, τὴ δεδηλωμένη: *Τί μοῦ τὰ διαβάξεις αὐτὰ! Πέτα τα ἀπὸ κεῖ, σκίστα!* Μὰ ποῦ ἐκεῖνος! Ἐπέμενε κάθε φορὰ νὰ τοῦ διαβάξῃ διάφορα ἀποσπάσματα — τ' ἀποκαλυπτικώτερα τῶν ὁποίων ὅμως ὁ πατέρας μου δὲν ξαναβρίσκει τὴν ὁρὰ στὸ τυπωμένο Ἡμερολόγιό! [Ἦταν φίλοι, προτοῦ ὁ πατέρας μου καταγγείλῃ καὶ στηλιτεύσῃ, ἀπ' τὴν Ἠχώ τῆς Ἑλλάδος, τὸ '35 καὶ ἄρχῆς τοῦ '36, τὴ δικτατορία ποῦ ἐκεῖνος ἐτοίμαζε κατὰ τοῦ Τόπου παλινορθώνοντα ἀχύρινο βασιλεῖα γιὰ καλύπτρα. (Βλ. Κατηγορῶ, «Ἡ ἐκπνοὴ τῆς Δημοκρατίας», 1-35)]

στην κόρη του τῆ Λουλού, «ἀρχηγίνα» τῆς φαιδρῆς Νεολαίας του, τὸ «ιερόν χρέος» τῆς ἐκδόσεώς του!

Πράγματι «ντοκουμέντο» ὥστόσο! Πράγματι ἀποκαλυπτικόν, πόσων καὶ ποιῶν ἀθλιότητων, παναθλιότητων μας, ποιᾶς βαθύτατης ἀπολιτισμῆς καὶ ἀσκήκωτης δουλείας μας ἀκόμα σ' αὐτὸν τὸν Τόπο, ὅπου οἱ «πρῶτοι» του, οἱ «κατὰ κορυφὴν» του, «κατόρθωμα» θεωροῦν, ἄξιο μνείας, τὸ νὰ . πλέωννται, νὰ μὴ βρωμαῖν, νὰ βροῦν ἕναν κουβὰ καὶ μιὰ ὀδοντόβουρτσα — γιὰτι μὴ αὐτὰ εἶν' ἐκτός ἀκόμα τοῦ καθημερινοῦ βιοτικοῦ ἀτοματισμοῦ τους — καὶ περιμένουν ἕνα μπράβο ἀπὸ τὴ σύζυγο, ὅταν τῆς γνωρίσουν πῶς... πλύθηκαν!

'Αποκαλυπτικά γιὰ ἕνα ν Τόπο αὐτὰ — γιὰ τὸ ἀληθινὸ ἐπίπεδόν του — ὄχι ἀπλῶς γιὰ ἕνα πρόσωπο. Καὶ μὲ μαζοχισμό, βεβαίως, τὰ διαβάζομε, τὰ διυλίζομε, ὅσα μὲ ναρκισσισμὸ ἀνυποψίαστος ὁ νᾶνος — καὶ . «πρὸς δόξαν» του! — καταλεπτῶς κατὰγραφει!

Γιὰτι, δυστυχῶς, τὸ πραγματικὸ ἐπίπεδο ἑνὸς Τόπου δὲν τὸ δίνουν τὰ σαλόνια του — ποτέ τὰ σαλόνια — παρὰ τ' ἀποχωρητήρια, τὰ πλυντήρια καὶ τὰ λουτρά του — ἴδε καὶ Κνωσὸ τοῦ Μίνωος, γι' αὐτὰ πρωτίστως θεωρούμενη πολιτισμένη (ἔτσι μάθαιμ' ἐμεῖς στὴν Ἀρχαιολογία, «ὕλισται» πιθανῶς, καὶ ὄχι «ἰδεαλισταί» τῆς «Ἑλλάδος πού εἶναι .. σκατὰ καὶ σύννεφα!» κατὰ τὸν «ἰδεαλιστικώτατο» τῆς Τετάρτης Ἀδγούστου ἀρχαιολογικῆς κ. Μανιαδάκη!) — κ' εἶναι τοῦτο σταθερὸ κριτήριον τῆς κοινωνικῆς ἐπιστήμης, ὄχι δικό μου ἢ αὐθαίρετο. Κ' ἐνδιαφέρει τὸν κοινωνιολόγον μάλιστα, καὶ τὸν κοινωνικὸν ψυχολόγον ἰδιαίτατα, τ' ὅτι ἕνας «ταγὸς» σὲ μιὰ Χώρα, μὲ τέτοιο δὲ μητροσύμπλεγμα — φρουδικώτατο, διαφανὲς κ' ἐμετικώτατο στὸ πρὸς συμβίαν ὕφος τέτοιων «πειθαρχικώτατων ἀναφορῶν» περὶ τῶν ὅλων εἰδικῶν ἐκείνων ἐνεργειῶν του γιὰ τὴν πρωκτικὴ καὶ γενετήσια ἀτομικὴ του καθαριότητα — γράφει (καὶ σὺ ζεῖ κιόλας, γιὰ νὰ ἐκδοθοῦν) ὅσα γράφει!

Ὅσοι κάτι ξέρουν ἀπὸ Κοινωνιολογία καὶ Ψυχολογία, συλλαμβάνουν τὸ βᾶρος αὐτῶν πού (ὄχι πρὸς διασκέδαση) σημειῶναι. Οἱ ἄλλοι, καὶ ἂν ἀπλῶς «γελαῖν» μὲ δαῦτα ἑνὸς «ταγοῦ» τοῦς.. ἔστω, ἀρκεῖ! 'Ἡ κάθαρση, καὶ μ' αὐτὸ μονάχα — ὅτι «γελαῖν» (χωρὶς νὰ ξέρονται, ἢ νὰ ὑποψιάζονται κἂν, τὴ σημασία τοῦ «γέλοιου») — ἔχει ἀσφαλτα ἀρχίσει!.. Ἀλλὰ πόσο ἀργά, πόσο ἀργά σ' αὐτὸν τὸν Τόπο!

ΠΟΙΑ «ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΟΥ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΩΤΟΥ», — 'Ο Μεταξὰς εἶναι στρατιωτικὸς. Ἐχει γνῶση τῆς σημασίας τῶν «ἀπορρήτων». Κατέχει τὸ στρατιωτικὸ νόμον καὶ τίς βαρύτερες ποινὲς γιὰ κάθε περίπτωσιν ἀκριτομύθειας ἢ διαφυγῆς τους. Κι ὥστόσο, διαρκῶς πρὸς τὴ Λέλα του, μὲ καταπλήσσοσα ἐλαφρότητα, ἀσυνειδησία, καθαυτὸ φαγοῦρα νὰ τῆς γράφῃ μυστικά — τὰ πῖο ἐπικίνδυνα τῶν ἐθνικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀπορρήτων — ξερνάει τὰ πάντα! Τοῦτο μᾶς δίνει ἕνα μέτρο τῆς περιλάλητης «στρατιωτικῆς» του «συνειδήσεως»! Σ' ἐπιστολὰς καθημερινὰς πρὸς τὴ γυναῖκα του, ὁ πολὺς «ἐπὶ τῶν ἀπορρήτων», καὶ τῶν πῖο κρυφῶν — ὑποτίθεται — ἐνδὸς μαχόμενου ἔθνους, καὶ μυστικὰς ἐπιστρατεύσεις ἀποκαλύπτει (165α, 15-9-12) — θάνατο προβλέπει ὁ νόμος! — καὶ μυστικὰς διαπραγματεύσεις (166α, 16-9-12· 177β, 23-11-12) καὶ μυστικὰς τοποθετήσεις ἀνωτάτων ἐπιτελικῶν (168α, 18-9-12· 171α, 21-9-12) καὶ μυστικὰς ὑπογραφὰς συμφωνιῶν — πού ὅλη τους ἡ ἀξία ἐγκείται στὴ μυστικότητά τους ἴσα ἴσα — (169α, 19-9-12) καὶ ἀπόρρητα τοῦ στρατιωτικοῦ ἐφοδισμοῦ — δηλαδὴ τοῦ... μὴ ἐφοδισμοῦ μας (τί ἄλλο;) οὔτε μὲ τὰ στοιχειώδη κἂν, ἀπὸ τοὺς σπουδαίους «συμμαχους» μας (173α, 12-10-12) — καὶ μυστικὰς ἐπιχειρήσεις (175β, 29-10-12), ἀλλὰ καὶ (178α, 23-11-12) θαυμάστε τώρα: Αὐτὰ εἶναι μυστικά, Λέλα μου! Μὴν εἰπῆς εἰς κανένα τίποτε! (177β, 23-11-12)

Τί νὰ σιχαθῆ κανεὶς περισσότερο; Τὴ φαγοῦρα νὰ τῆς τὰ γράφῃ ἢ τὴ μωρία καὶ τὴν ἀσυνειδησία τοῦ «στρατιωτικοῦ», πού ἐνῶ ξέρῃ καὶ τὴ σημασία τέτοιων μυστικῶν — σημασία πού διόλου δέ σβήνει, γιὰ τὸν ἐχθρό, μὲ τὴν πάροδο τῶν συγ-

κεκριμένων γεγονότων — καί τῇ δράσει καί τὴν ικανότητα τῶν ξένων κατασκοπεϊῶν, ὡς τόσο τὰ γράφει στὴ συμβία του;

Ἄλλὰ τὰ στρατοδικεῖα, βλέπετε, δέ δουλεύουν — ἢ σπανίως — γιὰ τοὺς «άνωτάτους»! Ἐφ' ᾧ καί συνεχίζει ὁ νᾶνος μας στὴ γυναικοῦλα του τὴν ἀποκάλυψη τῶν πιό ἐπικίνδυνων ἀπορρήτων τοῦ κράτους, τοῦ πολέμου, τῶν διαπραγματεύσεων, τῶν «ντεσσοῦ», τῶν συμφωνιῶν, τῶν ἀντισυμφωνιῶν, τῶν ἐνεργειῶν, τῶν ἀντενεργειῶν, τῶν ἐπιχειρήσεων, τῶν μετακινήσεων στρατιωτικῶν μονάδων κ' ἐπιτελικῶν κλιμακίων — ἐδῶ ἢ ἐκεῖ, γι' αὐτόν καί γι' αὐτόν τὸν συγκεκριμένο «τακτικὸ» λόγο, τότε κ' ἐκείνη τὴν ὥρα ἀκριβῶς — ὄλων ἐν γένει τῶν «μυστικῶν», τῶν «ὑπερμυστικῶν», σὲ γράμματα ποὺ καθημερινῶς τῆς στέλνει, κι ἀναφέρει τὰ πάντα, καταλεπτῶς κ' εὐπειθεστάτως! Πράγματα, δηλαδή, καί στοιχεῖα, ποὺ ἂν μάθαινε ὁ ἐχθρὸς — καί δὲν ἦταν διόλου δύσκολο, ἀφοῦ γραμμένα δά, κι ἀποστελλόμενα, (πέραν ὅσων ἀκριτομυθειῶν, ἢ μὴ, τῆς κυρίας Λέλας, σὲ φλύαρες γνωστὲς καί φίλες) — μᾶς ἐξόντωννε, κυριολεκτικά, κ' ἐν πολέμῳ, κ' ἐν διαπραγματεύσεσιν εἰρήνης, ἀφοῦ καί ἀκόμα ἔχουν ἀξία, ἔστω καί μετὰ μισὸν αἰῶνα, γιὰ τοὺς ἴδιους — ἢ καί ἄλλους — ἐθνικοὺς ἐχθροὺς, ποὺ κίνδυνος εἶναι κι ἀπ' τὸ Ἡμερολόγιο νὰ πάρουν ποικιλώτατες καί πολλαπλῶς ἐκμεταλλεύσιμες ἐναντίον μας (καί σήμερα, καί αὔριο) πληροφορίες καί γνώσεις ἀπὸ πρῶτο χέρι!

Μὰ καί μόνο οἱ παραπομπές ποὺ παραθέτω ἀμέσως, αὐτὸ τὸ πλῆθος τους μονάχα πείθει ἀπόλυτα σὲ ποιά «συνείδηση στρατιωτικοῦ» — κι ἔχι κοκκορευόμενου ναρκίσσου γιὰ κρέμασμα — ἐμπιστεύονταν ἢ Ψωροκώσταινα τὰ «ὑπατά» της!.. Μετρήστε τες - κι ἀναμετρήστε τες: 180β, 4/17-12-12· 182αβ, 5/18-12-12· 186α, 10/23-12-12· 188α, 17/30-12-12· 189α, 19-12-12/1-1-13· 192α, 24-12-12/5-1-13· 194β, 27-12-12/9-1-13· 195αβ, 29-12-12/11-1-13· 196α, 31-12-12/13-1-13· 197α, 2/15-1-13· 197β, 3/16-1-13· 199α, 13-1-13· 199β, 16-1-13· 199β-200α, 20-1-13· 200β, 24-1-13, ὅπου καί ἀποκάλυψις περὶ ἐτοιμαζομένης ἐπίθεσεως - ἀλλὰ καί: Ἄπο ὅσα σοῦ γράφω περὶ πολέμου εἰς κανένα μὴ λέγῃς τίποτε. Καί ἐν γένει, ὅταν σὲ ἐρωτοῦν· σιωπή! (Δικὴ του κ' ἡ ἀράκωση καὶ τὸ θανυμαστικόν.) Μὰ καί γράμμα, μὲ ὄλες τίς θέσεις, ὄχυρώσεις κ.λ., μὲ πλήρες σχέδιο μάχης, ὅπου σημειώνονται διατάξεις μεραρχιῶν, ταξιαρχιῶν, φαλάγγων καί κινήσεών τους - κι ἀπὸ κάτω: Διὰ τὴν Λέλαν μου, μὲ ὑπογραφή: Γιαννάκης! (2^α ἀνάριθμος σελὶς μετὰ τὴν 200, καί 206α-8α, 25-2-13, ἀλλ' εἶναι προφανές ὅτι τὸ σχέδιο ἔχει γίνεи στίς 19 ἢ στίς 20-2-13 καί τὸ διὰ τὴν Λέλαν μου - Γιαννάκης ἔχει προστεθῆ στίς 25)· 201α, 28-1-13· 201αβ, 29-1-13· 201β-3β, 6-2-13· 203β, 10-2-13· 204α, 12-2-13· 204β, 16-2-13, ὅπου καί ἀποκαλύπτει τὸ τέλος τῶν πρὸς ἐπίθεση παρασκευῶν: Ἡ ἐργασία ἔπαυσε καί ἀναμένομεν τὴν στιγμήν! Τί παραπάνω τιμωρεῖ μὲ στήσιμο στὸν τοῖχο γιὰ ἐσχάτη προδοσία τὸ στρατοδικεῖο; Ἐδῶ ἀποκαλύπτεται ὁ χρόνος τῆς ἐπιθέσεως, τέσσερις μέρες πρὶν ἀρχίσῃ! (Δηλαδή ὁ ἐχθρὸς εἶχε καί παραεῖχε καιρό, πιάνοντας τὸ γράμμα αὐτὸ ἢ τὸ περιεχόμενό του, νὰ μετατρέψῃ τὴν ἐπίθεσή μας σὲ τάφο μας! Καί ταῦτα, γιατί τὸ «πιτσουνάκι» τοῦ κυρίου Γιαννάκη μας ἔπρεπε νὰ ξέρῃ τί «γενναῖο» καί «σπουδαῖο» ἦταν τὸ κοκκοράκι του!..) Μὰ «ἔχει γνώσιν» τὸ κοκκοράκι!.. Καί συνιστᾷ στὸ «πιτσουνάκι» του: Ἐσύ, ἀγαπημένη μου, ἔχεμύθεια κλείσει τὸ στόμα σου... (Ὁ ἴδιος ὁ «ὑπερπεύθυνος» νᾶνος μας, νὰ κλείνῃ τὸ στόμα του δὲν ξέρει! Ἐχει φαγοῦρα νὰ κἀνῃ διαρκῶς τὸν καμπόσο στὴν ἀγαπημένη του, φτάνοντας κι ὡς τὸ νὰ τῆς γράψῃ τὸν ἀκριβῆ χρόνον τῆς ἐπιθέσεως: Καί αὔριον εἶναι ἡ γενικὴ ἐπίθεσις! (205, 19-2-13) Μὰ μόνο; Κι ἀριθμοὺς δυνάμεων, σωμάτων, μονάδων, πυροβόλων (207β-8α, 25-2-13), ἐνῶ ὁ πόλεμος δὲν ἔχη τελειώσει καί τέτοια στοιχεῖα θάταν τοῦλάχιστον ἀνατινακτικά μας, ἂν ἔπεφταν, ἔστω καί καθυστερημένα, στὰ χέρια τοῦ ἐχθροῦ! Ἄλλ' ἡσυχεῖτε! Ἡ Λέλα μας βαστάει τ' ἀπύλωτο στόμα της κλειστὸ - καί τὴν ἀσφάλεια τοῦ Τόπου αὐτοῦ καί τοῦ Στρατοῦ τοῦ ἀσφαλέστατη στὰ παχουλά της τὰ χερᾶκια: Πῶς διεδόθη ὅτι ἐρχομαι μὲ τὸν Βασιλέα; Ἡ Δούσμανη ἐγραφεν εἰς τὸν ἄνδρα της ὅτι τὸ ἔμαθε ἀπὸ σέ! (220α, 11-6-13) "Ω,

τῆ χρυσοῦλα μας, τὴν καλὴ μας τὴ Λέλα, ποὺ τὴν ἀδικούσαμε, ἀμφιβάλλοντας γιὰ τὴν... ἐχεμύθειά της! Μὰ γι' αὐτό λοιπὸν κ' ἐξακολουθεῖ νὰ τῆς δίνει γραπτὴ ἀναφορὰ κάθε μέρα ὁ Γιαννάκης της: 210β, 1-3-13· 211, 3, 5-3-13· 212β, 21-4-13· 213α, 25-4-13· 213β-4α, 28-4-13· 214β, 30-4-13· 216β-7α, 17-5-13· 218α, 24-5-13· 218α-9α, 26-5-13· 219αβ, 29-5-13 καὶ 5, 6, 7, 8-6-13· 220β, 13-6-13· 221αβ, 14-6-13· 221β, 15-6-13· 222, 18, 19, 22, 28-6-13· 223α-4β, 30-6-13 καὶ 7, 11, 21, 27-7-13.

Γιὰ νὰ συμπεραίνωμε λοιπὸν.

«Στρατιωτικός», ὑποτίθεται, ποὺ μὲ τόσο ἐλαφρὰ συνείδηση γράφει στὸ «πιτσουνάκι του» ὅλα τὰ στρατιωτικά, τὰ «ἐθνικά», τὰ πολεμικά, τὰ πιά ἀπόρρητα!

Νὰ τὸν χαίρεστε, θαυμαστές του ἀκόμα!

Κι ἀκόμα καὶ τοῦτο του, πρὸς τὸ «πιτσουνάκι του», ὁ κύριος διευθυντὴς τοῦ τμήματος ἐπιχειρήσεων τοῦ Στρατοῦ μας τὸ '13:

Μεταξὺ κινδύνου Λέλας καὶ κινδύνου τοῦ Στρατοῦ προτίμησε τὴν Λέλαν! (217α, 20-5-13)

Ναί, ναί! Τὴν Λέλαν «του» θὰ ἔσωζε ὁ Γιαννάκης σας — καὶ «της» — ὅχι τὸν Στρατό!

Τέτοιος διευθυντὴς ἐπιχειρήσεων τοῦ Στρατοῦ σας - τὸ '13 δέ!

Ἐλπίζω νὰ μὴ μένη ἀμφιβολία πιά καμμιά, περὶ τῆς ποιότητος τοῦ «στρατιώτου» καὶ «πατριώτου» — «ὑπερπατριώτατου»! — Μεταξῶ.

[Θὰ ἐπανεῖθω καὶ γιὰ τὶς ῥέστες 2300 σελίδες τοῦ «Ἡμερολογίου» Γ'

ΑΡΗΣ ΜΠΕΡΔΗΣ

Ποιός θά μ' ἀκολουθήση στό Σινοπουλικό φῶς ;

[ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΙΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΕΙΣ «ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ»]

Πάνε πενήντα περίπου χρόνια ἀπό τότε πού ὁ δάσκαλος Round καί ὁ μαθητής Eliot ἔταμαν τήν ποίηση τοῦ καιροῦ τους εἰσάγοντας μιὰ «καινοτομία» : Τήν συχνή παρεμβολή στά ποιητικά τους κείμενα λέξεων-κλειδιῶν ἢ φράσεων ὀλοκλήρων ἢ μοτίβων ἀπό τὰ ἔργα παλαιότερων ποιητῶν καί συγγραφέων. Ὁ ἴδιος ὁ Ἔλιοτ, θέλοντας νά «τεκμηριώσῃ», κατά κάποιον τρόπο, καί νά «δικαιολογήσῃ» (.) τὸ θρασὺ γιὰ τὸν καιρὸ του ἐγχείρημα, δογματίσει λέγοντας, ὅτι οἱ ποιηταὶ πού μιμοῦνται εἶναι «κακοί», οἱ ποιηταὶ πού κλέβουν εἶναι «καλοί»· αὐτοὶ δὲ πού κλέβουν, πρέπει νά κλέβουν ἀπὸ πολὺ παλαιούς καί ὅ,τι κλέβουν ν' ἀποκτᾷ καινούργια ποιότητα μέσα στό κείμενο ὅπου θά τὸ στριμώξουν!

Ἦρκεσε τὸ ἀξίωμα, γιὰ νά συληθῇ, στά κατοπινὰ χρόνια, ὅλη ἡ ἐνδοχώρα τῆς εὐρωπαϊκῆς λογοτεχνίας, ἀπὸ ποιητὰς καί ποιητίσκους κάθε λογῆς.

Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ θεμιτὸ ἢ μὴ τοῦ ἐλιοτικοῦ δόγματος, οἱ Ἔλιοτ καί Πάουντ ἔφθασαν σὲ ἀποτελέσματα πού ἀπέχουν πολὺ ἀπ' τὴ στεῖρα καταχώρηση ἀναφορῶν σὲ παλαιότερους ποιητὰς. Ξεπέρασαν τὴν «ἐγκεφαλικότητα» μιᾶς τέτοιας «τεχνικῆς», καί δημιούργησαν ἔργο *πρῶτο*, μὲ ἀληθινὴ πνοή.

Οἱ κακοὶ ὅμως μιμητὲς τους — παρ' ὅλες τὶς φωνῆς τοῦ δασκάλου — δὲν ἔχασαν καιρὸ καί τρέξαν νά δειχθοῦν κι αὐτοὶ «μοδέρνοι» καί «νεωτεριστὲς»! Ἄμοιροι ὅμως, καθὼς ἦσαν, ἐμπνεύσεων καί ἰδεῶν καί συναισθημάτων, ἀνίδεοι, ἄγευστοι καί ἄοσομοι, σκάρωσαν — μετὰ ἀπὸ πολὺ τεταμένη ἐγκεφαλικὴ προσπάθεια — ἀνούσια κείμενα, συρραφέντα τῶν πιδ ἑτερόκλητων πραγμάτων, γρίφους βλακώδεις καί ἀκατανόητους, μ' ἕνα κοινὸ γνώρισμα : τὴν πλήρη ἀπουσία ποίησης.

Στὸν Τόπο μας προχωρήσαμε πιδ πολὺ. Κοντολογῆς, τέθηκε τὸ ἐρώτημα πιδ ἀπλᾶ : Γιατί τώρα νά κουραζόμαστε καί νά σπαζοκεφαλάμε, γιὰ νά συγκολλήσωμε τὴν τάδε φράση τοῦ Σαίξπηρ (κάποτε καί τὴν ἐπίκληση... *Μητέρα!* ¹ ἀπλῶς!..) μὲ τὴν δεῖνα τοῦ Κάφκα (!) — ἢ ἐνός... βυζαντινοῦ ψαλτηριοῦ (ἀνάλογα μὲ τὸ τί μᾶς ἔρθῃ πρῶτο στό νοῦ!) — ἀλλὰ σὲ ὕφος (πάντως) Μακρυγιάννη (ἢ Θεόφιλου Χατζημιχαήλ τοῦ Τσολιά!) — κι αὐτὰ ὅλα ἐπὶ τὴν Χ — πάντοτε Χ (καί πού συνηθέσια λαβαίνει... *τιμὴν* : Ο) — «συνθετικὴ» μας τάχα «ἰκανότητα»!.. Δέν θάταν πιδ «διεκπεραιωτικό», νά «δανεισθοῦμε» ἀπευθείας ἀπ' τοὺς *πρῶτους* αὐτοὺς *διδάξαντας*;

«Ἐτοιμὴ δουλειά», καί «στρωμένη»! Μὰ καί τὸ σπουδαιότερο : γερὰ «προσκυρωμένη»! Κ' ὕστερα, «μιὰ λέξη εἶναι, ἀδελφέ!» — ἢ : μιὰ φράση, ἢ : μιὰ σύλληψη, ἢ : κι ἄλλη μιὰ, καί μιὰ παράλλη, καί κάμποσες ἀκόμα! — πέθαν τοῦ ὅτι ὑπάρχουν βέβαια καί ἀπλῶν λέξεων δημιουργοί, ὅταν, σὰ γνήσιος ποιητής, *καθαίρει* κανεὶς λέξεις πολὺ παλιές, ἀλλὰ μὲ πνοὴ πλάσης ὅ λ ο ν έ α ς, πού τὶς *συντῆκει* ξανά καί τὶς ξαναχύνει σὲ νέες ποιότητες, τοῦ Καιροῦ του, καί μὲ νέο *εἰδικὸ βῆρος* τὴν κάθε μιὰ - ὅποτε ὅλη κι ὅλη ἴσως ἡ «δημιουργία», μπορεῖ κ' ἔργων συνθετικώτατων, νά μὴν εἶναι, ἐντέλει, παρὰ τῶν *πυρηνικῶν* αὐτῶν λέξεων ἀκριβὲς *ἀνάπτυγμα*, κι ἄρα ἡ *δημιουργία* κλέβεται μ' αὐτές, ὅχι τίποτα λιγώτερο!

Ἔτσι, ὅλοι σχεδὸν οἱ «μοδέρνοι» καί «ἀντιπροσωπευτικοί» μας ποιητὲς βρῆκαν πλούσια τὰ βοσκοτόπια τῆς σύγχρονης Ἀγγλικῆς καί Γαλλικῆς γραμματείας καί ρήμαξαν, κυριολεκτικά, τὰ κείμενα! Ἄτυχος, περισσότερο ἀπ' ὅλους : ὁ Ἔλιοτ. Τσίχλες οἱ «λέξεις» του στά στόματα τῶν ποιητῶν μας! (*Κίχλες* κ' οἱ τσίχλες του, στά

1 Γ. Θεοτοκάς, *Ἰερὰ Ὀδός*, α', 9.

ἔργα² τῶν νομπελοφόρων μας ὀποιογητῶν τῆς Κυπριακῆς ἐγκαταλείψεως· *Γιὰ ἓνα πουκάμισο ἀδειανό, γιὰ μιὰν Ἑλένη³ - σὰ νὰ ἦταν πλάσμα ἀτόφνο⁴ ἓνα εἶδωλο⁵!*..) Ὅποια πετυχημένη εἰκόνα του, ἀτμοσφαῖρα, σύνθεση ἢ μοτίβο κατάντησε φριχτή καρικατούρα στὰ «ταμπλώ» τῶν πλέον στερημένων ἀπὸ αἴσθηση καὶ τάλαντο πεζοστιχοπλόκων μας.

Ἄς τοιμπήσουμε ἓναν ἀπ' τὴ χορεία. Κατεξοχὴν ἀντιπροσωπευτικό! Τὸν Τάκη Σινόπουλο!.. Ἄς ἐξετάσουμε κάτω ἀπ' τοὺς προβολεῖς τοῦ χειρουργείου τὸ «σῶμα» — ἢ τὸ πτώμα; — τῆς «ποίησής» του, κι ἄς τὸ ἀνατάμουμε μὲ τὸ νυστέρι — γιατί δὲ κ' ἐμεῖς!.. — κόβοντας καὶ πετώντας μακριὰ κάθε στοιχείο ποὺ θ' ἀποδεικνυόταν ὄχι δικό του, κι ἄς ἔχουν ὑπομονὴ οἱ ἀναγνώστες νὰ δοῦν στὸ τέλος τί ἀπομένει!..

ΕΓΧΕΙΡΙΣΗ ΠΡΩΤΗ — κάτω ἀπ' τὸ Σεπτεμβριανὸ φῶς, τὸ πρῶτο ποίημά του (σελ. 9-13) στὴ *Νύχτα καὶ Ἀντίστιξη*:

Ἡ «σύλληψη», τὰ μοτίβα, τὰ συναισθήματα, ἡ διατύπωση, ὅλα ἐλλιοτικά! *Λέξεις-κλειδιά* τῆς Ἐρημῆς Χώρας ἀπαντῶνται ἀπαντά! Λχ. γιὰ τοὺς στίχους τοῦ Σινόπουλου: *Μιὰ ξέρα ἢ γῆ* (18) | — *μιὰ ξέρα ἢ γῆ — προστάτεψέ με* (40) | *μιὰ ξέρα* (53) | *μιὰ ξέρα | ἢ γῆ* (104 5), ἐμεῖς θὰ παραθέταμε ὀλόκληρο τμήμα τῆς Ἐρημῆς Χώρας (στ. 331-58). Ἄλλ' ἀρκοῦν καὶ τὰ λίγα: *Δὲν ἔχει ἐδῶ νερὸ παρὰ μονάχα βράχια* (331)⁶ | *βράχια χωρὶς νερὸ* (332) | *βραχόβουνα χωρὶς νερὸ* (334).

Πρωταρχικὸ τὸ συναισθημα τῆς ξηρασίας στὸν Ἐλιοτ' πρωτοληστευμένο καὶ στὴ μίμηση τοῦ Σινόπουλου. Κι διὰ τὸν Ἐλιοτ, *διψῶντας, φωνάζει*. *Ἄν ἦταν τὰ βράχια | μαζί μὲ νερὸ* (348 9), ὁ Σινόπουλος «ἀναρωτιέται» (τὸ βρήκε «ἀνωτεροποιοῦ» του διαρκῶς ν' ἀναρωτιέται», σὰν «παριπάνω» τάχα ὑποψιασμένος τουλόγου του κι ἀπ' αὐτὸν ποὺ κατακλέβει!): *Θ' ἀνταμωθοῦμε κάποτε | στὴ δροσιὰ τῆς γῆς;* (16·7)

ΕΓΧΕΙΡΙΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗ — πάντα κάτω ἀπὸ Σεπτεμβριανὸ φῶς: Σὲ δύο ποιήματα τοῦ Ἐλιοτ ὑπάρχει μιὰ κοπέλλα μὲ μαλλιά ριγμένα στοὺς ὤμους, σὲ πλαίσιο φθινοπωρινὸ ἢ Σεπτεμβρίου, καὶ μὲ ἡλιοφῶς στὰ μαλλιά. Ἄς συγκρατήσῃ ὁ ἀναγνώστης τοὺς στίχους: *Ἀνάμεσα σ' ἓναν Ἰούνιο κ' ἓναν ἄλλο Σεπτέμβρη* (στ. 27 τῆς *Μαρίνας*)⁶. [*Μίλησε κανεὶς καὶ γιὰ καμμιά Μαρίνα τῶν βράχων τοῦ Ἐλύτη;*] *Πῆρε ἄλλο δρόμο αὐτῆ, μά, μὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ φθινοπώρου* (στ. 17 τοῦ *La tiglia che riapge*)⁷. *Τὰ μαλλιά της ριγμένα στὰ μπράτσα της* (20). *Τὸ ἡλιόφως νὰ ὑφάνῃς στὰ μαλλιά σου* (3).

Στὸν Σινόπουλο ἔχουμε περισσότερες ἀπὸ μιὰ ἔχουμε... τρεῖς κοπέλλες· καὶ γιὰ κοιτάξτε τες πόσο μοιάζουν (πάλι μὲ τὰ μαλλιά καὶ τὰ ρέστα): *Ποιὸς θὰ μ' ἀκολουθήσῃ στὸ Σεπτεμβριανὸ φῶς;* (1) | *Ἡ σκηρὴ εἶναι μὲ Σεπτεμβριανὸ φῶς*. (54) | *Ἐφυγε ἢ Πρώτη, ἔφυγε ἢ Δεύτερη, | ἔφυγε ἢ Τρίτη*. (83-4) | *Κράταγε ἀνεξιχνίαστη τὰ μαλλιά ποὺ σκόρπιζαν ὀλοένα* (5).

ΕΓΧΕΙΡΙΣΗ ΤΡΙΤΗ — Σινόπουλου στίχοι 41, 47, 75 (Σεπτεμβριανὸ φῶς ἀκόμη). Ἀρχίζουν: *Ἡ σκηρὴ τώρα δείχνει... Κ' ἡ περιγραφὴ ποὺ ἀκολουθεῖ ἀποτελεῖ σκηρικό.* Ἀλλὰ καὶ στὴν Ἐρημῆ Χώρα ὀλόκληρο τὸ β' μέρος κινεῖται σὲ δύο ἐπίπεδα ἢ σκηρές.

2 Ἡ κίχλη ἢ τσίχλα (τὸ πουλί) εἶναι τυπικὸ σύμβολο στὴν ποίηση τοῦ Ἐλιοτ

3 Ἑλένη (Κύπρον, οὐ μ' ἐθέσπισεν) Βλ *Συμπληρώματα στὴν Ἀνθολογία Η Ν Α*, Σεφέρης, 131, στ. 23.

4 Ὁ.π., 13.

5 Ὁ.π., 11 Ἐνα εἶδωλο λοιπὸν ἢ Κύπρος γιὰ τὸν κ. πρέσβυ - καί πρὸς τί ὁ ἀγῶνας της;

6 Μτφρ. Σεφέρης.

7 Μτφρ. Ἄρη Δικταίου, στὴν Ἀνθολογία *Παγκοσμίου Ποιήσεως*

ΕΓΧΕΙΡΙΣΗ ΤΕΤΑΡΤΗ — Στὸν Σινόπουλο ἀκούγεται ἡ φωνὴ «ἐπιστρέφουμε» (60)· στὸν Ἔλιοτ τῆς *Ἐρημῆς Χώρας* συχνὰ ἡ φωνή: *Ἐμπρός, εἶναι ὥρα!* (141 69) (Ἄλλὰ ἐκεί· γιὰ νὰ φύγουν δυὸ φλύαρα ξόανα τυπου Σινόπουλου!..)

Πολλὰ ἄλλα κλεμμένα μοτίβα: Σινόπουλου στίχοι 47 9 καὶ 55-67 ἀπηχοῦν τοὺς στίχους 175 7 καὶ 225 7 τῆς *Ἐρημῆς Χώρας*.

Μερικὲς φορὲς δὲν συγκρατεῖ κανεὶς καὶ τὰ γέλοια: *Τὸ φανάρι ἔφτυσε*, ὁ Ἔλιοτ στὸ Rhapsody on a Windy Night (14, 47) ἢ: *τὸ φανάρι μουρμούρισε* (15, 48). Μὰ ὁ Σινόπουλος τὸ θέλει νάχη.. φαγοῦρες τὸ φανάρι: *Τὸ φανάρι ἐξόστηκε!!* (19 τῆς *Μέθης*)

Κάποτε-κάποτε κι αὐτοῦσιοι στίχοι κλεμμένοι: *Ἄς μποῦμε καλύτερα στὸν πρῶτο μας κόσμο*, λέει ἡ Ἰωάννα τοῦ Σινόπουλου (σ. 14, στ. 22 τοῦ *Ἀσματος τῆς Ἰωάννας καὶ τοῦ Κωνσταντίνου*.) Μὰ ἔχει . ὑποβολέα τὸν Ἔλιοτ *Στὸν πρῶτο μας κόσμο νὰ μποῦμε!* (*Τέσσερα Κουαρτέττα* ⁸, 1η κίνηση τοῦ Burnt Norton, 23.)

Ἄκου οὖν ὁ Ἔλιοτ πουλιά, ποὺ κρῶζουσε *γιακ-γιακ* καὶ *τιότ-τιότ-τιότ* (103, 203 4, *Ἐρημη Χώρα*), *τίρ-λίρ, τίρ-λίρ* ὁ προφανῶς λιρικότερος Σινόπουλος, μὲ σπουρηγιάκια (74, 78, 79, 108, 125, Ὁ *Ἐπιζῶν* τέτοιας ποιητικῆς ξηρασίας τῆς *Νύχτας καὶ Ἀντιστίξεως*). Ἄλλὰ κι ἀπ' τὸν Ὀρφανίδη μας, τὸν παλιό, μπορεῖ νὰ τὸ κλέβῃ!

Τοῦ Ἔλιοτ, ἐξ ἄλλου, τὰ χέρια καὶ τ' ἀφτιά εἶναι *βρωμικά* (103, 303, *Ἐρημη Χώρα*), καθὼς καὶ τοῦ Sartre δὰ· τὰ χέρια τοῦλάχιστον! Μὰ γι' αὐτό, προφανῶς, κ' ἡ τόσο «παστρικιά» *Ἰωάννα* τοῦ Σινόπουλου στριγγλίζει: *Κάτω τὰ χέρια σου, βρωμιάρη!* (σ. 62, στ. 16 τοῦ *Ἀσματος* της) Ἐνῶ ὁ *βρωμιάρης* της ὁ *Κωνσταντῖνος* — στὴν ἴδια .. δυ[σ]ωδία — μονολογεῖ: *Τὴ μέρα πλενόμαστε, τὴ νύχτα κοιμόμαστε* (σ. 57, στ. 11)· *μπορεῖ κανεὶς νὰ ξεδιψάσῃ κ' ὕστερα νὰ πλυθῇ* (σ. 52, στ. 7-8)· ἀφοῦ πρῶτα ἔχει *μουσκέφει μ' ἔρωτα* (τέτοιας «παστρικιάς»!) καὶ *βρῶμα καὶ σκοτάδι!* (σ. 59, στ. 3 4) *Ἐτσι ὁ βρωμερὸς χαίρεται τὴ βρῶμα του - μόνος του*, ὁ γιατρός, μᾶς τὰ λέει ὅλα! (σ. 60, στ. 16 7)

Ἄλλ' ἂν συνεχίσουμε, ὑπάρχει φόβος νὰ πέσουμε πιά ἀπ' τὰ γέλοια στὰ βαριά χασμουρητά. Σεβόμαστε τὸν ἀναγνώστη *Τῶν Νέων Ἑλληνικῶν*, καὶ σταματᾶμε. Καί, καθὼς ὁ Ἔλιοτ *καληνύχτα! καληνύχτα!* στὸ τέλος τοῦ β' μέρους τῆς *Ἐρημῆς Χώρας*, κι ὁ Σινόπουλος *καληνύχτα παντοτεινὴ* — μακάρι, ἀπὸ τέτοια «ποίηση»! — ἔ, καλημέρα λοιπὸν κ' ἐμεῖς, σᾶς καταλάβαμε, σᾶς ἐγνωρίσαμε! Ἄντε, καληνύχτα πράγματι, κύριε Σινόπουλε!

Χαιρετισμοὺς στὸν *Μάξ*, στὸν *Κωνσταντῖνο* καὶ στὴν *Ἰωάννα* - καὶ στὴν *Ἐλένη* τοῦ Jouve, καὶ στὸν *Ἐλπήνορα* τοῦ Πάουντ — διὰ χειρὸς Σεφέρη, (ξέρωτε τότε ἐγγλέζικα;..) — καὶ στὶς παλιὲς ἐκείνες *Λεονῶρες* ἄλλων, καὶ στοὺς *Μπέν*, καὶ στοὺς *Πάρνελ*, καὶ δὲ συμμαζεύεται - ἢ μᾶλλον: σ' ὅλους ὅσους «συμμαζώξατε» ὑποπιπτοὺς «συντρόφους» τόσα χρόνια, βουτώντας ἀπὸ δῶ, κλέβοντας ἀπὸ κεῖ, τσαλαβουτώντας παντοῦ (χλάπα·χλοῦπα, μὲ τὰ «μπουτοῦρια» σας!) καὶ τόσο τσαπατσούλικα, μὰ τόσο τσαπατσούλικά!..

ΕΡΓΑ ΡΕΝΟΥ ΗΡ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ

- ΤΡΕΙΣ ΣΤΑΘΜΟΙ ΜΙΑΣ ΠΟΡΕΙΑΣ** — 3 δοκίμια θέσεων και γενικού ψυχισμού τῆς γενεᾶς τοῦ μεταπολέμου. Ἀθ' 45. Σελ 84 (Ἐξηνητημένον)
- ΠΟΙΗΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ** — 31 ποιήματα, τοῦ κύκλου τῆς *Πυραμίδας* 67 Ἀθ. '49. Σελ. 96.
- ΠΥΡΑΜΙΔΑ 67** — Μαρτυρία καὶ μυθιστορία τοῦ Ἐμφυλίου Πολέμου '47 -'49. Κολλάρος. Ἀθ. '50. Σελ 320. (Ἐξηνητημένον.)
- ΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ** — Περιοδικὸ Ἡρ καὶ Ρ. Ἀποστολίδη Α' '52 1-7 καὶ 6α, 1/1-1/7/52 Σελ. 552 Β', '57 1-2, 1/9-1/10/57. Σελ. 136 Ἐκδ. *Τῶν Νέων Ἑλληνικῶν* Ἀθ. (Ἐξηνητημένον.) Περίοδος Γ', 1/1/66
- ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΝΟΤΙΕΣ ΑΚΤΕΣ** — 11 διηγήματα. Ἐκδ *Τῶν Νέων Ἑλληνικῶν*. Ἀθ '59. Σελ. 160 (Κρατικὸ βραβεῖο)
- Ο ΓΡΑΣΣΑΔΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΜΑΧ ΤΟΔ** — Νουβέλλα καὶ ἀντι-μυθιστόρημα. Ἐκδ *Τῶν Νέων Ἑλληνικῶν*. Ἀθ. '60 Σελ 136.
- ΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ** — Λίβελλος κατὰ τῆς «Ὁμάδας τῶν 12» καὶ τοῦ Θ. Παπακωνσταντίνου Ἐκδ. Στ. Μαράντου Ἀθ '60. Σελ 32
- ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΟΥ** — Γενικὴ κριτικὴ τῆς σύγχρονης νεοελληνικῆς πραγματικότητος, πνεύματος καὶ ἀξιολογίας Ἐκδ (τῶν 8 πρώτων ἀντιτύπων, ἐκτὸς ἐμπορίου, 6-12-62) ἀπ' τῶν Κολλάρου καὶ (τῶν λοιπῶν, 11-12-62) ἀπ' *Τὰ Νέα Ἑλληνικά* Ἀθ Σελ. 196.
- ΒΟΡΑ ΣΤΟ ΘΗΡΙΟ** — 13 διηγήματα Ἐκδ *Τῶν Νέων Ἑλληνικῶν* Ἀθ '63. Σελ. 152
- ΚΑΤΗΓΟΡΩ** — Βασικὲς θέσεις καὶ γενικὴ ἀνάλυση, κριτικὴ, ἀναθεώρηση τῆς νεοελληνικῆς πραγματικότητος Α', Ἐκδ Βλάσση Ἀθ '65 Σελ 320.

Σ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ, ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ, ΛΕΞΙΚΑ, Κ.Λ., '44-'65

Γράμματα ('44-5), Φοιτητικὴ φωνή ('45), Δελτίον τοῦ βιβλίου (45-6), Κύκλος ('45-7), Κοχλίας (Θεσσαλονίκη, '46, '47), Ἐλευθερία ('46-7, '53, '57 κ ε'), Νέα Ἐστία ('48), Νέοι Ρυθμοὶ ('49), Τὰ Φτερά τοῦ Πελαργοῦ (524 Τ Π /ΙΧ Μερ. '49), Πελαργὸς (ΙΧ Μερ. '49), Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν τοῦ Ἡλίου (ε', '50), Ὁ Αἰώνας μας ('50-1), Ἔθνος ('51-'65), Στάχυς ('51), Ἑλληνικὴ Ἡμέρα ('52), Εἰκόνας ('56-9), Ἐθνικὸς Κῆρυξ ('56), Κριτήριον ('58-'60), Ἀγνή ('58-'63), Γνώσεις ('58), Εὐβοικὸς Λόγος (Χαλκίδα, '58), Πειρατικὴ-Πατραϊκὴ ('58-'60), Τὸ περιοδικὸ μας (Πειρ '58), Ἐπιθεώρηση Τέχνης ('59, '60), Ἐκλογή ('59), Κύτταρο (Ναυπλίου, '59), Κούρος ('60), Προοπτικὴ ('60-3), Τέχνη ('61), Ἴωλικὸς ('61), Πνευματικὴ Κύπρος (Λευκ., '61), Ἀνεξάντητος Τύπος ('58-'61), Βραδυνή ('62), Νίκη ('63), Ἑλληνικὸς Βορρᾶς (Θεσ '63), Ἐλευθεροῦ Τύπος ('63), Προμηθεὺς ('64), Ἀνένδοτος ('65) κ ἄ.

ΕΡΓΑ ΗΡΑΚΛΗ Ν. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ [ποιητικὴ] 1708-1959, σὲ δυὸ τόμους Α-Μ καὶ Ν-Ω Ἐκδοσις ὀγδότη. Ἀθ '63

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ, Α', 1708-1959 Ἀθ '59

» » » , Β', 1708-1966, στὰ *Νέα Ἑλληνικά* '66 → τεύχος 4 →.

ΤΟ ΑΛΛΟ ΣΤΗΝ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ, μετ' Εἰσαγωγὴν Ρένου Ἡρ Ἀποστολίδη Ἀθ '64

ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ ἀνθολογημένο

* [α'] τόμος [Ἐξηνητημένον] Ἀθ '53

* * [β'] » » '54

* * * [γ'] » » '60

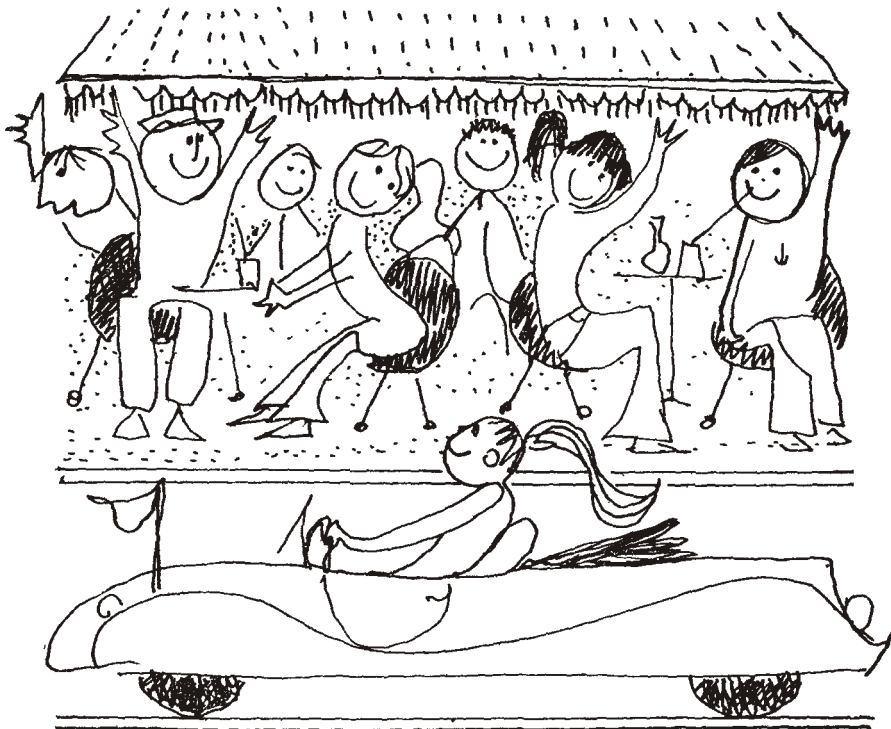
* * * * [δ'] » - στὰ *Νέα Ἑλληνικά* '66 →, τεύχος 5 →.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΡΕΝΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ
στοῦ «Κολλάρου», Σταδίου 38 — τηλ. : 223-136 — καὶ σὲ ἄλλα βιβλιοπωλεῖα.

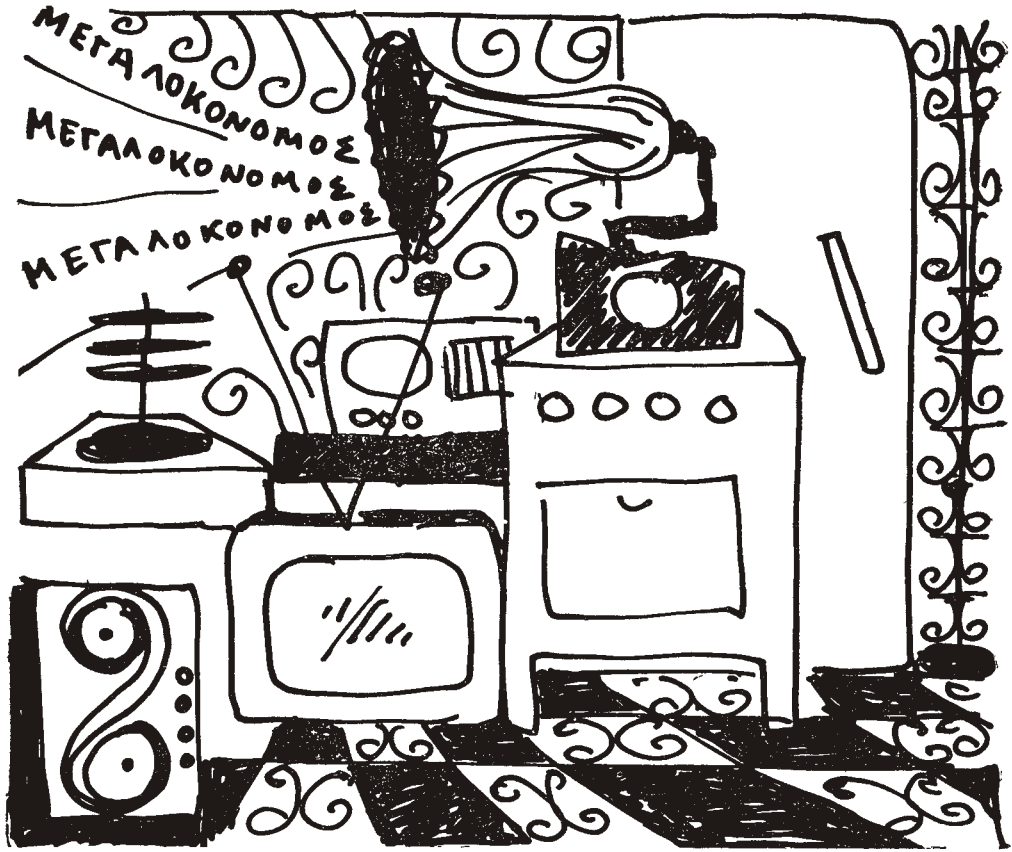
ΣΤΟ ΕΙΚΟΣΤΟ ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΟ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΔΟΥ ΑΘΗΝΩΝ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, 1 1/2 ΧΛΜ ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΙΑΚΛΑΔΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΑΡΥΜΠΟΙΗ

Mobil TRAVEL STOP

“Όταν οργανώνετε το ταξίδι σας, ή την εκδρομή σας, με άφετηρία την Άθινα, σημείο συναντήσεως με την συντροφιά σας άς είναι τó MOBIL TRAVEL STOP. Θα σάς περιποιηθοϋν, καθώς και τó αϋτοκινητó σας, με άγάπη και φροντίδα. Θα βρήτε έξυπνέρηση, καλοσερβιρισμένο άπλό φαί ή και συσκευασμένο σέ πακέτα, για τó ταξίδι σας. Άναψυκτικά, ποτά, καφές κ.λ.

ΜΕΓΑΛΟΚΟΝΟΜΟΣ. Σταδίου 44 (227-664). Προϊόντα ΦΙΛΙΠΣ

Έργασις βιβλιοδεσίας
ΤΑΚΗ ΚΟΡΚΟΛΗ

✦ καλύτερα δέματα βιβλίων
✦ δώρα ποιότητας (διατηρησιμὰ καὶ μὴ)
✦ βαρύτερα δερμάτινα ἔξω

ὁδὸς 22 (καὶ βουκουρεστίου)
τηλ 633 462-4 ὥρες 8-1 καὶ 6-8

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ
ΔΟΜΙΚΩΝ ΥΛΙΚΩΝ Α. Ε.

Όμηρου 8, Αθήνα. Τηλ. 231-244,
231-246. Έργοστάσιον Χαλκίδος :
Τηλ. 21.67, 34.54. - Αποθήκη εις
'Ασπρόπυργον' Έλευσίνος 073-269.
'Αποθήκη' Αθηνών : Μιχαήλ Βόδα
26, 821-710. Πρατήρια, Έκθέσεις :
'Αθηνών: Μάρνη 12β. Τηλ. 812-275.
Πειραιώς : 6, Λεωφόρος Βασιλέως
Κωνσταντίνου Τηλέφ. : 425 - 427.

ΑΠΟ
ΚΥΜΑΤΟΕΙΔΕΙΣ ΠΛΑΚΕΣ
ΑΜΙΑΝΤΟΤΣΙΜΕΝΤΟΥ

ΕΛΛΕΝΙΤ

ΗΛΙΑΣ
ΚΑΡΑ-
ΚΑΖΗΣ

ΦΩΤΙΣΤΙΚΑ
ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΕΙΣ
ΒΟΚΟΡΕΣΤΙ1820
625-110.616456

ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΙ ΤΑΧΟΓΡΑΦΟΙ ΚΙΕΝΖΛΕ

ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ: «Α. Ε. ΑΕΩΝ» — ΟΜΗΡΟΥ 8, 632-711 | 5

ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ: ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΑΘΗΝΩΝ 90, 534-696, 538-129

ΔΙΑΚΟΠΕΣ!

Περάστε τις ελεύθερες ώρες σας ευχάριστα και ξεκούραστα, πλέκοντας με κοττόν D-M-C Νο 4, υγιεινά, ελαφρά, δροσερά φορέματα!

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ: ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ **ΣΤΡΑΤΗΣ Γ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ**

ΕΦΕΤΟΣ

1966

ΠΟΛΥΚΑΤΟΙΚΙΕΣ

**ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΜΕΤΡΗΤΑ
ΚΕΡΑΗ-ΘΗΣΑΥΡΟΥΣ**

ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΧΑΡΤΟΠΟΙΪΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1924

Γενική διεύθυνσις: Πανεπιστημίου 10 (Τ.Τ. 134)
625-401/3, 626-341
Έργοστάσια εν Αιγίω: 4-02, 4-03
Άποθήκαι Άθηνων: Βουλής 6. Τηλ.: 233-170

ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΧΑΡΤΟΥ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΙΩΝ

Χάρτης γραφής και τυπογραφικός, περιτυ-
λίξεως, αδιάβροχος, περγκαμέν λευκός και
χρωματιστός, «πετσετόχαρτον», χάρτης «ύ-
γειας» - «μπριστόλ», «νόρμες», χαρτόνια
καπνοβιομηχανίας κ.λ.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Δ. Πολυζόπουλος & ΣΙΑ Ρογκότη 4,
75-509, 79-831

ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: ΠΑΠΥΡΙΣΚΟ